T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

FRANSA AHKÂM DEFTERİ

(1666-1687)

(İNCELEME-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EBRU KARAKOYUN

İSTANBUL 2014

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

FRANSA AHKÂM DEFTERİ

(1666-1687)

(İNCELEME-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EBRU KARAKOYUN

TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. MURAT ULUSKAN

İSTANBUL 2014

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Ebru KARAKOYUN'un "Fransa Ahkâm Defteri (1666 - 1687) (İnceleme - Metin)"konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Tarihi Anabilim Dalı, Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

		İmza
Tez Danışmanı Üniversitesi	: Doç.Dr. Murat ULUSKAN Marmara Üniversitesi	.....
Üye Üniversitesi	: Prof.Dr. Ahmet ŞİMŞİRGİL Marmara Üniversitesi	.....
Üye Üniversitesi	: Doç.Dr. Aylin KOÇ Marmara Üniversitesi	.....

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu' nun ..02./.02./ 2015 tarih ve 2015/12-6..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof.Dr. Zekeriyya KURŞUN
Müdür

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **I**
ÖN SÖZ ..... **II**
ÖZET ..... **III**
ABSTRACT ..... **IV**
KISALTMALAR ..... **V**
1. GİRİŞ 1
1.1. Kanuni Dönemi Öncesi Osmanlı-Fransa İlişkileri 1
1.2. Kanuni Dönemi Osmanlı-Fransa İlişkileri 8
1.3 II. Selim'den 1687 Yılına Kadar Osmanlı-Fransa İlişkileri 19
2. İNCELEME **37**
2.1. Fransa Ahkâm Defteri 37
2.2. Hükümlerin Muhtevası 42
2.2.1. Adlî Konular 42
2.2.2. Malî Konular 47
2.2.3. Ticarî Konular 51
3. SONUÇ **56**
KAYNAKÇA **57**
HÜKÜM ÖZETLERİ **64**
METİN **114**
ÖZ GEÇMİŞ **355**

ÖN SÖZ

Osmanlı Devleti yaklaşık altı yüz yıllık tarihinde kendi bünyesindeki birçok milletten insanı huzur ve barış ortamı içerisinde iyi bir şekilde yönetmiştir. Bu çok uluslu yapıyı iyi bir şekilde yönetebilmesindeki en büyük pay hiç şüphe yok ki her milletten insana hiçbir ayrım gözetmeksizin adaletli ve eşit bir şekilde davranmasıdır. Osmanlı Devleti bu yönetim anlayışını sadece kendi tebaasına değil bu ülkeye ticaret için gelen yabancı devletlerin vatandaşlarına da uygulamıştır. Bunun en somut örneklerini incelemiş olduğumuz Fransa Ahkâm Defteri'nde görmekteyiz.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde, Mâliyeden Müdevver Defterler Tasnifi içerisinde 2747 numarada kayıtlı bu defter çalışmamızın konusunu teşkil etmektedir. Defterde, 1666-1687 yıllarına ait 21 yıllık bir dönemi ihtiva eden 531 adet hüküm bulunmaktadır. Çalışma, üç kısımdan oluşmaktadır. Başlangıcından 1687 yılına kadar olan Osmanlı-Fransa ilişkilerinin ele alındığı Giriş, Fransa Ahkâm Defteri'nin içeriğini oluşturan hükümlerin değerlendirildiği İnceleme, hüküm özetleri ve metnin transkripsiyonundan meydana gelen Sonuç kısmı.

Çalışma konusunun belirlenmesinde yardımcı olan, desteğini göstererek mesaisini ayıran danışman hocam Doç. Dr. Murat ULUSKAN'a, tez arkadaşım Nermin GENÇ'e ve Rıdvan KAŞIKÇI'ya, maddi ve manevi desteğini esirgemeyen aileme sonsuz teşekkür ederim.

Ebru KARAKOYUN
İstanbul, 2014

ÖZET

Bu çalışmada, Osmanlı-Fransa ilişkilerinin 1666-1687 yılları arasındaki 21 yıllık dönemini içeren sosyal, siyasî ve iktisadî konuları içeren hükümlerin transkripsiyonu ve değerlendirmesi yapılmıştır. 17.yüzyıldaki Osmanlı-Fransa ilişkileri belirlediğimiz tarih aralığında değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Defterde yer alan hükümler genel olarak ticarî konularda yoğunlaşmış olup, tüccarların birbirleri ve yerel yöneticiler ile olan münasebetleri, gayrimüslimler arasındaki anlaşmazlıklar, gümrüklerde yaşanan sıkıntılar, iki devlet halkı arasındaki münasebetler, diplomatlarla ilgili hususlar, din adamları ve ibadet serbestliğine dayanan hükümlerden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Fransa, Ahkâm Defteri.

ABSTRACT

In the studies,the social, political and financial provision's transcription and assessment that is including the 21 year period(1666-1687) of Ottoman And France relation are made.The relation between Ottoman and France in the 17th century, is tried to be studied between the years we have determined.

The provisions that take place in the register condense on financial subjects and continues with the relation of merchants between each other and with the local administrators,the disagreement among the non-muslims, the troubles take place at customs,the relations in both two states,the matters about diplomatist, the religious men and the liberatiy of worship.

Key Word: Ottoman, France, Provisions Register.

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
a.g.mad.	Adı geçen madde
a.g.t.	Adı geçen tez
a.mlf	Adı geçen müellif
B	Receb
bk.	Bakınız
BOA	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
Ca	Cemâziyelevvel
C	Cemâziyelâhir
C.	Cilt
çev.	Çeviren
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
Ed.	Editör
H.	Hicrî
h.	Hüküm
haz.	Hazırlayan
İA	Milli Eğitim Bakanlığı İslâm Ansiklopedisi
İSAM	İslam Araştırmaları Merkezi
L	Şevval
M	Muharrem
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
M.Ö. / M.S.	Milattan Önce / Milattan Sonra
N	Ramazan
OTAM	Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi
Ra	Rebî'ülevvel
R	Rebî'ülâhir
S	Safer
s.	Sayfa
S.	Sayı
sad.	Sadeleştiren

Ş	Şa‘bân
TTK	Türk Tarih Kurumu
vs.	Vesaire
yay.	Yayınları
Za	Zilka‘de
Z	Zilhicce

1. GİRİŞ

1.1. KANUNİ DÖNEMİ ÖNCESİ OSMANLI-FRANSA İLİŞKİLERİ

Tarih sahnesinde Türkler ve Fransızların ilk karşılaşması Haçlı seferleri sırasında meydana gelmiştir. Haçlı seferleri, 11. yüzyıl sonlarında Kudüs'ü ellerinden alıp Türkleri Anadolu'dan atmak ve bütün Ortadoğu'yu ele geçirmek için başlatılmış bir harekettir. 1096 yılında başlayan Haçlı seferleri, 1291 yılında Hıristiyanların doğudaki son merkezleri olan Akka'dan çıkarılmasına kadar olan süreci kapsamaktadır.[1]

Kendilerini Katolik âleminin koruyucusu sayan Fransa kralları, gerçekleştirilen Haçlı seferlerinin başarısızlıklarla sonuçlanmasıyla XIV. yüzyıldan itibaren Balkanlar üzerindeki Türk-Müslüman ilerleyişini tehlikeli görmüşlerdir. Ancak Fransa, bu sırada birliğini sağlamak amacıyla girmiş olduğu Yüz Yıl Savaşları (1337-1453) nedeniyle doğuda oluşan Türk tehlikesine etkili bir müdahalede bulunamamıştır.[2]

Osmanlı Türklerinin 1353 yılında Rumeli'ye geçmeleri ve İstanbul'u tehdit etmeye başlamaları Avrupa'da paniğe neden olmuştur. Diğer taraftan Papa ve İtalyan devletlerinin Balkanlar'daki yerli unsurlarla olan ittifakları da kimi zaman Osmanlı fetih hareketlerinin kısa süreli aksamasına neden olmuştur.[3] Osmanlılara karşı ilk Haçlı seferi, onları Rumeli'den atmak amacıyla 1359 yılında yapılmıştır. Niğbolu (1396) ve Varna (1444) seferleri ise gerçek anlamda son Haçlı seferleri sayılmaktadır.[4]

Osmanlı ile Fransa'nın ilk ciddi silahlı karşılaşması Niğbolu muharebesinde yaşanmıştır. I. Kosova savaşından sonra Macaristan kralı Sigismund, Balkanlardaki Osmanlı egemenliğini kırmaya çalışmıştır. Sigismund'un Bulgaristan seferi başarısız olmuş ve çatışma Tuna'nın kuzeyine Eflâk'a sıçramıştır. Osmanlı Devleti'nin lehine süren bu durum karşısında Sigismund, Papa'nın o sıralar ilan etmiş olduğu Haçlı seferi çağrısı ile Avrupa'nın çeşitli yerlerinden destek toplayarak Yıldırım Bâyezid'i yenmek ve Balkanlardaki Türk ilerleyişini durdurmak hatta Türkleri Anadolu'dan çıkartarak Kudüs'ü geri almak amacıyla girişimlerde bulunmuştur.[5] Sigismund'un harekete

---

[1] Yasemin Beyazıt, "Yeniçağ'da Osmanlı-Fransa İlişkileri", *Yeni Türkiye Türkoloji ve Türk Tarihi Araştırmaları Özel Sayısı II*, C.44,S.8, İstanbul 2002, s.65.

[2] İsmail Soysal, *Fransız İhtilali ve Türk –Fransız Diplomasi Münasebetleri(1789-1802)*, TTK., Ankara 1999, s.1.

[3] Hasan Şahin, "Doğu Sorunu Çerçevesinde Osmanlı-Fransa İlişkileri [Başlangıcından Paris Barışı'na(1856)]",*Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü* Dergisi, S.40, Erzurum 2009, s.278.

[4] Halil İnalcık, "Osmanlı'nın Avrupa ile Barışıklığı: Kapitülasyonlar ve Ticaret", *Doğu Batı Makaleler I*, Doğu Batı yay., Ankara 2005, s.237.

[5] Metin Kunt, "Siyasal Tarih(1300-1600)", *Türkiye Tarihi*, C.2, Cem Yayınevi, İstanbul 2009, s.55; İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi,*C.1, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971, s.107.

geçmesinin diğer bir nedeni de Yıldırım Bâyezid'in 1396 yılı baharından beri devam eden İstanbul kuşatmasıdır.[6] Tüm bunları göz önünde tutan Sigismund, Avrupa'nın birçok memleketine elçiler göndererek Papa'nın çağrısıyla kurulacak Haçlı ordusuna kuvvet istemiştir. Bu çağrıya en geniş desteği veren Macarlardan sonra Fransızlardır. Fransa topraklarının tüm yönetimini ellerinde tutan Berry ve Burgondiya dükaları 1395 senesinde Sigismund'un elçisini kabul ettiler. Macar elçisi, Türklere karşı yapılacak sefer için Fransızlardan yardım talep etmekteydi. Burgondiya dükası olan Filip oğlu Nevers Contu Jean (Korkusuz Jan), komutasında önemli miktarda süvari ve paralı askerler istenilen yardımın yapılacağı sözünü verdi. Fransa'dan bu yardım vaatleri yapılırken Avrupa'nın diğer yerlerinden de aynı haberler gelmekteydi.[7] Nitekim Alman, Belçika, Flemenk, İsviçre şövalyeleriyle, İngiltere haçlıları, İskoçya, Savua, Lombardiya ve Rodos şövalyeleri ve Eflâk'tan da destek geleceği haberleri gelmiştir. Haçlı ordusunun 100 bin[8] civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bunun 60.000'i Macar, 10.000'i Fransız[9], 10.000'i Eflâklı, 6.000'i Alman, 1000'i İngiliz, 13.000'i Leh, İtalyan, Bohemyalı ve İspanyol'du. Osmanlı ordusunun ise 60.000'i civarında olduğu belirtilmektedir.

Haçlı ordusunda en çok birliği bulunan gruplardan olan Fransa'nın Korkusuz Jan komutasındaki ordusunda asilzadeler ve prensler de yer almaktadır. Bunlar arasında Philippe d'Artois, Constable de France, kralın kuzenleri Henri ve Philippe de Ban ve hanedan nesline mensup bir de prens bulunmaktaydı.[10] Nitekim Korkusuz Jan komutasındaki Fransızlar, Budin üzerinden harekete geçmiş ve diğer kuvvetlerle 1396 Eylül'ünün başlarında Niğbolu'da birleşmişlerdi. Bu sırada Yıldırım Bâyezid İstanbul kuşatmasında bulunuyordu ve kuşatmayı kaldırıp Niğbolu'ya doğru harekete geçmişti. Fransız kuvvetlerinin hücumuyla başlayan savaş Yıldırım Bâyezid komutasındaki Osmanlı ordusu karşısında haçlı ordusunun yenilgisiyle sonuçlanmıştır. Bu galibiyet ise Balkanlarda Osmanlı hâkimiyetinin yerleşmesini sağlamıştır.[11]

Niğbolu savaşı sonunda Osmanlıların eline geçen çok sayıda esir vardı. Bunların içinde Korkusuz Jan, Gran Mareşel dö Frans başta olmak üzere birçok Fransız

[6] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi,*C.1, TTK. Ankara 2003, s.279-280.
[7] Mustafa Cezar-Midhat Sertoğlu, *Mufassal Osmanlı Tarihi,* C.I, Şehir Matbaası, İstanbul 1957,s.166-167.
[8] Niğbolu savaşındaki haçlı ordusunun sayısı hakkında çeşitli görüşler bulunmaktadır. (bk. Uzunçarşılı, *a.g.e,* C.I, dipnot 2, s.280).
[9] Hammer, Fransa'nın ilk olarak 5-6 yüz kişi olduğunu sonradan bu kuvvetlerin yetersiz gelmesiyle ertesi yıl bin süvari ve bin hademeden ve maaşla hizmet eden 6 bin kişi daha gönderildiğini ifade etmektedir. (bk. Joseph Von Hammer Purgstall, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, Mümin Çevik(haz.), İstanbul 2010, s.120).
[10] Harbert A.Gibbons, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu*, Ragıp Hulusi(çev.), 21.Yüzyıl yay., İstanbul 1998, s.176.
[11]Uzunçarşılı. *a.g.e,* C.I s. 284-287; Cezar-Sertoğlu,*a.g.e,* s.166-170; Roderich H.Davıson, *Kısa Türkiye Tarihi,*Durdu Mehmet Burak (çev.), Babil yay., Ankara 2004, s.32.

asilzade ve şövalye bulunmaktaydı. Osmanlı ile Fransa arasında diplomatik olmasa da ilk karşılıklı görüşme, esirlerin serbest bırakılması için Fransa'dan gelen heyet[12] ile olmuştur denilebilir. Esirler için 200 bin altın istenmiş, savaştan bir yıl sonra istenilen para gelmiş ve esirler serbest bırakılmıştır.[13]

1399 yılına gelindiğinde Bizans İmparatoru II. Manuel Paleolog, Yıldırım Bâyezid'in III. İstanbul kuşatmasına karşın Bizans başkentini kurtarmak için Fransa kralı VI. Charles'den yardım istemiş ve bunun üzerine Charles 1200 kişilik bir kuvveti İstanbul'a göndermiştir.[14] Fransa'dan gelen bu yardımın yanı sıra 1443 yılında Papa IV. Öjen'in teşvikiyle Avrupa'da Macar, Fransız, Belçika gönüllülerinden ve Eflâk'tan Jan Hunyad'a destek gelmiş, birlikte hareket edilmiştir.[15]

XV. yüzyıl başlarında ise Bizans İmparatorunun çabası sonucunda Timurlenk ve Fransa kralı VI. Charles arasında bir ittifak oluşturulmaya çalışılmış fakat bu yakınlaşmadan bir sonuç çıkmamıştır.[16] 1451 yılına gelindiğinde II. Mehmed'in tahta çıkması üzerine Osmanlı tahtındaki bu değişiklikten faydalanmak niyetiyle harekete geçmek isteyen Toletinolu Francesco Filelfo,[17] Fransa kralı VII. Charles'e mektup göndermiştir. Amacı Osmanlıya karşı yapmayı planladığı savaşa Fransa'yı da dâhil etmekti. Filelfo, İtalya'nın bölünmesinden ve diğer batılı ülkelerin harekete geçmeyi reddetmesinden sonra Türklere karşı bir Haçlı seferi başlatma işinin Fransa'ya düştüğünü, ayrıca tahta yeni çıkmış olan II. Mehmed'in beceriksiz, zayıf ve hiç savaşmamış bir çocuk olduğunu, Türklere son darbeyi indirmek için bundan daha iyi bir fırsat olmayacağını söylemiştir. Ordunun hiçbir şekilde direnişle karşılaşmayacağını, Konstantiniyye'ye kadar ilerleyerek Bizans kuvvetleriyle birleşip Türkleri Avrupa'dan sonsuza kadar çıkaracaklarını belirtmiş ve "*Haydi öyleyse Charles, ileri*" diyerek mektubunu bitirmiştir. Fransa kralı ise o sıralarda ülkesindeki kargaşalarla uğraşmaktaydı ve batılı prensleri arkasına alıp böyle bir sefere çıkamazdı. Ayrıca böyle

[12] Ahmet Refik, Fransa'dan gelen elçilik heyeti ile ilgili ayrıntılı bilgilere yer vermektedir. Elçilik heyetinin, Bâyezid'e kıymetli hediyelerle birlikte av işleriyle ilgili şeyler de getirdiklerini, onun ava olan merakının Fransızlar tarafından da bilindiğini, hediyeler arasında on iki akdoğanın, inci-elmas işlemeli doğancı eldivenlerinin ve on iki ağır koşum ve eyer takımı olduğunu ifade etmektedir. (bk. Ahmet Refik, *Bizans Karşısında Türkler*, Fahameddin Başar (haz.), Kitapevi yay., İstanbul 2005, s.163-165).

[13] Yıldırım Bâyezid serbest bırakılmadan önce Korkusuz Jan'a " *Jan, sizin memleketinizde büyük bir bey olduğunuzu biliyorum ki henüz gençsiniz; istikbalde şövalyelikte hasıl olan bu lekeyi silmek için benimle muharebe etmeğe gelirsiniz; bundan korkum olsa idi size yemin ettirirdim. Ne zaman gelirseniz beni ve askerimi karşınızda bulacaksınız; çünkü ben böyle bir maksat için ve benden önde bulunanları yenmek için doğdum"* sözlerini söyleyerek kendine ve Osmanlı ordusuna olan güvenini göstermektedir. (Ayrıntılı bilgi için bk. Gibbons,*a.g.e*, s.186-188; Hammer, *a.g.e*,C.1, s.122-123; Uzunçarşılı, *a.g.e*,C.I,s.288-289).

[14]Beyazıt, *a.g.m*, s.66.

[15]Uzunçarşılı, *a.g.e*, C.I, s.421.

[16]Soysal, *a.g.e*, s.2.

[17] Francesco Filelfo, Kostantinopolis'te yedi yıl kalmış, Yohannes Crysoloras'ın okulunda Yunanca öğrenmiş, onun kızı ile evlenmiş ve Bizans devlet adamlarıyla yakın ilişkiler kurmuştur. (bk. Agostino Pertusi, *İstanbul'un Fethi,* Mahmut H.Şakiroğlu (çev.), C.I. İstanbul Fetih Cemiyeti yay., İstanbul 2004, s.6-7).

bir sefer, Papa V.Nicalaus'un onayı ile olabilirdi. Papa ise bunun için iki kilisenin birleşmesini şart koşuyordu. Kostantiniyye'deki güçlü gruplar Roma ile Bizans'ın birleşmesine karşı çıkıyorlardı çünkü Roma kilisesi ile birleşmek Osmanlı egemenliği yerine Latin egemenliğine girmek anlamına gelmekteydi.[18]

1453 yılına gelindiğinde Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethi Avrupa dünyasında büyük yankı uyandırmıştır. Fatih'in fetih hazırlıkları, Rumeli Hisarı'nın inşası ve Boğaz yolunun Türkler tarafından kesilmesine karşılık Bizans İmparatoru da Avrupa'dan yardım talebinde bulunmuştu. Karadeniz ve Ege'de ticarî kolonileri olan Venedikliler ile Cenovalılar, Rumeli Hisarı'nın yapımından dolayı endişeye kapılmış ve imparatorun çağrısına silahlı gemi göndererek karşılık vermeyi planlamışlardı. Ayrıca Floransa ile o sırada Hıristiyanlığın birliği için istekli olan Fransa kralına da başvurmuşlardı.[19] İstanbul'un fethi Fransa'da gerçekten büyük bir etki yaratmıştı. Burgondiya dükü Philippe de Ban, Niğbolu'daki hezimetten beri bir Haçlı seferi düzenlemek için plan yapmaktaydı. 1457'de bu projenin tüm ayrıntıları hazırlanmıştı. Denizden doğruca Boğazlara girilecek ve İstanbul ele geçirilecekti. Papa II. Pie de bu projeye destek vermekteydi fakat yeterli bir kuvvet ve donanma bulunamayınca proje hayata geçirilemedi. II. Pie, 1462 yılında Osmanlılara karşı tekrar bir Haçlı seferi planı yapmıştı. Yaşlı ve hasta olmasına karşın kutsal savaşın başına geçmek istiyordu. Bizzat savaşa katılırsa diğer bütün batılı prenslerin, İngiltere, İspanya, Almanya'nın ve özellikle de Burgondiya ve Fransa'nın destek vermek zorunda kalacağını düşünüyordu. Fransa kralı XI. Louis ise buna sıcak bakmamış, bunun Napoli konusundan uzaklaştırılmak için bir bahane olduğunu düşünmüştü.[20]Fatih Sultan Mehmed'in İtalya şehri olan Otranto'ya 1480 yılında asker çıkarması, Hıristiyan dünyası ve özellikle Fransa'da büyük endişe yaratmış, Müslümanlara karşı nefret besleyen XI. Louis harekete geçmek istemişse de Avrupa'daki karışıklıklar buna imkân tanımamıştı.

Fatih Sultan Mehmed'in 1481'de vefat etmesi üzerine şehzadeler II. Bâyezid ve Cem arasında taht kavgası başlamış, yaşanan bu durum tüm Avrupa için özellikle Fransa için yeni bir Haçlı seferi başlatma fırsatı olarak görülmüştü. Fransa'da VIII. Charles, 1483 yılında babası XI. Louis'in ölümü üzerine tahta geçmişti. Onun da amacı diğerleri gibi Müslümanları İstanbul'dan atmak ve Doğu Roma İmparatoru olmaktı. Bu amaçla 1494 yılında bir plan yapmış son Bizans İmparatoru Constantin Paleolog'un

[18] Franz Babinger, *Fatih Sultan Mehmed ve Zamanı*, Dost Körpe (çev.), Oğlak Bilimsel Kitaplar, İstanbul 2003, s.76; Halil İnalcık, *Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar*, C.I, TTK., Ankara 2007, s.124; Nicolae Jorga, *Fatih ve Dönemi Büyük Türk*, Nilüfer Epçeli(çev.), Yeditepe yay., İstanbul, s.46.
[19] Feridun M.Emecen, *Fetih ve Kıyamet 1453*, Timaş yay., İstanbul 2012, s.203-204.
[20]Babinger, *a.g.e*, s.209.

yeğeni Andre Paleolog'dan Bizans tahtı üzerindeki veraset haklarını satın almıştı. VIII. Charles'in 1495 Napoli seferi bu amaca yönelikti. Burayı ele geçirdiğinde kendisini Sicilya ve Doğu İmparatoru ilan etmiş olacaktı. Bu amacı gerçekleştirmek için de II. Bâyezid ile Cem arasındaki taht mücadelesinden yararlanmak istemişti.[21]

II. Bâyezid ile Cem arasındaki taht mücadelesi ve bunun ardından Cem'in batıya kaçışı Osmanlı-Fransa ilişkilerinde önemli bir sürecin başlamasına neden olmuştur. Bu sürece baktığımızda, Fatih Sultan Mehmed'in merkeziyetçi yönetimi güçlendirme çabaları, fetihlerde duyulan malî ihtiyaçları karşılamak için aldığı tedbirler, bunun üzerine yeni vergiler getirmesi, vakıf ve mülk topraklarını devletleştirmesi bundan memnun olmayan bir zümrenin oluşmasına neden olmuştur. Fatih'in 1481 yılında ölümünden sonra Bâyezid ve Cem arasındaki saltanat mücadelesinde bu grupların etkisi vardır. Gedik Ahmed Paşa ve İshak Paşa yeniçerileri de yanlarında tutup Bâyezid'in tahta çıkmasını sağladılar. Fatih'in son dönemlerindeki veziriazamı olan Karamanî Mehmed Paşa ve etrafındakiler ise Cem'e destek vermekteydiler. Hatta Karamanî Mehmed Paşa Fatih'in ölüm haberini, Cem'in İstanbul'a gelip tahta oturması için bir süre gizlemeye çalışmışsa da planı ortaya çıkmış ve yeniçeriler Bâyezid'in tahta çıkmasını sağlamışlardır. 21 Mayıs 1481 yılında II. Bâyezid'in tahta çıkması üzerine Cem de Bursa'ya gelip adına hutbe okutup sikke bastırarak 28 Mayıs 1481 yılında sultanlığını ilan etmiştir. İki şehzade arasında 20 Haziran 1481yılında yapılan savaşı Cem kaybedecektir. Daha sonra Cem Eskişehir'e ve ardından Konya'ya; kendini burada da güvende görmeyince Memluk topraklarına gidecektir. Böylece uzun yıllar sürecek olan sürgün dönemi başlayacaktır.

1482 yılında Cem, Anadolu'dan gelen haberler ile tekrar harekete geçmiş ancak bu defa da başarıya ulaşamayıp Rodos şövalyelerine sığınmak zorunda kalmıştır.[22] Bu süreçte II. Bâyezid, Cem'in serbest bırakılmaması için büyük çabalar harcamış ve birtakım tavizler vermek zorunda kalmıştır. Cem'in bırakılmaması için Rodos şövalyelerine her yıl 40 bin duka ödenmesi ve serbest ticaret hakkı tanınmasına dair bir antlaşma yapılmıştır. Ancak şövalyeler II. Bâyezid'in adayı tekrar kuşatması ihtimaline karşılık Cem'i Fransa'ya göndermişlerdir. Böylece Cem'in 1482 yılının sonlarından itibaren başlayacak olan 6 yıllık Fransa serüveni başlamıştır. Bu süreçte

[21]Soysal, *a.g.e*, s. 3.
[22] Stanford Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, Mehmet Harmancı (çev.), E yay., İstanbul 1982, s.109-117; Kenan İnan, "II. Bayezid Dönemi", *Türkler*, C.IX, Yeni Türkiye yay., Ankara 2002, s.383-385; Ahmet Şimşirgil, *Kayı*, C.III, KTB yay., İstanbul 2011, s.16-24; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C.II, TTK., Ankara 2006, s.161-168.

Cem, olası tehlikelere karşı Fransa'daki şatolarda sürekli yer değiştirecektir. Cem, Fransa'ya gittikten sonra Macaristan üzerinden Rumeli'ye geçmeyi planlıyordu.[23] 1482 yılının Ekim ayında Nice'ye ulaşan Cem burada 4 ay kadar kalmıştır. Cem, o sırada Fransa kralı olan XI. Louis ile görüşme isteğinde bulunmuş, Fransa kralı Cem'e mektupla cevap vererek " *Babasının büyük şöhreti için, Muhammed kanunlarına inanan zamanın en büyük prensini seve seve görmek istediğini ve onunla münasebet kurmaktan büyük memnuniyet duyacağını"* yazmıştır. Ancak görüşüp konuşmaları için kralın bir şartı bulunmaktaydı ki o da Cem'in Hıristiyanlığı kabul etmesiydi. Cem ise bunu kabul etmeyecektir.[24]

II. Bâyezid, Cem'in Fransa'da olduğunu öğrendiği 1483 yılında elçisi Hüseyin Bey'i XI. Louis'e göndermiştir. Elçi, Cem'in bırakılmaması karşılığında Fransa kralına Osmanlı'da bulunan ve Hıristiyanlar tarafından kutsal sayılan bazı eşyalar ve yüklü miktarda para verileceğini belirtmiştir. Koyu dindar olan Louis bunları kabul etmemiş ve elçiyle de görüşmemiştir. Louis, 30 Ağustos 1483 tarihinde hayatını kaybedince Fransa'da çıkan bir karışıklık sonucu Cem Rodos'a gönderilmiştir.[25]

1485 yılında İstanbul'da büyük bir donanma hazırlanmaktaydı. Mısır üzerine hazırlanan bu ordunun Napoli'ye karşı olduğunu sanan Rodos şövalyeleri, açılacak bir savaşta Fransa dâhil Hıristiyan devletlerin Cem'i de yanlarına alarak savaşa gireceklerini bildirdi. Bâyezid bunun üzerine donanmanın Akdeniz'e çıkmayacağına dair teminat vermiştir. Ancak buna ikna olmayan Hıristiyan dünyası donanma hazırlığına başlamıştır. Diğer taraftan Papa VIII. Innocent, Cem'in kendisine teslim edilmesi için Fransa kralı VIII. Charles ile temaslarda bulunmuş, fakat kral tarafından kabul edilmemiştir. Öte yandan Memluk Sultanı da Cem'in kendisine verilmesi için ısrar ediyordu. Bunun üzerine Cem'in kaçırılması tehdidine karşılık Papa'ya teslim edilmesine karar verildi. Ancak Cem, Fransa kralının rızası alınmadıkca başka bir devlete verilmeyecek, Osmanlılar tarafından Cem için ödenen paranın 10 bin dukası Rodos'a bırakılacaktı. Papa ile yapılan bu görüşmeler Avrupa'da tepkiyle karşılanmıştır. [26] Diğer yandan Macar Kralı da Fransa ile temaslarda bulunmaya başlamıştı. Tüm bu ısrarlar üzerine Fransa kralı, Hıristiyan dünyasının menfaatlerini düşünerek Ekim 1488 tarihinde Cem'i Papa'ya teslim etmeye karar verdi.[27] II. Bâyezid,

[23]İnan, *a.g.m*, s.384-385; Uzunçarşılı, *a.g.e*, C.II, s.170-171; Soysal, *a.g.e*, s. 3.
[24] Marie Madeleine Beaufort, "Cem Sultan'ın Fransa'daki Hayatı", Sezen Ongan(çev), *Hayat Tarih Mecmuası*, C.I, S.5, İstanbul 1977, s.34-35.
[25] Mehmet Cavid Baysun, "Cem",*İ.A*, C.III, İstanbul 1977,s.74-75.
[26] Selahattin Tansel, *Sultan II. Bâyezit'in Siyasî Hayatı*, MEB.,yay., İstanbul 1966, s.54-55.
[27]Tansel, *a.g.e*, s.56.

Cem'in Papa'ya teslimini engellemek için Fransa'ya elçi göndermiş ve Kudüs, Memluklardan alındığı zaman Kamame Kilisesi'nin Hıristiyanlara bırakılacağını, Hıristiyanlarca kutsal sayılan eşyaların verileceği ve her yıl 50 bin duka ödeneceği ve eğer isterlerse düşmanlarına karşı yardım edilebileceğini bildirdi. Bu teklifler üzerine Fransa kralı VIII. Charles Cem'in geri dönmesini istemişse de artık Cem Roma'ya ulaşmıştı (13 Mart 1489).[28]

Fransa Kralı VIII. Charles büyük planlar kuruyordu. İtalya'yı ele geçirip oradan Arnavutluğa geçmek ve Cem ile İstanbul üzerine yürümek, oradan da Filistin'e kadar giderek İsa'nın mezarını Müslümanlardan kurtarmak hayalindeydi. Nitekim 1494 yılında Floransa üzerinden Roma'ya girmiş ve Papa'nın elinde olan Cem'i almış ve Napoli'ye doğru harekete geçmiştir. Ancak yolda hastalanan Cem, 25 Şubat 1495 tarihinde hayatını kaybetmiştir.[29] 1499 yılına kadar Cem'in cenazesi Napoli'de kalmıştı. Bâyezid'in isteği üzerine cenazesi getirilmiş ve Bursa'da defnedilmiştir.[30] VIII. Charles da Doğu seferini sonuçlandıramadan 1498 tarihinde hayatını kaybetmiştir.[31]

Cem Sultan hadisesi, Avrupalı devletler tarafından giderek gücünü artırmaya başlayan Osmanlıya karşı siyasal bir koz olarak kullanılmıştır. Osmanlıya karşı yaklaşık 13 yıl kullanılan bu tehdit unsuru Osmanlı'nın batıya olan ilerleyişinin bir süre duraklamasına neden olmuştur. Özellikle Fransa bundan ciddi anlamda yararlanmıştır. II. Bâyezid ise bu durumu uzlaşmacı çabalar ve elçiler vasıtasıyla dengede tutmaya çalışmış ancak bunu yaparken yukarda bahsettiğimiz bazı tavizleri vermek zorunda kalmıştır.

Bu tehlike ortadan kalktıktan sonra Osmanlı Devleti batı siyasetine ağırlık verdi. Bunun ilk işareti de Venedik üzerine yapılacak seferdi. 1497 yılında Venedik-Fransa ittifakına karşı Milano, Ferrara, Mantua ve Floransa, Bâyezid'e başvurdular. Venedik'e savaş açması halinde yılda 50 bin duka vermeye söz verdiler. 1499-1500 yıllarında yapılan savaşlarda Venedikliler yenilmiş ve İnebahtı ele geçirilmiştir. Hatta Osmanlıları barışa zorlamak için Fransız elçiler İstanbul'a gelerek görüşmeler yapmışlardır.[32] Bunun üzerine Venedikliler Avrupalı devletlerden yardım talebinde bulunmuş, Papa tekrar bir haçlı seferi hazırlığına girişmiştir. Macaristan, Fransa ve

[28] Elçi bu kadar tavizli bir şekilde konuştuktan sonra eğer bu şartları kabul etmedikleri takdirde, Cem'i herhangi bir devlete verirlerse Osmanlıların Memlüklüler ile barışıp ittifak edeceklerini ve Hıristiyanlar üzerine yürüyeceklerini söylemiştir. Tansel, *a.g.e*, s.57-58.
[29] Halil İnalcık, "Avrupa Devletler Sistemi Fransa ve Osmanlı", *Doğu Batı*, S.14, Ankara 2001/1, s.123-124.
[30] İnan, *a.g.m*, s.385.
[31] Soysal, *a.g.e*, s.4.
[32] Halil İnalcık, *Devlet-i 'Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar I*, Türkiye İş Bankası Kültür yay., İstanbul 2009, s.132-133.

İspanya birlikte hareket etmiştir. Fransa 200 parçadan oluşan bir Haçlı donanması ile harekete geçmiştir. 10 bin yaya askeri ilave edilmiş Fransız donanması 1501 yılında Midilli'yi kuşatmış ancak Türk donanmasının yaklaştığı haberini alınca kuşatmayı kaldırarak çekilmiştir.[33]

II. Bâyezid'in ardından Osmanlı tahtına I.Selim geçmişti (24 Nisan 1512). Sultan Selim, daha şehzadelik yıllarından itibaren Safevî tehlikesini ortadan kaldırmak niyetindeydi ancak bu işe kalkışmadan önce Avrupa Devletleriyle olan sorunlarını çözmek istemiştir. Bunun üzerine daha önce yapılan anlaşmalar yenilenerek Batı tarafı güvence altına alınmıştır.[34]Yine bu dönemde Papa bir Haçlı seferi girişiminde bulunmak istemişti. Papa X.Leon, Fransa kralı XII. Louis'e yapılacak olan bu seferin başına geçmesini teklif etmiştir. Ancak 1513 yılında kral Louis ölmüş yerine I. François geçmiştir. François Haçlı seferi fikrine olumlu bakmıştı. Ayrıca Almanya'nın İmparatoru olmak amacıyla da meşguldü. Hatta bunun için " *Beni İmparator seçerlerse üç sene içinde ya İstanbul'u feth eder veya bu uğurda ölürüm"* sözlerini sarf etmiştir. Ancak onun bu çabaları başarısızlıkla sonuçlanmış, Alman İmparatorluğuna V. Charles Quint seçilmişti.[35] Böylece Osmanlı'ya karşı oluşturulmaya çalışılan bir Haçlı seferi planı daha başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

1.2. KANUNİ DÖNEMİ OSMANLI-FRANSA İLİŞKİLERİ

Kanuni Sultan Süleyman'ın 1520 yılında tahta geçmesiyle başlayan bu yeni dönem Osmanlı Devleti ile Fransa arasında kurulan bir ittifak olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun ilk aşaması ise 1519 yılında ölen Alman İmparatoru yerine seçilen Charles Quint ile Alman tahtında gözü olan Fransa kralı I. François arasında yaşanan hadiseler üzerine gerçekleşecektir. 25 Şubat 1525 tarihinde Pavia'da yapılan savaşı Fransa kaybetmiş ve I.François Madrid'e götürülüp esir edilmiştir.[36] François bu esaretten kurtulmak için Avrupa'daki birçok devletle bağlantı kurarak yardım talebinde bulunmuş ancak bir sonuç çıkmamıştır.[37]Yukarıda bahsettiğimiz bu hadiseler üzerine Osmanlı-Fransa ilişkilerinin ilk ciddi siyasal aşaması başlamış olacaktır. Avrupa devletlerinin Fransa'ya yardım etmemesi üzerine Kralın annesi saltanat naibesi

[33]İnan, *a.g.m,* s.388-389; Ayşegül Çıtlak, *"XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı-Fransız İlişkileri Müteferrika Süleyman Ağa'nın Fransa Elçiliği (1669-1709)"*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon 2005, s.19.
[34] Yavuz Ercan, "Yavuz Sultan Selim Dönemi", *Türkler*, C. IX, Yeni Türkiye yay., Ankara 2002, s. 425-426.
[35]Soysal, *a.g.e*, s.5; Beyazıt, *a.g.m*, s. 67.
[36] Ahmet Şimşirgil, *Kayı,* C.IV, KTB., İstanbul 2011, s.38-39.
[37] Tahsin Fındık, "Osmanlı Belgelerinin Tanıklığı ile XVI. Yüzyılda Osmanlı-Fransa İlişkileri", *Türkler,* C.IX, Yeni Türkiye yay., Ankara 2002, s.568.

sıfatıyla,Kont Jan dö Franjipan[38]adındaki elçiyle Kanuni'ye bir mektup göndermiştir. Kralın annesi mektubunda*"İspanya Kralı Şarlken oğlum Fransuva'yı Pavi muharebesinde tutup hapseyledi. Şimdiye kadar oğlumun halâsını Şarl'n insaniyetine bırakmış idim, hâlbuki memulümüz olan insaniyeti icra etmedikten başka oğlumun hakkında hakaret dahi etmektedir; imdî âlemin musaddakı olan azamet ve şanınız ile oğlumu, düşmanımızın pençe-i kahrından halâs ile ibrâz-ı übbehet buyurmanızı zât-ı şâhanenizden niyaz ederim"*demiştir.[39]

Aralık 1525 yılında I.François de Kont Franjipan tarafından Kanuni'ye bir mektup göndermiş ve yardımını talep etmiştir. François mektubunda; *"Dünya'nın cihat-ı ma'mûresinden birçok ülke ve bilâdın hâkim ve pâdişâhı ve bi'l-cümle mazlumların dâd-hânı olan sultân-ı muazzam ve hâkan-ı mufahham hazretlerine arz-ı mâfîl-bâl budur ki Macaristan kralı Birinci Ferdinando'nun üzerine hücum ettiğinizde biz dahî himmet ve inayetiniz ile habsden halâs olup İspanya Kralı Şarlken'in üzerine hücum edüp öcümüzü alırız. Siz ki şehen-şâh-ı celîlü'ş-şânsınız onun hakkından gelinmeğe inayet buyurulduğı hâlde böyle bende-i ni'met-şinâsınız oldığuma iştibâh buyrulmaya."* sözlerinde bulunmuştur.[40]

Kanuni'nin François'e cevabı da şu şekildeydi; *"Ben ki Sultânu's-selâtîn ve burhânu'l-havâkîn tâc-bahş-i husrevân-i rûy-i zamîn zıllullâh fi'l-ardayn, Akdeniz'in ve Karadeniz'in ve Rumeli'nin ve Anadolu'nun ve Karaman'ın ve Rum'un ve vilâyet-i Zulkadriyyenin ve Diyarıbekrin ve Kürdistan ve Azerbaycan'ın ve Şam'ın ve Haleb'in ve Mısır'ın ve Medîne'nin ve Kudüs'ün ve külliyen diyâr-i Arab'ın ve Yemen'in ve dahi nice memleketlerin ki âbây-i kirâm ve ecdâd-i 'izâmım anarallâhu berâhinehim kuvvet-i kâhireleri ile feth eyledikleri ve cenâb-ı celâlet-meâbım dahi tîg-i âteşbâr ve şemşîr-i zafer-nigârım ile feth eyledüğüm nice diyârın sultânı ve pâdişâhı Sultân Bâyezîd Han oğlu Sultân Selîm Han oğlu Sultân Süleymân Hanım.*

Sen ki, França vilâyetinin kralı Françeskosun:

Dergâh-i selâtîn-penâhıma yarar adamın Frangipan ile mektup gönderip ve bazı ağız haberi dahi ısmarlayıp memleketinize düşman müstevlî olup, elân habsde idüğünüzü i'lâm edüp halâsınız hususunda bu cânibden inâyet ve meded istidâ eylemişsiz, her ne ki demiş iseniz, benüm pâye-i serîr-i âlem-masîrime arz olunup âlâ-

[38] Bazı tarihler gelen bu elçinin Bosna'da öldürüldüğünü, bunun üzerine oğlu Johann Franjipan'ın gönderildiğine dair bilgiler vermektedir. (bk. Nıcolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Nilüfer Epçeli (çev.), C.III, Yeditepe yay., İstanbul 2009,s.83.
[39]Joseph Von Hammer Purgstall, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Mümin Çevik(haz.), C.III, İstanbul 2010, s.705.
[40]Hammer, *a.g.e*, C.III, s.706.

sebîl'i't-tafsîl ilm-i şerîfim muhît olup tamâm ma'lûmum oldu. İmdî, pâdişâhlar sınmak ve habs olunmak 'aceb değildir, gönlünüzü hoş tutup azürde-hâtır olmayasız. Öyle olsa, bizim âbâ-yi kirâm ve ecdâd-i 'izâmımız neverallâhu merâkidehim dâimâ def'-i düşmân ve feth-i memâlik içün seferden hâlî olmayup biz dahi anların tarîkine sâlik olup her zamanda memleketler ve sa'b ve hasîn kaleler feth eyleyüp gece gündüz atımız eğerlenmiş ve kılıcımız kuşanılmıştır. Hak subhâne ve ta'âlâ hayırlar müyesser eyleyüp meşiyyet irâdeti neye müte'allik olmuş ise vucûde gele. Bâkî ahvâl ve ahbâr ne ise mezkûr ademinizden istintâk olunup ma'lûmunuz ola; şöyle bilesiz. Tahrîren fî evâili şehr-i âhiru'l-erba'în li senete isneyn ve selâsîn ve tis'amia

Bi-makâm-i dâru's saltanat-il 'aliyye al-Konstantaniyye al mahmiyye al mahrûse."[41]

Görüldüğü üzere, Kanuni bu sözleriyle ona yardım edeceğinin sinyalini vermiştir. Her iki devletin de ortak noktada buluşmasına sebep Habsburglara karşı olan tepkileridir. Kanuni, Habsburglara karşı Fransa'ya destek vererek Avrupa'yı ikiye bölebilir, Macaristan'ı ele geçirebilirdi.[42] 1526 Mohaç muharebesi ile Osmanlı Devleti Macaristan'ın önemli bir kısmını ve Budin'i işgal etmiş, ayrıca Macaristan'daki kral hanedanlığına da son verilmiştir. Şarlken bu mağlubiyetten François'i sorumlu tutmuş ve Hıristiyan bir kralın Müslümanlarla iş birliği yapmasını öne sürerek Katolik dünyasını Fransa'ya karşı harakete geçirmiştir. Bunun üzerine François Osmanlı ile olan ittifakını gizlemek zorunda kalmıştır.[43] Ancak François 1527 yılında tekrar Şarlken ile mücadeleye girmiş ve zor duruma düşmüştür. Bunun üzerine 1528 yılında elçisi Rinçon'u tekrar yardım istemek için padişaha göndermiştir. Avusturyalıların da bu sırada Budin'e saldırmış olmaları ve Fransa'nın yardım talebi üzerine Viyana üzerine sefere çıkılmıştır.[44]1529 yılında Osmanlı Devleti tekrar harekete geçmiş ve Viyana'yı kuşatmıştır. Bu durum Avrupa'da büyük paniğe sebep olarak Hıristiyanlığın tehlikede olduğu düşünceleri yayılmaya başlamıştır. Papa ve Şarlken bir haçlı birliği oluşturmaya çalışmış ve Fransa da bu birliğe katılmaya mecbur kalarak o zamana kadar Osmanlılarla olan ilişkisini inkâr etmiştir. Viyana kuşatması Protestan hareketinin lideri Luther'in Türkler'e olan olumlu bakışını da değiştirmiş ve kendisi Türkleri Hıristiyanlığın düşmanı olarak ilan etmiştir. Ayrıca Fransa kralı, Osmanlı orduları seferdeyken Şarlken ile Cambrei Antlaşmasını imzalamıştır.

---

[41]İnalcık, *"Avrupa Devletler Sistemi ..."*, s.126-127.
[42] Suraiya Faroqhi, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Ercan Ertürk (çev.), Tarih Vakfı Yurt yay., İstanbul 2010., s.51; Mehmet İpşirli, "Osmanlı-Fransız Münasebetlerinin Osmanlı Kitabi Kaynaklarında İşlenmesi Üzerine Gözlemler", *Kanûnî'den Günümüze Türk-Fransız Münasebetleri Uluslararası Kolokyum,* Mostar yay., İstanbul 2012, s.20.
[43]Uzunçarşılı, *a.g.e*, C.II, s.504-505.
[44] Erhan Afyoncu, Ahmet Önal, Uğur Demir, *Fransa'ya Osmanlı Tokadı*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2011, s.17-18; Uzunçarşılı, *a.g.e*, C.II, s.330.

François'nin bu süreçte iki taraflı bir siyaset izlediğini görmekteyiz. Fakat buna rağmen Kanuni, Fransa ile olan ilişkileri kesmemiştir. Çünkü Fransa sayesinde Avrupa'dan haber alınmaktaydı.[45]1532 yılına gelindiğinde Kanuni'nin Alman seferine çıkmak için harekete geçmesi ve Viyana kuşatmasının ardından Alman prenslerinin Şarlken'in etrafında toplanmaları üzerine I. François endişeye kapılarak elçisi Rinçon'u tekrar Kanuni'ye göndermiştir. Elçi padişah tarafından dostâne bir şekilde karşılanmıştır. Elçinin geliş amacı Kanuni'yi Alman seferinden vazgeçirmekti ancak bunda başarılı olamamıştır.[46]

Bu sırada Osmanlı-Habsburg savaşları Akdeniz'e de yayıldı.[47] Kanuni, İran seferindeyken (1533-1536) Şarlken Tunus'u işgal etmiş ve Akdeniz'de önemli bir mücadele başlamıştı. Osmanlı donanmasının başına Kaptan-ı Derya Barboros Hayreddin Paşa getirilmiştir. 1533 yılında Barboros, Akdeniz'de Charles Quint'in deniz kumandanı Andrea-Doria ile mücadeleye başladı. Barboros bu mücadelede Fransa ile işbirliği yapılmasının faydalı olacağını düşünmüş ve padişaha da bunu ifade edip iznini almıştır. Bunun üzerine Barboros elçilik heyetini 1533 yılı Temmuz'unda Fransa'ya göndermiş ve burada Tunus'a yapılacak olan sefer konuşulmuştur.[48] Yine aynı yıl içerisinde Barboros tarafından 12 kişiden oluşan bir elçilik heyeti daha Fransa'ya gönderilmiştir. Ağustos 1534'de Andrea Doria'nın Mora hareketine karşılık olarak Barbaros da Tunus'u ele geçirmiştir.[49]

Osmanlı-Fransa ilişkilerini gerçek zemine oturtacak esas girişim ise Şubat 1535 yılında Fransa tarafından İstanbul'a gönderilen elçi Jean de La Forest tarafından atılacaktır. Jean de La Forest, Fransa'nın Osmanlı'ya gönderdiği ilk daimî elçi[50] olarak kabul edilmektedir. La Forest'un iki aşamalı görevi bulunmaktaydı. İlki Tunus'a gidip Barboros'a Charles-Quint'in deniz kuvvetleri hakkında bilgi vermek ve Fransa'nın yapacağı İtalya seferinde Osmanlı donanmasının da Korsika'ya saldırmasını sağlamaktı. İkincisi ise Fransa'ya Kuzey Afrika'da ticarî imkânlar sağlanmasını temin etmekti. Bunun üzerine elçi 1535 yılında Tunus'a gitmiş ardından Doğu seferinde olan Kanuni'nin yanına Tebriz'e geçmiştir. 1536 yılında da Osmanlı ordusuyla İstanbul'a

[45] Feridun M. Emecen, "Sultan Süleyman Çağı ve Cihan Devleti", *Türkler*, C. IX, Yeni Türkiye yay., Ankara 2002, s. 504; Uzunçarşılı, *a.g.e*, C.II, s.330.
[46] M.Tayyib Gökbilgin, "Kanuni Sultan Süleyman'ın Macaristan ve Avrupa Siyaseti'nin Sebep ve Âmilleri Geçirdiği Safhalar", *Kanuni Armağanı*, TTK., Ankara 2001,s.20-21.
[47]Davıson, *a.g.e*, s.45.
[48]İnalcık, *Devlet-i 'Aliyye Osmanlı İmparatorluğu…*, s.156-157; İ.Soysal, *a.g.e*, s.8.
[49]Emecen, "Sultan Süleyman Çağı …", s. 509.
[50] İlk Fransız elçileri Jean Frangipani ve Antoine Rinçon'dur. Jean de La Forest ilk daimi elçidir. Fransızlar ilk daimi elçiliklerini 1535 yılında Beyoğlun'da kurmuşlardır. (bk. Metin And, "XVI. Yüzyılda Elçilikler ve Elçiler", *Hayat Tarih Mecmuası*, C.1, S.3, İstanbul Nisan 1970, s.20).

gelmiştir. Burada görüşmeler yoğunlaşmış ve İbrahim Paşa ile meşhur 1536 tarihli ticaret antlaşmasını yapmıştır. 17 maddeden oluştuğu bilinen bu dostluk ve ticaret antlaşmasının içeriği ticaret serbestliği, deniz nakliyatı serbestliği, esaret, korsanlık, mal ve can emniyeti ile adlî hükümlerden oluşmaktadır.[51] Kısaca maddelerine bakacak olursak, bu anlaşma ile;

- Her iki devlete ait denizlerde karşılıklı olarak serbest bir şekilde ticaret yapılabilecektir.
- İki ülke de yasak olmayan malları alıp satabilecek, bunları bir yerden başka bir yere götürebilecek ve buna mukabil belirli bir vergi ödeyecektir.
- Fransız vatandaşına verilecek cezalar Divân-ı hümâyun'da görüşülecek, burada verilecek kararda kadılar ile birlikte Fransız tercüman da bulunacaktır.
- Fransız vatandaşı bölgedeki idari memura başvurmadan istediği şekilde mallarını vasiyet edebilecek ve dağıtımınıda Fransız konsolosu yapacaktır.
- Fransız vatandaşı on yıl Osmanlı sınırları içinde oturmuşsa ondan herhangi bir vergi alınmayacak, bu durum Fransa'da yaşayan Osmanlı vatandaşı içinde geçerli olacaktır.
- Alınan esirler serbest bırakılacaktır.
- Fransa kralının isteği üzerine, Papa, İngiltere ve İsveç de isterlerse 8 ay içinde antlaşmaya dâhil olabilecektir.
- Padişah ve Fransa kralı bu antlaşmayı 6 ay içinde onaylayacak ve her yerde ilan edecektir.[52]

Anlaşma metninde de görüldüğü üzere Fransa'ya ciddi ayrıcalıklar verilmiştir. Tarihte karşımıza *Kapitülasyon* olarak çıkan bu antlaşmanın Türkçe tam metni yerine Fransızca tercümesi bulunmaktadır. 1536 tarihli bu anlaşma, Fransa ile yapılan ilk ticarî anlaşma olarak kabul görmektedir.[53] Ancak bunun aksini savunanlar 1528 yılında da Fransa'ya birtakım ayrıcalıklar verildiğini iddia etmektedir. Bu iddia ise Osmanlı Devleti'nin genişlemeye başlamasıyla bünyesine birçok etnik gruptan halkları katması ve bu halklara eski devlet idarecileri tarafından verilen hakların hoşgörü prensibine dayanan politikayla yeniden verilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu doğrultuda Yavuz Sultan Selim, 1517 yılında Mısır'ı aldıktan sonra Mısır yönetiminin Fransızlara,

[51] Zekeriya Türkmen, "Osmanlı Devletinde Kapitülasyonların Uygulanışına Toplu Bakış",*OTAM*, S.6, Ankara 1995, s.331.
[52] Yaşar Yücel, *Muhteşem TürkKanuni İle 46 Yıl*, TTK., Ankara 1987, s.60-61.
[53] Ayrıntılı bilgi için bk. Uzunçarşılı, *a.g.e*, C.II, s.506; Hammer, *a.g.e*, C.III, s.729; Alphonse de Lamartine, *Osmanlı Tarihi*, Serhat Bayram (çev.), Kapı yay., İstanbul 2011, s.429; Mübahat S. Kütükoğlu, "Ahidnameler ve Ticaret Muâhedeleri", *Yeni Türkiye*, C.32, S.6, Mart-Nisan 2000,s.222-224.

Venediklere ve Katalonyalılara vermiş olduğu ticarî imtiyazları tanımış ve 1528 yılında bu imtiyazlar yenilenmiştir. [54] Ancak bu 1528 imtiyazlarında Fransa ile doğrudan müzakere edilen bir anlaşma yoktur.[55]

1536 tarihli anlaşmanın Türkçesinin olmayışı anlaşmanın kesin olarak yapılıp yapılmadığı ya da yürürlüğe girip girmediği noktasında bir takım tartışmalara sebep olmuştur. Halil İnalcık'a göre; İbrahim Paşa ve Fransız elçi De La Forest arasında bir kapitülasyon taslağı hazırlandı ancak İbrahim Paşa'nın idamı dolayısıyla Kanuni tarafından onaylanmadı ve Fransa ile genel tasdikli ilk kapitülasyon 1569 yılında II. Selim tarafından Fransızlara verildi.[56]

Fransız tarihçi Jean François Solnon,*Sarık ve İstanbolin* adlı eserinde bu konuya değinmiştir. Ona göre; metnin biçimi bile Osmanlı geleneklerine aykırıdır. *"Allahın yeryüzündeki gölgesi"* ve *"dünya yüzündeki tacların dağıtıcısı"* olan sultan müttefikleriyle pazarlık yapmaz, ancak imtiyaz dağıtırdı. İstanbul'da iki taraflı ve iki tarafın da eşit koşullarda olduğu bir antlaşma yapıldığı düşünülemezdi." Solnon'a göre bu metnin Osmanlı arşivlerinde bulunmaması da bunu ortaya koymaktadır. Solnon bu anlaşmanın, Forest tarafından geliştirilen, belki de divândaki vezirlerle tartışılmış oladuğunu ancak bir sonuç çıkmadığını ve ticarî bir tasarı olarak kaldığını, padişah tarafından onaylanmadığını ancak yine de Fransa'nın Osmanlı Devleti sınırları içinde ticarî kolaylıklardan yararlanmasına izin verildiğini ve 1569 yılında II. Selim tarafından verilen resmî kapitülasyonlarında bu imtiyazların hatırlatıldığını ifade etmektedir.[57]Joseph Matuz ise iki tane belgeyi delil göstererek bu görüşlerin aksine 1536 kapitülasyonlarının uygulandığını ve geçerli olduğunu savunmaktadır.[58]

Ayrıca bazı yabancı tarihçiler de Fransa kralının bu anlaşmayı gizli[59] tutmak endişesi ile belgeleri yok ettiğini düşünmektedir. [60] Anlaşmanın orijinal metni

---

[54] Osman Nebioğlu, *Bir İmparatorluğun Çöküşü ve Kapitülasyonlar*, Türkiye İş Bankası Kültür yay., Ankara 1986, s.13-14.

[55]İnalcık, "Osmanlı'nın Avrupa ile Barışıklığı…" , s.250; Soysal, *a.g.e*, s. 9.

[56] Halil İnalcık konunun devamında; Taslağın elçilik arşivinde ortaya çıktığından Forest tarafından yazılan taslağın iki taraf arasında yapılmış bir antlaşma formunda olduğu, tek taraflı padişah tarafından bağışlanmış bir antlaşma olmadığını oysaki 18.yy kadar verilen kapitülasyonların padişah tarafından tek taraflı verilmiş bir bağış niteliğinde olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca Forest'ın metninin müsvedde olarak kaldığını bununda elçi Rinçon'un gönderdiği mektuptan anlaşıldığı ve bu metninde Comte de Sain-Priest tarafından 1777'de d'Aramon'un evrakı arasında bulunduğunu eklemektedir. (bk. İnalcık, "Osmanlı'nın Avrupa ile Barışıklığı …" , s.250-251.

[57] Jean François Solnon, *Sarık ve İstanbulin*, Ali Berktay(çev), Doğan Kitap yay., İstanbul 2013, s.103-104.

[58] Belgeler için bk. Joseph Matuz, "Osmanlı İmparatorluğu ile Fransa Arasındaki 1536 Kapitülasyonlarının Geçerliliği Hakkında", *Türkiye Günlüğ*ü, S.58, Ankara Kasım- Aralık 1999, s.131-132; Zeki Arıkan, Matuz'un gösterdiği belgelerin belirsizlikler içinde olduğunu ancak bu kapitülasyonların uygulandığını düşünmekte ve o da bu noktada bazı tespitlere yer vermektedir. (Ayrıntılı bilgi için bk. Zeki Arıkan, "1536 Kapitülasyonları ve Cumhuriyet İdeolojisi", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 24, S. 37, (2005), s. 11-28).

[59] Stanford Shaw; her iki tarafın kendisi için dinsiz kabul edilen bir güçle ilişkisinin bilinmesini istemediğinden dolayı bu antlaşmanın gizli tutulduğunu ifade etmektedir. (bk. Shaw, *a.g.e*, s.146).

bulunamadığından içeriğini tahlil etmek ancak sonraki yıllarda yapılan antlaşmalarda geçen ifadelerin yorumlanmasıyla mümkün olacaktır. Neticede bu antlaşma, sonraki yıllarda Fransa ile yapılacak olan anlaşmaların zeminini oluşturacaktır.

Görüldüğü üzere 1536'da tarihe *Kapitülasyon* olarak geçen *"Barış, dostluk ve ticaret antlaşması"* ile Fransızlar, ileriki yıllarda Avrupa içerisinde diğer ülkeler aleyhine Osmanlı Devletiyle siyasî ve ticarî kazanımlarını artıracak zemini hazırlamaya başlamışlardı. İlişkiler genel hatlarıyla *"Kadim dostluk"* çerçevesinde gelişimini sürdürmüş ve Fransızlara sağlanan ticarî imtiyazlar hemen her padişah döneminde yenilenmiştir.[61]

1536 tarihli anlaşmayla Osmanlı-Fransa arasındaki siyasî ilişkiler resmen başlamış ve bu anlaşmanın gereğini yerine getirmek için harekete geçilmiştir. Buna göre; Osmanlı donanması Fransız donanması ile birleşecek, Şarlken yönetiminde bulunan Sicilya, Sardunya, Napoli ve İspanya'ya hücum edilecek, Tunus geri alınacak, Osmanlı ordusu Napoli'yi istilâ edip güneyden İtalya'ya girecek, Fransa da Kuzey'den girerek Lombardia'yı alacaktı. [62] Bunun üzerine Osmanlı güneyde denizden, Fransa da kuzeyde karadan harekete geçti. Fransız orduları Milano ve Cenova'yı ele geçirmiş, Barboros da batı ve orta Akdeniz'deki Habsburg topraklarına baskınlar düzenlemişti. 1536 yazında Kanuni komutasındaki ordu ile Arnavutluğa doğru harekete geçildi. Orada Fransız kuvvetleriyle birleşerek İtalya'ya geçilmesi planlanırken Fransa Papa'nın aracılığıyla Avusturya ile aralarındaki düşmanlığı bitirdi ve kuzey İtalya'dan kuvvetlerini çekmesi üzerine Osmanlı da kuşatmayı kaldırdı.[63]

1538 yılında Fransa, elçi Rinçon'u İstanbul'a gönderdi. Amacı İtalya seferi için verdiği sözü tutmamış olduğundan arayı düzeltmek ve Avusturya ile olan savaşa son vermekti. Ancak tam bu sırada Fransa ile Avusturya arasında yukarıda da bahsettiğimiz üzere Papa'nın aracılığı sonucu 1538 Temmuz'unda Nice Antlaşması imzalanmıştır. Buna rağmen Kanuni, Fransa'nın bu hareketine karşı tepkisiz kalmış ve ilişkileri bozmamıştır. Fransa, tekrar Rinçon aracılığı ile Osmanlı-Avusturya barışını sağlamaya çalışmış ancak Kanuni François'e yazdığı mektupta Avusturya'nın Fransa'nın istediği toprakları vermesi şartıyla bunun gerçekleşebileceğini bildirmiştir. Fransa'nın bu girişiminden bir sonuç çıkmamıştır. Buna rağmen Fransa, Rinçon'un aracılığı ile

---

[60]Türkmen, *a.g.m*, s.331; Yücel, *a.g.e*, s.61.
[61] Nihat Karaer, "Paris'te İlk İkamet Elçiliğimiz Kuruluncaya Kadar(1797) Osmanlı-Fransa Diplomasi İlişkilerinin Genel Seyri", *OTAM*, S.28/Güz 2010, s.69.
[62]İnalcık, *Devlet-i 'Aliyye Osmanlı İmparatorluğu…*, s.157.
[63]Shaw, *a.g.e*, s.147.

Osmanlı-Venedik barışını sağlayabilmiştir.[64] 1541 yılına gelindiğinde Kanuni tekrar Avusturya seferine çıkmış, Barboros da denizden Fransız donanması ile harekete geçmiştir. Bu sırada Şarlken, Avrupa'da Fransa'ya karşı propaganda başlatmış Fransa'nın Hıristiyanların en büyük düşmanı Osmanlı ile ittifak yaptığını, Sultanı bu konuda kışkırttığını ve bu yüzden Osmanlı'ya karşı olan savaşını sürdüremediğini ifade ederek Hıristiyan dünyasının bilhassa Cermen Prenslerinin desteğini alarak Fransa'ya karşı harekete geçirmeye çalışmıştır. Fransa yine geçmişte yaptığı gibi bu ittifakı yalanlamış hatta Cermen prenslerine gönderdiği mektupta Türklere karşı yapılacak herhangi bir sefere bir ordu ile katılma sözü vermiş, Osmanlı ile sadece geçici bir anlaşma imzaladığını ifade etmiş ancak bu sırada Osmanlı ile görüşmelerini de yine gizlice yürütmüştür. Görüldüğü üzere iki tarafın da amacı Hıristiyan dünyasında üstünlük kurma mücadelesidir.[65]

Sonraki yıllarda Fransa ve Avusturya'nın tekrar araları açılmış ve Fransa önceden yaptığı gibi tekrar Osmanlı'yı Avusturya'ya karşı harekete geçirmek ve yarım kalan İtalya emellerini gerçekleştirmek için Osmanlıdan yardım istemiştir. Rinçon tekrar İstanbul'a gönderilmiş ancak yolda Şarlken'in adamları tarafından öldürülmüştür. Yerine elçi olarak Paulin de La Garde gönderilmiştir.[66] Garde, Fransa'nın yardım talebini bildirmiş ve bunun üzerine Barboros komutasındaki Osmanlı donanması İtalya üzerine harekete geçmiştir. Osmanlı donanması Marsilya'ya geldiğinde Fransa donanma kumandanı Duc d'Enghien tarafından görkemli bir merasimle karşılanmıştır. Burada her iki donanma birleşerek Nice şehrini kuşatmış ancak Fransa'nın verdiği sözleri yerine getirmemesinden dolayı şehir ele geçirilememiştir. Osmanlı kadırgaları 1543 sonlarında Toulon'da kışlama kararı almıştır.[67] Bu sefer sırasında Fransa'nın göstermiş olduğu tertipsizlik ve hazırlıksızlık Osmanlı tarafından hoş karşılanmamıştır.[68] Fransa kralı, Toulon'da kaldığı süreç içinde erzak vs. ihtiyaçlarını karşılamak konusunda Osmanlıya sözler vermiştir. Bu sefer ile ilk kez Osmanlı Devleti bir Avrupalı devlet ile ortak deniz harekâtında bulunmuştur.[69]

---

[64]Jorga, *a.g.e*, C.III. , s.86-87; Soysal, *a.g.e*, s.10-11.
[65]İnalcık, *Devlet-i 'Aliyye Osmanlı İmparatorluğu… , s.157-158.*
[66]İnalcık, *Devlet-i 'Aliyye Osmanlı İmparatorluğu…* , s.157-158; Soysal, *a.g.e*, s.11.
[67]Soysal, *a.g.e*, s.11-12.
[68]Bu konuda Barboros oldukça tepki göstermiştir. Nice kuşatmasında Fransızlar'ın Barbaros'dan barut istemeleri üzerine Barbaros şaşkınlık ve hiddet içerisinde Fransız kumandan Duc d'Enghien : *"Ne güzel muharipler! Gemilerini şarap fıçılarıyla doldurup baruttan başka bir şey unutmuyorlar"* deyip yanındaki Fransız elçisine de; *"İstanbul'da iken devletin büyük mikyasta hazırlandığını söylediğin zaman benimle eğleniyor muydun?"* diyerek Fransızlar'a olan öfkesini dile getirmiştir. (bk. Uzunçarşılı, *a.g.e*, C.II, s.382).
[69]Shaw, *a.g.e*, s.153, Ayrıca bk. İnalcık, *Devlet-i 'Aliyye Osmanlı İmparatorluğu…* , s.159-163; Soysal, *a.g.e*, s.12; Yusuf Alperen Aydın,"Osmanlı Fransız İlişkilerinde Donanmanın Yeri*", Kanûnî'den Günümüze Türk-Fransız Münasebetleri Uluslararası Kolokyum*, Mostar yay., İstanbul, s.237; Emecen, *"Sultan Süleyman Çağı…"*, s.514.

1544 yılında François ile Şarlken arasında barış anlaşması yapılmıştı. Şarlken, Osmanlı ile de barış yapmak niyetindeydi ve bunun için François'den yardımını talep etti. Bunun üzerine Fransa, büyükelçi sıfatıyla 1545 yılında Jean Montluc'u İstanbul'a gönderdi. Montluc, Avusturya büyükelçisinin Osmanlı ile yaptığı görüşmelerde bulundu. Ancak bu sırada Fransa ile Avusturya'nın arası tekrar açılmış, Fransa yine Osmanlı yardımına ihtiyaç duymuş ve yapılmaya çalışılan barışı bu kez de engellemek için harekete geçmiştir. Bu görev için de Gabriel d'Aramon İstanbul'a gönderildiyse de barışı engelleyememiştir. 1547 yılında François ölmüş ve yerine II. Henri kral olmuştu. O da François'in siyasetini takip etmiş ve Osmanlı ile ilişkilerini sürdürmek için harekete geçmiştir. Bunun için de Gabriel d'Aramon Osmanlı ordusu ile 1548 yılında II. İran seferine katılmış, 1551 yılında Fransa'ya geri dönmüştür. D'Aramon'un bundan sonraki faaliyetlerinin Fransa'ya ciddi kazançlar sağladığını görmekteyiz.[70]

1551 yılında Kanuni'nin isteği üzerine Turgut Reis Trablus üzerine harekete geçmiştir. Bu sırada Gabriel d'Aramon da üç Fransız gemisiyle Osmanlı donanmasına katılmıştır. 15 Ağustos 1551 tarihinde Trablus ele geçirilmiştir.[71] Osmanlı Devleti'nin Trablus'u ele geçirmesi Hıristiyan dünyasında büyük yankı uyandırmış ve bunun sorumlusu olarak Fransa görülmüştür. Şarlken ve Papa, Gabriel d'Aramon'un Trablus'un alınması için Osmanlı'yı cesaretlendirdiğini ve kâfirle iş birliği yaptığı gerekçesiyle Fransa'ya karşı bir Haçlı seferi düzenleneceğini de belirtmişlerdir.[72]

Trablus'un alınmasından sonra Batı Akdeniz'deki fetihler için harekete geçen Osmanlı donanması Fransa donanması ile birleşmiştir. Mayıs 1552 tarihinde Batı Akdeniz'deki düşman donanmaları kontrol altına alınmıştır. Fransa kralı Papa ile dostluk kurduğunu İstanbul'a bildirmiş, bunun üzerine Kanuni, Papa'ya bağlı olan yerlere saldırı yapılmamasını emretmiştir. Ayrıca Kanuni, II. Henri'ye yazdığı bir mektupta Avusturya kralı Ferdinand'ın İstanbul'a bir elçilik heyeti göndermek istediğini ancak bunu kabul etmediğini, onlara güvenmediğini kendisinin de güvenmemesini belirtmiştir.[73]

Osmanlı donanmasının Batı Akdeniz'deki hareketleri Fransa'ya nefes alma fırsatı vermiştir. Batı Akdeniz'deki bu Osmanlı-Fransa ittifakı iki devlet arasında yeni

[70]Soysal, *a.g.e*, s.12-13; Shaw, *a.g.e*, s.155.
[71]Venedik elçisi Bernorda Navagero raporunda, Trablus meselesi hakkında şunlara yer vermektedir; "*Fransızlar donanmalarını Türk donanması ile birleştirdiler ve siz ekselanslarının da bildiği bir girişimde bulundular. Geçen yıl yine Fransızlar büyük sözler vererek donanmalarıyla onlara yardım ettiler ancak bu yardımların sonunda Türkler sadece Trablus'u ele geçirebildi. Her ne kadar donanmalar birleştiyseler de, Türkler tamamıyla onlara güvenmiyorlar, çünkü onların Hıristiyan olduklarını söylüyorlar. Aynı dinden olan kişilerin ittifak yapması kadar güçlü olunamayacağını düşünüyorlar."* (bk. Afyoncu-Önal-Demir, *a.g.e*, s.29-30).
[72] Afyoncu-Önal-Demir, *a.g.e*, s.30.
[73] Fındık, *a.g.m*, s.570.

bir anlaşmayı doğurmuştur. 1 Şubat 1553 tarihinde Gabriel d'Aramon ile sadrazam Rüstem Paşa arasında Osmanlı-Fransız Tecavüzü İttifak Muahedesi imzalanmıştır. Bu anlaşmaya göre; Fransa, Osmanlı'ya yardımlarından dolayı 300.000 altın tazminat verecek, bu tazminat ödeninceye kadar Fransa donanması Osmanlıya tâbi olacak, Fransa bunu yerine getirince 60 harp ve 25 korsan gemisinden oluşan Osmanlı donanması 1 Mayıs 1553 yılından itibaren Akdeniz'de Fransa'ya yardımda bulunacaktı. Bu yardım Batı Akdeniz'de kullanıldığı taktirde Fransa 150.000 altın verecek, ele geçirilen düşman gemileri Osmanlı'ya bırakılacak, Osmanlı'nın fethettiği yerler 1536 anlaşmasında da geçtiği üzere Osmanlı'da kalacaktı.[74] Anlaşma maddelerinde görüldüğü üzere Kanuni yardımlarının karşılığı olarak Fransa'dan teminat göstermesini isteyerek Fransa'yı ciddi taahhüt altına sokmuştur. Böylelikle Fransa, 1537 İtalya ve 1543 Nice seferlerinde oluşan olumsuz izlenimlerini unutturmaya çalışmaktadır. Ağustos 1553 yılında Akdeniz'de Turgut Reis komutasındaki donanma ile yapılan anlaşma tatbikata konulmuştur. Baron de la Garde komutasındaki Fransız donanması Turgut Reis'in kuvvetlerine katılarak Kalabra ve Sicilya'ya baskınlar yapılmış, ardından Korsika adasına çıkarma yapılarak ada Fransa'ya teslim edilmiştir. Ancak burada alınan esir ve ganimetler hususunda Fransa sorun çıkarmış, anlaşmaya uygun davranmamıştır. Bunun üzerine Osmanlı donanması ayrılmış ve Korsika'dan çekilmişlerdir. Fransa, Nice'deki hatasını tekrarlamıştır.[75]

Fransa, Haziran 1555 yılında Michel de Codignac'ı elçi olarak göndermiş ve Osmanlı Devleti'nden tekrar yardım istemiştir. Kanuni, Kaptan-ı Derya Piyale Paşa komutasındaki donanmayı yardım için göndermiştir.[76] Temmuz 1555'de Fransa Kralı II. Henri; *"Pek yüksek, pek muazzam, pek muhteşem, na mağlup hükümdar, Müslümanların büyük padişahı, bizim pek aziz ve muhterem dostumuz"* diye başlayan teşekkür mektubunu Kanuni'ye göndermiştir.[77] Piyale Paşa, Fransız donanmasıyla birlikte Mesina, Ridge ve Mayorka'yı ele geçirmiştir. Fakat Osmanlı donanması yine Fransızlar ile anlaşmazlığa düşmüş, II. Henri bu nedenle Kanuni'ye tekrar mektup göndererek bu durumlardan dolayı kendilerini sorumlu tutmamalarını rica etmişti.[78] Osmanlı donanması 1556 yılında Turgut Reis kumandasında Fransa'ya yardım etmek

[74] Anlaşma maddeleri için bk. İsmail Soysal, "Türk-Fransız Diplomasi Münasebetlerinin İlk Devresi", *İ.Ü.Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, C.III, S.63, İstanbul 1952-1953, s.88-89
[75] Soysal, *a.g.m*, s.89; Fındık, *a.g.m*, s.570.
[76] M.Tayyip Gökbilgin, "Süleyman I", *Türkler,* C. IX, Ankara 2002, s. 551.
[77] Gökbilgin, *"Süleyman I"*, s. 551.
[78] İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. 2,Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971, s. 296; Dimitri Kantemir, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükseliş ve Çöküş Tarihi*, C. 1, Cumhuriyet Kitapları yay., İstanbul 1998, s. 248.

amacıyla tekrar harekete geçmiştir. Cezayir'in en önemli şehirlerinden biri olan Oran ve Bizerte'yi ele geçimiştir. Kısa bir süre sonra Fransızlar Saint Quentin'de İspanya'ya yenilmiş bunun üzerine tekrar Osmanlı'dan yardım istemişlerdir. Trablus'un ele geçmesinden sonra Osmanlı Devleti Orta Akdeniz'e yerleşmiş durumdaydı. Malta şövalyeleri Trablus'u tekrar ele geçirmek için İspanya ve Papa'nın desteğini almış ve yeni bir Haçlı donanması oluşturulmuştu. Venedik ve Fransa da gizlice bu ittifaka destek vermiştir. Mart 1560 yılında bu haçlı donanması Cerbe'yi ele geçirmiş fakat Osmanlı donanmasının hareket etmesi üzerine Cerbe tekrar Osmanlı hâkimiyetine geçmiştir.[79]

Fransa, 1559'da İspanya ile arasında olan mücadeleye Careau Cambresis antlaşmasıyla son verene kadar Osmanlı'dan defalarca yardım talebinde bulunmuştur. Nitekim D'ramon'dan sonra 1553'te Michel de Codignac'ı, 1557'de Jean de la Vigne'yi[80]elçi olarak göndermiştir. Careau Cambresis antlaşmasından kısa süre sonra II. Henri ölmüş yerine II. François kral olmuş, o da krallık tacını IX. Charles'e bırakmıştır. Yeni kral da Osmanlı ile olan barışçıl politikaya devam etmiş, bunun göstergesi olarak da Mayıs-Eylül 1565'teki Malta kuşatmasında tarafsız kalmıştı. Bu tutumuna karşılık Kanuni de IX. Charles'e kuşatma ile ilgili bilgileri içeren mektup göndermiştir.[81] 1566 yılında ise Kanuni Sultan Süleyman vefat etmiş ve yerine oğlu II. Selim tahta geçmiştir.[82]

Tüm bu hadiseler ışığında baktığımızda, Osmanlı-Fransa ilişkilerinin siyasî anlamda bir ittifaka dönüşmesi Kanuni zamanında I.François'in yardım talebi ile başlamıştır. Her iki devletin Avrupa'da Alman İmparatoruna karşı olan mücadelesi siyasî çıkarlar doğrultusunda bir araya gelmelerini sağlamıştır. Fransa, Avrupa'da ayakta kalabilmek için Osmanlı yardımına her daim ihtiyaç duymuş ve bunun için girişimlerde bulunmaktan kaçınmamıştır. Bu da Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki güç dengelerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

---

[79] Emecen, "*Sultan Süleyman Çağı…"*, s. 510; Ayrıca bk. Şerafettin Turan, "Rodos'un Zaptından Malta Muhasarasına", *Kanuni Armağanı,* TTK., Ankara 2001, s. 47-117.

[80] Jean de la Vigne; Sultan Süleyman Budin ve Macaristan'da önemli yerlere sahip olmuşsa bunlara Fransa kralı sayesinde olduğunu iddia etmektedir. (bk. Nicolae Jorga, *Kanuni ve Dönemi Yenilmez Türk,* Yeditepe yay., İstanbul 2008,s.221).

[81]Fındık, *a.g.m,* s.571.

[82]Şimşirgil, *a.g.e,* C.IV, s.283.

1.3. II. SELİM'DEN 1687 YILINA KADAR OSMANLI-FRANSA İLİŞKİLERİ

II. Selim'in saltanatı yıllarında Fransa ile olan ilişkiler siyasî bir ittifak şeklinde değil daha çok Fransa'nın ticarî ayrıcalıklar elde etmesine yöneliktir. Nitekim Fransa 1560-1598 yılları arasında din savaşlarıyla uğraştığından ve dışarıdan her hangi bir tehlikeyle karşılaşmadığından Osmanlı ile ilişkileri daha ziyade iktisadî, ticarî konular çerçevesinde şekillenmiştir.[83] Sultan Selim, tahta çıktığı zaman Kıbrıs seferi için hazırlıklara başlamıştır. Bunun içinde Avrupa'da kurulması muhtemel olan ittifak karşısında 1569 yılında Fransa ile tekrar kapitülasyon anlaşması imzalamıştır. Amaç, Kıbrıs seferi açıldığında Avrupa'da Osmanlı aleyhine oluşturulacak ittifakı parçalamaktı.[84] Fransa Kralı, elçi Claude du Bourg'u İstanbul'a ilişkileri düzenlemesi için göndermişti. Elçi herhangi bir zorlukla karşılaşmadan anlaşmayı yenilemiştir.[85] Yapılan bu antlaşma ile Doğu limanlarındaki kabotaj hakkı Fransızlara verilmişti. Osmanlı himayesindeki limanlara gelecek yabancı gemilerin hepsi Fransız bayrağı çekmek zorunda kalmıştır. Bu gemiler Ceneviz, Sicilya, Ankona daha sonra ise İngiliz, Portekiz ve Venedik ticaret gemilerini de kapsamıştır. Fransa Akdeniz de bir bakıma Venedik'e karşı üstün duruma gelmiştir.[86] Böylece birçok Avrupa Devleti, Fransa bayrağı altında Doğu Akdeniz limanlarında ticaret yapmayı kabul etmiş oluyordu. Bu dönemde İngiltere ile Fransa arasında ekonomik çıkarlar sebebiyle gittikçe artan bir rekabet oluşmaktaydı. Bu iki devlet arasında Akdeniz'de çekişmeler başlamış, İngiltere Kraliçesi Elizabet[87] kapitülasyon antlaşmasının maddeleri arasında Fransız tüccarının korunması, tercümanların memleketlerine gitme izni, Fransızlar arasındaki davalar, miras hukuku, Osmanlı topraklarında oturup ticaretle meşgul olan Fransızlardan vergi alınmaması, konsolos tayini, Fransız gemilerinin güvenliğinin sağlanması ve yoklanması gibi birçok konunun bulunduğunu söylemiştir.[88]

1572 yılında dönemin Fransa büyükelçisi Noailles[89], 1569 kapitülasyonunu şimdiye kadar alınan imtiyazların en geniş kapsamlısı olduğunu ifade etmiştir. [90] Fransa ile anlaşma yapıldıktan sonra 1570 yılında Osmanlı Kıbrıs üzerine sefere çıkmış ve bir

[83] Abdurrahman Çaycı, *Büyük Sahrada Türk-Fransız Rekabeti(1858-1911)*, TTK., Ankara 1995,s.1.
[84] Erhan Afyoncu, "Kapitülasyonlar Sorunu", *Popüler Tarih Dergisi*, S.59, İstanbul /Temmuz 2005, s.26-27.
[85] Halil İnalcık, *"İmtiyazat", DİA.*, C.22, İstanbul 2000, s.248
[86]Danişmend, *a.g.e*, C.2, s.388.
[87]Nebioğlu, *a.g.e*,s. 14.
[88] 1569 Kapitülasyon maddelerinin ayrıntıları için bk. Necdet Kurdakul,*Osmanlı Devleti'nde Ticaret Anlaşmaları ve Kapitülasyonlar*, Döler Neşriyat, İstanbul 1981, s. 26
[89] Acqs Papazı François de Noailles 1572 yılında İstanbul'a büyükelçi olarak gönderilmiştir. Ondan öncesinde 1566-1572 yıllarında büyükelçi olarak Grandchamp bulunuyordu. Soysal, *a.g.e*, s. 15.
[90] Ali İhsan Bağış, *Osmanlı Ticaretinde Gayrî Müslimler*, Turhan Kitabevi, Ankara 1983, s.5.

yıl içinde tüm adayı ele geçirmiştir.[91] Ancak 1571 yılında yapılan İnebahtı deniz muharebesinde Osmanlı donanması Haçlı donanmasına mağlup olmuştur. Kısa bir süre içinde Haziran 1572'de donanma tekrar inşa edilmiş ve Akdeniz'de boy göstermiştir.[92] 1572 yılında Haçlı donanması ile Osmanlı donanması tekrar karşı karşıya gelmiş fakat Venedik ve müttefikleri savaş yapmayı göze alamamış ve Fransa'nın aracılığı ile barış istemek zorunda kalmışlardır.[93] İstanbul'a gelen Fransa büyükelçisi Noailles'in çabaları ve Venedik elçisi Marc Antonio Barbaro ile Sadrazam Sokullu Mehmed Paşa arasındaki görüşmeler sonucu anlaşmaya varılmıştır.[94] Yapılan anlaşma, Osmanlı Devleti'nin lehine sonuçlanmış, Kıbrıs tam anlamıyla Osmanlı eline geçmiştir.[95]

İnebahtı yenilgisinden sonra Avrupa'da İspanya baskısı daha da artmıştır. Fransa'da Kalvenistler ve Katolikler arasında iç savaş çıkmış, bunda da Osmanlı'nın Kıbrıs'ı feth etmesi etkili olmuştur. Katolikler II. Philip, Kalvenistler ise Osmanlı taraftarı sayılmaktaydı. Osmanlının İnebahtı yenilgisi Fransa'yı aslında rahatlatmıştır. Çünkü Hıristiyan donanmasının yenilmesi durumunda Fransa Avrupa'da oluşturulacak ortak ittifaka katılmak zorunda kalacak ve buda Osmanlı ile arasındaki dostluğa gölge düşürecekti. 1571-1574 yılları arasında Osmanlı–Fransa ilişkileri bilhassa elçi Noailles'in girişimleriyle son derece önem kazanmıştır. Bu dönemde Papa önderliğinde tekrar Haçlı birliği kurulmaya çalışılmış, Papa hem Almanya'ya hem de Fransa'ya kardinallerini göndermiş ve oluşacak ittifaka dâhil etmeye çalışmıştır. Fransa, Avrupa'da yaşanan bu durumları padişaha bildirmiş ve padişahla olan dostluğa aykırı hareket etmeyeceğini bildirmiştir. Padişah, Fransa kralına bu bağlılığından dolayı *"musâfât-i ezelî"* den söz eden dostâne bir nâme göndermiştir. Fransızlar ayrıca bu süreçte Akdeniz'de yeni konsolosluklar kurarak ticarî etkinliklerini de arttırmaya başlamışlardır.[96]

---

[91] Kıbrıs seferi için ayrıntılı bilgi için bk. Shaw, *a.g.e*, s. 246-247; Recep Dündar, "Kıbrıs'ın Fethi", *Türkler*, C. IX, Yeni Türkiye yay., Ankara 2002, s. 667-678; Mücteba İlgürel, "Zirveden Dönüş: II. Selim'den III. Mehmed'e", *Türkler*, C. IX, Yeni Türkiye yay., Ankara 2002, s. 643-666; Mustafa Cezar-Midhat Sertoğlu, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C. 3, Şehir Matbaası, İstanbul 1957, s. 1221-1224; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. III/1, TTK., Ankara 1999, s. 10-11.

[92] Bk. Cezar-Sertoğlu, *a.g.e*, C.3, s. 1235-1250; Uzunçarşılı, *a.g.e*,C. III/1, s. 17-21.

[93] Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, Vahid Çabuk (haz.), C. 2, Kültür Bakanlığı yay., Ankara 1989, s. 326.

[94] Halil İnalcık, *Rönesans Avrupası Türkiye'nin Batı Medeniyetiyle Özdeşleşme Süreci*, Türkiye İş Bankası Kültür yay., İstanbul 2012, s. 263-264; Cezar-Sertoğlu, *a.g.e*, C.3, s. 1252-1254.

[95] Hammer;*"İnebahtı muharebesini Türkler kazanmış zannedilir"* ifadesine yer vererek yapılan anlaşmanın Osmanlı'nın lehine sonuçlandığına vurgu yapmaktadır. Anlaşma maddeleri için bk. Joseph Von Hammer Purgstall, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Mümin Çevik (çev.), C.4, İstanbul 2010, s.1013.

[96]İnalcık, *Devlet-i 'Aliyye Osmanlı İmparatorluğu…* , s.168-170; Feridun M. Emecen, "16. Asır Sonlarında Batı Akdeniz'de Siyaset Sahnesi: Osmanlılar-Fransızlar-İspanyollar*", Kanûnî'den Günümüze Türk-Fransız Münasebetleri Uluslararası Kolokyum*, Mostar yay., İstanbul 2012, s. 79.

II. Selim'in saltanatı yıllarında Fransa ile olan diğer bir yakınlaşma ise Lehistan kralının ölümüyle Fransa kralı IX. Charls'in kardeşi Henri'yi tahta çıkarmak istemesiyle ortaya çıkmıştır.[97] Lehistan kralı II. Sigismund'un 1572 yılında ölmesiyle Doğu-Avrupa arasındaki kuvvetler dengesi sorunu ön plana çıkmıştır. Rus Çarı, Fransa ve Avusturya, Lehistan tahtına kendi adaylarını getirmek istiyordu ancak Lehistan'ın Rusya ya da Avusturya eline geçmesi Boğdan, Erdel ve Eflâk'ı tehdit altına sokabilirdi. Bu yüzden Osmanlı Devleti dostluk içinde bulunduğu Fransa'dan bir adayın Lehistan tahtına geçmesini daha uygun buluyordu. Fransa kralı IX. Charles kardeşi Henri Valois'yı bu taht için uygun görüyordu. Bunun üzerine II. Selim, Leh beylerine ve piskoposlarına bir name göndermiştir. Bu nâme de II. Selim,*"Françe Padişahının karundaşı vilâyet-i mezbûreye kral nasbolunmak evlâ ve müteallülü def eyleyüp fermân-ı şerifim muktezasına müşarünileyhün karundaşın nasib görülmüşdür. Buyurdum ki vardukda mâbeynünüzde vukuu bulan tefessüd-ü krallığa kâbul idüp ta'zîm-u ikrâm ve tefhîm u ihtirâmı bâbunda bezl-i makdûr eyleyüp basîret ü intibâh üzre olasuz: Şöyle ki emr-i şerîfüme mugayir iş idesüz, aslâ özrünüz makbûl olmamak lâzım gelür. Ana göre tedârük eyliyesüz"* diyerek Leh beylerindn Fransa Kralı'nın kardeşini seçmelerini istemiştir. Leh beyleri padişaha mektup gönderip Henri'yi kral seçeceklerini bildirmiştir. Padişah ayrıca gönderdiği başka bir nâmede IX. Charles'e Henri'nin güvenli bir şekilde gidebilmesi için alternatif yollar tarif etmiş ve bu güzergâhlarda gerekli tedbirlerin alındığı ve olası Rus tehdidine karşı Kırım Hanı Devlet Giray'ın ordu ile Moskova'ya gönderildiğini ifade etmiştir.[98] Ancak kısa bir süre sonra IX. Charles'in ölümüyle boşalan Fransa tahtına oturmak için Henri, Fransa'ya hareket etmiş ve III. Henri adıyla Fransa tahtına geçmiştir. Böylece Lehistan tahtı boş kalmış ve yeniden Lehistan sorunu gündeme gelmiştir. Habsburg İmparatoru II. Maximillian Lehistan kralı olarak seçilmiş, bunun üzerine Osmanlı Devleti ve Fransa'nın girişimleriyle Osmanlı'ya tâbi Erdel voyvodası Stefan Bathori kral seçilmiştir.[99] Böylece II. Selim'in saltanatı yıllarında da Osmanlı-Fransa ilişkileri dostane şekilde devam etmiştir.

1574 yılında II. Selim'in vefat etmesiyle yerine oğlu III. Murad tahta geçmiştir. III. Murad ilk dönemlerinde Fransa ile olan ilişkilerine mesafeli davranmıştır. Bunun nedeni ise III. Henri'nin Osmanlı Devleti'nin uğraşları sayesinde Lehistan kralı olduğu halde tahtını bırakıp Fransa tahtına geçmesi ve Fransız elçi Noailles ile uyuşamamış

[97]Fındık, *a.g.m*, s.571.
[98] İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.3, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971, s.10-11; İnalcık, *Devlet-i 'Aliyye Osmanlı İmparatorluğu*…, s. 173-175; Fındık, *a.g.m*, s.571.
[99]Shaw, *a.g.e*, s. 249.

olmasıdır. Bu yüzdendir ki III. Murad tahta geçtiğinde cülus haberi için Fransa'ya elçi göndermemiştir.[100] Fransa kralı III. Henri aradaki bu soğukluğu gidermek için 1577 yılında elçi Germigny'i İstanbul'a göndermiştir. Germigny, aradaki soğukluğu kaldırmayı başarmış ve uzun çabalarının sonucunda 1581 yılında kapitülasyon anlaşmasını yenilemiştir.[101] Bu çabalarında 1580 yılında Osmanlının İngilizlerle yaptığı ilk ticaret anlaşmasının da etkisi bulunmaktadır. İngilizler de Fransızların sahip olduğu gibi bir ahidnâmeye sahip olmuşlardır. Bu ahidnâme ile artık Fransız bayrağı altında değil kendi bayrakları ile Osmanlı ülkelerinde ticaret yapma hakkı elde etmişlerdir. [102] Böylece Fransa ve İngiltere arasındaki ticarî rekabet artmış hatta Hollandalılar Fransa yerine İngiliz bayrağı altında ticaret yapmayı tercih etmiştir.[103]

Fransız elçi Germigny, İngilizlere tanınan bu ayrıcalıktan dolayı padişaha bir ariza sunup verilen bu ayrıcalıkların kaldırılmasını istemiş ancak padişah verdiği cevapta *"Şimdiye kadar size ettiğimiz inayetlere karşı sizin tarafınızdan da bilmukabele insaniyet ve mürüvvet gösterilmesi icap eder*" diyerek elçinin isteğini kabul etmemiştir.[104]

1581 yılında Osmanlı-Fransa arasında yenilenen kapitülasyon anlaşmasında Fransızların Osmanlı topraklarında güvenliğinin sağlanması, Fransa hanedanın protokolde diğer Hıristiyan devletlerinden daha önde olmaları, veraset hukuku, Fransız-Osmanlı arasındaki davalarda kadıya başvurma, Fransızlar arasındaki davalara Fransız elçisi ve konsolosun bakması, Fransız gemilerin yoklanması ve korunması[105] ve ticaret gemileri tüm limanlarda kayıtsız şartsız mal yükleyebilip ve boşaltabilmesi,[106] ayrıca Fransızların kişisel vergilerden muaf[107] olduğunu içeren maddeler yer almaktadır. III. Murad, şehzade Mehmed'in sünnet düğününe davet için Fransa'ya devlet tercümanı Ali Beğ'i göndermiştir. Ali Beğ 1581 yılında yapılan kapitülasyon anlaşmasının Türkçe nüshasını ve sünnet töreni için hazırlanan davetnameyi Fransa kralına sunmuştur.[108] Ancak Fransa kralı, Papa'nın göstereceği tepkiden yahut II. Felibe'den çekindiği için (bu dönemde Portekiz ile Fransa arasında ilişkiler gergindi) Osmanlı elçilerinin Venedik'te kalmasını istemiş ve bu elçileri üç ay bekletmiştir. Bu üç aylık gecikmenin ardından

[100]Hammer, *a.g.e*, C.4, s. 1026-1027.
[101] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C.III/2, TTK., Ankara 2003, s.204.
[102] Mübahat S.Kütükoğlu, *Osmanlı-İngiliz İktisâdî Münâsebetleri(1838-1850)*, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1976, s.2.
[103]İnalcık, "Osmanlı'nın Avrupa ile Barışıklığı…" , s.251-252.
[104]Uzunçarşılı, *a.g.e*, C.III/2,s.204.
[105]Kurdakul, *a.g.e*, s. 55-60.
[106]Nebioğlu, *a.g.e*, s.30.
[107]Emecen, "16. Asır Sonlarında Batı Akdeniz'de Siyaset Sahnesi…", s. 78.
[108]Hammer, *a.g.e*, C.4, s. 1067.

durumun Osmanlı ile aradaki ilişkileri tehlikeye sokacağını bildiği için elçiler Aralık 1581 tarihinde Paris'de III. Henri tarafından iyi bir şekilde karşılanmış ve sünnet düğünü için gönderilen hediyeleri kabul etmiştir. Ancak III. Henri, düğüne katılması için Osmanlıya temsilci göndermemiştir. Bu durum padişah nezdinde hoş karşılanmamıştır. Diğer taraftan Fransa ile olan ilişkiler 1585'de Germigny yerine elçi seçilen ve koyu bir Katolik olan elçi Jacques Savary de Lancosme zamanında da iyi bir seyirde gitmemiştir. Bu dönemde Fransa iç karışıklıklar ve din savaşları içerisindeydi. Ülkenin yarısını Katolik birliği ele geçirmiş durumdaydı. Bu süreçte kral III. Henri öldürülmüş ve yerine Protestan olan IV. Henri geçmiştir. [109] Katolikliğe bağlı olan elçi Lancosme, yaşanan bu taht değişikliğini Osmanlı'ya bildirmemiş, kral değişikliği haberi vekâleten İngiliz elçisi olan Edward Barton aracılığı ile gelmiştir. Lancosme, IV. Henri'nin kabul görmemesi için girişimlerde bulunmuştur. Bunun üzerine elçinin yetkilerini Barton'a bırakması istenmiş ancak elçi bunu reddetmiştir. Ardından Barton'un elçi aleyhine raporları, İspanyol ve Papalık casusu olmakla suçlanması üzerine Lancosme hapse atılmıştır. 1592 yılında yerine Breves Kontu Fransuva Savary elçi olarak gönderilmiştir.[110]

Breves Kontu Fransuva Savary (1592-1604) elçiliği döneminde Osmanlı ile ilişkileri düzeltmeye çalışmış ve önemli adımlar atmıştır. Savary, hem Türkçeyi çok iyi konuşmakta hem de doğu edebiyatına hâkimdir. Bu sayede sarayda önemli bir çevre edinmiştir. İngiliz elçisinin imtiyazlar elde etme girişimlerine karşı harekete geçmiş ve bunu engellemiştir. Ayrıca Katoliklere katılan Marsilya'nın IV. Henri'nin otoritesini kabul etmesi için III. Murad'dan yardım almış, padişah Marsilya'ya IV. Henri'ye bağlanmaları için mektuplar göndermiştir. [111]

1595 yılına gelindiğinde, Osmanlı tahtına III. Mehmed geçmiştir. Breves Kontu Fransuva Savary'ın bu dönem de elçiliği devam etmiş ve iyi ilişkiler kurulmuştur. Breves Kontu, Eğri seferi sırasında bir süre orduda bulunmuştur. 1597 yılında daha önceden yapılan kapitülasyon anlaşması yenilenmiştir.[112] Bu anlaşma da diğer yapılan anlaşmalar gibidir. Bunlara ek olarak daha önce ihracatı yasak olan sahtiyan, keçi derisi, pamuk ve iplik gibi ürünleri artık Fransızlar satın alabilecek ve ihracatını yapabileceklerdi. Osmanlı ülkesine ticaret yapmak için gelen Fransızlar artık korsanlar tarafından esir edilmeyecek ve malları koruma altına alınacaktır. Limanlarda kurulan

[109]Emecen, "16. Asır Sonlarında Batı Akdeniz'de Siyaset Sahnesi…", s. 79.
[110] Afyoncu-Önal-Demir, *a.g.e*, s. 35-36; Emecen, "16. Asır Sonlarında Batı Akdeniz'de Siyaset Sahnesi…", s. 79.
[111]Emecen, "16. Asır Sonlarında Batı Akdeniz'de Siyaset Sahnesi…", s. 79-83.
[112] M. Tayyip Gökbilgin, "Mehmed III", *İA*, C. 7, İstanbul 1978, s. 545; Mücteba İlgürel, "Zirveden Dönüş: II. Selim'den III. Mehmed'e", *Türkler*, C. IX. , Yeni Türkiye yay., Ankara 2002, s. 660.

pazarlarda fiyatlar serbestçe konabilecek, Fransız konsolosunun emrinde çalışan Fransız memurlar vergiden muaf tutulacaktır.[113]Böylece elçi Fransuva Savary, Fransa ticaretini daha da geliştirecek ayrıcalıklar elde edilmesini sağlamıştır. Ayrıca Savary, Fransızlara ait iken İspanyolların eline geçen bir kalenin geri alınması ve Marsilya'nın kontrol altına alınmasını, ayrıca bu sayede Endülüs Müslümanlarına yardım edilmesi için tüm masrafı Fransa'ya ait olmak üzere yüz kadar Osmanlı donanmasının Fransız donanmasıyla birleşmesini istemiştir.[114] Ancak o dönem Avusturya ile savaş halinde olan Osmanlı yönetimi Fransa'ya askeri yardımda bulunamamış ama padişah Marsilya'nın ileri gelenlerine bir mektup göndererek kralın otoritesini kabul etmelerini istemiştir.[115]Ancak Marsilya beyleri, kralın onların mezhebinden olmadığını söyleyerek otoritesini kabul etmeyeceklerini bildirmişlerdir. Bunun üzerine III. Mehmed Cezayir beylerbeyine 6 Eylül 1595 tarihinde gönderdiği nâmede Marsilyalıların Fransa'ya itaat etmeleri için gerekenin yapılmasını bildirmiştir.[116] Bütün bunlardan hariç olarak elçi Breves Savary, elçiliği döneminde İstanbul'da Fransa elçilik binasını yaptırmıştır.[117]

Bu dönemde dikkat çekici diğer bir olayda, Fransa'da Protestanlığa karşı oluşan ve Katoliklerin bir kolu olan Cizvit tarikatının Osmanlı topraklarında faaliyete geçmesidir. İstanbul'a gelen ilk Cizvitler, başlarında Canillac adlı bir asilzadenin bulunduğu beş Fransız kardeştir. Elçi Breves Savary, Cizvitleri himayesi altına almış ve divânın izniyle 1603 yılında Pera'daki San Benedikt Kilisesi'ne yerleştirmiştir. Cizvitler'in iki amacı bulunmaktaydı. İlki, İstanbul Rum Ortodoks Kilisesi'ni ele geçirip tekrar Roma Kilisesi ile birleştirmekti. Bunun için de Pera'daki kilisede Rumlara ve Ermenilere eğitim veren bir okul açmışlardır. İkincisi ise Kudüs'e yerleşmekti. Kısa bir süre içinde başta İzmir, Sakız ve Kıbrıs adası olmak üzere diğer Osmanlı topraklarına da yayılmışlardır. Böylece ilk defa Fransızlar Osmanlı topraklarında misyonerlik faaliyetlerine başlamışlardır.[118]

---

[113] Anlaşma maddeleri için ayrıca bk. Reşat Ekrem, *Osmanlı Muahedeleri ve Kapitülasyonlar*, Türkiye Matbaası, İstanbul 1934, s.418-420.

[114]Hammer, *a.g.e*, C.4, s.1127-1128.

[115] Gönderilen nâmede III. Mehmed; *"İşbu yüce fermanımız sizlere, yakınlarda ölen Fransa Padişahı'nın yerine en yakın akrabası olan Navarre Kralı'nın geçtiğini hatırlatacaktır. Sizler ise ona itaat etmeyi sade reddetmekle kalmayıp, üstelik onun ve bizim düşmanlarımızla birleştiniz…"* ifadelerine yer vermiştir. Mektubun tamamı için bk. Fuat Carım, *İşlenmemiş Konular*, İstanbul 1996, s. 48-51 bundan naklen Afyoncu-Önal-Demir, *a.g.e*, İstanbul 2011, s. 37-38.

[116] Afyoncu-Önal- Demir, *a.g.e*, s.38-39.

[117]Soysal, *a.g.e*, s.16-17.

[118]Uzunçarşılı, *a.g.e*, C.III/2, s.117; Afyoncu-Önal-Demir, *a.g.e*, s.62-63; Metin Hülagü, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Misyoner, Ermeni, Terör ve Amerika Dörtgeninde Türkiye", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.10, Kayseri 2001,s.58-59.

Bu süreçte Osmanlı tahtına da I.Ahmed geçmiştir. 1604 yılında elçi Breves Savary, Osmanlı ile bir kapitülasyon anlaşması daha imzalamıştır. Bu anlaşma da 1597 tarihli anlaşmanın yenilenmesi niteliğindedir ancak bu anlaşmaya eklenmiş olan Kudüs'e gidecek papazların Fransa tarafından korunması ve Fransız elçilerinin gümrük vergisinden muaf tutulması maddeleri dikkat çekmektedir. [119] Fransa, elde ettiği bu kapitülasyon maddesiyle Ortadoğu'daki Hıristiyanların tümünün koruyucusu olduğunu ileri sürmekten geri kalmamıştır. [120] 1606 yılında Breves'in yerine Baron Dö Salinyak elçi olmuştur.[121]Dö Salinyak sürekli para sıkıntısı çeken, tercümanlarının etkisi altında kalan ve sürekli İngiliz temsilcileriyle anlaşmazlık çıkaran biri olarak tanınmaktaydı.[122] Ayrıca Salinyak da diğer Fransız elçisi gibi Cizvitlere destek vermiştir. Bu arada Cizvitlerin faaliyetleri yönetim tarafından dikkat çekmeye başlamış, İspanya ve Roma'nın casusları olduğu düşünülmesi üzerine divâna çağrılıp tutuklanmışlardır. Ancak elçi Salinyak hemen dönemin sadrazamı Kuyucu Murad Paşa'nın huzuruna gitmiş ve onların Fransız tebaası olduklarını ifade ederek serbest bırakılmalarını sağlamıştır.[123]

1611 yılında Salinyak'ın yerine gelen Achille de Harley [124] de Cizvitler üzerindeki desteğe devam etmiştir. Cizvitler bu dönemde Rum patrik vekili aracılığıyla Napoli kralı ile papaya mektup göndermiş ve vekilin idam edilmesine sebep olmuşlardır. Ardından da Yedikule'ye haps edilmişlerdir. Elçi Achille de Harley otuz bin Venedik altını ödeyerek Cizvitleri hapisten çıkartabildi ancak İstanbul'dan gönderilmelerine mani olamadı.[125] Ayrıca Achille de Harley'in Cizvitlerle ilgili aşırıya kaçan davranışları Osmanlı yönetimi ile arasını açmış hatta Çavuşbaşı'nın evinde tutsak edilmiştir. Bunu öğrenen Fransa kralı XIII. Louis (1610-1643), dönemin padişahı II. Osman'a şikâyette bulunmuş ve durumun izahı için padişah 1618 yılında Hüseyin Çavuşu Fransa'ya göndermiştir.

1620 yılında yeni Fransa elçisi Comte de Cesy ile birlikte Hüseyin Çavuş İstanbul'a dönmüştür.[126] Cesy, elçiliği sırasında büyük borçlar altına girmiş, Halep gümrüğünü iltizam olarak almış ancak borçlarını yine de ödeyememiştir. Hatta yerine başka bir elçi gönderilmesine rağmen Osmanlı yönetimi tarafından geri dönmesine izin verilmemiş ve zindanda tutulmuştur. Kendinden önceki elçiler gibi o da Cizvitleri

[119] Anlaşma maddeleri için bk. Ekrem, *a.g.e*, s.420-426.
[120]Şahin, *a.g.m*, s.281.
[121] Uzunçarşılı, *a.g.e*, C.III/2, s.206.
[122]Jorga, *a.g.e*, C.III, s.330.
[123]Hammer, *a.g.e*, C.4, s.1224.
[124]Baron de la Molle olarak da bilinmektedir. Uzunçarşılı, *a.g.*e, C.III/2, s.206.
[125]Uzunçarşılı, *a.g.e*, C.III/2, s.206-207; Hammer, *a.g.e*, C.4, s.1242; Afyoncu-Önal-Demir, *a.g.e*, s.63-64.
[126]Soysal, *a.g.e*, s.18.

desteklemiş, Rumları Katolik yapma girişimlerine yardımcı olmuş ancak hükümet tarafından bu girişimleri engellenmiştir. Cesy'nin elçiliği 11 yıl kadar sürmüştür. Dönemin İngiltere elçisi Thomas Roe ile aralarında rekabet oluşmuş ve İngiliz elçi, Cesy'nin içinde bulunduğu bu durumu kullanmıştır. İngiliz elçi hemen her ortamda Cesy'nin borçlarını ortaya atmaktan geri durmamış hatta *"Bırakın, önce paramızı bir ödesin. O zaman onunla aynı seviyede konuşabiliriz. O ki, er veya geç evden atılma korkusunu yaşıyor. Bana hergün ihtiyaç duyacaktır. Benim ise ona asla ihtiyacım olmayacak. Zira sarayda ve şehirde ne kredisi ne de itibarı var. Aksine efendisinin yüz karası ve utancıdır"* sözlerinde bulunmuştur. Elçi'nin içinde bulunduğu bu durum Fransa'nın da itibarını zedelemekteydi ve 1631 yılında yerine Marcheville Kontu de Gouray elçi olarak tayin edilmiştir. [127]

Marcheville, İstanbul'a geldiği ilk zamanlarda Kaptan-ıderya Canbolatzâde Mustafa Paşa ile sorun yaşamıştır. Sakız Adası'nda karşılaştıklarında Mustafa Paşa, elçinin gemisinin gelenekler gereği bayrağını indirmesini ve bir hediye ile huzuruna çıkmasını istemiş ancak elçi sadece beş top atışıyla Mustafa Paşa'nın gemisini karşılamıştır. Yaşanan bu hadise ile elçi sonraki süreçte hep gözaltında olmuş her hareketi en ince ayrıntısıyla takip edilmiştir.Ayrıca elçi, padişahın izni olmadan elçilik binası yanına bir ev ve küçük bir kilise inşa ettirmiş ancak IV. Murad'ın emriyle yıktırılmıştır. Ayrıca İstanbul'daki tüm elçilerin evlerinde gizli silah deposu olup olmadığına dair bir araştırma yapılmıştır. Fakat sadece Marcheville'nin evine girilerek incelenmiştir. IV. Murad yapılan bu araştırma üzerine elçilerin gönlünü almak amacıyla birer hilat vermiş ancak Marcheville'ye verilmemiştir. Fransız elçi bir bakıma İstanbul'da istenmeyen adam durumuna düşmüş ve IV. Murad'ın emriyle İstanbul'dan gönderilmiştir. Onun yerine Cesy, zindandan çıkartılarak 1639 yılında Jean de La Haye gelene kadar vekâleten elçi olarak bulunmuştur. Yaşanan bu hadiseler ve elçinin kralın emri olmadan geri gönderilmesi, Fransa tarafından savaş sebebi sayılabilirdi fakat Fransa ticarî menfaatlerini korumak adına böyle bir girişimde bulunmamıştır. [128]

IV. Murad'ın saltanatı yıllarında dikkat çeken bir husus vardır ki o da Fransa kralı XIII. Lous'in kıtlık içinde olan Marsilya için 1631 yılında Sultan IV. Murad'dan buğday yardımında bulunmasını istemesidir. Dönemin Fransa elçisi Marcheville'nin aracılığıyla ulaşan mektupta*"Yüce, ulu, kudretli, bağışlayıcı ve yenilmez Sultan,*

[127]Soysal, *a.g.e*, s.18; Uzunçarşılı, *a.g.e*, C.III/2, s.207; Afyoncu-Önal-Demir, *a.g.e*, s. 51-56
[128] Afyoncu- Önal-Demir, *a.g.e*, s. 57-59.

Müslümanların büyük sultanı Sultan Murad, bütün fazilet ve şereflerin sahibi, çok aziz ve sevgili dostumuz, Tanrı devletinizi daim kılsın.

Krallığımızın güzel ve büyük şehirlerinden Marsilya, bu yıl, güney illerimizden yeteri kadar buğday elde edilemediğinden buğday kıtlığı çekmektedir…" ifadelerinde bulunarak Osmanlı ülkesinde buğday ihracatının yasak olduğunu bildiği halde padişahın yardımda bulunması için ricada bulunmuştur. [129]

1639 yılında elçi olarak Jean de La Haye İstanbul'a gelmiştir. Aynı yıllarda Osmanlı tahtına I. İbrahim geçmiştir. Bu dönemde dikkat çekici en önemli olay Girit seferinin (1645-1669) başlamasıdır. Girit Adası Osmanlı Devletinin Doğu Akdeniz'deki egemenliğini tamamlaması açısından önemli bir yer tutmaktaydı, 1522'de Rodos, 1572'de Kıbrıs'ın alınması üzerine artık Girit'in de alınması gerekmekteydi.[130]

1644 yılında Darüssaade ağası Sümbül Ağa ve Mekke kadısının yolculuk ettiği Mısır'a giden Osmanlı gemisinin korsanlar tarafından kaçırılması üzerine 1645-1669 yılları arasında sürecek olan Girit savaşları ateşlenmiş ve yirmi yıla yakın devam edecek Osmanlı-Venedik mücadelesi başlamıştır. İngiliz, Fransız ve İspanyol elçilerin tüm çabalarına rağmen Sultan İbrahim savaş kararından vazgeçmemiştir. Bu ilk devrede Hanya ele geçirilmiş ancak Girit Adasının tamamen ele geçirilmesi 1669 yılına kadar devam edecek olan savaşlar dizisi sonucunda Kandiye'nin alınması ile sağlanabilmiştir. Bu süreç iki dönem halinde ele alınır. İlk dönem 1648-1667 yılında Veziriazam Köprülü Fazıl Ahmed Paşa'nın adaya gelmesine kadar olan süreç, ikinci dönem ise 1667-1669 yıllarında veziriazamın bizzat savaşa katıldığı süreçtir. Bu dönemde, her iki devletinde ekonomileri ciddi anlamda zarar görmüş, askerler huzursuzluk çıkarmaya başlamış ve salgın hastalıklarla uğraşmak zorunda kalınmıştır. Ayrıca Girit'in ticarî faaliyetleri de aksamaya uğramıştır. Nihayetinde 6 Eylül 1669 tarihinde Osmanlı-Venedik arasında Paliocastro anlaşması yapılmış ve Kandiye Osmanlı'ya teslim edilmiştir. Böylece 20 yılı aşkın bir süre devam eden Girit savaşları da sona ermiştir.[131]

Osmanlı-Venedik arasında yaşanan Girit savaşına Avrupalı Devletler de Venedik'e açık veya kapalı olarak verdikleri desteklerle dâhil olmuşlardır. Osmanlı Devleti Akdeniz'de Venedik'in yanı sıra Katolik dünyasının kuvvetleriyle de

[129] Ayrıca XIII. Louis elçi Marcheville'ye de bir mektup göndererek padişaha gönderdiği mektubu ulaştırmasını istemiştir. Her iki mektup için bk. M. Âkif Erdoğdu, "Fransa Kralı XIII. Louis'den Osmanlı Sultanı IV. Murad'a Bir Mektup", *Tarih ve Toplum*, C. 19, S. 111, Mart 1993, s. 46-48.
[130] Ayşe Pul, "Osmanlı-Fransız Diplomasisinin İki Mühim Evresi: Girit ve Mısır Seferleri", *OTAM*, S.22, Ankara 2007, s.161-162.
[131] Nuri Adıyeke, "Girit Savaşları ve Birleşik Hıristiyan Orduları", *Türkler*, C.IX, Yeni Türkiye yay., Ankara 2002, s.738-740.

savaşmıştır. Özellikle Fransa Akdeniz'deki ticarî menfaatleri için Girit'in Osmanlı eline geçmemesi için çaba sarf etmiştir. Venedik Fransa'nın Akdeniz'deki isteklerini bildiği halde yine de onlardan yardım istemiştir. Fransa, 1646 yılında, Venedik'e yardım için on iki tane harp gemisini Girit'e göndermiştir. Ayrıca Fransız soyluları topladıkları gönüllü askerler ve harp gemileriyle Venedik'e yardımda bulunmuşlardır. Fransa, Osmanlı ile hem dostluk lişkilerini devam ettirmek hem de onun Akdeniz'deki varlığını sona erdirmek çabası içine girmiş ve bu bağlamda Akdeniz'deki üstünlüğünü yok etmek için Hıristiyan Birliği'ni kurma planını devreye sokmuştur. Bunun için dönemin Fransa kralı XIV. Louis'in kardinali Mazarin, Hristiyan birliği için hem parasal hem de askeri yardımlarda bulunmuştur.[132] Mazarin, 20 Haziran 1658 tarihli bir mektupta Türklere karşı mücadele edebilmeleri için Venedik'e 100.000 eku gönderdiğini belirtmiştir.[133]

Görüldüğü üzere Venedik'e hem Papalık hem de Fransa tarafından yardım edilmekteydi. Venedik-Osmanlı arasındaki bu savaşın ideolojik ve psikolojik propagandasını Papalık, idari düzenlemesi de Fransa tarafından üstlenilmekteydi. Kandiye savaşı sırasında Fransa iki kez birleşik ordu hazırlamış, hem Mazarin hem de XIV. Louis, Toulon'da hazırlanan donanmayı bizzat ziyaret etmiştir. Ancak bu donanmanın gerçekte ne için ve kim tarafından hazırlandığı gizli tutulmuştur. Donanmayı Fransa'nın değil Papa'nın hazırlattığı algısı oluşturulmaya çalışılmış ve kralın Venediklilere yardım ettiğinin hiçbir şekilde Türkler tarafından öğrenilmemesi gerektiği donanma komutanına bildirilmiştir. Ancak Kandiye önünde Osmanlı birlikleriyle karşılaşan donanma ciddi bir hezimete uğramıştır. Bu sırada hastalanan Mazarin, Kandiye'den gelen haberler üzerine giriştiği savaşın iyi sonuçlanması için tedbirler almış, tüm Avrupalı hükümdarları bir araya getirerek Osmanlı'ya karşı blok oluşturma amacıyla Avusturya İmparatorluğuna bağlı birçok yere mektuplar göndermiştir. Hatta 1661 yılında ölmeden önce vasiyet olarak servetinden 600.000 Fransız lirasını Türklere karşı kullanması için Papa'ya bırakmıştır. [134] Mazarin'in ölmesinden sonra iktidarı tam olarak eline alan XIV. Louis, Mazarin'in dış politikasına aynı şekilde devam etmiştir. Öte yandan 1664 yılında Osmanlı-Avusturya arasında

[132]Pul, *a.g.m* s.162-163; Selim Hilmi Özkan, "XVII. Yüzyılın Sonlarında Hıristiyan Birliği Projesi ve Osmanlı-Fransız İlişkileri", *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 5, S.19, 2009, s. 64.
[133]Faruk Bilici,"XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Türk-Fransız İlişkileri, Gizli Harpten Objektif İttifaka"*Osmanlı*, C. I, Ankara 2001, s. 480.
[134]Bilici, *a.g.m,* s. 480-483; Adıyeke, *a.g.m,* s.742-743.

yapılan Saint-Gotthard savaşında Avusturya'ya 6000 kişilik bir kuvvet göndermiş ve Osmanlı kuvvetleri yenilgiye uğramıştır.[135]

Netice olarak Kandiye kuşatması sırasında birçok Fransız kuvveti Venedik'in yanında yer almış ancak Mart 1669 yılında Fransızlar kuvvetlerinin yarısını bırakıp geri dönmek zorunda kalmışlardır. Fransa'nın tüm bu yardımları sadece Girit savaşının süresini uzatmakla kalmıştır. Fakat adanın Osmanlı eline geçmesine mani olamamışlardır. [136]

Bu süreçte dikkat çekici bir husus ise Fransa'nın bu yardımlarının Osmanlı tarafından bilinmesine rağmen aradaki ilişkinin kesilmemiş olmasıdır. Ancak Kaymakam Kara Mustafa Paşa olan bitenin farkında olduğunu dile getirmekten geri durmamış ve Tırhala'da Fransız elçisi Denis de La Haye'i kabulü sırasında şunları söylemiştir; *"Kandiye yalnız Fransızların yardımıyla ayakta duruyor, orada bulunan gemiler ve paralar Fransız kaynaklıdır. İyi niyetle dostluğa güvenerek ve bol para vererek askerlerimizi taşımak üzere kullandığımız Fransız nakliyat gemileri yolda Venedik ve Maltalılara teslim oluyorlar."*[137] Yaşanan bu durumlara Osmanlı tarafından sessiz kalınması aradaki menfaatler doğrultusundadır. Nitekim 1669 yılında savaş sona erdiğinde hem Osmanlı hem de Venedik ve Fransa ciddi anlamda ekonomik ve sosyal sıkıntı içerisine girmiştir.[138]

1639-1664 yıllarında elçilik yapan Jean de La Haye'nin elçiliği sırasında Osmanlı-Fransa ilişkilerinde gergin dönemleryaşanmıştır. Dönemin Veziriazamı Köprülü Mehmed Paşa (1656-1661) Girit savaşı sırasında Venedik elçileri ile Fransa elçileri arasındaki şifreli yazışmalardan haberdar olmuştur. Aslında görevinin ilk yıllarından beri Köprülü Mehmed Paşa ile elçi arasında soğukluk bulunmaktaydı. Çünkü Jean de La Haye, Mehmed Paşa sadrazam olduğunda gerekli biatını sunmamıştır. Nitekim Mehmed Paşa, Girit savaşı sırasında Venedik hizmetinde bulunan Fransız asker Vertamont sayesinde Fransa'dan Jean de la Hay'e gönderilen şifreli mektuplara ulaşmıştır. Bunun üzerine Jean de La Haye şifreleri çözmesi için çağrılmış ancak hasta olduğu için gidememiş ve oğlu Denis de La Haye'yi göndermiştir. Ancak hal ve hareketleri sadrazam tarafından hiç hoş karşılanmamış ayrıca şifreleri çözmemek için uğraştığı anlaşılmış ve bunun üzerine zindana atılmıştır. Ardından Jean de La Haye, sadrazam huzuruna gelmiş ancak o da şifreli mektupları çözmemiş ve o da zindana

[135]Bilici, *a.gm,* s. 483.
[136]Pul, *a.g.m,* s.162-163.
[137] Faruk Bilici, *XIV. Louis ve İstanbul'u Fetih Projesi*, TTK., Ankara 2004, s. 44, not: 24.
[138]Bilici, *a.g.m,* s. 483-484.

atılmıştır. Sadrazam Erdel seferine çıkmış, dönene kadar elçi ve oğlu bekletilmiş, döndüğünde aracıların ricası üzerine serbest bırakılmaları istenmiş, sadrazam ise *"Hay Allah! Onlar hâlâda buradalar mı"* diye cevap vermiştir ve serbest bırakılmışlardır. Ardından Jean de La Haye'nin yerine Fransuva Blondel gönderilmiş, hatta XIV. Louis elçisiyle Köprülü Mehmed Paşa'nın görevden alınması için bir de mektup göndermiş ancak bunu padişaha ulaştıramamış ve onun elçiliği sadrazam tarafından tanınmamıştır.[139] Yerine 1660'da M. Roboly elçi olarak tayin edilmiştir. Ancak o da bulunduğu beş yıl içerisinde gerginleşen ilişkileri düzeltmeyi başaramamıştır. 1665 yılında Jean de La Haye'nin oğlu Denis de La Haye (1665-1670) elçi olarak gelmiştir.[140] Fransa'nın yeni elçiye verdiği talimatlarda Katolikliğin ve kutsal yerlerin korunması, Cizvit papazlarının ve kiliselerinin korunması, Ortodoks papazlarının Katoliklerden üstün duruma geçmesinin engellenmesi, devam eden Girit savaşının sona erdirilmesi ve barışın Venediklilere çıkar sağlayacak şekilde imzalanması için aracılık yapması, Türk limanlarında Fransız gemilerinin aranmasına son verilmesi gibi maddeler yer almaktadır.[141]

Köprülü Mehmed Paşa, sadareti süresince Fransızların ikiyüzlü siyasetlerinin açıkça farkındaydı ve yukarıda da anlatıldığı üzere her fırsatta Fransızların açıklarını ortaya çıkarmak için uğraşmış ve bu durumun etkisini Fransız ticareti üzerinde de göstermiştir.[142]

Köprülü Mehmed Paşa'dan sonra yerine oğlu Fazıl Ahmed Paşa sadrazam olmuştur. Fazıl Ahmed Paşa 1665 yılında İstanbul'a tayin edilen Denis de La Haye'yi hoş karşılamamıştır. O da Fransa'nın Girit'de Venedik'eve ayrıca Sengotar'da Avusturya'ya yardımlarını göz ardı etmemekteydi. Bu yüzdendir ki Fazıl Ahmed Paşa elçiyi ayakta değil oturduğu yerde karşılamış ve pekçok hakaretlerdebulunmuştur. Elçi, bu durumdan şikâyetçi olmuş, tekrarlanması halinde ahidnâmeleri iade edip Fransa'ya döneceğini bildirmiştir. İkinci kabul de yine ilki gibi olunca Denis de La Haye daha fazla dayanamayıp ahidnâmeleri sadrazama fırlatmış, bunun üzerine görevliler onu dışarı çıkartmaya çalışırken kılıcını çekip sadrazamın üzerine yürümüş, bu sırada çavuşlardan biri tarafından bir tokat atılıp durdurulmuştur. Bu hadiseden sonra elçi Sadrazamdan özür dilemiş ve daha sonraki kabulde ayakta karşılanmıştır.[143] Denis de La

[139]Afyoncu-Önal-Demir, *a.g.e*, s. 83-87; Ahmed Refik Altınay, *Köprülüler*, İbrahim Delioğlu(haz.), Tarih Vakfı Yurt yay., İstanbul 2001, s. 70-71; Jorga, *a.g.e*, C. 4, s. 97.
[140]Soysal, *a.g.e*, s.19; Bilici, *a.g.m*, s. 482.
[141] Vehbi Belgil, "Fransa Krallarının İstanbul'daki Elçilerine Talimatları", *Tarih Toplum*, S.12, s. 66-67.
[142]Altınay, *a.g.e*, s. 71
[143]Uzunçarşılı, *a.g.e*, C.III/2, s.210; Afyoncu-Önal- Demir, *a.g.e*, s.88.

Haye de diğer elçiler gibi yeni imtiyazlar elde etmek için her fırsatta uğraşmış, Fransız tüccarlar için %3 gümrük hakkı verilmesini istemiş ancak Venedik'e yaptıkları yardımlardan dolayı istekleri her defasında geri çevrilmiştir.[144]

Osmanlı-Fransa arasındaki bu gerginlik Girit savaşının 1669'da sona ermesine kadar devam etmiştir. Hem aksayan ticareti yeniden geliştirmek hemde aradaki soğuk havayı kırmak için IV. Mehmed tarafından Müteferrika Süleyman Ağa Paris'e gönderilmiştir.[145]

Süleyman Ağa daha gitmeden, Fransa kamuoyunda özellikle de edebiyat dünyasında yankı bulmaya başlamıştı. Fransız şair La Fontaine, Bavyera Prensi'ne sunduğu şiirinde *"Padişah'tan iyi ve güzel bir elçi bekliyoruz. Elçi büyük bir topluluk ile geliyor. Bizimki de Babıâli'de iyi karşılanıyor. Bütün bu durumlar Fransızlarla Osmanlılar arasında barış ve dostluğu gösteriyor"* ifadelerinde bulunmuştur. Süleyman Ağa'nın vazifesi siyasîidi ve sadece padişahın mektubunu krala teslim etmekle sorumluydu. Fransızlar, Süleyman Ağa'yı Fransa'yı küçük gösterecek hiçbir davranışta bulunmadan karşılamaya karar vermişler ve İstanbul'da sadrazam tarafından elçi olmayanlar nasıl kabul ediliyorsa Süleyman Ağa'nın da o şekilde kabul görmesi kararını almışlardır.[146] Fransa Hariciye nazırı M.de Lyonne, Osmanlı sadrazamını taklit ederek Süleyman Ağa'yı kabul etmiştir. Kabul sırasında kendisi bir döşek üzerinde oturmuş, Süleyman Ağa da aşağıda iskemle üzerine oturtulmuştu. Süleyman Ağa, padişah'ın mektubunu Lyonne'ye veremeyeceğini, bizzat krala kendisinin sunacağını ifade etmiş ve kralın huzuruna çıkarılmıştır.[147] XIV. Louis tüm ihtişamıyla gümüşten yapılmış bir taht üzerinde Süleyman Ağa'yı kabul etmiştir. Süleyman Ağa, padişahın nâmesini verirken kralın ayağa kalkıp almasını beklemiş ancak kral ayağa kalkmamış ve Süleyman Ağa'ya cevabını daha sonradan göndereceğini söylemiştir.[148] Kralın bu davranışına Süleyman Ağa gayet ilgisiz kalarak önem vermemiştir. Ahmet Refik, "*Süleyman Ağa ile beraberindeki görevlilerin kralın bu ihtişamını hiç önemsemediklerini, IV. Mehmed'in tören günlerinde bindiği atın eyerinde bile kralda olan mücevherlerden daha büyük ve daha değerli elmaslar olduğunu"* ifade

[144]Pul, *a.g.m*, s.162-163.
[145]Çıtlak, *a.g.t*, s.27.
[146] Ahmet Refik Altınay, *Tarihi Simalar*, Tarih Vakfı Yurt yay., İstanbul 2011, s.7-10.
[147] Joseph Von Hammer Purgstall, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Mümin Çevik (haz.), C.6, s. 1696; Ahmet Refik ise bu kabulü *" ... kabul salonundaki eşyâ, kumaş ve yastıklar sadrazam dairesindekiler gibi hatta evdeki diğer hükümet ileri gelenleri de doğu tarzı giyinmiş bir şekilde karşılamada bulunmuştur"* ifadelerine yer vermektedir. (bk. Altınay, *Tarihi Simalar*, s.8).
[148]Hammer, *a.g.e*, C.6, s.1696.

etmektedir.[149]1670 yılına gelindiğinde Süleyman Ağa İstanbul'a dönmüş ve kral XIV. Louis onunla birlikte M.de Nointel'i de elçi olarak göndermiştir. Nointel eskiden beri olan dostluğu tekrar güçlendirmek, Fransız tüccarların içinde bulundukları durumu düzeltmek ve yeniden iyi bir ticarî anlaşma yapabilmek için önemli görevler üstlenerek İstanbul'a tayin edilmiştir.[150]

Müteferrika Süleyman Ağa'nın Paris ziyareti Fransız halkının Osmanlıyı tanıması açısından önemli bir adım olmuştur. Siyasî açıdan pek başarılı olamasa da Türk âdet ve geleneklerinin Avrupa'ya tanıtılması açısından önemli katkıları olmuştur. Onunla birlikte Fransa'da Türk kıyafetleri, renkleri ve desenleri, yeme içme tarzları takip edilmeye başlamıştır.[151] Kahvenin Fransa ülkesinde yayılması bu dönemde gerçekleşmiştir. Fransız soyluları arasında tabiri yerindeyse bir moda oluşmaya başlamış ve öğleden sonraları davetler düzenlenip kahve saatleri yapılmaya başlanmıştır.[152] Ayrıca o dönemde sahneye konulmak için Moliere tarafından *"Kibarlık Budalası*" adlı piyes hazırlanmıştır. Piyes de doğu adetleri giyim kuşamları yansıtılmış, hatta bir yerin de *" Bu adamın çok gösterişli bir maiyeti vardı. Hemen herkes kendisini görmeye gitmiş…"* denerek Süleyman Ağa ifade edilmiştir.[153]

1670 yılında İstanbul'a gelen M.de Nointel, daha İstanbul'a gelir gelmez sorunlar yaşanmasına neden olmuştur. Deniz yoluyla gelen elçiler Sarayburnu'na girdikleri vakit selam topları atmak zorundaydı ancak Nointel bunu yerine getirmemiş, bunu duyan halk elçiyi protesto etmiştir.[154] Elçi, sadrazam Köprülü Fazıl Ahmed Paşa tarafından kabul edilmiş, sadrazama kralın mektubunu sunduktan sonra padişahın huzuruna kabul edilmiş ve asıl gayesi olan yeni bir ticarî anlaşma için harekete geçmiştir. Nointel her fırsatta sadrazama Osmanlı ile Fransa arasındaki dostluktan bahsetmekteydi. Bir defasında Sadrazam Köprülü Fazıl Ahmed Paşa elçiyi dikkatle dinledikten sonra *" Osmanlı Devletinin bu en eski dostunun bu kadar âli evsafa sahip olmasından çok memnun bulunduğunu, ancak bu büyük devlet kendi efendisinin silahları ile çatışmamış, bu silahların yayıldığı yerde onları imhaya yeltenen kafa tutan Fransızlar bulunmamış; Akdeniz'de dolaşan ve Hünkâr'ın tebaasını soyan ve onları esir ettikten sonra onlarla Fransa'daki zindanları doldurtanlar bizzat Fransızlar olmamış olsaydı memnunluğunun daha da artmış olacağını, bu hallerin aralarındaki*

[149]Altınay, *Tarihi Simalar*, s.10-11.
[150]Altınay, *Tarihi Simalar*, s.11.
[151]Çıtlak, *a.g.t*, s.42.
[152] Ayrıntılı bilgi için bk. Helene Desmet Gregoıre, *Büyülü Divan*, Mehmet Ali Kılıçbay (çev), Eren yay.,İstanbul 1991,s.84.
[153]Altınay, *Tarihi Simalar*, s.12.
[154] Afyoncu-Önal-Demir, *a.g.e*, s.89.

dostluğu soğuttuğunu, kapitülasyonların yenilenmesini engelleyeceğini veya geciktireceğini ve de zat-ı şahanenin kuvvetleri kendi kuvvetleriyle çatışan bir hükümdarın tebaasına yeni imtiyazlar bahşetmek kararını çok zahmetle verebileceğini" [155] ifade ederek Fransa'nın Osmanlı aleyhinde Girit'te Venedik'e, Santegor'da Avusturya'ya yardımda bulunmasını unutmadığını vurgulamıştır. Nointel bu eleştirilere karşılık, son zamanlarda Fransız tüccarlarının uğradıkları kötü muameleleri saymaya başlamıştır. Ancak yapılan görüşme bir yere varmamıştır. Elçi kapitülasyonlar için birkaç kez daha sadrazamla görüşmüş ancak yapılan müzakerelerden bir sonuç çıkmamıştır. Nihayetinde 5 Haziran 1673 tarihinde kapitülasyon anlaşması imzalanmıştır.[156] Yapılan bu anlaşma ile gümrük vergisi %5'den %3'e indirilmiş, İngiltere, Venedik, Felemek gibi devletlerin kendi bayrakları ile Türk limanlarında gemi işletme hakları kaldırılmıştır. Fransa Kralı Doğuda Hıristiyanlığın tek koruyucusu sayılmış; Cizvit papazlarına Galata'da iki kilisenin daimî surette tasarrufu verilmiş; Avrupa tacirlerinin Süveş yoluyla Hind ticareti yapması serbest bırakılmış ve Katoliklere Mukaddes toprakların rahatça tasarrufu ve ziyaret serbestliği verilmiştir.[157] Uzun bir aranın ve uğraşın ardından Nointel, kralın isteğini yerine getirebilmiş ve yeni imtiyazlar elde edilebilmiştir.

Sadrazam Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın zamanında elçi ile yine huzursuzluk yaşanmıştır. Nointel, Merzifonlu'nun sadrazam tayin edilmesini tebrik için divâna gittiğinde burada sedir hadisesi meydana gelmiştir. Duvarın içinde büyük halılarla örtülü yer olan sedir, Osmanlı teşrifatında önemli bir yere sahiptir. Teşrifata göre ortaelçiler ve büyükelçiler burada sadrazama yakın bir noktada otururdu. Rivayete göre; Nointel oturacağı iskemlenin sedir üzerinde değil de daha aşağıya konulmuş olduğunu fark etmiş, bunu kendisine hakaret olarak kabul etmiş ve oturacağı iskemleyi kendisi sedirin üzerine koymuştur. Bir rivayete göre orada bulunan çavuşlardan biri elçinin üzerine atılmış ve elçi ile birlikte iskemleyi yere fırlatmış, başka bir rivayete göre ise Nointel, bu hakarete karşılık divânı terk etmiş ve maiyetiyle birlikte ülkesine geri dönmüştür. Ancak her iki rivayet de ne olursa olsun bu hadise uzun süre Osmanlı-Fransa arasında konu edilmiştir.[158]

1679 yılına gelindiğinde yeni Fransız elçisi Guilleragues tayin edilmiştir. Onun ilk işi divândaki iskemle meselesini halletmekti. Ancak 1681 yılında Amiral

[155] Antoıne Galland, *İstanbul'a Ait Günlük Hatıralar(1672-1673)*, Nahid Sırrı Örik(çev.), C.I(1672), TTK., Ankara 1998, s. 8-9.
[156]Galland, *a.g.e*, s. 9. Anlaşma maddelerinin ayrıntıları için bk. Ekrem, *a.g.e*, s.425-429.
[157]Hammer, *a.g.e*, C.6, s.1718; Soysal, *a.g.e*, s.19.
[158] Afyoncu-Önal-Demir, *a.g.e*, s. 90-91.

Duquesne'in Sakız adasını bombalaması üzerine elçi Guilleragues suçlu bulunmuş ve tutuklanması gündeme gelmiştir.[159] Guilleragues, sadrazamın huzuruna çıkmış ve kral XIV. Louis'in bu durum sebebiyle tazminat verilebileceğini bildirmiştir. Elçi kendisinin de bu durumu yatıştırmak için burada olduğunu, bu olayın kralının rızasının dışında gerçekleştiğini ve padişahın gönlünü almak için*"mümkün mertebe isticlâb-ı hâtır-ı şehriyâri ve tecdîd-i ahd-i dostkârî için"* Fransa'dan padişaha yakışır *"hediyye-i mülûkâne"* hazırlanıp getirilmesi yolunda görüşünü bildirmiştir. Bir yıl sonra hediyeler elçi tarafından Yalı Köşkü'nde padişaha sunulmuştur.[160]

Guilleragues, Sakız meselesinin çözümü için getirdiği hediyeler ile birlikte krala ait bir de nâme getirmiştir. Nâme de Fransa'nın bundan sonra Osmanlı Devleti'nin düşmanlarına yardım etmeyeceğine dair teminatlar bulunmaktaydı. Bunun üzerine, geçmişe bakılmayarak divândaki iskemlenin eski yerine konmasına müsaade edildi. Nointel, 1685 Mart'ına kadar elçilik vazifesinde bulunmuş ve İstanbul'daki Fransız halkı için gümrük serbestliğine dair fermanlar almıştır.[161]

IV. Mehmed döneminin önemli bir siyasî olayı ise Sadrazam Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın 1683 yılında Viyana'yı kuşatmasıdır. Osmanlı'nın sefer hazırlıklarını duyan Avusturya İmparatoru Leopold seferi durdurmak için İstanbul'a elçiler göndermiş ancak padişah vazgeçmemiştir. Bu sefer ilanı tüm Avrupa'yı harekete geçirmiş, Leopold'un yardım çağrılarına Alman prensleri ve Papalık tarafından karşılık verilmiştir. Papa bu seferi tüm Hıristiyan dünyasına yapılmış bir sefer olarak duyurarak Avrupa güçlerini birleşmeye çağırmıştır. [162] Temmuz 1683'de Merzifonlu Kara Mustafa Paşa 350 bin kişilik ordu ile Viyana kapılarına dayandığında Fransa tarafsız kalarak Osmanlı ile arasındaki ilişkileri korumuştur. Papa XI. Innocent bir elçi göndererek Fransa'nın yardımını istemiş ancak Fransa kralı sadece Avusturya ile yapmış olduğu mütarekeyi bozmayacağını garanti ederek istenilen yardımda bulunmamıştır. Osmanlı'ya da Avusturya tarafında bulunmayacağına dair söz vermiştir. Osmanlı'nın yenilgisi ile sonuçlanan Viyana kuşatması Avrupa'da sevinçle karşılanmış ancak Fransa yardım etmediği için tepkiyle karşılanmış, hatta Hıristiyanlığa ihanet ettiği vurgulanmıştır. Özellikle de Alman filozof Leipnitz krala karşı Mars

[159] Robert Mantran, *17.Yüzyılın İkinci Yarısında İstanbul*, Mehmet Ali Kılıçbay-Enver Özcan (çev), C.II, TTK., Ankara 1990, s.151.
[160] Gelen hediyelerin ayrıntılı listesi için bk. Fatma Açıkgöz, "Fransızların 1681Sakız Saldırısında Verdikleri Zarar Karşılığında XIV. Louis Tarafından IV. Mehmet'e Gönderilen Tarziye Hediyeleri", *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.1, S.1, Ocak 2011, s.61-63.
[161]Uzunçarşılı, *a.g.e*, C.III/2, s.213.
[162] Kemal Çiçek, "II. Viyana Kuşatması ve Avrupa'dan Dönüş(1683-1703)*"*, *Türkler*, C.IX, Yeni Türkiye yay., Ankara 2002, s.746-748.

*Christiannisimus*adlı kitabı yazmış burada Fransa kralını, Türklerin Avrupa'yı yakıp yıkmaları sayesinde yeryüzünde tanrının temsilcisi olarak tek başına hükümdar olmak istemekle suçlamıştır.[163]

Viyana bozgunundan sonra Papa'nın girişimi ile 1684 yılında Venedik, Avusturya, Lehistan ve Rusya güç birliği içerisine girerek Osmanlıya karşı *"Kutsal İttifak"* oluşturmuş ve Osmanlı, savaşlar dizisi içerisine girmek zorunda kalmıştır. Osmanlı açılan en büyük cephe olan Avusturya cephesinde savaşırken, Fransa kralı da Avusturya'nın bu durumundan yararlanarak torununu İspanya kralı yapabilmek için harekete geçmiş ancak Fransa'nın tarafsızlığından dolayı hiçbir Avrupalı Devlet onu desteklememiştir.[164]

Viyana bozgunundan sonra Osmanlı'nın Avusturya karşısında aldığı yenilgiler Fransa kralını kaygılandırmaya başlamış Avusturya Hıristiyan dünyasının kurtarıcısı sıfatıyla nüfuz ve gücünü arttırmaya başlamıştır. Nitekim 1685 yılından sonraki süreçte XIV. Louis, Osmanlı Devleti'ni yıkıp paylaşma konusunda kendisine daha önceleri sunulan raporlarla yakından ilgilenmiştir. Fransız büyük elçisi Guilleragues'in 6 Mart 1685'te ölümünden sonra yerine tayin edilen Pierre Girardin (1686-1689) İstanbul'a gelirken yanında harp gemileri, tecrübeli denizciler ve mühendisler de getirmiştir. G.d'Ortiéres idaresinde gelen bu teknik heyet Louis'in "İstanbul'u fethetmek ve Doğu'da bir Fransız İmparatorluğu kurmak" projesini harekete geçirmek için gelmiştir. Gelen bu heyet İstanbul başta olmak üzere Ege ve Akdeniz'deki tüm liman ve şehirlerinin plan ve haritalarını, giriş ve çıkışların durumlarını, yollardaki engellerin, mesafenin, rüzgârın vs. tüm ayrıntılarını kaydederek rapor hazırlamışlardır. İstanbul, İzmir, Sakız, Selanik, Atina, Girit, Ege Adaları, Kıbrıs, Halep, Trablusşam, Sayda, İskenderiye ve Kahireyi ziyaret eden G.d'Ortiéres, 1688 yılında ikici raporu hazırlamıştır. İkinci rapor İstanbul'un ele geçirilmesiyle ilgilidir. Bu raporda İstanbul'un alınışını ve Osmanlı'nın tamamen parçalanışını ince ayrıntısına kadar planlamış, gerekli olan gemi, asker ve malzemeleri tüm teferruatıyla listelemiştir. İstanbul'un güzelliklerini, surları, sarayı, sarayın surlarını ve her şeyin o anki durumunu ifade etmiş, Fransız donanmasının doğrudan İstanbul'a saldırması gerektiğini, Avusturya orduları İstanbul üzerine gelmeden kralın kuvvetlerinin İstanbul'u ele geçirmesi gerektiğini ve

[163] Ayrıca Leipnitz, 1672'de Paris'e gelerek XIV Louis'e Osmanlı İmparatorluğu'nu nasıl parçalayabileceği ve özellikle Mısır'ı fethederek nasıl denizlere, doğu ve Hint ticaretine hâkim olacağını, Hıristiyan dünyasının ve hatta Osmanlı İmparatorluğu'nun gücünden geride kalacak harabeler üzerinde ne şekilde hükümran olabileceğine dair rapor sunmuştur o gün için rapor dikkate alınmamış ancak Napolyon'un Mısırı işgali sırasında ciddi anlamda faydalanılmıştır. (bk. Bilici, *a.g.m*, s. 488).
[164] Özkan, *a.g.m*, s.65-68.

daha neler yapılabileceği kayıt altına almıştır. Bizzat Louis'in isteği üzerine hazırlanan bu taksim projesi o dönemde faaliyete geçirilememiş ancak sonraki süreçte ciddi anlamda üzerinde durulmuş ve gündeme getirilmiştir.[165] Fransa'nın Dimyat Konsolosu Papaz Coppin'in de yine bu dönemde hazırladığı taksim planı da dikkat çekicidir. Papaz Coppin, Osmanlı'ya karşı bir savaşta Avrupalı devletlerin birleşmesini önermektedir. Ayrıca Cezayir, Tunus ve Trablusgarp deniz kuvvetlerinin imha edilmesi gerektiğini ayrıca Osmanlı'dan memnun olmayan Müslüman Arapların da yapılacak haçlı seferinde müttefik olabileceğini ve savaş sonunda İstanbul'unda Fransa'ya lâyık olacağını ifade etmiştir. [166]

Bu projeler yapılırken Osmanlı altı cephede birden savaş halindeydi. Nihayetinde toprak kayıplarıyla sonuçlanan 1699 Karlofça antlaşmasının imzalanmasıyla bu devir kapanmış olacaktır. Fransa bu anlaşmanın yapılmaması için ciddi anlamda uğraşmıştır. Çünkü Osmanlı-Avusturya arasındaki savaş İspanya tahtı üzerindeki isteklerini gerçekleştirebilmesi için ona vakit kazandırıyordu. Fakat tüm uğraşlarına rağmen anlaşmanın yapılmasını engelleyememiştir. Osmanlı için toprak kaybıyla kapanan bu dönem Fransa için İspanya Veraset savaşlarıyla başlayacak olan yeni bir dönemin başlangıcı olacaktır.[167]

XVII. yüzyılda, Avrupa özellik de Fransa kamuoyunda Osmanlı'nın nasıl görüldüğünü ortaya koyması açısından, Girit savaşı sırasında Venedik ordusu hizmetinde olan Fransız subayı François Ville'nin Girit savaşı ile ilgili yazmış olduğu hatıratı gayet dikkat çekicidir. François Ville eserinde Osmanlı ile ilgili şu sözlere yer vermiştir; *"... bu dinsizlerin genel özelliği hınç almak ve susuzluklarını gidermektir... Kurdun kuzuyu, suyu bulandırdığı bahanesiyle yemesi örneğinde olduğu gibi, "Avrupa'yı hatta dünyayı yiyen kurtlar" olarak isimlendirebileceğimiz bu vahşi barbarlar savaş yapmak için geçerli bir gerekçeleri olup olmadıklarına bakmaksızın komşularına saldırıyorlar..."* [168] Görüldüğü üzere daha önceleri de ikili siyaset uygulayan Fransa XVII. yüzyıldan sonra tavrını değiştirmeye başlamış ve bu yüzyıldan itibaren düşmanca niyetlerini açık olarak ortaya koymaya başlamıştır.

[165]Bilici, *a.g.m*, s. 489-490.
[166] Halil İnalcık, *Doğu Batı Makaleler II*, Taşkın Takış- Sunay Aksoy(yay. haz.), Ankara 2008,s.223-225.
[167]Çiçek, *a.g.m*, s.758; Bilici, *a.g.m*, s. 491.
[168] Ayrıntılı bilgi için bk. ALQUIE (Francois Savinen d'), *Les memoires du voyage* s. 2-3. naklen Bilici, *a.g.m*, s. 484.

2. İNCELEME

2.1. FRANSA AHKÂM DEFTERİ

Ahkâm Defteri, Divân-ı Hümâyun'dan çıkan hükümlerin kaydına mahsus olan defterlere verilen addır. Bu hükümler, padişah adına hazırlanmasından dolayı ferman adını da almışlardır. Çok dikkat ve itina ile tutulan bu defterler daimî bir müracaat yeri olmuştur. Eski bir muamele veyahud bir iş mevzubahis olduğu zaman bu defterlere bakılır veişlemler yapılırdı.[169]

Osmanlı Devleti defter sistemine ve işleyişine önem vermiştir. XIV. yüzyıldan kalma defter serileri günümüze ulaşmıştır. Bunlar içerisinde en eskisi 1432 yılına ait olan arazi tahrir defteridir. Bu defter ile birlikte bugün itibariyle Osmanlı arşivinde 300.000'e yakın defter çeşidi bulunmaktadır. Bunların dışında, kazalarda kadılarca tutulan mahkeme kayıtları, merkezden gönderilen emirler ve mahalli kadıların yazdığı kadı sicilleri de önemli miktarlara ulaşmaktadır. Bu defterler içerisinde ilk tutulan deftere "*defter-i köhne*", sonrakiler için "*defter-i atik*", en son defter için ise "*defter-i cedid*" kelimesi kullanılmıştır. Tanzimat öncesi Osmanlı merkez teşkilatına ait defterler, iki ana seri halinde günümüze ulaşmıştır. Birincisi, siyasî, hukukî kurallar ile beldelerin asayiş ve nizâmına dair hükümlerin kaleme alındığı *Divân-ı Hümâyun* defterleridir. İkincisi ise malî konuların, sadece mirî işlerden sayılan cizye, avârız ve mukataa işlerinin düzenlenip kaydedildiği Mâliye yani Bab-ı Defterî defterleridir. Bu defterler, Osmanlı bürokrasisinin işleyişinde önemli bir yer teşkil ettiğinden değişik yerlere sandıklar içerisinde taşınmıştır. Özellikle askerî seferlerde Divân-ı Hümâyun'a ait çeşitli bürolarda malî, askerî, idarî işlerin sefer sırasında da yürütülmesi için orduyla birlikte sefere götürülüyorlardı.Batıya yapılan seferlerde defterhane sadece Belgrat'ta iken, doğuya yapılan seferlerde ise Erzurum, Halep ve Diyarbakır'da saklanmıştır. Divân, Mâliye ve Defter-i Hakâni'ye ait defterlerin sefere götürülmesi XVIII. yüzyıl ve sonrasında da devam etmiştir.[170]

Divân-ı hümâyun'da alınan kararlarda öncelikle Padişah onayı alınır daha sonra ise deftere kaydedilirdi. Bu defterlere genel olarak *mühime defteri* adı verilmiştir.

---

[169] Mehmet Zeki Pakalın, "Ahkâm Defteri", *Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul, MEB yay., 1946, s. 30.
[170] *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, İstanbul 2010, s.3; Feridun M. Emecen, "Sefere Götürülen Defterlerin Defteri", Prof. *Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan*, İstanbul 1991, s.241-268; Nejat Göyünç, "Defter", *DİA*, IX, İstanbul 1994, s. 88-90.

Ayrıca Şikâyet Defterleri, Ahkâm Defterleri, Nâme Defterleri, Nişân Defterleri ve Ecnebî Defterleri adı verilen defterlerde mevcuttur. Halil İnalcık Ahkâm Defterinin; *halkın şikâyetlerinin doğrudan hükümdara sunmasının bir Ortadoğu Devlet geleneği olduğunu belirterek, Osmanlı Devletinde halkın şikâyetlerine bir cevap verildiği defteri, Ahkâm Defteri olarak isimlendirdiğini ayrıca bu defterlerin Osmanlı bürokrasisinde kâtiplerin uzmanlaşması sonucunda ortaya çıktığını* ifade etmiştir.[171] Faroqhi, Ahkâm Defterleri ile ilgili olarak;*"18. yüzyılın ortasından itibaren önemli vilayetler için Vilâyet Ahkâm Defterleri adıyla ayrı defterler tutulmaya başlandı. Geç dönemlere ait defterler çok az araştırmacı tarafından incelenmiş olduğu için bunlar keşfedilmemiş hazineler olabilir*" diyerek Ahkâm defterlerinin Osmanlı tarih incelemelerinde ne kadar önemli olduğunu belirtmiştir.[172]

Ahkâm defterinde yer alan hükümler genel bir düzen içerisinde yazılmış olup üç bölüme ayrılmışlardır. Hükümlerin ilk kısmı arzu hâl, şer'î ve örfî yetkiliye hitap ile başlar. Daha sonra ise bu belgenin neden yazıldığını ifade eden şikâyet konusu ve kanunlara göre durumun tanımlanması açıklanır. Son bölüm ise şikâyet konusuna getirilen çözümü içermektedir.[173] Ahkâm defterinin içeriğine bakıldığında Osmanlı Tarihi açısından birçok konu hakkında bilgi sahibi olunabileceği görülmektedir. Bu defterlerde; Bir bölgenin sosyal ve ekonomik durumu, devlet görevlileri ve reaya arasındaki münasebetler, taşradaki sorunlara merkezden gönderilen çözüm önerileri, timar sistemi ve bu sistemle ilgili şikâyetler, tüccar sorunları bununla ilgili çözüm önerileri, tayinler ile ilgili bilgiler, Osmanlı taşra teşkilâtı ve iktisat teşkilâtıyla ilgili bilgiler bulunabilir. Bu bilgilerin yanında, İltizam sistemi ve mültezimlerle ilgili bilgiler, borç davaları, ticarîdavalar, fiyat ve para tarihi, esnaf teşkilâtı, vakıflar tarihi, tıp tarihi hakkında bilgiler, mirasla ilgili davalar, aile ve komşu ilişkileri, evlilikle ile ilgili problemler, eşkiyalık hareketleri, konar-göçer aşiretler vs. hakkında bilgiler bulunmaktadır.[174]

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde, 989 Numaralı Divân-ı Hümâyun Kataloğu'nda (A.DVNS.ŞKT.d) Atik Şikâyet Defterleri adıyla 1-213 sıra numaralarında 1059-1253/1649-1837 tarihlerini içeren 213 adet Atik, Ordu ve Rikâb Şikâyet Defteri bulunmaktadır. Bu defterler içerisinde erken tarihli olanların şikâyet defteri olup

[171] Halil İnalcık, "Şikâyet Hakkı: 'Arz-ı Hâl ve ' Arz-ı Mahzarlar", *Osmanlı Araştırmaları*, VII-VIII, İstanbul 1988, s. 33-34; *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, s. 21.
[172] Suraiya Faroqhi, *Osmanlı Tarihi Nasıl İncelenir*, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt yay., 2003, s. 51.
[173] Sevde Nur Güldiken, *"III Numaralı Maraş Ahkâm Defteri'ne Göre Ayıntab (H.1196-1229/M.1782-1814)"*, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş 2007, s. 8-9.
[174] Güldiken, *a.g.t*, s. 11-16.

olmadığı kesin olarak bilinmemektedir. Bununla birlikte, 980 Numaralı Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu'nda (A.DVN.ŞKT.d) kodu altında 978-1014-A genel sıra numaralarıyla kayıtlı 910-1234/1504-1819 tarihleri arasındaki kayıtları içeren 38 tane Şikâyet Defteri parçası bulunmaktadır.[175]

Eyalet Ahkâm Defterleri, Osmanlı Devleti içerisinde şikâyetlerin artması ve artan şikâyetlerin acilen çözüme ulaştırılmak istenmesi sebebiyle Şikâyet defterlerinin devamı niteliğinde ortaya çıkmıştır. Bu defter 1155/1742 tarihinde başlayıp, II. Meşrutiyet'in ilânına kadar devam etmiştir. Sadece Mora Ahkâm Defterleri 1715'te başlayıp 1839'da sona ermiştir.[176]

Vilayet Ahkâm defterlerinin düzenlendiği eyaletler ve defter sayıları şöyledir:[177]

Adana (9 adet)	Halep (9 adet)	Rumeli (85 adet)
Anadolu (186 adet)	İstanbul (26 adet)	Sivas (36 adet)
Bosna (9 adet)	Karaman (39 adet)	Şâm-ı Şerîf (9 adet)
Cezâyir-i Bahr-ı Sefîd / Adalar ve Rakka (25 adet)	Maraş (6 adet)	Trabzon (8 adet)
Diyarbekir (9 adet)	Mora (21 adet)	
Erzurum (19 adet)	Özi ve Silistre (49 adet)	

Eyalet Ahkâm Defterleri'nden farklı olarak Kamil Kepeci ve Mâliyeden Müdevver Defterler kataloğunda malî ahkâm niteliği taşıyan defterler ile Düvel-i Ecnebiye Defterleri içerisinde kayıtlı ahkâm defterleri de bulunmaktadır.[178] Düvel-i Ecnebiye Defterleri'nde birçok bilgi tutulmaktaydı. Bunlar, devletlerle ilgili ahidnâmeler, nişân, konsolosluk beratlarına dair kayıtlar ve konsolos, yabancı tüccarlar, yabancı elçilerden gelen her türlü yazışmalar, menzil ve yol hükümleri, ahkâm, tüccar beratları, bazı nizamnamelerin kayıtları, elçi, konsolos ve tercümanların oğullarına ve yardımcılarına tanınan imtiyazlar bulunmaktaydı. Bunların yanında, giyecek, yiyecek ve içeceklerine karışılmaması, çeşitli vergilerden muaf tutulmaları, özel mahkemelerde yargılanmaları gibi konuları içeren hüküm ve berat kayıtları da tutulmuştur. Düvel-i

[175] *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, s. 21-22.
[179] *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, s. 22; Yasin Kozak, *"V ve VI Numaralı Ahkâm Defterleri'nde Maraş'a Gönderilen Hükümler"*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilimdalı Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş 2005, s. 9.
[177] Ayrıntılı bilgi için bk. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, s. 22-41; Nahide Şimşir, "103 No'lu Anadolu Ahkâm Defteri'ndeki İzmir İle İlgili Hükümler", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, X, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir 1995, s. 329-30.
[178] *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, s. 22-41.

Ecnebiye Defterleri'nde; Fransa, Amerika, Belçika, Brezilya, Dubrovnik, İngiltere, İspanya, Romanya, Rusya, Sardunya, Toskana, Venedik, Avusturya, Ceneviz, Danimarka, İran, Bulgaristan, Flemenk, İsveç, Norveç, Lehistan, Meksika, Yunanistan, Sırbistan gibi birçok devletle ilgili bilgiler bulunmaktadır.[179]

1) 980 Numaralı Bâb-ı Âsafî Kataloğundaki Düvel-i Ecnebiye Defterleri

Bu katalogda A.DVN.DVE.d koduyla 901-916-A genel numaralarda kayıtlı 1001-1242/1592-1826 tarihleri arasındaki kayıtları içeren, birkaç sayfa veya formdan oluşan 17 adet Düvel-i Ecnebiye Defteri parçası bulunmaktadır.[180] Bu defterlerden 908 ve 909 genel numaralarda kayıtlı defterler Fransa'ya aittir.908 numaralı defterde bulunan sayfalar 1742-43 yıllarını ihtiva eder. Sayfaları yıpranmış olup, okunması güçtür fakat okunabilen kısımlar çalışmalarda kullanılmaya çalışılmıştır. 909 numaralı defterde ise 1745-46 sonrası tarihli olup, içerisinde Fransa elçilerine ait arzlar bulunmaktadır.[181]

2) 989 Numaralı Divân-ı Hümâyûn Defterleri Kataloğu'ndaki Düvel-i Ecnebiye Defterleri

Bu fonda A.DVNS.DVE.d koduyla 1567-1913 yıllarını ihtiva eden 122 adet defter bulunmaktadır. En erken tarihli defter 975/1567 yılına ait Nemçe (Avusturya) Defteri, en son tarihli defter ise 1328-1332/1910-1913 tarihlerini ihtiva eden Prusya Konsolosluk Defteri'dir.[182] Bu seride Fransa'ya ait 7 defter bulunmaktadır.[183]

FRANSA AHKÂM DEFTERLERİ			
Defter No	**Defter**	**Tarih**	**Sayfa Sayısı**
26/1	Fransa Atik Nişân ve Ahkâm Defteri	1634-1666	164
27/2	Fransa Nişân Defteri	1673-1809	210
28/3	Fransa Atik Ahkâm Defteri	1688-1701	194
29/4	Fransa Ahidnâme ve Nişân Defteri	1740-1906	197

[179] *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, s. 41-42.
[180] *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, s. 42.
[181] Ayşin Şişman, "Fransa İle İlgili Düvel-i Ecnebiye Defterleri", Mehmet İpşirli, Paul Dumont, Feridun M. Emecen, Muhammet Hanefi Kutluoğlu, Yaşar Demir (Ed.), *Kanûnî'den Günümüze Türk-Fransız Münasebetleri Uluslar arası Kolokyum*, Mostar yay., İstanbul 2012, s. 99.
[182] *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, s. 42.
[183] Şişman, *a.g.m,* s. 100.

30/5	Fransa Ahkâm Defteri	1779-1810	434
31/6	Fransa Ahkâm Defteri	1810-1839	381
32/7	Fransa Ahkâm Defteri	1838-1843	124
33/8	Fransa Ahkâm Defteri	1839-1861	196
34/9	Fransa Ahkâm Defteri	1887-1910	186
34/1	Fransa Konsolosluk Defteri	1906-1912	202
34/2	Fransa Ahkâm (Defter-i Hadariye'den Nakil)	1649-1773	356

Düvel-i Ecnebiye Defterleri'nde bulunan hükümlerde birçok konu hakkında yazılan hükümler bulunmaktadır. Bunlar, Osmanlı ülkesinde kapitülasyonların uygulanışı, Fransız tüccarı ve reayanın can ve mal güvenliğinin sağlanması, kendilerinden alınan vergiler, Fransız konsolosuna verilecek vergiler, Fransız tüccarının gümrük vergisi ödemeleri, borç sorunları, yiyecek ihtiyaçlarının temini gibi malî konuları içermektedir. Malî konuların yanında, Fransız reayanın ve tüccarların hukukî davaları, tüccarların ihraç ettikleri mallar ve sorunları, korsanlarla olan problemler, ibadethaneler ve din adamlarının sorunları gibi çeşitli konuları da içermektedir.[184]

Bu çalışmanın konusunu teşkil eden Fransa Ahkâm Defteri, Mâliyeden Müdevver Defterler (MAD.d) kataloğu içerisinde 2747nolu defter olarak kayıtlıdır. Hicrî Cemâzîyelâhir sene 1076-Safer sene 1099, Milâdi Ocak 1666-Aralık 1687 tarihleri arasında yer alan hükümleri içermektedir. Defter boş sayfalar ile birlikte 174 sayfadan oluşmaktadır. 1-3, 24, 25, 156-174 numaralı sayfalar numaralandırılmış boş sayfalar olup, defter 4 numaralı sayfa ile başlamaktadır. Defter 41,5×14,5boyutunda, ciltli ve ebrusuzdur. Defter, divanî yazı şekliyle yazılmış 531 hükümden oluşmaktadır. Sayfa ve hüküm numaraları kurşun kalemle sonradan eklenmiştir. Hicrî aylar defterde bazı yerlerde tam olarak, bazı yerlerde ise kısaltılmış şekli ile verilmiştir. Ayın ilk günü *gurre*, son günü *selh* şeklinde gösterilmiştir. Ayrıca hükümlerdeki ay günleri için ayın ilk on günü *evâil*, ikinci on gün *evâsıt* ve ayın son on günü için *evâhir* kullanılmıştır. Hicrî ay adları bazı yerlerde sıfatları (*Saferü'1-muzaffer, Ramazânü'l-mübârek vs.)*ile birlikte yazılmıştır. Sene, bazı yerlerde Osmanlıca rakam şeklinde, bazı yerlerde ise Arapça yazı karşılıklarıyla *(sene erba'a ve hamsîn ve elf* vs.*)* verilmiştir. Ayrıca padişah, veziriazam, reisülküttap ve kaymakam değişiklikleri "*Der-zamân-ı…*"diye başlayanbaşlık hâlinde belirtilmiştir. Kimi zaman satır aralarına da yazılar yazılmıştır. 136. hükümün devamı yeni bir hüküm sanılarak 137, aynı şekilde 516. hükmün devamına da 517 yazılmıştır. Defterde numaralandırılmamış hükümlerde

[184]Şişman, *a.g.m,* s. 100-101.

bulunmaktadır. Bu hükümler kendilerinden önceki hükümün numarası verilerek [181a] şeklinde gösterilmiştir.

Çalışma sırasında şu transkripsiyon usulleri takip edilmiştir: Türkçe fiillerin sonundaki "b" ler "p" olarak yazılmıştır. Metinde yer alan (ع)'lar (') işaretiyle, hemzeler (ء) ise (') işaretiyle gösterilmiştir.Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun sesliler "â-î-û" şeklinde ve (ق) ve (غ) harflerinden sonra gelen uzun sesliler ise "ā-ī-ū" şeklinde gösterilmiştir. Defterde sayfa numaraları köşeli parantez [ ] içinde, hüküm numaraları ise rakamlarla gösterilmiştir. Hükümlerdeki ay kısaltmaları defterde olduğu şekliyle yazılmış ve kısaltmalar bölümüne bu ayların açılımı eklenmiştir. Emin olunamayan kelime ve özel isimlerin yanına soru işareti "?" konulmuş, okunamayan kelimeler ise üç nokta "…" ile gösterilmiştir. Defter de kelimeler arasında boş bırakılan yerler parantez içinde ( ) gösterilmiştir. Yine tam yazılmamış kelimeler ve bazı tarihler [10]66şeklinde tamamlanarak köşeli parantez içinde belirtilmiştir.

2.2. HÜKÜMLERİN MUHTEVASI

İncelemiş olduğumuz defter 1666-1687 yılları arasındaki Osmanlı-Fransa ilişkilerine ışık tutmaktadır. Hükümler genelde ticarî konularda yoğunlaşmış olup, tüccarların birbirleri ve yerel yöneticiler ile olan münasebetleri, gayrimüslimler arasındaki anlaşmazlıklar, gümrüklerde yaşanan sıkıntılar, her iki devlet halkı arasındaki münasebetler, diplomatlarla ilgili hususlar, tayinler, verilen izinler, can ve mal güvenliği, din adamları ve ibadet serbestliğine dair hükümler yer almaktadır. Ortaya çıkan bu konular, Adlî, Malî ve Ticarî konular başlıkları altında incelenmiştir.

2.2.1. Adlî Konular

Osmanlı Devleti'nde Müslim ve gayrimüslimler arasında ayrım yapılmaksızın herkese eşit davranılmış ve o doğrultuda kanunlar uygulanmıştır. İncelemiş olduğumuz defterde yer alan hükümlerde devletin bu konuda ne kadar hassasiyet gösterdiğini görmekteyiz.

Kapitülasyonların verilmeye başlanmasıyla ticarî konulardaki ayrıcalıkların yanında hukukî ayrıcalıklar da elde edilmeye başlanmıştır. Bu doğrultuda gayrimüslimler arasındaki davalara kendi konsolosları tarafından bakılacağı

kapitülasyon maddeleri arasında yer almıştır.[185] Defterde buna dair hükümler bulunmaktadır. Fransız tüccarlarının kendi aralarındaki davalarına Fransız konsolosunun ya da vekilinin ülkelerinde yer alan kanunlara göre bakması ve kimsenin buna müdahalede bulunmaması vurgulanmıştır.[186] Bunun yanı sıra Müslim ve gayrimüslimler arasında meydana gelen davalara ise kadı bakmaktadır.[187] Konsolos ile davası olanların davaları da İstanbul'da görülmektedir.[188] Tüccarlar arasında dört bin akçeden fazla olan davalar da İstanbul'a havale edilmiştir.[189] Fransız tüccarları herhangi bir konuda davaları olduğunda ise divâna tercümanlarıyla birlikte katılabilirdi.[190]

Osmanlı Devleti hem gayrimüslimler hem de Müslimler arasındaki borç, alacak anlaşmazlıklarının üzerinde itinayla durmuş ve tahsîli için gerekenlerin yapılmasını, çözülemeyen davaların ise İstanbul'a bildirilmesi ve gerekirse bir daha görülmesini yerel yöneticilere bildirmiştir.[191] Bir hükümde, Kıbrıs defterdârı gemicilerin maaşlarını ödemek için Fransız tüccarından borç almış ancak geri ödememiş ve borcun ödenmesi için Kıbrıs beylerbeyine uyarılar gönderilmiştir.[192] Yine bir hükümde, Venedik konsolosunun Fransız tacire iki yüz otuz bir kuruş borcu olduğu, ancak yaşadığı yerden firar ettiği bunun üzerine konsolosun mevcut olan eşyâsından tacirin borcunun verilmesi Kıbrıs kadısına ve mütesellimine bildirilmiştir.[193] Osmanlı Devleti, bu şekilde yerel yöneticileri uyararak tüccarların haklarını korumuş ve haksızlığa uğramalarına engel olmuştur.

Defterde özellikle Fransız ve Yahudi tüccarlar arasındaki alacak davalarına da sıkça rastlanmaktadır.[194] Örneğin; Bir Fransız tüccarının Manisa'da yaşayan iki yahûdi tüccardan alacağı bulunduğu ancak bunu talep etmesine rağmen alamadığı, bunun üzerine şahitler tarafından miktarın ödenmesi eğer hâlâ ödenmezse davanın İstanbul'a havale edilip Divân-ı hümâyun'da görülmesi Manisa mollasına bildirilmiştir.[195] Bir başka hükümde, Yahûdi bir kadının Fransız tüccardan dört yüz kuruş alacağı olduğu

[185] Nevin Ünal Özkorkut, "Kapitülasyonların Osmanlı Devleti'nin Yargı Yetkisine Getirdiği Kısıtlamalar", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 53, S. 2, 2004, s.5.
[186] h. 29,248, 298.
[187] h.29, 40.
[188] h. 29,49,59,74,75,90,93, 95, 104,207,238,249.
[189] h.147, 247, 248,260, 297, 327, 338, 339, 352, 362, 369, 403, 420.
[190] h.22,23,59, 152.
[191] h.200,231,247,285,329,345,346,347,349, 350, 353,354,359,364, 369,420,458,468.
[192] h.200.
[193] h.458.
[194] h.117, 147, 248,303,327,362,369, 468,499.
[195] h.147.

ancak tüccarın bunu kabul etmediği ve davalarının tekrar görülüp haklıya hakkının verilmesi için İstanbul kaymakamına ve kadısına hüküm yazılmıştır.[196]

Osmanlı Devleti'nin sınırları içerisinde yaşayan Fransız vatandaşlarına son derece hoşgörü içerisinde bulunduğu, can ve mal güvenliğini koruduğu ve hiçbir şekilde haksızlığa uğramamaları için gerekli tüm uyarıların yerel yöneticilere yapıtığıhükümlerde görülmektedir. Ticaret yapmak için Osmanlı topraklarına gelen Fransız tüccarlarının güvenliklerinin sağlanmasına da özen gösterilmiştir. Ticaret için gelen tüccarların kendi ve hizmetinde olanların her türlü can mal güvenliğinin sağlanması, yol iz bilmedikleri takdirde yanlarına birer kılavuz verilip güvenli bir şekilde gitmek istedikleri yerlere ulaştırılmaları bildirilmiştir.[197]Bir hükümde, ticaret için gelen Fransız gemilerinden rızâları olmadıkça zorla hediye, eşyâ vesaire nesne talebinde ve herhangi bir müdahaledebulunulmaması bildirilmiştir.[198]Başka bir hükümde, Fransız konsolusu ve tüccar taifesinin kaldığı hanın harâbe durumda olmasından dolayı boşaltılıp tamir edilmesi ve konsolos ve tüccarların başka bir hana nakli sırasında eşyâlarının güvenliğinin sağlanması istenmiştir.[199] Yine bir başka hükümde, Mısır'da bulunan Fransız tüccarların Venedikli tacirler tarafından ticaret yapmaları engellenmiş bunun üzerine Mısır paşası ve kadısına durumun düzeltilmesi için uyarılar gönderilmiştir.[200]

Ayrıca Osmanlı ülkesinde ikamet etmek isteyen Fransız elçilerine, konsoloslarına, tercümanlarına, tüccarlarına ve vatandaşlarına engel olunmaması; malına, eşyâsına zarar verilmemesi ve bunun için gerekli önlemlerin alınması yerel idarecilerden istenmiştir.[201] Osmanlı'ya görev için gelen Fransız elçisi, konsolosu, tercümanlarının ve hizmetlerinde bulunan kişilerin de güvenlikleri için gereken önlemler alınmıştır.[202] Örneğin; Elçilik hizmetinde bulunan Denis de La Hane Vantalet'in Fransa'ya dönmek için hizmetlileri ile birlikte yola çıktığı, yol üzerinde uğradıkları yerlerde sıkıntı çektirilmemeleri, her türlü ihtiyaçları karşılanıp güvenli bir şekilde Fransa'ya ulaştırılmaları yol üzerinde bulunan sancakbeylerine, kadılara, kale dizdarlarına ve iskele eminlerine bildirilmiştir.[203] Yine bir hükümde, Fransız elçisi

[196]h.468.
[197]h.3,11,12,15,16,64,65,84,131,145,208,219,233,235, 236, 246,306,328,397,409,413,443,471,472,478, 479,481,502,508.
[198]h.131.
[199]h.407.
[200]h.162.
[201]h.11,12.
[202]h.3,4,6,50,59,63,99,138,170,171,179,257,264,328,341,356,374,388,394, 397, 417,472.
[203]h.4.

Marki de Novantel'in Fransa'da olan kardeşinin İstanbul'a geleceği ve denizde Tunus, Cezayir ve Trablusgarp gemilerine rast geldiklerinde bir müdahale ve taarruza uğramamaları, ayrıca ihtiyaç duyulan eşyâların akçe karşılığında tedarik edilmesi yol üzerinde bulunan beylerbeyine, sancakbeylerine, kadılara, kale dizdarlarına ve neferat ağalarına bildirilmiştir.[204] Diğer bir hükümde ise elçilik merasimi ile Edirne'ye gelen Kont de Gilarages'in İstanbul'a gitmek için yola çıktığında güvenliğinin sağlanması için gerekenlerin yapılması Edirne'den İstanbul'a kadarki yol üzerinde bulunan görevlilere bildirilmiştir.[205]Ayrıca Fransız elçilerine, konsoloslarına ve tercümanlarına gelen özel mektupların iskelelerde okunmaması için iskele eminlerine uyarılarda bulunulmuştur.[206]

Osmanlı topraklarında ölen gayrimüslimlerin mallarıda güvence altına alınmış, ölen kişinin mallarına kimse tarafından el konulmaması, kime vasiyet etmiş ise ona teslim edilmesi eğer vasiyeti yoksa konsolosun yetkisiyle yakınlarına teslim edilmesi istenmiştir.[207]

Defterde, Osmanlı Devleti'nin korsanlara karşı da önlemler aldığını ve tüccarın, konsolosların ve elçilerin mallarını taşıyan Fransız gemilerinin güvenliklerinin sağlanmasına önem verildiğini görmekteyiz. Örneğin; İskenderun'dan yükünü yükleyip Fransa'ya giden tüccar gemisi korsanlar tarafından ele geçirilip malları yağma edilmiş, bunun üzerine korsanın yakalanıp tüccarın zararının karşılanması Mısır valisinden istenmiştir.[208] Fransız gemilerinin Cezayir, Tunus ve Trablusgarp korsanlarına karşı korunması ve ihtiyaçlarının karşılanması hakkında hükümlerde yer almaktadır.[209] Korsanlar ve eşkıyalar tarafından ele geçirilen Fransız esirlerin serbest bırakılması, kimsenin rencide edilmemesi ve müdahalede bulunulmaması yine hükümler arasında yer almaktadır.[210] Korsan gemilerinde Fransız esir bulunursa hemen serbest bırakılması istenmiştir.[211] Venedik'in elinde esir olan ve firar edip Osmanlı topraklarına sığınan esirlerin de güvenliklerinin sağlanması için hükümler gönderilmiştir.[212]

Osmanlı Devleti, din ve vicdan özgürlüğünü her zaman sağlamaya çalışmış, yabancı halkların ibadetlerini istedikleri gibi yerine getirmesi için imkân sağlamıştır. Defterde Fransız din adamlarından kanuna aykırı vergi alınmaması, Kudüs ve diğer yerleri ziyaretleri sırasında yollarda korunmaları, ihtiyaçlarının karşılanması, kiliselerin

[204]h. 179.
[205]h.417.
[206]h.119.
[207]h.178,274,320,365,446.
[208]h.27.
[209]h.31,32, 232, 281,406, 463,464,521.
[210]h.36,57,61,309,395,416,444,461,462,496,497,502,521.
[211]h.36.
[212]h.502,508.

tamirine ve ihtiyaçları doğrultusunda yeni kilise inşa etmelerine izin verilmesi, senede bir kere yapılan Paskalya ayinlerine kimsenin müdahalede bulunmaması, inançlarını serbestçe uygulayabilmeleri ve kimsenin rencide edilmemesi konusunda yönetici kesim uyarılmıştır.[213] Örneğin; Bandırma'da Fransız ruhbanlarına ait olan kilisenin bahçe duvarına hacı Hüseyin tarafından ev yapılması üzerine ve derhal bunun yıkılması ve kiliseye kimse tarafından müdahalede bulunulmaması Bandırma kadısına hitâben yazılan hükümde istenmiştir.[214] Bir diğer hükümde ise Sakız Adası'nda bulunan Cizvit ruhbanlarının rencide edildiği ve manastırlarının mühürlendiği bildirilmiş, bunun üzerine manastırların tekrar açılıp davası olanların davalarının da İstanbul'da görülmesi istenmiştir.[215]

Hükümler arasında Nişân-ı hümâyunlar[216]da yer almaktadır. Bu nişânlar daha çok elçi, konsolos ve tercümanların tayinleriyle ilgilidir. Tayinler genel olarak ölüm, görevin iyi bir şekilde yerine getirilmemesi, görevde bulunan kişinin seyahat etmesi durumunda yerine vekil olarak kaymakamın bırakılması ya da terfi şeklinde yapılmaktadır. Gönderilen bu nişânlarda tayin edilen kişilerin her türlü ihtiyaçlarının karşılanması, güvenliklerinin sağlanması, sözüne muhalefet edilmemesi, muaf olduğu vergiler ve getirdiği maldan gümrük talebinde bulunulmaması gibi çeşitli muafiyetleri içeren maddeler yer almaktadır. [217]Örneğin; Mora Konsolosluğuna tâbi olan iskelelere ticaret maksadı ile varan Fransa gemilerine, bu bölgelerin Mora'ya uzak olması nedeniyle Mora konsolosunun otoritesinin bulunmadığı, Mora'da mevcut Flemenk konsolosunun ahidnâmeye aykırı müdahalelerde bulunulduğunu belirtilerek, zikrolunan iskelelere Fransız tüccarlarının işlerinin görülmesi için bir konsolos tayinine dair berat verildiği bildirilmiştir.[218] Yine bir başka hükümde, Fransız elçisi Denis de La Haye Vantelet'in görevden alınması üzerine, Halep ve civarında olan İskenderun, Payas, Kıbrıs, Beyrut, Trablusşam, Adana ve Ayaş iskelelerine gelip giden Fransız tüccarlardan gümrük ve vergi talep edilmemesi, bunun yanında Fransız ve Fransa'ya bağlı tüccarların meseleleri ile ilgilenmesi için konsolos tayin edildiğine, tayin edilen konsolosun evine ehl-i örften subaşı ve diğer kimselerin girip rahatsız etmemesi üzerine

[213]h. 6, 7, 50, 71, 83, 155, 168, 173, 177, 217, 259, 260, 265,274, 289, 338, 346, 374, 382, 384, 397, 398, 401, 404, 405, 412, 415, 435, 447, 455, 465.
[214]h.382.
[215]h.6.
[216] Osmanlı Devleti'nde bir memuriyete tayin, bi gliden tahsis, bir şeyin kullılma hakkı, bir imtiyaz veya muafiyetin verildiğini gösteren ve üzerinde padişahın tuğrasını taşıyan belgedir. Bk. Mübahat S. Kütükoğlu, "Berat" *DİA*. , C.5, İSAM yay. , İstanbul 1992, s.472-473.
[217]h. 24, 59, 60, 67, 68, 69, 75, 76, 90, 104, 105, 140, 141, 149,150,159, 160, 161, 164, 176, 249, 250, 263, 437, 438.
[218]h.49.

yazılmıştır.[219] Ayrıca Nişân-ı hümayûnlardan hariç tayin hükümleri de yer almaktadır.[220] Örneğin bir hükümde, elçilik merasimi ile Fransız elçisi Gerardin'in İstanbul'a tayin edildiği bilgisine ulaşmaktayız.[221] Bunun yanı sıra görev için başka bir yere giden elçinin yerine başka birinin vekil tayin edildiği ve vekilin de elçi ile aynı haklara ve muafiyetliklere sahip olduğu bilgilerini içeren hükümler de yer almaktadır.[222]

Defterde, Osmanlı Devleti tarafından Fransızlara verilen çeşitli konulardaki izin hükümleri de yer almaktadır. Fransız gemileri gerekli olan işlerini hallettikten sonra gemiler öncelikle İstanbul'da daha sonra Gelibolu ve Boğazhisarları'nda arandıktan sonra gitmelerine müsaade edilirdi. Ellerinde izin tezkiresi var ise Boğazhisarları'nda ve Gelibolu'da bekletilmemeleri istenir, izni olmayan gemilerin yola çıkmalarına engel olunurdu.[223] Her gemi için ayrı ayrı izin belgesi verildiği gibi bazı hükümlerde bir gemi için çıkan izin, benzerlik gösteren diğer gemiler için de "*Bir Sureti"* ibaresiyle gemi kaptanının ismi yazılarak aynı izinden yararlanması sağlanırdı.[224] Yine bazı hükümlerde Osmanlının Fransız gemilerinden taşımacılık için yararlandığı görülmektedir.[225]

Osmanlı Devleti'nde görev alan konsolos, elçi, tercümanlar ve ruhban sınıfına mensup rahipler için senede bir defa İstanbul'a yakın iskelelerde miktarı ahidnâmede belirlenmiş şekliyle şarabı evlerine götürmelerine izin verilmiştir. Dışarıdan gelmesine müsaade edilen şarabın kendi evlerinde de yapılmasına izin verilmiş ancak ihtiyaçları kadar almaları ve yapmaları koşulu konmuştur. Ayrıca yerel yöneticelerde uyarılarak gelen şaraptan herhangi bir vergi talep edilmemesi istenmiştir.[226]

2.2.2. Malî Konular

Osmanlı Devleti'nde ticareti yapılan her şeyin vergisi ve bedeli belirlenmiş, bunun kontrolüne her zaman önem verilmiştir. Bu noktada yerel yöneticilere (kadı, beylerbeyi, sancakbeyi vs.) gerekli uyarılar her zaman yapılmış ve usulsüz davranmalarına engel olunmaya çalışılmıştır. İncelemiş olduğumuz Fransa Ahkâm

[219] h.93.
[220] h.54, 97,171,360,361,388,394,417,418,419, 421, 423,436,439,466,506.
[221] h.439.
[222] h.421.
[223] h.1, 2,9,13,14,17,18,19,20,25,26,35,37,38,44,53,55,62,81,85,86,87,88,89,100,101,106,107,112,113,122,163,227,291,295, 296,299,302,304,305,307,311,312,313,314,315,316,317,318,319,323,324,325,326,330,331,334,337,351,385, 401, 408, 509, 510, 530, 531.
[224] h.352.
[225] h. 10, 43.
[226] h. 98, 153, 158, 181, 193, 194, 258, 276, 336, 389, 390, 421, 450, 451, 505, 507, 512, 527, 528.

Defterinde malî konular çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitlik içerisinde konuları şu şekilde sıralayabiliriz.

Osmanlı yönetici kesiminin Fransız elçi, konsolos ve tüccarlarından aldığı fazla vergiler, rüşvet, Fransıztüccarların Fransa konsolosuna vermesi gereken konsolos hakkına yönetici kesmin zorla el koyması; Fransız tüccarlara kapitülasyonlar ile tanınan % 5'lik vergi oranının % 3'e düşürülmesi, bu vergi hakkını yönetici sınıfın beğenmeyip zorla fazla vergi talep etmesi gibi birçok konu hakkında hükümler yer almaktadır. Özellikle beylerbeyi, sancakbeyi, gümrük eminleri, gümrük kâtipleri, kale kapıcıları, iskele subaşıları, iskele yasakçıları gibi Osmanlı yerel yöneticileri tarafından, Fransız tüccarından, rahiplerden ve konsoloslardan kanuna aykırı olarak gümrük vergisi talep edilmesinden dolayı merkezden uyarılar gönderilmiştir.[227] Bu hükümler içerisinde özellikle Fransız tüccarlardan fazla vergi ve gümrük talep edilen bölgelerden Sayda ve Beyrut dikkat çekmektedir. Örneğin; Fransa tüccarları Beyrut ve Sayda'ya ticaret için geldiklerindeorada bulunan Osmanlı yönetici sınıfı bu kişilerden gerekli olan %3 gümrük vergisi ve üçyüz akçe selâmetlik vergisi aldıkları gibi bir de fazla akçe talep edip bu tüccarların ticaretine engel olmaktaydılar.[228]

Osmanlı vergi sistemi *dahilî* ve *haricî* olarak iki aşamadan oluşmaktadır. Dahilî olanlar Osmanlı Devleti sınırları içerisinde yer alan iskele ve ticaret yollarından alınan gümrük vergileriydi. Bu gümrüklerden sahil bölgelerinden alınanlarına *sevâhil gümrükleri*, sınır bölgelerden alınanlarına *hudut gümrükleri,* iç bölgelerden alınanlarına ise *kara gümrükleri* adı verilmişti. Gümrük memuruna gelen mallardan *âmediye*, ülke içinde satılan ya da ülke dışına giden mallardan alınan *reftiye*, nakledilen yerde tüketilen ithal malı emtiadan yani yabancı bir devletten Osmanlı topraklarındaki herhangi bir şehir veya iskeleye getirilip satılan maldan alınan vergiye de *masdariye* adı verilirdi. Osmanlı ülkesine dışarıdan gelip fakat içeride satılmayıp başka ülkelere gönderilen mallar için geçiş hakkı olarak alınan vergiye *mürûriye* veya *bâc-ı ubûr*denirdi.[229]

Haricî gümrüklerde, gümrük vergisinin oranı % 5'den % 3'e düşürülmüş, Fransız tüccarlara bu konuda her türlü kolaylık sağlanmıştır. Merkezden gönderilen hükümlerde Fransa Devleti Osmanlı Devletinin kadim dostu olması sebebiyle alınan vergi oranının indirildiği, bu doğrultuda yerel yöneticilerin gelen Fransız tüccarlardan

[227]h. 1, 4, 5, 28, 34, 41, 46, 47, 48, 52, 78, 80, 82, 94, 96, 102, 103, 111, 118, 123, 126, 154, 165, 166, 169, 174, 187, 188, 198, 202, 203, 210, 218, 241, 242, 243, 244, 252, 254, 258, 272, 280, 282, 283, 343, 355, 371, 373, 383, 386, 426, 427, 428, 433, 442, 454, 460, 481, 515, 520, 525.
[228]h. 21,40,75,79, 142, 167, 212,216, 220, 222,226,234,251,253, 229, 230, 430, 431.
[229] H. Cin-A. Akgündüz, *Türk Hukuk Tarihi,* C. 2, Osmanlı Araştırmaları Vakfı yay., İstanbul 1995, s. 350, Ziya Kazıcı, *Osmanlı'da Vergi Sistemi*, Bilge yay., İstanbul 2005, s. 182-187.

fazla vergi almaya teşebbüs etmemesi gerektiği hükümlerde yazılmıştır. Fransız tebaasının yanı sıra, aynı ayrıcalık Fransız bayrağı altında Osmanlıya ticaret yapmaya gelen diğer Avrupa devletlerine de verilmiştir.[230] XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti topraklarında ticaret özerkliği kazanmaya çalışan iki önemli güç bulunmaktaydı. Bu iki önemli gücü Fransa ve İngiltere oluşturuyordu. 1536 yılında Fransa, Osmanlı Devleti ile olan ticarî ilişkilerinde yukarıda belirttiğimiz ayrıcalıkları kazanmıştır. İngiltere ise ancak 1580'de Fransa'nın Osmanlı ülkesindeki ticarî ayrıcalıklarına sahip olabilmiştir.[231]

Osmanlı toprakları içerisinde yer alan şehir ve limanlara ticaret için gelip giden tüccarların işlerini yürütmek için balyos, konsolos ve emin gibi temsilciler atanırdı. 1536 yılında Osmanlı Devletinin Fransa'ya tanıdığı kapitülasyonlar ile Osmanlı topraklarına ticaret ile gelip on yıl süre ile bu topraklarda kalanlar cizye mükellefi olan bir zimmî statüsünde değerlendirilirdi. Osmanlılar, yabancı bir devlete verdiği ilk kapitülasyonda gümrük ve vergileri için herhangi bir miktar belirtmeden, verginin kanun üzere alınmasını uygun görüyordu. Bu uygulama sayesinde Fatih Sultan Mehmed gümrük vergisini % 2'den % 4'e, saltanatının son yıllarında ise % 5'e çıkarmakta bir sakınca görmemiştir. Osmanlıya gelen tüccarlar genel olarak % 3 sabit bir vergi ile mal almayı ve satmayı başarmış ve kassabiyye, masdariyye, reftiye, yasakçı, bâc gibi diğer bütün vergilerden de muaf tutulmuşlardır. Bu vergilerden muaf olsalar da her gemi uğradığı limanda *selâmlık* veya *selâmetiyye* akçesi adıyla Osmanlı yöneticilerine 300 akçe vergi, aynı zamanda % 2,5 gibi bir konsolos veya baylac hakkını da ödemek zorundaydı.[232]

Fransızca*bailliage* kelimesinden gelen baylacın ilk anlamı, Türkiye'de yaşayan Avrupalı konsolosluk mensubu, ikinci anlamı ise Fransız gemileriyle İstanbul'a gelen eşyadan konsolosluğun aldığı ödenti demektir.[233] Defterde yabancı tüccarlar, Osmanlı topraklarında bulunan elçilere ve konsoloslara *baylac, elçilik hakkı, konsolosluk hakkı ve avâidi* olarak isimlendirilen bir ücret ödemişlerdir.[234] İlbasan beyine yazılan hükümde, beratla tayin olunan Fransa konsolosunun kanun üzre baylac ve diğer hakkı

[230]h.30, 120, 121, 125, 183, 185, 189, 190, 195, 204, 213, 225, 245,255, 273,279, 288, 378, 391, 399, 402,410, 429,432, 436, 440, 452, 469, 480, 485, 486, 488, 489, 491, 494, 498, 503, 504, 516, 517, 518, 519.
[231] M. S. Kütükoğlu, "Osmanlı İktisadi Yapısı", *Osmanlı Devleti Tarihi,* C. 2, Zaman yay., İstanbul 1999, s.574.
[232] Halil İnalcık, *Osmanlı İdare ve Ekonomik Tarihi*, İSAM yay., İstanbul 2011, s. 146-152.
[233] İsmail Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı yay., Ankara 2006, s. 167.
[234]h.12, 39, 49, 54, 70, 90, 93, 104, 109, 127, 140, 171, 221, 228, 361, 402, 419, 477.

olan resimleri, Fransa gemilerine yüklenen maldan kanun üzre alabileceği bildirilmiştir.[235]

Osmanlı topraklarına ticaret için gelen tüccarlar öncelikle Osmanlı Devleti ile daha önce bir ahidnâme yapmış olan bir devletin bayrağını taşımak zorundaydılar. Bir gemi hangi ülkenin bayrağını taşıyorsa o ülkenin konsolosluk hakkını da ticaret yaptığı bölgedeki konsolosa teslim etmesi gerekiyordu. Fakat tücarların bu vergiyi ödemek istememeleri, konsolosun alması gereken vergiyi Osmanlı yerel yöneticilerinin hatta kimi zaman Yahûdi tercümanların ya da İngiltere konsolosunun alması gibi sorunlar hükümlerde karşımıza çıkmaktadır.[236]

Konsoloslar, Osmanlı Devletine ticaret yapmak için gelen tüccarların her türlü sorunlarıyla ilgilenmişlerdir. Özel bir statüye sahip olan bu kişiler ahidnâmede belirtildiği gibi belli vergilerden muaf tutulmuşlardır. Merkezden uzak bölgelerde ve merkeze yakın olan Galata bölgesinde yerel yöneticiler ahidnâmeye aykırı şekilde konsoloslardan cizye, haraç ve tekâlif-i örfiyye talebinde bulunmuşlar ve konsolosları bu konuda zor durumda bırakmışlardır. Ayrıca konsolosların parası ile aldıkları ticarî mallardan, yol boyunca ihtiyaçlarını karışlamak için reayadan aldıkları mallardan vergi istenmemesi konusunda hükümler yer almaktadır.[237]

Yine defterde, Fransız tüccarının Osmanlı topraklarına ticaret için ülkesinden getirdiği paradan vergi alınmamasına dair hükümlerde yer almaktadır. Yerel yöneticiler, Fransız tüccarların ticaret için yanlarında getirdikleri paraları ülke içerisinde kullanmalarına müsaade etmek için getirdikleri paralardan vergi talebinde bulunmuşlardır. Bu konu hakkında merkezden yazılan hükümlerde böyle taleplerde bulunan yöneticilerin derhal görevlerinden alınması ve tüccarın ticaret için getirdiği paradan vergi talep edilmemesine dair hükümler gönderilmiştir.[238]

Osmanlı topraklarına Fransa bayrağı altında ticaret için gelen yabancı tüccarların da hakları korunmuş ve gümrükleri ödendikten sonra tekrar gümrük talebi ile rencide edilmemeleri ve aynı Fransızlar gibi muamele görmeleri istenmiştir.[239]

Fransız tüccarlar sadece kendi ülkesiyle Osmanlı arasında değil, aynı zamanda Osmanlı toprakları içerisinde de ticaret yapmıştır. Ticaretleri sırasında zaman zaman Osmanlı yöneticilerinin engelleriyle karşıkarşıya kalmış, tezkirelerinin verilmemesi,

[235] h.54.
[236] h.12, 39, 54, 70, 90, 93, 104, 109, 127, 140, 228, 361, 402, 419, 459, 477.
[237] h.8, 24, 45, 49, 45, 59, 75, 91, 93, 124, 130, 132, 135, 149, 237, 266, 301, 328, 356, 357, 387, 393, 434, 470.
[238] h. 129, 139, 182, 191, 192, 196, 205, 215, 322, 342, 422, 490, 500.
[239] h. 127, 201, 214, 224, 363, 366, 377, 402.

tüccarların taşıdıkları maldan vergi adı altında kendileri için ücret almaları ve gittikleri yeni bir iskelede tekrar bir gümrük talebinde bulunulması gibi sorunlarla karşılaşmışlardır. Osmanlılar kendi toprakları içerisinde ticaret yapan Fransız tüccarlardan bir kez vergi alınmasını uygun görmüştür. Tüccarların taşıdıkları malların gümrüklerinin bulundukları yerden alınması, eda tezkireleri verildikten sonra gittikleri yerde yerel yöneticilerin tekrar vergi talep etmemesi istenmiştir. Örneğin; İzmir İskelesi'nden malını alan ya da İzmir İskelesi'ne malını getiren Fransız tüccarları bu iskelede gümrüklerini verip eda tezkirelerini aldıktan sonra İstanbul ya da Osmanlı topraklarında farklı bir iskeleye vardıkları zaman tekrar bir gümrük talep edilmemesi ahidnâme ile belirlenmiştir. Tekrar gümrük talep edilmesi sorununun özellikle merkeze uzak olan iskelelerde yoğun bir şekilde yaşandığı görülmektedir.[240]

2.2.3 Ticarî Konular

Fransa Devleti özellikle Kanuni Sultan Süleyman döneminde 1536 yılında elde ettiği kapitülasyonlar ile birlikte Osmanlı Devletindeki ticaret hacmini genişletmiştir. Verilen hükümlere bakıldığında her iki ülke arasında birçok ticarî malın ticaretinin yapıldığı görülmektedir. İncelemiş olduğumuz defterde Osmanlı Devleti'nin Fransa'dan ithal ettiği ve oraya ihraç ettiği mallar hakkında şu bilgiler verilebilir:

İthal edilen mallar konusunda hükümlerde en çok dikkati çeken *hamr (şarap)*dır. Osmanlı Devleti'nde görevli Fransız konsoloslar, elçiler, elçi tercümanları, Fransız tebaasından olan ruhban sınıfı ve Osmanlı topraklarına yerleşen Fransız tüccarlar için senenin belli bir ayında ve belirlenen miktarda şarap alınmasına müsaade edilmektedir. İstanbul'a getirilen şarabın miktarı daha önce belirlenmiş ve o miktardan fazlasının satışı kesinlikle yasaklanmıştır. Hükümlerde *"kendi nefisleri için"*ifadesiyle verilen izinin ticaret amaçlı değil de kendi ihtiyaçları doğrultusunda olduğuna dikkat çekilmiştir. Diğer taraftan şarabın dışarıdan ithal edilmesine müsaade edildiği gibi, kendileri için bahçelerinde yetiştirdikleri üzümlerden evlerinde şarap yapmalarına da izin verilmiştir.[241]Fransız tüccarlar tarafından ithalatı yapılan bir diğer mal da *şeker*'dir. İstanbul kaymakamına yazılan bir hükümde, Fransız tüccarların İstanbul'a satmak için getirdiği şeker, Osmanlı gümrük eminleri tarafından eksik tartılmış ve mallarına el

[240]h. 42, 110, 116, 123, 128, 133, 134, 156, 180, 184, 186, 197, 201, 214, 239, 269, 271, 286, 344, 368, 375, 453, 455.
[241]h. 5, 98, 149,153, 158, 181, 193, 194, 270, 275, 276, 277, 294, 308, 336, 379, 389, 390, 421, 450, 451, 456, 461, 462, 507, 512, 524, 526, 527, 528.

konularak hanlara dağıtılmasına izin verilmemiş, kaymakamdan bu sorunun giderilmesi istenmiştir.[242]

Defterde, Fransız tüccarlarının ihracatını yaptığı malların bilgisine de ulaşmaktayız. Hükümlerde ihraç mallarının ticaretinin nasıl yapılacağı, ne kadar vergi verileceği ve yönetici sınıfın bu ihracat sırasında Fransız tüccarlara nasıl davranması gerektiği gibi hususlara değinilmiştir. Bu ihracat mallarına baktığımız zaman ilk olarak *peksimeti*[243] görürüz. Girit'ten yola çıkan ve Fransız tüccarları tarafından öncelikle İzmir'e getirilen peksimetin gümrükleri ödendikten sonra tüccarların memleketlerine götürmelerine müsaade edilmiştir.[244] Fransa'ya ihracatı yapılan bir diğer ticarî mal da *harîr(ipek)*'tir. İpek, Osmanlı-Fransız tüccarları arasındaki önemli ticarî mallar arasındadır. İpek ticareti daha çok İzmir Limanı aracılığı ile yapılmaktadır. Osmanlı, ipek için ayrı bir vergi oranı belirlememiş, ahidnâmede geçen vergi ve selâmetlik ücreti ödendikten sonra ticaretinin yapılmasına engel olunmaması konusunda emirler verilmiştir.[245]*Palamut*[246] ticareti defterde yoğun olarak karşımıza çıkmamaktadır ancak yazılan bir hükümde, İzmir İskelesi'nde Fransız tüccarların kendi memleketlerine götürmek için yükledikleri palamutun, Fransa'ya değil de Venedik'e gönderileceği gerekçesiyle gümrük eminleri tarafından götürülmesine izin verilmemiş, iskelede bulunan diğer Fransız tüccarlarının kefil olması neticesinde sorun halledilmiştir.[247] Bir diğer ticaret malı, *zeytinyağı* ve *peynir*'dir.[248] Bu iki ticarî malın Atina iskelesinden sabun yapımında kullanmak amacı ile ticaretinin yapıldığı hükümde belirtilmiştir.[249] Hükümlerde yer alan bir diğer ticaret malı ise *kil*'dir. Fransız tüccarlar kil ticaretini Mısır'dan yapmış ve akçeleri ile almalarına müsaade edilmiştir. Ticaretin sadece belli bir dönem ile sınırlı kalmaması ve süreklilik arz etmesi için üç yıl boyunca bu ticaretin yapılması uygun görülmüştür.[250] *Donyağı*da ticaret malları arasında yer almaktadır. Karadeniz kıyılarından alınan donyağının ahidnâmede belirtildiği gibi gümrüğü alınıp selâmetlik akçesi verildikten sonra tüccarın ticaretini yapmasına müsaade edilmiştir.[251] *Bal mumu*[252] da bir diğer ticaret malıdır. Fransız tüccarların Osmanlı

[242]h. 386.
[243]Katı ekmek, yolculukta dayanması ve hafif olması için özellikle çok pişirilen ekmek, galeta. bkz. İsmail Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı yay., Ankara 2006, s. 1348.
[244]h. 20.
[245]h. 21, 47, 59, 73, 79.
[246]Kösele yapımında kullanılan kestane benzeri bir cins meşe, pelit, bellut. Bu ağacın dericilikte kullanılan kabuğu önemlidir. Bkz. Parlatır, *a.g.e.*, s. 1334.
[247]h.279, 483.
[248]h.203,488.
[249]h.488.
[250]h. 495.
[251]h. 492.

vilayetlerinden İzmir Limanı'na getirdiği bal mumu buradan tüccar gemilerine vergileri ödendikten sonra yüklenerek götürülmüştür.[253]*Gemi direği* ve *kereste* ticareti ise daha çok Fransa donanmasının ihtiyaçlarının karşılanması ya da fırtınada zarar gören tüccar gemilerinin tamiri için yapılmaktadır. Kereste, Fransa donanması için İstanbul ya da İzmir'den temin edildikten sonra başka bir vilayete götürülmemesi konusunda bir teminat alınarak, ticaretinin yapılmasına müsaade edilmiştir. Aynı şekilde tüccar gemilerinin fırtına sonrası zarar gören bölümlerinin onarılması için İstanbul ya da İzmir'den alınan gemi direği ya da diğer gemi malzemelerinin kullanımına izin verilmiştir.[254] *Kuru üzüm*'de ticaret malları arasında yer almaktadır. Örneğin; İzmir Limanı'nda ticaret yapan Fransız tüccarınaltı bin kantar kuru üzümü Fransa'ya götürmesine müsaade edilmiş ve daha önce Fransız tüccarlardan alınan %5'lik vergi oranının% 3'e düşürüldüğü belirtilerek fazla gümrük talebinde bulunulmaması İzmir mutasarrıfına ve gümrük eminine bildirilmiştir.[255]*Sabun* ticareti, Fransız tüccarların hem kendi ülkelerine götürdükleri hem de Osmanlı toprakları içerisindeki ihtiyacın karşılanması için farklı vilâyetlerden yaptıkları bir ticarettir. Örneğin bir hükümde, Trablusgarp beylerbeyi Hüseyin, Fransız tüccarın gemisi ile devlete ait olan sabunu İstanbul İskelesi'ne teslim etmesini uygun görmüş ve sabunların tesliminden sonra eda tezkiresi verilen Fransız tüccar Osmanlı toprakları içerisinde ticaretine devam etmiştir.[256]

Osmanlı-Fransız tüccarları arasında ticareti yoğun olarak yapılan mallar içerisinde *gön*[257], *yapağı*[258], *çuka*[259], *rişte-i penbe (pamuk ipliği)* ve *meşin*de bulunmaktadır. Hükümlerden anlaşıldığı üzere bu ticaret genel olarak liman şehirleri olan Selanik, Mora, İzmir ve Atina iskelelerinden yapılmaktadır. Aynı zamanda Gelibolu, İpsala, Tekfur Dağı, Silivri, Çorlu, Fener Dağı kazalarından kalyonlar ile İstanbul'a getirilen bu malların gümrükleri ödendikten sonra gemilere yüklenip Fransa'ya götürülmesine müsaade edilmiştir.[260]

Defterde yer alan bazı hükümlerden Fransız tüccarlara, diğer devletlerin tüccarlarına nazaran ticaretlerinde daha fazla kolaylıklar sağlandığı görülmektedir. Örneğin; ihracatı yapılan Çuka, Kumaş, Kantare, Gülle, Camış Derisi, Sığır ve Çuval

[252]Bal elde etmek için kovana yerleştirilen maddedir. Bkz Parlatır, *a.g.e.*, s. 153.
[253]h. 396, 432, 513.
[254]h. 199, 396, 487.
[255]h. 143.
[256]h. 174, 261.
[257] Serpilenmiş, cilalanmış deri, özellikle keçi derisi. Bkz Parlatır, *a.g.e.*, s. 1445.
[258]Koyun sırtından çıkan yün, kaba ve yumuşak yün. Bkz. Parlatır, *a.g.e.*, s. 1815.
[259]Yün kumaş, papaz feracesidir. Bkz. Parlatır, *a.g.e.*, s. 305.
[260]h. 30, 73, 78, 108, 130, 154, 189, 372, 375, 376, 484, 494, 513

Bağı, Meşin, Bal Mumu, Cemşir, Çam, Teneke, Ayna, Kâğıt, Atlas[261], Kumaş gibi malları Galata İskelesi'nden Venedik, Yahûdi ve Ermeniler Akdeniz'e ticaret yapmak için götürürse üçer akçe vergi alınması aynı malları Fransa, Felemenk, Ceneviz Akdeniz'e ticaret için götürdüğünde ise iki akçe vergi alınması istenmiştir.[262]

Osmanlı piyasasından Fransız tüccarlarının ticaretini yaptığı bir diğer mal da *yağ*'dır. Bu malın ticareti sırasında vali, kadı ve eminlerin belirlenen vergi oranının üstünde vergi talebinde bulunmaları tüccarın zor durumda kalmasına ve ticaretin aksamasına sebep olmuştur.[263]

Fransız tüccarlar Osmanlı iç piyasasından aldıkları malı sadece kendi memleketlerine götürmemişler aynı zamanda Osmanlı iç piyasasında da ticaret yapma imkânını elde etmişlerdir. Fakat bu imkân her Fransız tüccara tanınmamış, belli imtiyazlar sadece kişilere özel sunularak izinler verilmiştir.[264]

Osmanlı Devleti kadim dost saydığı Fransa Devleti'nin zor durumda kaldığı dönemlerde de önemli mallarından olan *pirinç* ve *buğday* ticaretinin yapılmasına müsaade etmiştir. Fransa'da yaşanan kıtlık sonucunda Mısır'dan yirmi bin kantar buğdayın reayanın kendi rızâsı ile satması şartı ile alınabileceği Mısır valisine bildirilmiştir.[265] Bunun yanında Fransa donanmasının mühimmatı[266] ve tüccarın kendi ihtiyacı[267] için gerekli olan buğday ve pirinci memleketlerine götürmelerine izin verilmiştir.

Defterde üzerinde durulması gereken bir diğer konuda yasaklı mallardır. Osmanlı Devleti sulh ve harp zamanında ticareti yapılacak malların miktarını ve cinsini belirlemiştir. Harp zamanında *at, silah, barut, kurşun, bakır, kükürt, sahtiyan* ve *g*ön gibi ürünlerin ülke dışına çıkması engellenmiştir. Sulh zamanında ise *balmumu, donyağı, koyun derisi, çadır bezi, pamuk, pamuk ipliği, meşin, yapağı, ipek* ve *ipekli* dokumalar gibi malların ilk önce kendi ülkesine yetmesi ve daha sonra üretim fazlasının ticaretinin yapılmasına müsaade edilmiştir.[268] Kimi zaman Osmanlı Devleti temel ihtiyaç ürünü olan buğday ve pirincin ihracatını yasaklayarak savaş yaptığı ülkeleri iktisadî ve ekonomik yönden zorlamıştır. Ancak bu yasaklar bölge üreticilerinin ürünlerini iç piyasadaki fiyatın üstünde Avrupalı tüccarlara satmasıyla kaçakçılık faaliyetlerine

[261]Üstü ipek, altı pamuk kumaş. Bkz Parlatır, a.g.e., s. 119.
[262]h. 361, 396.
[263]h. 503, 504.
[264]h. 467, 476, 485,486, 501.
[265]h.445.
[266]h.448, 456, 457,491,494.
[267]h. 370, 457, 514, 523.
[268]İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C. 2, TTK yay., Ankara 1999, s. 687-688.

nedenolmuş, bu da Osmanlı Devleti'nde mal arzının kısıtlanmasını ve fiyatların yükselmesini beraberinde getirmiştir.[269]

1604 yılında yenilenen kapitilasyonlarla Fransız tüccarlar daha önceden satılması yasak olan deri, pamuk ve balmumunun ticaretini yapma fırsatı elde etmişlerdir.[270] Defterde yer alan hükümler 1666-1687 yılları arasını içerdiğinden bu malların ticaretini yaptıkları görülmektedir.[271]

Fransız tüccarlar Osmanlı Devleti sınırları içerisinde yukarıda saydığımız malların ticaretini yaparken belirlenen % 3'lük vergi oranın üstünde tüccardan taşıdıkları mala göre fazla vergi talep edilmesi, gemilerin taşıdıkları mallara el konulması, gümrüklerini ödedikleri halde malları götürmelerine izin verilmemesi, ticaret gemilerinin kontrol noktası olan Gelibolu ve Boğazhisarları gibi noktalarda memurlar tarafından herhangi bir yasaklı mal olmayıp eda tezkireleri verilmiş olmasına rağmen yola çıkmalarına izin verilmemesive getirdikleri malların eksik tartılması gibi sorunlarla karşılaşmışlardır.[272]

[269]Erhan Afyoncu, *Sorularla Osmanlı İmparatorluğu*, C. 4, İstanbul: Yeditepe yay., 2005, s. 220-221.
[270]Kurdakul,*a.g.e*, s. 69.
[271]h. 73, 108, 130, 154, 372, 375, 376, 396, 432, 513.
[272]h. 20, 21, 30, 73, 78, 108, 130, 143, 154, 199, 261, 370, 372, 375, 376, 386, 396, 432, 448, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 494, 495, 457, 467, 476, 501, 503, 504, 513,514, 523.

3.SONUÇ

Osmanlı Devleti ile Fransa arasında Kanuni Sultan Süleyman döneminde Fransa'ya ticarî imtiyazları içeren bir ahidnâmenin verilmesiyle ilk ciddi diplomatik temas başlamıştır. Fransa bu ahidnâme ile İstanbul'da daimî bir elçilik bulundurma hakkıelde ettiği gibi Osmanlı topraklarında serbestçe ticaret yapma imkânı da bulmuştur. Böylece başlayan dostluk karşılıklı çıkar ilişkileri ile XVII. yüzyıla kadar aynı şekilde devam etmiştir.

XVII. yüzyıla gelindiğinde her yeni gelen elçi ile yenilenen kapitülasyonlarla birlikte Fransa Osmanlı ülkesinde ciddi ticarî kazanımlar elde etmiştir. Ancak Fransa'nın Osmanlı Devleti'nin düşmanlarıyla yakın işbirliği içerisine girmesi, bilhassa Girit seferi'nde Osmanlıya karşı Venedik'e destek vermesi dostluk ilişkilerinde zayıflama sürecini başlatmıştır. Ancak yine her fırsatta ilişkileri güçlü tutma girişimleri bulunmuştur. Fransa'nın bu ikili siyaseti XVII. yüzyılda dikkat çeken hususlardan biri olmuş ve Osmanlı Devleti tarafından bu konuda Fransa'ya gerekli her türlü uyarılar yapıldığı gibi Fransız elçilerinin tüm gayretlerine rağmen imtiyazların yenilenmesi ya da yeni imtiyazlar elde edilmesine müsaade edilmemiştir.

Çalışma konumuzu oluşturan Fransa Ahkâm Defteri, XVII. yüzyılda Fransa'nın sahip olduğu imtiyazların kapsamının anlaşılmasında önemli bir yere sahiptir. Defterde yer alan hükümlere genel olarak baktığımızda ahidnâmeler, nişân, konsolosluk beratlarına dair kayıtlar ve konsolos, yabancı tüccarlar, yabancı elçilerden gelen her türlü yazışmalar, menzil ve yol hükümleri, elçi, konsolos ve tercümanların oğullarına ve yardımcılarına tanınan muafiyetler, özel mahkemelerde yargılanmaları ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Bunların yanında devlet görevlileri ve reaya arasındaki münasebetler, taşradaki sorunlara merkezden gönderilen çözüm önerileri, tüccar sorunları bununla ilgili çözüm önerileri, tayinler ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Yine hükümlerde, Fransızların can ve mal güvenliği sağlanarak her türlü ihtiyaçlarının karşılanması, din adamlarının ibadetlerini serbestçe yapabilmeleri, ticaret için gelen tüccarlardan usulsüz vergi talebinde bulunulmaması gibi ekonomik, sosyal ve siyasîpekçok konu hakkında bilgiye ulaşılmaktadır. Bu bağlamda zengin bir içeriğe sahip olan çalışmamız, 1666-1687 yılları arasındaki Osmanlı-Fransa ilişkilerine ışık tutmaktadır.

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

Başbakanlık Osmanlı Arşivi(BOA)

Mâliyeden Müdevver Defterleri Tasnifi (MAD.d)

No:2747

Kaynak Eserler

SOLAK-ZÂDE, Mehmed Hemdemî Çelebî, *Solak-zâde Tarihi*, Vahid Çabuk (haz.), C. I, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989.

Araştırma ve İncelemeler

AÇIKGÖZ, Fatma, "Fransızların 1681 Sakız Saldırısında Verdikleri Zarar Karşılığında XIV. Louis Tarafından IV. Mehmet'e Gönderilen Tarziye Hediyeleri",*Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.1, S.1, Ocak 2011, s.61-63.

ADIYEKE, Nuri, "Girit Savaşları ve Birleşik Hıristiyan Orduları",*Türkler*, C.9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002.

AFYONCU, Erhan, "Kapitülasyonlar Sorunu",*Popüler Tarih Dergisi*, S.59, İstanbul, Temmuz 2005, s.24-29.

_____, *Sorularla Osmanlı İmparatorluğu*, C.4, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2005.

AFYONCU, Erhan-ÖNAL, Ahmet-DEMİR, Uğur, *Fransa'ya Osmanlı Tokadı*, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2011.

ALTINAY, Ahmet Refik, *Bizans Karşısında Türkler*, Fahameddin Başar (haz.), Kitapevi Yayınları, İstanbul 2005.

_____, *Tarihi Simalar*, Kitabhane-i Askeri, İstanbul 2011.

_____, *Köprülüler*, Dursun Gürlek (haz.), Timaş Yayınları, İstanbul 2005.

AND, Metin, "XVI. Yüzyılda Elçilikler ve Elçiler", *Hayat Tarih Mecmuası*, C.1, S.3, İstanbul Nisan 1970, s.20-25.

ARIKAN, Zeki, "1536 Kapitülasyonları ve Cumhuriyet İdeolojisi",*Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi,* C. 24, S. 37, 2005, s. 11-28.

AYDIN, Yusuf Alperen, "Osmanlı-Fransız İlişkilerinde Donanmanın Yeri (16-18. Yüzyıllar)", Mehmet İpşirli, Paul Dumont, Feridun Emecen, Muhammet

Hanefi Kutluoğlu, Yaşar Demir (Ed.), *Kanûnî'den Günümüze Türk-Fransız Münasebetleri Uluslararası Kolokyum*, Mostar Yayınları, İstanbul 2012, s.237-245.

BABİNGER, Franz, *Fatih Sultan Mehmed ve Zamanı*, Dost Körpe (çev.), Oğlak Bilimsel Kitaplar, İstanbul 2003.

BAĞIŞ, Ali İhsan, *Osmanlı Ticaretinde Gayrimüslimler*, Turhan Kitabevi, Ankara 1983.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü – Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, İstanbul 2010.

BAYSUN, M.Cavid, "Cem",*İ.A*, C.3, İstanbul 1977.

BEAUFORT, Marie-Madeleine, "Cem Sultan'ın Fransa'daki Hayatı", *Hayat Tarih Mecmuası*, Sezen Ongan (çev.), C.1, S.5, İstanbul 1977, s.34-38.

BELGİL, Vehbi, "Fransa Krallarının İstanbul'daki Elçilerine Talimatları", *Tarih Toplum*, S.12.

BİLİCİ, Faruk,"XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Türk-Fransız İlişkileri, Gizli Harpten Objektif İttifaka"*Osmanlı,* C. I, Ankara 2001, s.480-492.

_____, *XIV. Louis ve İstanbul'u Fetih Projesi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2004.

CEZAR, Mustafa-SERTOĞLU, Midhat, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C.1, Şehir Matbaası, İstanbul 1957.

_____,*Mufassal Osmanlı Tarihi*, C. 3, Şehir Matbaası, İstanbul 1957.

CİN, Halil-AKGÜNDÜZ, Ahmed, *Türk Hukuk Tarihi*, C. 2, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 1995.

ÇAYCI, Abdurrahman, *Büyük Sahra'da Türk-Fransız Rekabeti (1858-1911)*, TTK, Ankara 1995.

ÇITLAK, Ayşegül, *"XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı-Fransız İlişkileri Müteferrika Süleyman Ağa'nın Fransa Elçiliği (1669-1670)"*, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon 2005.

ÇİÇEK, Kemal, "II. Viyana Kuşatması ve Avrupa'dan Dönüş(1683-1703*)", Türkler*, C.9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s.746-764.

DANİŞMEND, İsmail Hami, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C.1, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971.

_____, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. 2, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971.

_____, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. 3, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971.

DÜNDAR, Recep, "Kıbrıs'ın Fethi", *Türkler*, C. IX, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002.

DAVISON, Roderich H.,*Kısa Türkiye Tarihi,*Durdu Mehmet Burak (çev.), Ebabil Yayıncılık, Ankara 2004.

EMECEN, Feridun, *Fetih ve Kıyamet 1453*, Timaş Yayınları, İstanbul 2012.

_____, "Sultan Süleyman Çağı ve Cihan Devleti", *Türkler*, C. IX, , Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 501-520.

_____, "16. Asır Sonlarında Batı Akdeniz'de Siyaset Sahnesi: Osmanlılar-Fransızlar-İspanyollar", Mehmet İpşirli, Paul Dumont, Feridun Emecen, Muhammet Hanefi Kutluoğlu, Yaşar Demir (Ed.), *Kanûnî'den Günümüze Türk-Fransız Münasebetleri Uluslararası Kolokyum*, Mostar Yayınları, İstanbul 2012, s. 75-93.

_____, Feridun M., "Sefere Götürülen Defterlerin Defteri", *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan*, İstanbul 1991, s. 241-268.

ERCAN, Yavuz, "Yavuz Sultan Selim Dönemi", *Türkler*, C. IX, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 421-445.

ERDOĞDU, M. Âkif, "Fransa Kralı XIII. Louis'den Osmanlı Sultanı IV. Murad'a Bir Mektup", *Tarih ve Toplum*, C. 19, S. 111, Mart 1993, s. 46-48.

FAROQHI, Suraiya, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Ercan Ertürk (çev.), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2012.

_____, *Osmanlı Tarihi Nasıl İncelenir*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2003.

FINDIK, Tahsin, "Osmanlı Belgelerinin Tanıklığı İle XVI. Yüzyılda Osmanlı-Fransız İlişkileri", *Türkler*, C. IX, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 567-574.

GALLAND, Antoıne, *İstanbul'a Ait Günlük Hatıralar(1672-1673)*,Nahid Sırrı Örik (çev.), C.I, Ankara 1998.

GİBBONS, Herbert A.,*Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu*, Ragıp Hulusi (çev.), 21. Yüzyıl Yayınları, İstanbul 1998.

GÖKBİLGİN, M. Tayyip, "Kanuni Sultan Süleyman'ın Macaristan ve Avrupa Siyasetinin Sebep ve Âmilleri, Geçirdiği Safhalar", *Kanuni Armağanı*, TTK, Ankara 2001, s. 5-39.

_____, "Süleyman I", *Türkler*, C. IX, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 521-554.

_____, "Mehmed III", *İA*, C. VII, MEB., İstanbul 1978, s. 535-547.

GÖYÜNÇ, Nejat, "Defter", *DİA*, C. IX, İstanbul 1994, s. 88-90.

GREGOIRE, Helene Desmet, *Büyülü Divan*, Mehmet Ali Kılıçbay (çev.), İstanbul 1991.

GÜLDİKEN, Sevde Nur, *" III Numaralı Maraş Ahkâm Defteri'ne Göre Ayıntab (H. 1196-1229/M. 1782-1814)"*, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep 2007.

HÜLAGÜ, Metin, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Misyoner, Ermeni, Terör ve Amerika Dörtgeninde Türkiye",*Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.10, Kayseri 2001.

İLGÜREL, Mücteba, "Zirveden Dönüş: II. Selim'den III. Mehmed'e", *Türkler*, C. IX, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 643-666.

İNALCIK, Halil, *Devlet-i 'Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar*, 46. Basım, Türkiye İş Bankası Kültür yay., İstanbul 2010.

_____, *Doğu Batı Makaleler*, C. 2, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2008.

_____, "İmtiyâzât", *DİA*, C. XXII, İstanbul 2000, s. 245-252.

_____, *Rönesans Avrupası Türkiye'nin Batı Medeniyetiyle Özdeşleşme Süreci*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.

_____, "Şikâyet Hakkı: 'Arz-ı hâl ve 'Arz-ı mahzarlar", *Osmanlı Araştırmaları*, VII-VIII, İstanbul 1988.

_____, *Osmanlı İdare ve Ekonomik Tarihi*, İSAM, İstanbul 2011.

_____,"Osmanlı'nın Avrupa ile Barışıklığı: Kapitülasyonlar ve Ticaret", *Doğu Batı Makaleler I*, Ankara 2005, s.237-267.

_____, *"Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar"*, C.1, Ankara 2007.

_____,"Avrupa Devletler Sistemi Fransa ve Osmanlı", *Doğu Batı*, S.14. , Ankara 2001. s.123-142.

İNAN, Kenan , "II. Bayezid Dönemi",*Türkler,* C.9, Ankara 2002, s.383-385.

İPŞİRLİ, Mehmet, "Osmanlı-Fransız Münasebetlerinin Osmanlı Kitabî Kaynaklarında İşlenmesi Üzerine Gözlemler (16-17. Yüzyıllar)", Mehmet İpşirli, Paul Dumont, Feridun Emecen, Muhammet Hanefi Kutluoğlu, Yaşar Demir (Ed.), *Kanûnî'den Günümüze Türk-Fransız Münasebetleri Uluslararası Kolokyum*, Mostar Yayınları, İstanbul 2012, s. 19-28.

JORGA, Nicolae, *Kanuni ve Dönemi Yenilmez Türk*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2008.

_____, *Fatih ve Dönemi Büyük Türk*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2007.

_____, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2005.

KANTEMİR, Dimitri, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükseliş ve Çöküş Tarihi*, C.1, Cumhuriyet Kitapları Yayınları, İstanbul 1998.

KARAER, Nihat, "Paris'te İlk İkamet Elçiliğimiz Kuruluncaya Kadar(1797) Osmanlı-Fransa Diplomasi İlişkilerinin Genel Seyri", *OTAM*, S.28 Güz 2010, s.65-85.

KAZICI, Ziya, *Osmanlı'da Vergi Sistemi*, Bilge Yayınları, İstanbul 2005.

KOÇU, Reşat Ekrem, *Osmanlı Muahedeleri ve Kapitülâsiyonlar*, Türkiye Matbaası, İstanbul 1934.

KOZAK, Yasin, *"V ve VI Numaralı Ahkâm Defterleri'nde Maraş'a Gönderilen Hükümler"*, Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilimdalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş 2005.

KUNT, Metin, *"Siyasal Tarih (1300-1600)" Türkiye Tarihi*, C.2, Cem Yayınları, İstanbul 2009.

KURDAKUL, Necdet, *Osmanlı Devleti'nde Ticaret Anlaşmaları ve Kapitülasyonlar*, Döler Neşriyat, İstanbul 1981.

KÜTÜKOĞLU, Mübahat S., "Ahidnâmeler ve Ticaret Muâhedeleri", *Yeni Türkiye*, C. 32, S. 6, Mart-Nisan 2000, s. 222-225.

_____, *Osmanlı-İngiliz İktisâdî Münâsebetleri*, C.2, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1976, s.513-547.

_____,"Osmanlı İktisadi Yapısı", *Osmanlı Devleti Tarihi,* C. 2, Zaman Yayınları, İstanbul 1999.

_____, "Berat", *DİA*, C. 5, İstanbul 1992, s.472-473.

LAMARTİNE, Alphonse de, *Osmanlı Tarihi*, Serhat Bayram (çev.), İstanbul 2011.

MANTRAN, Robert, *17. Yüzyılın İkinci Yarısında İstanbul Kurumsal, İktisadi, Toplumsal Tarih Denemesi*, Mehmet Ali Kılıçbay-Enver Özcan (çev.), C. 2, TTK., Ankara 1990.

MATUZ, Joseph, "Osmanlı İmparatorluğu ile Fransa Arasındaki 1536 Kapitülasyonlarının Geçerliliği Hakkında", *Türkiye Günlüğü*, S. 58, Kasım-Aralık 1999, s. 130-132.

NEBİOĞLU, Osman, *Bir İmparatorluğun Çöküşü ve Kapitülasyonlar*, Ankara 1986.

ÖZKAN, Selim Hilmi, "XVII. Yüzyılın Sonlarında Hıristiyan Birliği Projesi ve Osmanlı-Fransız İlişkileri", *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 5, S.19, 2009, s. 61-72.

ÖZKORKUT, Nevin Ünal, "Kapitülasyonların Osmanlı Devleti'nin Yargı Yetkisine Getirdiği Kısıtlamalar", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 53, S. 2, 2004, s. 83-94.

PAKALIN, Mehmet Zeki,*Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1983.

PARLATIR, İsmail, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınları, Ankara 2006, s. 1348.

PERTUSİ, Agostino, *İstanbul'un Fethi Çağdaşların Tanıklığı*, Mahmut H. Şakiroğlu (çev.), C. 1, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul 2004.

PUL, Ayşe, "Osmanlı-Fransız Diplomasisinin İki Mühim Evresi: Girit ve Mısır Seferleri", *OTAM*, S. 22, 2007, s. 159-176.

PURGSTALL, Joseph Von Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.1, Mümin Çevik (haz.), İstanbul 2010.

_____, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.3, Mümin Çevik (haz.), İstanbul 2010.

_____, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.4, Mümin Çevik (haz.), İstanbul 2010.

SHAW, Stanford, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, Mehmet Harmancı (çev.), E Yayınlar, İstanbul 1982.

SOLNON, Jean-François, *Sarık ve İstanbulin Osmanlı İmparatorluğu ile Avrupa: XIV-XX. Yüzyıllarda Çatışma ve Karşılıklı Hayranlık*, Ali Berktay (çev.), Doğan Kitap Yayınları, İstanbul 2013.

SOYSAL, İsmail, "Türk-Fransız Diplomasi Münasebetlerinin İlk Devresi",*İ.Ü.Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi,* C. 3, S.63, İstanbul 1952-1953, s.63-94.

ŞAHİN, Hasan, "Doğu Sorunu Çerçevesinde Osmanlı-Fransız İlişkileri [Başlangıcından Paris Barışı'na (1856)]", *Ankara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 40, Erzurum 2009, s. 277-315.

ŞİMŞİR, Nahide, "103 No'lu Anadolu Ahkâm Defteri'ndeki İzmir İle İlgili Hükümler", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. X, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir 1995, s. 329-341.

ŞİMŞİRGİL, Ahmet, *Kayı,* C. 3., KTB Yayınları, İstanbul 2011.

_____, *Kayı,* C. 4., KTB Yayınları, İstanbul 2011.

ŞİŞMAN, Ayşin, "Fransa İle İlgili Düvel-i Ecnebiye Defterleri", Mehmet İpşirli, Paul Dumont, Feridun Emecen, Muhammet Hanefi Kutluoğlu, Yaşar Demir (Ed.), *Kanûnî'den Günümüze Türk-Fransız Münasebetleri Uluslararası Kolokyum*, Mostar Yayınları, İstanbul 2012, s. 75-99.

TANSEL, Selâhattin, *Sultan II. Bâyezit'in Siyasî Hayatı*, MEB., İstanbul 1966.

TURAN, Şerafettin, "Rodos'un Zaptından Malta Muhasarasına", *Kanuni Armağanı*, TTK, Ankara 2001, s. 47-117.

TÜRKMEN, Zekeriya, "Osmanlı Devletinde Kapitülasyonların Uygulanışına Toplu Bir Bakış", *OTAM*, S. 6, 1995, s. 325-343.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C. 1, TTK, Ankara 2003.

_____, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C. 2, TTK, Ankara 2006.

_____, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C. 3/1, TTK, Ankara 2003.

_____, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C. 3/2, TTK, Ankara 2003.

YÜCEL, Yaşar, *Muhteşem Türk Kanuni İle 46 Yıl*, TTK, Ankara 1991.

HÜKÜM ÖZETLERİ

1

Fransız gemilerinin yükleriyle memleketlerine gitmelerine İzmir kadısı tarafından engel olunduğu.

2

Fransız tüccarlarının İskenderun İskelesi'nde mallarına bazı kişiler tarafından el konulduğu.

3

İskenderun İskelesi'nde bulunan Fransız konsoloslarına, vekillerine ve gemi reislerine hakarette bulunulduğu.

4

Fransa elçisinin yanında gelen hizmetlilerinin tekrar Fransa'ya gitmek için yola çıktıklarında rencide edilmemeleri.

5

Fransa elçisi ve adamlarının her yıl İstanbul'a ait olan iskelelerden aldıkları şaraptan hiçbir şekilde vergi talep edilmemesi.

6

Manastırları mühürlenmiş ve zulüm edilmiş Cizvit ruhbanlarının mühürlenen manastırlarının tekrar açılması.

7

Kudüs Sancağı'na bağlı Kamame'de yaşayan ruhbanların Kamame Kilisesi'nde ibadetlerini serbestçe yapmaları ve kimse tarafından ruhbanlara müdahale edilmemesi.

8

Fransa elçisinin hizmetinde olanların birtakım vergilerden muaf olduğu ve zorla akçe talebinde bulunulmaması.

9

İzmir İskelesi'nde alıkonulan Fransa gemilerinin salıverilmeleri ve vilayetlerine gönderilmeleri.

10

Fransız gemi reisi, gemisini yükledikten sonra Fransa'ya gitmesinemani olunmaması.

11

Fransız tüccarının Beypazarı'nda ikamet etmesine engel olunmaması.

12

Fransız tüccara ticaret yapmak için geldiği yerlerde herhangi bir müdahalede bulunulmaması.

13

Fransız reislerinin gemileriyle getirdikleri ve alıp götürdükleri mallardan uygun şekilde gümrük alınması.

14

Fransız gemisinin vilâyetine gitmesine izin verilmesi ve kimsenin karışmaması ve saldırıda bulunmaması.

15

Ankara ve Beypazarı'na ticaret için gelen Fransız tüccarına, maiyetinde bulunan hizmetlilerine ve eşyalarına kimsenin müdahalede bulunmaması ve geçtikleri yerlerde güvenliklerinin sağlanması.

16

Boğdan'a gitmek için yola çıkan Fransız tüccarına, maiyetinde bulunan hizmetlilerine ve eşyalarına kimsenin müdahalede bulunmaması ve geçtikleri yerlerde güvenliklerinin sağlanması.

17

İzmir'e hizmet için tayin olunan üç yük gemisinin vilayetlerine gitmesine izin verilmesi.

18

Fransız kaptanı gemisi ile getirdiği ve alıp götürdüğü malın gümrüğünü verip Boğazhisarları'nda arandıktan sonra yoluna devam etmesi.

19

Fransız kaptanı gemisi ile getirdiği ve alıp götürdüğü mallarının gümrüğünü verip Boğazhisarları'nda arandıktan sonra yoluna devam etmesi.

20

Girit'ten malını yükleyen Fransız gemileri ile İzmir İskelesi'nde yüklü olan dokuz Fransız gemisi getirdikleri ve alıp götürdükleri malların gümrüğünü verip yollarına devam etmeleri.

21

Fransız tüccarının ipek işinden iki bin kuruş zarar ettikleri halde kendilerinden kanuna aykırı akçe istenmemesi.

22

Fransız tüccarının alım-satım konusundaki bazı davalarının bulunduğu defterin bir tercüman ile Edirne'ye gönderilmesi.

23

Fransız tüccarının alım-satım konusundaki bazı davalarının bulunduğu defterin Edirne'de olması üzerine davaların bir tercüman gönderilerek Edirne'de görülmesi.

24

Fransız elçisinin tercümanı olan kişinin birtakım vergilerden muaf olduğuna dair.

25

Fransız kaptanına İstanbul'a gelip mallarını teslim ettikten sonra tekrar yükünü yükleyip vilâyetine gitmek için izin verildiği ve Boğazhisarları'nda arandıktan sonra tekrar Gelibolu'da aranmaması.

26

Fransız kaptanı İstanbul'a gelip mallarını teslim ettikten sonra tekrar yükünü yükleyip vilâyetine gitmesine izin verildiği.

27

Fransız tüccarının malına ve gemisine korsanlar tarafından el konulduğu ve mallarının İskenderiye'de satılıp, tüccarın da hapsedilmesi üzerine korsanın elinden malların ve geminin geri alınıp tüccara teslim edilmesi.

28

İstanbul'a ticaret için gelen Fransız gemileri yüklerini yükleyip vergilerini ödedikten sonra gemilerden bir daha akçe talebinde bulunulmaması.

29

Fransız konsolosunun baktığı bazı tüccar davalarında bazı kişilerin ona itibar etmediği için konsolosa karşı gelmesi.

30

Fransız tüccarlarının Fransa'dan getirdikleri ve alıp götürdükleri mallardan %5 akçeden fazla gümrük vergisi alınmaması.

31

Mısır valisi Ömer Paşa'nın Fransız gemisi ile İstanbul'a gönderdiği mallara Malta korsanı tarafından el konulduğu bunun üzerine malların korsandan geri alınıp sahiplerine teslim edilmesi.

32

Mısır valisi Ömer Paşa'nın Fransız gemisi ile İstanbul'a gönderdiği mallara Malta korsanı tarafından el konulduğu ve gemi yazıcısının Ömer Paşa tarafından habsedildiği.

33

Fransızgemi reisi ticaret için Koron'a giderken bir müslüman gemisi tarafından gemiye el konulduğu.

34

Fransız gemileri yüklerini yüklemedikleri haldegümrük eminleri ve iskele kollukçuları tarafından gemilerden akçe talep edildiği.

35

İki Fransız taciri satın aldıkları toprağı gemilerine yükleyip İzmir'den ayrılmaları için verilen izin hakkında.

36

Tunus dayılarının Fransız gemilerindeki Fransız vatandaşlarını esir etmemeleri.

37

Fransız gemi reisinin gemisinde bulunan malın gümrüğünü ödedikten sonra İstanbul'da aranıp yol izni verildikten sonra tekrar Boğazhisarları'nda aranması ve yoluna devam etmesi.

38

Fransız gemileri mallarını yükleyip gümrük eminleri tarafından aranıp gümrüklerini ödeyip Boğazhisarları'nda arandıktan sonra tekrar Gelibolu'da aranmamaları.

39

Fransız tüccarının, elçi ve konsoloslara ait olan vergilerini ödemeleri.

40

Beyrut'ta ikamet eden bölükbaşı olarak tanınan Murat'ın Fransa tacirinden borç aldığı ancak borcunu tacire ödemediği.

41

Fransa gemilerine yüklenen mallardan,kanun üzere olan vergilerden ve üç yüz akçeden fazla selâmetlik vergisi alınmaması.

42

Fransız tüccarlarının İzmir'de üç seneliğine kiraladığı evden süresi dolmadan çıkartılmaması.

43

Fransız gemi reisi gemisiyle İstanbul'dan Müslüman askerlerini getirdikten sonra tekrar yükünü yükleyip İstanbul'a gitmesi için izin verildiği.

44

Fransız kaptanlarınıngemilerinde bulunan mallarının gümrüklerini ödedikten sonra yollarına gitmelerine izin verilmesi.

45

İzmir'de konsolosların hizmetinde bulunanların bir takım vergilerden muaf olduğu ve hizmetlilerden vergi talebinde bulunulmaması.

46

Fransız tüccarının vilayetinden getirdiği mallarının Antalya gümrük emini tarafından kabul edilmediği.

47

Fransız tüccarı satın aldığı malın gümrüğünü ödediği halde, Atina kadısı tarafından tekrar akçe talep edildiği.

48

Atina kadıları, her bir gemiden kanun gereği olan vergiyi aldıktan sonra tekrar her gemiden akçe talebinde bulunduğu.

49

Mora konsolosluğuna bağlı olan yerlerlerdeki Fransız tüccarlarının işlerinin görülmesi için konsolos tayin edildiğine dair berat.

50

Kudüs-i Şerîf ziyaretine gitmek için yola çıkan Fransızların hem kendilerinin hem de yanındakilerin yol üzerinde her türlü ihtiyaçlarının ücreti karşılığında karşılanması, güvenliklerinin sağlanması.

51

Fransız gemileri içinde olan topların alıkonulmamasına dair.

52

Antalya beyi, Fransa gemisinin Rodos'a taşıdığı yükten belli miktar akçesini almış ancak Rodos'a gelindiğinde tekrar akçe talebinde bulunulması ve orada bulunan Fransa konsolosuna hakkı olan akçenin verilmesi.

53

Fransız gemileri İstanbul'a gelip yüklediği yükün gümrüğünü ödeyip ve Boğazhisarları'nda arandıktan sonra tekrar Gelibolu'da aranmaması.

54

Tayin olan Fransız konsolosunun gemilere yüklenen maldan hakkı olan vergiyi almasına mani olunmaması.

55

İstanbul'da bulunan Fransız gemileri yüklerini yükleyip, gümrüklerini ödedikten sonra yola çıkmalarına izin verildiği.

56

Fransız vatandaşlarının gemilerde rızâları olmadan çalıştırılmamaları.

57

Ceneviz bayrağı ile gelen gemideki Fransız esirlerin, konsoloslarına teslim edilmesi.

58

Fransız gemisinin korsanlar tarafından ele geçirildiği.

59

Fransa tercümanı ve hizmetinde bulunanların vergiden muaf olduğuna dair.

60

İzmir İskelesi'nde tercüman olan Fransız tercümanının ölmesi üzerine yerine başka birinin tercüman tayin edildiği.

61

Malta'ya giden üç müslüman tüccarın, Cezayir korsanları tarafından esir edilmesi üzerine müslüman esirlerin serbest bırakılması.

62

Fransa tüccar gemisinin İstanbul'da yükünü yükledikten sonra vilayetlerine gitmelerine izin verildiği.

63

Kıbrıs'ta ikamet eden Fransız bir ailenin rencide edilmemesi.

64

İzmir'de ikamet eden Fransız tüccarlarından birinin, ücreti karşılığında köylerden mal satın aldığı bildirildiğinden tüccara yolda kimse tarafından müdahalede bulunulmaması.

65

Fransız tüccarlarından biri, iki hizmetkârıyla Beğşehir'den İzmir'e yola çıktığı bildirildiği üzere yol üzerinde her türlü güvenliklerinin sağlanması.

66

Fransız tüccarlarından biri, dört hizmetkârıyla Kudüs-i Şerîf ziyareti için yola çıktığı bildirildiğinden yol üzerinde kimse tarafından müdahale edilmemesi ve güvenliklerinin sağlanması.

67

Kıbrıs İskelesi'nin konsolosu, iskeleye gelen tüccarların mallarını zapt ettiği bildirildiğinden görevinden alınması ve yerine başka birinin konsolos tayin edilmesi.

68

Traç, Avlonya ve Sayda iskelelerinde bulunan Fransız konsolosunun hizmetinde olan kişinin tercümanlık görevine getirildiği.

69

Ağriboz İskelesi konsolosunun Fransa'ya gitmesi üzerine konsolos gelinceye kadar yerine başka bir kişinin vekil tayin edildiği.

70

Sabat? İskelesi'nde liman yeri olmadığından Fransız tüccar gemileri mallarını kayıklarıyla taşıyıp, gittikleri yerde gümrüklerini ve konsolosluk hakkı olan baylacı[273] vermelerine dair.

71

Ağriboz'da bulunan Fransız ruhbanlarının Ağriboz sancakbeği, mütesellimi ve yeniçeri taifesi tarafından rencide edilmesi.

72

Kıbrıs'ta olan Fransız tüccarından rızâları olmadan, orada memur olanlar tarafından borç diye bir miktar kuruşlarının alınıp rencide edildiği.

73

Fransa konsolosu ve Fransız tüccarları satın aldıkları malların gümrüklerini ödedikten sonra konsolosa ve tüccarlara kimse tarafından müdahalede bulunulmaması.

74

Fransız tüccarının eşyası yağma edilmiş, bunun üzerine malı yağma edenlerden tüccarın zararının karşılanması.

---

[273] Fransızca *bailliage* kelimesinden gelen baylacın ilk anlamı, Türkiye'de yaşayan Avrupalı konsolosluk mensubu, ikinci anlamı ise Fransız gemileriyle İstanbul'a gelen eşyâdan konsolosluğun aldığı ödenti demektir.Parlatır, *a.g.e*, s. 167.

75

Sayda ve Beyrut iskelelerinde tercüman olan kişinin ölmesi üzerine yerine oğlunun tercüman olarak atandığı.

76

Fransa konsolosunun ölmesi üzerine yerine başka birinin tayin edildiği.

77

İstanbul'dan yükünü yükleyip, gümrüğünü ödeyen Fransız gemilerinin yollarına gitmesi için izin verildiği.

78

Galata'da ikamet eden Fransız tüccarlarının aldıkları malın gümrüğünü ödedikten sonra tüccardan tekrar gümrük talebinde bulunulmaması.

79

İpek satın alan Fransız tüccarlarından ücretlerini ödedikleri halde tekrar bir ücret talebinde bulunulup, tüccarların rencide edildiğine dair.

80

Balyabadra İskelesi'ne giden Fransız gemilerinin mal bulamadıkları için boş geri döndükleri ancak boş gemilerden evvelce alınmayan liman hakkı adı altında bir miktar akçe talep edildiğine dair.

81

Fransız elçisinin Beğşehir'de işlerini gördükten sonra İstanbul'a geri dönmesi için verilen yol izni.

82

Fransız gemileri yüklerini yükleyip gümrüğünü verdikten sonra Mora Paşası tarafından tekrar akçe talep edildiği.

83

Anadolu ve Rumili'ne seyahat etmek için yola çıkan Fransız ruhban taifesinin yolda herhangi bir müdahaleye ve rencideye uğramaması.

84

Fransız beyzadelerinden olan birinin hizmetlileriyle ticaret için Anadolu ve Rumili'ne seyahate çıkmasına izin verildiği bildirildiğinden yolda ihtiyaçlarının ücreti karşılığında temin edilmesi ve yol üzerinde olanların müdahalede bulunmaması hakkında.

85

Fransız gemi reisinin İstanbul'da gemisini yükleyip gümrüğünü verdikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp yoluna devam etmesi.

86

Fransız gemi reisinin İstanbul'da gemisini yükleyip gümrüğünü verdikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp yoluna devam etmesi.

87

Fransız gemi reisinin İstanbul'da gemisini yükleyip gümrüğünü verdikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp yoluna devam etmesi.

88

Fransız gemi reisinin İstanbul'da gemisini yükleyip gümrüğünü verdikten sonra yoluna devam etmesi.

89

Fransız gemi reisinin İstanbul'da gemisini yükleyip gümrüğünü verdikten sonra yoluna devam etmesi.

90

Fransa konsolosunun beratının yenilendiğine dair.

91

Nakşe'de bulunan bazı Fransız tüccarlardan haraç talebinde bulunulup rencide edildiği bunun üzerine Fransız tüccarlardan bir daha haraç talebinde bulunulmaması ve bu durumun İskenderiye, Trablus, Cezayir ve civar bölgelerde de aynı şekilde uygulanmasının bildirildiği.

92

Fransız gemi reisinin İstanbul'da gemisini yükleyip gümrüğünü verdikten sonra yoluna devam etmesi.

93

İskenderun, Payas, Kıbrıs, Beyrut, Trablusşam, Adana ve Ayaş iskelelerine gelip giden Fransız tüccarlarının sorunları ile ilgilenen konsolosun görev süresinin bittiği ve yerine yeni konsolosun tayin edildiği.

94

Antalya'ya gelen Fransız tüccarlarından getirdikleri ve götürdükleri mallardan Antalya gümrük eminleri, belirlenen gümrük vergisinden fazla vergi talep ettiği.

95

Antalya İskelesi'nde bulunan Fransız konsolosunun kendisiyle sorunları olanların evini mühürleyip habsettiği bunun üzerine konsolos ile davası olanların İstanbul'a başvurmasına dair.

96

Antalya İskelesi gümrük kâtibi, Fransız tüccarlarından mallarının gümrüklerini ödedikleri halde tüccarların tezkirelerini vermeyip fazla akçe talep ettiği.

97

Marki de Novantel'in elçilik merasimi ile selefi olan Denis de La Haye Vantelet'in yerine atandığı ve eski elçinin memleketine giderken yolda bir müdahalede bulunulmaması.

98

Fransa elçilerinin her yıl kendileri için İstanbul'a yakın iskele ve sahillerden şarap almalarına müdahale edilmemesi.

99

Eski Fransız elçisi olan Denis de La Haye Vantelet'in gemisiyle Fransa'ya dönerken Boğazhisarları'nda durdurulup yoluna devam ettirilmemesi üzerine elçinin yol izninin verildiğinin bildirilmesi.

100

Fransız gemi kaptanının İstanbul'da gemisini yükleyip gümrüğünü verdikten sonra yoluna devam etmesi.

101

Fransız gemi kaptanının İstanbul'da gemisini yükleyip gümrüğünü verdikten sonra yoluna devam etmesi.

102

Fransız tüccarlarından bazılarının İstanbul'a satmak için getirdiği malların kethüdâ tarafından değerinin altında alındığı ve alınan malların parasını dahi ödemediği bunun üzerine kethüdâdan tüccarların parasının geri alınıp rencide edilmemesi.

103

Fransız tüccarlarından bazılarının İstanbul'a satmak için getirdiği malların kethüdâ tarafından değerinin altında alındığı ve alınan malların parasını dahi ödemediği bunun üzerine tüccarların parasının geri alınıp rencide edilmemesi.

104

Mısır, İskenderiye ve buralara bağlı iskelelere gelen Fransız taifesinin işlerinin görülmesi için tayin olunan konsolosun vefat etmesi üzerine yerine yeni konsolosun tayin edildiği.

105

Sayda ve Beyrut'a bağlı limanlardaki Fransız tüccarlarının sorunları ile ilgilenen konsolosun vefat etmesi üzerine yerine yeni konsolosun tayin edildiği.

106

Fransız gemi reislerinin İstanbul'da gemilerini yükleyip gümrüğünü verdikten sonra yollarına devam etmesi için izin verildiği.

107

Fransız gemi reisinin gemisine yüklediği mallarının gümrük vergisini ödedikten sonra gitmesine izin verildiği.

108

Fransız tüccarlarının gemileriyle getirdikleri ve alıp götürdükleri mallarından ahidnâmeye aykırı vergi talebinde bulunularak tüccarın rencide edildiği, bu yüzden bir daha fazla vergi talebinde bulunulmamasının bildirildiği.

109

Fransa konsolosu tercümanı olan kişinin, konsolosa ait olan baylac hakkını alması ve Fransız gemilerine yüklenen malların muhasebesini tutmaması.

110

Sakız kadısının Fransa konsolosunu darp edip, fazla akçe talep etmesi ayrıca Fransız tüccarlarından birinin, getirdiği malın gümrüğünü ödedikten sonra tekrar tüccardan akçe talebiyle rencide edilmesi üzerine konsolostan ve tüccardan alınan fazla akçelerin geri verilmesinin bildirildiği.

111

Galata voyvodasının, Fransız tüccarından haraç talep etmesi.

112

Fransız gemi reisi İstanbul'da yükünü yükleyip gümrük vergisini ödedikten sonra yoluna gitmesine izin verilmesi.

113

Fransız gemi reisi İstanbul'da yükünü yükleyip gümrük vergisini ödedikten sonra yoluna gitmesine izin verilmesi.

114

Fransız gemi reisinin gemisiyle getirdiği ve alıp götürdüğü malının gümrük vergisini ödedikten sonra yoluna gitmesine izin verilmesi.

115

İstanbul'a gelirken yolda yiyecekleri tükenen Fransız tüccar gemisinin, ücreti karşılığında yolda yiyecek almalarına engel olunmaması.

116

Halep'te bulunan bazı Fransız tüccarlarının mallarının eksik tartıldığı.

117

İzmir'deki Fransız tüccarlarından birinin orada bulunan iki Yahûdiden alacağının tahsîl edilmesi.

118

İzmir'de bulunan Fransızların kanun gereği olan vergiyi ödedikten sonra kendi ihtiyaçları için ekmek fırını açmalarına izin verildiği ve kimse tarafından müdahale edilmemesinin bildirildiğine dair.

119

Fransız konsoloslarına ve tüccarlarına gelen mektupların açılıp okunmaması.

120

Kıbrıs'ta bulunan bazı Fransız tüccarlarının buradaki kimselerden aldıkları borcun tahsîl edilmesi.

121

Sayda İskelesi'nde oturan Fransız tüccarlarının oradaki bazı kişilerden aldıkları borca her yıl belli mikdar faiz uygulandığı bunun üzerine bu zamana kadar aldıkları faiz hesaplanarak asıl borçtan düşürülmesi.

122

Fransız gemi reisinin gemisiyle getirdiği ve alıp götürdüğü malın gümrük vergisini ödedikten sonra yoluna gitmesine izin verilmesi.

123

Fransız tüccarlarının İstanbul'a getirdikleri mallardan fazla akçe talep edilmemesi.

124

Fransa elçisinin eşyâsını getiren Fransız gemisine müdahalede bulunulmaması ve haraç talep edilmemesi.

125

Fransız tüccarlarının ticaret için getirdikleri ve götürdükleri mallardan yüzde üç gümrükten başka gümrük talebinde bulunulmaması.

126

Fransız tüccarlarından ahidnâmede yer alan vergilerden başka vergi talebinde bulunulmaması.

127

Mısır İskelesi'ne gelen tüccarların konsolosa verecekleri baylac hakkının Mısır valileri tarafından alındığının bildirilip alınan baylac hakkının konsolosa iade edilmesi.

128

Fransız tüccarlarının getirdikleri mallarının gümrüklerini ödedikten sonra tekrar bir gümrük talebinde bulunulmaması.

129

Fransız tüccarlarının getirdikleri paradan vergi talep edilmemesi.

130

Fransız tüccarlarının vilayetlerinden getirdikleri malların gümrüğünü ödedikten sonra tekrar bir gümrük talebiyle sıkıntı çektirilmemeleri.

131

İzmir'de Fransız tüccar gemilerinden zorla hediye talebinde bulunulması üzerine denizde karşılaşan donanmaların ve kadırgaların birbiriyle dostluk içinde bulunması ve Fransız tüccarlardan rızâları olmadıkça hediye talebinde bulunulmaması Akdeniz beylerine bildirilmiştir.

132

Değirmenlik sancağında yaşayan Fransız vatandaşlarından haraç talep edilip, rahatsız edilmemesi.

133

Fransız tüccarlarının İzmir'de mallarının gümrüğünü ödedikten sonra tüccarlardan başka bir iskeleye geldiklerinde tekrar gümrük talep edilip sıkıntı çektirilmemesi.

134

Fransız tüccarlarının Gelibolu, Tekfurdağı, Erikli ve Silivri'den satın aldıkları malların gümrüklerini ödedikten sonra başka bir iskelede tekrar gümrük talep edilip sıkıntı çektirilmemesi.

135

Antalya'da ikamet eden Fransız tüccarlarından haraç talep edilmemesi.

136

Fransız tüccarları, tercümanları ve konsolosları alım-satım yaptıklarında kadıya gidip yaptıkları alım-satım işleminin kaydını tutturup ellerine senetlerini alması hakkında.

137

(Hatalı Numaralandırma)

138

Fransa kralı tarafından kapı kethüdası göreviyle İstanbul' a gönderilen kişinin ve hizmetinde bulunanların yolda güvenliklerinin sağlanması ve haraç talebiyle rahatsız edilmemesi.

139

Fransız tüccarların getirdikleri kuruşdan Mısır ve İskenderiye'ye bağlı iskelelerde bulunan eminler tarafından vergi talep edildiği.

140

Mısır ve İskenderiye'ye bağlı olan iskelelere gelen tüccarlar ile ilgilenen konsolosun vefat etmesi üzerine yerine yeni konsolosun tayin edildiğinin bildirilmesi.

141

Sayda ve Beyrut'ta bağlı olan iskelelere gelen tüccarlar ile ilgilenen konsolosun vefat etmesi üzerine yerine yeni konsolosun tayin edildiğinin bildirildiği.

142

Sayda ve Beyrut limanlarına gelen Fransız tüccarlarının taşıyacak eşya bulamaması üzerine bir diğer iskeleye gitmek istediklerinde beylerbeyi ve sancakbeyi tarafından zorla akçe talebinde bulunulduğu.

143

Fransız tüccarlarından birinin gemisine yüklediği kuru üzümün gümrüğünü ödedikten sonra kimse tarafından müdahale edilmemesi.

144

Fransız tüccarlarının İstanbul'a satmak için getirdikleri ipek, şeker vesaire malların bazı kişiler tarafından satılmasına engel olunduğu bunun üzerin kimse tarafından müdahalede bulunulmamasının İstanbul kaymakamına ve kadısına bildirildiği.

145

Fransız tüccarlarının getirdikleri ve alıp götürdükleri malların gümrüklerini ödedikten sonra tüccarlara kimse tarafından müdahalede bulunulmamasının bildirildiği.

146

Fransa tüccarlarındangetirdikleri malların gümrüğünü ödedikten sonra tekrar gümrük talep edilmemesi.

147

Manisa'da ikamet eden Fransız tüccarının burada bulunan iki Yahûdi'den alacağı olduğu ancak temin edemediğini bildirildiğinden meblağın kişilerden tahsîl edilmesi.

148

Mısır ve İskenderiye İskelelerinde Fransız tüccarlar rızâları olmadığı halde bazı malları almaya zorlandırılıp rahatsız edildiği.

149

Fransa tercümanının vefat etmesi üzerine yerine başka birinin tayin edildiği.

150

İzmir İskelesi'nin tercümanı olan Yahûdi tercümanın vefatı üzerine başka bir Yahûdi tercümanın tayin edildiği.

151

Galata'da oturan Fransız tercümanlarına ve vatandaşlarına kendi ihtiyaçlarını karşılamaları için bir fırın verilmesine izin verildiği ve buna kimsenin müdahale etmemesinin bildirildiği.

152

Fransız tüccarlarının davalarında yanlarında tercümanlarının da bulunabileceği kanunda yer aldığı halde Galata voyvodalarının buna engel olduğu.

153

Fransa konsolosunun, ruhbanlarının, tercümanlarının ve tüccarlarının her sene kendileri için getirdikleri belli miktar şaraba kimse tarafından müdahale edilmemesi.

154

Galata'da oturan Fransız tüccarlarından İstanbul'dan satın aldıkları malların gümrüklerini ödedikten sonra tekrar gümrük talep edilmemesi.

155

Değirmenlik, Göcek ve Kiremitlik'te bulunan Fransız ruhbanlarının kiliselerinde yaptıkları ibadetlerine kimse tarafından müdahale edilmemesi.

156

Fransız tüccarları gemilerine yükledikleri malların gümrüğünü ödedikten sonra eminler tarafından tüccarlardan tekrar gümrük talep edilip, yollarından alıkonuldukları.

157

Fransa'ya gitmek isteyen Fransız vatandaşlarından birinin gitmesine izin verildiği ve yolda müdahale edilmemesi.

158

Fransa konsolosunun, ruhbanlarının, tercümanlarının ve tüccarlarının her sene kendileri için getirdikleri belli miktar şaraba kimse tarafından müdahale edilmemesi.

159

İzmir İskelesi'nin tercümanının vefat etmesi üzerine yerine başka birinin tercüman tayin edildiği.

160

Fransa elçisinin, tercümanının vefat etmesi üzerine yerine başka birinin tercüman tayin edildiği.

161

İzmir İskelesi'nde tercüman olan Yahûdi'nin vefat etmesi üzerine yerine başka bir Yahûdi tercümanın tayin edildiği.

162

Mısır'da bulunan Fransız tüccarlarının burada bulunan bazı Venedik tüccarlarından alacaklarının tahsil edilmesi.

163

Fransız gemi reisinin gemisiyle getirdiği malın gümrüğünü ödeyip Boğazhisarları'nda arandıktan sonra yoluna gitmesine izin verildiği.

164

Cezayir ve buraya bağlı iskelelere gelen tüccarların ihtiyaçlarının karşılanması için buralara konsolos tayin edildiği.

165

Kıbrıs ve buraya bağlı iskelelerde gemilere yüklenecek mal bulamayan Fransız tüccarlarının başka bir iskeleye gitmek istediklerinde tüccarlardan akçe talep edilmemesi.

166

Fransız vatandaşı olup ikamet edenlerden haraç talep edilmemesi gerekirken, Şam'da oturan Fransız vatandaşından haraç talep edilip rahatsız edildiği.

167

Fransa tüccarının rızâsı olmadan akçe ve mal talep edilmemesi.

168

Galata'da Fransız rahiplerine ait olan bir kilisenin tamir edilmesine izin verildiği ve kimse tarafından müdahale edilmemesi.

169

Değirmenlik Limanı'na ticaret için gelen Fransız tüccarlardan rızâları olmadığı halde hediye talep edildiği.

170

Fransız elçisinin kâtibi olan kişinin ve hizmetlilerinin Fransa'ya gitmek için yola çıktıkları bildirildiğinden yol üzerinde güvenliklerinin ve ihtiyaçlarının sağlanması.

171

Girit Adası'na gelen Fransız tüccarlarının sorunlarını halletmek için konsolos tayin edildiği.

172

Boğazhisarları'nda aranan İngiliz ve Felemenk tüccar gemilerinin tekrar İzmir'de aranmaması.

173

Fransız piskoposu ve Fransız rahiplerinin Sakız Adası'nda bulunan kiliselerinde ibadetlerini serbestçe yapmalarına izin verildiği ve kimse tarafından müdahale edilmemesinin bildirildiği.

174

İzmir'de Fransız tüccarlarının gemilerine yükledikleri malın gümrüğünü ödedikleri halde tüccarlardan tekrar akçe talep edildiği.

175

İstanbul'a gitmek için yola çıkan Fransa elçisi Marki de Novantel'in yol üzerinde güvenliğinin sağlanması ve ihtiyaçlarının karşılanması.

176

Değirmenlik'de bulunan Fransa konsolosunun tercümanına iyi hizmetlerinden dolayı elçi tarafından berat verildiği.

177

Kudüs'e bağlı Ayn-ı Kârim bölgesinde bulunan Fransız ruhbanlarının kullandığı kilisenin tamir edilmesine izin verildiği.

178

Fransız vatandaşlarından ölen bir kişinin mallarına kimse tarafından el konulmaması vasiyet kime edilmiş ise ona teslim edilmesi, ancak vasiyetsiz öldüyse konsolos tarafından ailesine paylaştırılmasının bildirildiği.

179

Fransa elçisinin kardeşinin İstanbul'a gelmek için yola çıktığı ve yol üzerinde güvenliğinin sağlanıp, ihtiyaçlarının karşılanması.

180

İzmir'de olan Fransız tüccarının İstanbul'a getirmek için aldığı malın gümrüğünü ödeyip izin belgesini aldıktan sonra İstanbul emini tarafından malına el konulduğu bunun üzerine tüccarın mallarının geri verilmesi ve tekrar akçe talebinde bulunulmaması.

181

Halep'te oturan Fransa konsolosu, tüccarları ruhban sınıfını ve tercümanlarının senede bir defa kendileri için şarap almalarına izin verildiği ve kimse tarafından müdahalede bulunulmaması.

[181a][274]

Fransız tüccarlarının getirdikleri mallarının gümrüğünü ödedikten sonra tekrar tüccarlardan akçe talebinde bulunulup rahatsız edilmemeleri.

182

Fransız tüccarlarının getirdikleri kuruştan Halep emini tarafından akçe talep edildiği.

183

Fransız tüccarı Venedik'ten aldığı malın gümrüğünü ödedikten sonra gümrük emini tarafından tüccardan tekrar akçe talep edildiği.

184

Fransa tüccarlarının getirdikleri ve alıp götürdükleri malların gümrüğünü ödedikten sonra tüccarlardan fazla akçe talep edilmemesi.

185

[274] Defterde bu hükme numara verilmediğinden bu şekilde gösterilmiştir.

Fransız tüccarları getirdikleri ve alıp götürdükleri malların kanun gereği gümrüklerini verdikten sonra tüccarlardan tekrar akçe talebinde bulunulmaması.

186

Fransız tüccarları getirdikleri malların kanun gereği gümrüklerini ödedikten sonra tüccarların başka bir iskeleye gitmelerine engel olunmaması.

187

Fransız tüccarı getirdiği mallarının kanun gereği gümrüğünü verdikten sonra İstanbul gümrük emini tarafından tüccardan tekrar akçe talep edildiği.

188

Fransız tüccarının İzmir'e götürdüğü malın gümrüğünü ödediği halde İzmir gümrük emini tarafından tekrar kuruş talep edildiği.

189

Fransız tüccarı getirdiği mallarının kanun gereği gümrüğünü verdikten sonra İstanbul gümrük emini tarafından tüccardan tekrar akçe talep edildiği.

190

Fransız tüccarı getirdiği ve alıp götürdüğü mallarının kanun gereği gümrüğünü ödedikten sonra İskenderun emini tarafından tüccardan tekrar gümrük talep edildiği.

191

Fransız tüccarlarının getirdikleri kuruştan vergi alınmış değil iken, Halep ve İskenderun iskelesinde tüccarın getirdiği kuruştan akçe talep edildiğinin bildirildiği.

192

Fransız tüccarının getirdiği malın kanun gereği gümrük vergisini ödedikten sonra İstanbul gümrük emini tarafından tüccardan tekrar akçe talep edildiği.

193

Fransız konsolosu, ruhbanları, tüccarları ve tercümanlarının senede bir defa kendileri için şarap getirmelerine izin verildiği ve kimse tarafından müdahale edilmemesi.

194

Fransız konsolosu, ruhbanları, tüccarları ve tercümanlarının senede bir defa kendileri için şarap getirmelerine izin verildiği ve kimse tarafından müdahale edilmemesi.

195

Fransız tüccarları getirdikleri ve götürdükleri malların kanun gereği gümrük vergisini ödedikten sonra tüccarların malından tekrar akçe talep edilmemesi.

196

Fransız tüccarının gemileriyle getirdiği ve götürdüğü malların kanun gereği gümrük vergisini ödedikten sonra Kıbrıs gümrük emini tüccarın malından tekrar akçe talep ettiğinin bildirildiği.

197

Fransız tüccarının getirdiği ve alıp götürdüğü malların kanun gereği gümrük vergisini ödedikten sonra başka bir iskeleye götürmek istediğinde tüccardan tekrar akçe talep edilmemesi.

198

Fransız tüccarının gemileriyle getirdiği ve götürdüğü malların kanun gereği gümrük vergisini ödedikten sonra Kıbrıs gümrük emini tüccarın malından tekrar akçe talep ettiği.

199

İzmir'de direği kırılan Fransız kalyonuna,İzmir'de uygun direk bulanamadığından İstanbul'dan gerekli olan direğin gönderilmesi.

200

Kıbrıs defterdarı, yeniçerilerinin maaşlarını vermek için orada bulunan Fransız tüccarından borç almış ancak ödememiş olduğundan, borcun tahsil edilmesi.

201

Fransız tüccarı ve Fransa bayrağı altında ticaret yapanların Halep'e getirdikleri ve alıp götürdükleri malların gümrük vergisini İskenderun'da ödedikten sonra tüccarlardan tekrar gümrük talep edilmemesi.

202

İskenderun İskelesi'nde Fransız gemilerinden fazla akçe talep edildiği.

203

Fransız gemileri İskenderun İskelesi'nde gümrüklerini verdikleri halde hediye adıyla akçe talep edilip yollarından alıkonuldukları.

204

Fransız tüccarı ve Fransa bayrağı altında ticaret yapan tüccarların aldıkları malların gümrüğünü ödedikleri halde tekrar akçe talebinde bulunulduğu.

205

Fransız tüccarlarının getirdiği paradan vergi alınmasın diye ahidnâme var iken, Halep ve İskenderun limanlarında Fransız tüccarlarının getirdikleri paradan vergi talep edilmesi.

206

Denizde fırtınaya yakalanan Fransız gemilerinin denize dökülen mallarının rüzgar ile karaya vurur ise malların tüccara teslim edilmesinin bildirildiği.

207

Fransız konsolosuyla davası olanların İstanbul'a bildirmesi ve konsolosun zor duruma düşürülmemesi.

208

Fransız konsolosunun gemisi ile Fransa'ya giderken yol üzerinde güvenliğinin sağlanması.

209

Fransız tüccarlarına, rızâları olmadan mal satın aldırılmaması.

210

İzmir, Sayda ve İskenderiye iskelelerinde bulunan Fransız tüccarlarının kiliselerine müdahale edilmemesi karşılığında tüccarlardan Sayda ve Beyrut beyleri tarafından akçe talep edildiği.

211

Fransız gemi reisleri gemisi ile getirdiği ve alıp götürdüğü malın gümrüğünü ödedikten sonra reislerin yoluna gitmesine izin verilmesi.

212

Fransız tüccarları getirdikleri ve götürdükleri malların kanun gereği gümrüğünü ödedikten sonra tüccarlardan tekrar akçe talep edilmemesi.

213

Fransız tüccarları getirdikleri ve götürdükleri mallarının gümrüğünü ödedikten sonra tekrar akçe talep edilmemesi.

214

Fransız tüccarı ve Fransız bayrağı altında ticaret yapan tüccarın getirdiği ve götürdüğü malların İskenderun'da gümrüklerini verdikten sonra tekrar gümrük talep edilmemesi.

215

Fransız tüccarının getirdiği paradan Halep muhassılı ve İskenderun emini tarafından akçe talep edildiği.

216

Fransız tüccarı gemisiyle Sayda'ya giderken, fırtına sebebiyle Beyrut İskelesi'ne geldiğinde gümrük talebiyle rencide edildiği.

217

Nakşa'da bulunan bazı araziler Fransız ruhbanlarının tasarrufuna verildiği ancak bazı kişiler tarafından ruhbanlardan vergi talep edildiğinin bildirilmesi.

218

İstanbul'a gelen Fransız tüccar gemilerinden, İstanbul, Gelibolu ve Boğazhisarları önünde fazla akçe talep edildiği.

219

Fransız gemi kaptanı İzmir'e gelirken bazı kişiler tarafından kaptandan rızâsı olmadan hediye adıyla akçe talep edilip, kaptanın rahatsız edildiği.

220

Sayda ve Beyrut iskelelerinde bulunan tüccarlardan fazla akçe talep edildiği.

221

Beyrut'tan Sayda'ya ticaret için giden tüccarların ticaret yapmasına beylerbeyi tarafından engel olunduğu.

222

Fransa tüccarı getirdiği ve alıp götürdüğü malların gümrüğünü ödediği halde tüccardan tekrar akçe talep edildiği.

223

Fransız tüccarlardan fazla akçe talebinde bulunulmaması.

224

Fransız bayrağı altında ticaret yapan tüccarların İstanbul'a getirdiği malın gümrüğünü Fransız tüccarının verdiği gibi vermesi gerekirken gümrük emini buna kanaat etmeyip fazla akçe talebi ile tüccarı rencide etdiği.

225

Fransız tüccarlarından gümrük emini tarafından fazla gümrük talep edildiği.

226

Ticaret için gelen Fransız tüccarlarından fazla akçe talep edilip tüccarın rahatsız edildiği.

227

Fransız gemi reisi gemisiyle getirdiği malın gümrüğünü ödedikten sonra yoluna gitmesine izin verilmesi.

228

İnebahtı Limanı'ndan malını yükleyen Fransız tüccarından konsolosluk hakkını Yahûdi bir kişinin zorla aldığının bidirilmesi.

229

Fransız tüccarları getirdikleri malların gümrüğünü ödediği halde Sayda ve Beyrut iskelelerinde bulunan eminler tarafından tüccarlardan fazla akçe talebinde bulunulduğunun bildirildiği.

230

Fransız tüccarları getirdikleri ve alıp götürdükleri malların gümrüğünü ödedikleri halde tüccarlardan fazla akçe talep edildiğinin bildirildiği.

231

Kıbrıs'taki Fransız tüccarının davalarını görmek için bulunan konsolosun Papa Kazlo adlı kişiden alacağının olduğuna dair.

232

Kıbrıs'da bulunan Tuzla İskelesi'ne gemilerine mal yüklemek için gelen iki Fransız kaptanı limana gemilerini bağladıkları sırada Trablus reisi olan Ali kaptan tarafından mallarına el konulduğunun bildirildiği.

233

Fransız tüccarlarına kötü muamelelerde bulunulmamasının Sayda ve Beyrut beylerbeyine bildiridiği.

234

İzmir'de ticaret yapan Fransız tüccarlarından fazla akçe talep edildiği.

235

Rüzgar sebebi ile karaya vuran Fransız tüccar gemilerinin kurtulan mallarının tüccarlara teslim edilmesi.

236

Değirmenlik Adası'nda bulunan Fransız gemisinden kaptan Hüseyin'in hediye adıyla akçe talep ettiği ve gemide bulunan bazı kişileri de alıkoyduğuna dair.

237

Fransa konsolosunun tercümanlığı hizmetinde bulunanların bazı vergilerden muaf olduğuna dair.

238

Sakız Adası'nda eşkıya ayaklanması sırasında bir geminin yolda helak olduğu ve burada bulunan konsolosun eşkıyalar tarafından rahatsız edildiği.

239

Fransa tüccarının gemisiyle getirdiği ve alup götürdüğü malın gümrüğünü ödedikten sonra başka bir iskelede tekrar akçe talep edilmemesi.

240

Rüzgar sebebi ile karaya vuran Fransız tüccar gemilerinin kurtulan mallarının tüccarlara teslim edilmesi.

241

Kıbrıs'ta ticaret yapan Fransız tüccarlarından kanuna aykırı olarak fazla akçe talep edildiğinin bildirildiği.

242

Mora sancağında bulunan bazı kişilerin ticaret için gelen Fransız tüccar gemilerinden kanuna aykırı olarak fazla akçe talep ettiği ve gemilerde bulunanların esir edildiğine dair.

243

Fransız tüccarlarından, bazı kişiler tarafından kanuna aykırı olarak fazla akçe talep edildiği.

244

Mora sancağında bulunan bazı kişilerin ticaret için gelen Fransız tüccar gemilerinden kanuna aykırı olarak fazla akçe talep ettiği.

245

Fransa bayrağı altında gelen tüccarın İskenderun İskelesi'nde getirdiği malın vergisini ödedikten sonra tüccardan tekrar başka bir iskelede gümrük talep edilmemesi.

246

Sakız Adası'ndan gemisine binip vilayetlerine gitmek için harekete geçen tüccarlardan, Gelibolu ve Boğazhisarları'nda haraç talep edildiğine dair.

247

Fransız tüccarlarından birinin iki Yahûdi'den alacağının olduğunun bidirilmesi üzerine borcun Yahûdilerden tahsil edilmesi.

248

İzmir'de yaşayan Yahûdilerden olan bir kişinin Fransa'ya tabi olduğu ve bu kişi ile davası olanların Fransa konsolosuna başvurması gerektiği hakkında.

249

Atina İskelesi'ne gelen Fransız tüccardan, konsolosdan ve konsolosun yanında bulunanlardan haraç ve gümrük talep edilerek rahatsız edilmemesi.

250

Fransız tercümanına, tercümanlık beratı verildiğine dair.

251

Antalya İskelesi'ne ticaret için gelen tüccarlardan orada bulunan görevliler tarafından kanuna aykırı akçe talep edildiğinin bildirildiği.

252

Fransa kralının elçilerine, konsoloslarına, tüccarlarına, tercümanlarınakötü muamelelerde bulunulmaması.

253

Halep emini, Halep'e bağlı iskelelere gelen Fransız tüccarlarından kanuna aykırı olarak akçe talep ederek Fransız tüccarlarını rencide etdiği.

254

Galata'ya gelen Fransız tüccarları kanun gereğince aldıkları malların gümrükleri ödedikleri halde tuz emini tarafından tekrar akçe talep edilip tüccarların rencide edildiği.

255

İzmir'de Fransa'ya bağlı olan Yahûdiler'in getirdikleri ve aldıkları malların gümrüğünü ödedikten sonra Yahûdilerden tekrar akçe talep edilip rahatsız edilmemesi.

256

Kıbrıs'ta yaşayan Fransız tüccarlarından burada yaşayan bazı kişiler tarafından haraç talep edildiği.

257

Fransız elçisinin hizmetinde olanların İzmir'den İstanbul'a gelirken güvenliklerinin sağlanması ve getirdikleri mallara müdahale edilmemesi.

258

Fransa konsolosunun ve ona bağlı olanların belli bir miktar şarabı evlerine götürmelerine izin verildiği.

259

Rumeli, Anadolu ve Mısır bölgelerinde yaşayan Fransız ruhbanlarının burada bulunan kiliselerinde serbestçe ibadetlerini yerine getirmelerine izin verildiği ve kimsenin ruhbanlara müdahale etmemesinin bildirildiği.

260

Cizvitler ile davaları olanların, davalarının İstanbul'a gönderilmesi.

261

Fransız gemi reisinin gemisiyle İstanbul'a getirdiği malı iskeleye boşalttıktan sonra yoluna devam etmesine izin verildiği.

262

İzmir'e ticaret için gelip giden Fransız tüccarından nekadar akçe alınırsa tüccarlara mühürlü senet verilmesinin bildirildiği.

263

Antalya ve ona bağlı iskelelere gelip giden Fransız tüccarının ihtiyaçlarını karşılamak için konsolos tayin edildiği.

264

İzmir'de oturan Fransız konsolosu ve tüccarlarının bazı durumlarda İstanbul'daki elçinin yanına gelmesi gerekirken, gemileri İzmir İskelesi'nde alı konulup gitmelerine müsaade edilmediği.

265

Trablusşam'da oturan ruhbanların bazı vergilerden muaf olduğu ve kiliselerinde ibadetlerini serbestçe yapmalarına izin verildiğinin bildirildiği.

266

Fransız elçisinin tercümanı olan Yahûdi'nin, Edirne'de vergi talebiyle rahatsız edildiği.

267

Sakız Adası'nda oturan bazı Fransız vatandaşlarından cizye talebinde bulunularak rahatsız edildiği.

268

Fransız gemi reisi Mora'da yükünü yükleyüp vilayetine giderken Mora beylerbeyinin oğlu tarafından hediye adıyla akçe talep edilip rahatsız edildiği.

269

Fransız tüccarlarının ticaret için İzmir'e geldiklerinde kanun gereği olan gümrüklerini ödedikten sonra tüccardan tekrar gümrük talep edilmemesi.

270

Fransızvatandaşlarından bazı kişilerin İstanbul'a yakın iskelelerden kanun üzere akçeleri ile aldıkları şaraba kimsenin müdahale etmemesi.

271

Fransız tüccarlarının getirdikleri ve götürdükleri mallarından bir iskelede gümrüğü alındıktan sonra diğer bir iskelede tekrar gümrük talep edilmemesi.

272

Kıbrıs'ta ticaret eden Fransa tüccarlarından fazla akçe alınıp zor duruma düşürüldüğü.

273

Fransa'ya bağlı olan Yahûdi tüccarın İzmir'e getirdiği maldan kanun gereğince gümrük alınması gerekirken fazla akçe talep edilerek tüccarın rahatsız edildiği.

274

Kıbrıs'ta ölenpiskoposun yerine başka bir piskoposun gittiği ve orada bulunanlar tarafından rahatsız edilmemesi, ibadetlerine engel olunmaması hakkında.

275

Fransa elçisinin hizmetinde olan tercümanın senede bir defa kendileri için İstanbul'daki iskelelerden şarap almalarına kimse tarafından müdahale edilmemesi.

276

Fransıztüccarı, ruhban ve vatandaşlarının senede bir defa kendileri için şarap almalarına kimse tarafından müdahale edilmemesi.

277

Fransa elçisinin kethüdasının senede bir defa şarap almasına izin verildiği.

278

Fransızların sene de bir miktar aldıkları üzümden haraç talep edilmemesi.

279

Fransız tüccarları getirdikleri ve götürdükleri malların gümrüklerini ödedikten sonra kimse tarafından müdahalede bulunulmaması.

280

Antalya İskelesi'nde oturan Fransa tüccarlarının getirdikleri ve götürdükleri mallarının gümrüğünü ödedikten sonra tekrar akçe istenip rencide edilmemesi.

281

Fransa gemisine, bir kaptan gemisi tarafından el konulup Girit'e götürüldüğü Fransa konsolosunun alınan geminin teslim edilmesi için müracaat ettiğine dair.

282

İzmir, Sayda, İskenderiye ve diğer iskelelerde bulunan Fransız tüccarlarının kiliselerine müdahale edilip bu bahane ile akçelerinin alındığı bunun üzerine tüccarların kiliselerine müdahalede bulunulmamasının bildirildiği.

283

Fransız tüccarlarından,bazı kişiler tarafından fazla akçe talep edildiği buna karşı gelen tüccarlarında habsedildiği hakkında.

284

Beyrut İskelesi'ne gelen tüccarların ihtiyaçlarının karşılanması için bu iskeleye konsolos tayin edildiği.

285

İskenderiye İskelesi'nde olanFransız gemisi yükünü alıp vilayetine gitmek üzere iken, vezir tarafından rüşvet verilen bir kişi, Fransız gemilerinin gitmesine engel olduğu hakkında.

286

Fransız tüccarları aldıkları malların gümrüklerini ödedikleri halde başka bir iskelede tekrar gümrük talebinde bulunularak, tüccarın rahatsız edildiği.

287

Fransız tüccarlarından borç adıyla akçe istenilip rencide edildiği ve akçeyi vermeyen tüccarların hapsedilip eziyet edildiği hakkında.

288

Fransız tüccarları getirdikleri ve alıp götürdükleri malların kanun üzere gümrüğünü verdikten sonra tüccarlardan tekrarakçe talep edilip rencide edilmemesi.

289

Fransa'ya bağlıruhbanların İzmir, İskenderiye ve sair yerlerde olan kiliselerine müdahale edilmemesi.

290

Fransız tüccarının getirdikleri malların kanun gereği olan gümrük vergisini ödedikten sonra tekrar tüccardan gümrük talep edilmemesi.

291

Fransız gemi reisinin İstanbul'a gemisi ile getirdiği ve alıp götürdüğü mallarının gümrüğünü ödedikten sonra gitmesine müsaade edilmesi.

292

Fransa elçileri ve konsolosları istedikleri kişileri taşımacılık işinde istihdam edip kimse karşı gelmiş değil iken, yeniçeri serdarı ile diğer kişiler konsolosların istihdam ettiği kişileri engelleyip müdahale ettiğine dair.

293

Antalya'da ticaret yapan Fransız tüccarları aldıkları malların gümrüğünü vermeye razılarken, Antalya gümrük emini belirlenen vergiden fazla vergi talep edip tüccarı rencide ettiği.

294

Fransavatandaşlarının her sene kendileri için İstanbul'a yakın iskelelerden aldıkları şaraba kimse tarafından müdahale edilmemesi.

295

Fransız gemi kaptanının gemisi ile getirdiği ve alıp götürdüğü malın gümrüğünü ödeyip, Boğazhisarları'nda arandıktan sonra yoluna gitmesine müsaade edildiği.

296

Eski Fransa elçisi olan Marki de Novatel'i vilayetine götürmek için tahsis edilen gemilere yolda kimse tarafından müdahale edilmemesi.

297

Fransız tüccarının bir kıta gemisi helak olup geminin içinde bulunan eşyanın bir kısmının orada oturanlar tarafından el konulduğu bunun üzerine tüccarın mallarının bu kişlerden alınıp malların tüccara teslim edilmesi.

298

Fransız tüccarlarının kendi aralarındaki davaları elçileri ve konsolosları arasında halledilip kimse tarafından müdahale edilmemesi.

299

Fransız gemi reisinin gemisiyle alıp getirdiği malın gümrüğünü ödedikten sonra gitmesine izin verildiği.

[299a][275]

Fransız tüccarının gemisiyle alıp getirdiği ve götürdüğü malların gümrüğünü ödedikten sonra gitmesine izin verildiği.

300

Fransa konsolosuna rızâsı olmadan iş yaptırılmaması hakkında.

301

Galata'da yaşayan Fransız elçisinin, kendisinin ve ailesinin Galata voyvodaları tarafından haraç talebiyle rahatsız edildiği.

302

[275] Defterde bu hükme numara verilmediğinden bu şekilde gösterilmiştir.

Fransız gemi reisinin gemisiyle getirdiği ve alıp götürdüğü mallarının gümrüğünü verdikten sonra Bogazhisarları'nda aranıp yoluna devam etmesine izin verilmesi.

303

Fransız tüccarınınYahûdi bir kişiden aldığı mallarının ücretini ödediği halde Yahûdi'nin malların gemilere yüklenmesine izin vermediği.

304

Fransız gemi reisinin gemisiyle getirdiği ve alıp götürdüğü mallarının gümrüğünü verdikten sonra Bogazhisarları'nda aranıp yoluna devam etmesine izin verildiği.

305

Fransız gemi reislerinin gemileriyle İstanbul'a getirdikleri ve alıp götürdükleri malların gümrüğünü ödedikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp yoluna devam etmesine izin verildiği.

306

İstanbul'dan Fransa'ya giden tüccar gemilerine yol üzerinde müdahalede bulunulmaması ve güvenliklerinin sağlanması.

307

Fransız tüccarının gemisiyle İstanbul'a getirdiği ve alıp götürdüğü malların gümrüğünü ödedikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp yoluna devam etmesine izin verildiği.

308

Fransız elçilerinin senede bir defa İstanbul'a yakın iskelelerden şarap almalarına izin verildiği ve müdahale edilmemesi.

309

Kıbrıs'ta bulunan konsolosun evinin eşkıyalar tarafından basıldığı ve konsolosun mallarına el konulduğunun bildirilmesi üzerine orada bulunan kadı ve dizdar uyarılmış ve konsolosun mallarının bulunup iade edilmesinin istenildiği.

310

Hanya'da bulunan Fransız gemi reislerinin hizmetinde olanlara darp edilip, rahatsız edildikleri hakkında.

311

Fransız gemi reisi gemisiyle götürdüğü malın gümrüğünü verdikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp, gitmesine müsaade edilmesi.

312

Fransız gemi reisi gemisiyle götürdüğü malın gümrüğünü verdikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp, gitmesine müsaade edilmesi.

313

Fransız gemi reisinin gemisiyle götürdüğü malın gümrüğünü verdikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp, gitmesine müsaade edilmesi.

314

Fransızelçisinin tüccar gemisiyle yola çıkan eşi, kızı, kız kardeşi ve hizmetinde bulunanlara yol üzerinde müdahale edilmemesi hakkında.

315

Fransız tüccarlarıahidnâme gereğince yüklerini alıp gümrüklerini verdikten sonra eğer gemilerinin içinde herhangi bir yasaklı mal yok ise yollarına gitmelerine engel olunmaması.

316

Fransız gemi reisi gemisiyle götürdüğü malın gümrüğünü verdikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp, gitmesine müsaade edilmesi.

317

Fransız gemi reisi gemisiyle götürdüğü malın gümrüğünü verdikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp, gitmesine müsaade edilmesi.

318

Fransız gemi reisi gemisiyle götürdüğü malın gümrüğünü verdikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp, gitmesine müsaade edilmesi.

319

Fransız gemi reisi gemisiylegötürdüğü malın gümrüğünü verdikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp, gitmesine müsaade edilmesi.

320

Fransa konsolosunun vefat etmesi üzerine Antalya kadısının konsolosun mallına el koyduğu, bunun üzerine konsolosun mallarının varislerine teslim edilmesinin Antalya kadısına bildirildiği.

321

Fransız gemi reisi gemisiylegötürdüğü malın gümrüğünü verdikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp, gitmesine müsaade edilmesi.

322

Antalya emini olan kişi Fransız tüccarından kanun gereğince aldığı gümrüğe kanat etmediği ve tüccarların vilayetlerinden getirdikleri kuruşlarına el koyduğu hakkında.

323

Fransız gemi reisi gemisiyle götürdüğü malın gümrüğünü verdikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp, gitmesine müsaade edilmesi.

324

Fransız gemi reisi gemisiyle götürdüğü malın gümrüğünü verdikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp, gitmesine müsaade edilmesi.

325

Fransız gemi reisi yükünü alıp gümrüğünü ödedikten sonra yasaklı mal yok ise yoluna gitmesine müsaade edilmesi.

326

Fransız gemi reisi yükünü alıp gümrüğünü ödedikten sonra yasaklı mal yok ise yoluna gitmesine müsaade edilmesi.

327

Yahûdi bir tüccarın, Fransız tüccarından alacağı olduğu ancak tüccarın vefat etmesi üzerine borcun ölen tüccarın varislerinden tahsil edilmesi hakkında.

328

Teke ve Antalya iskelelerine gelen Fransıztüccarı ve tercümanlarından zorla akçe alınıp rencide edildikleri.

329

Yenişehir'de ticaret yapan Fransız tüccarının malına iskele zâbıtı tarafından zarar verildiği.

330

Fransız gemi reisi gemisiyle götürdüğü malın gümrüğünü verdikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp, gitmesine müsaade edilmesi.

331

Fransız gemi reisi gemisiyle götürdüğü malın gümrüğünü verdikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp, gitmesine müsaade edilmesi.

332

Fransız gemi reisi gemisiyle götürdüğü malın gümrüğünü verdikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp, gitmesine müsaade edilmesi.

333

Fransız gemi reisi gemisiyle götürdüğü malın gümrüğünü verdikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp, gitmesine müsaade edilmesi.

334

Fransız gemi reisi gemisiyle götürdüğü malın gümrüğünü verdikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp, gitmesine müsaade edilmesi.

335

Fransız gemi reisi gemisiyle götürdüğü malın gümrüğünü verdikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp, gitmesine müsaade edilmesi.

336

Fransız elçisinin sene de bir kere İstanbul'a yakın iskelelerden şarap satın almasına izin verildiği.

337

Fransız gemi reisi gemisiyle götürdüğü malın gümrüğünü verdikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp, gitmesine müsaade edilmesi.

338

Halep, Diyarbakır ve diğer yerlerde ikamet ve seyahat eden Fransız ruhbanlarının dört bin akçeden fazla olan davalarının İstanbul'da görülmesi.

339

Mısır ve Mısır'a bağlı iskelelerde bulunan Fransız tüccarlarından, burada bulunan bazı kişiler tarafından fazla akçe talebinde bulunulduğu.

340

Fransız elçisinin kendi ihtiyaçları için Fransız tüccar gemisi ile getirdiği malları evine götürmesine Galata voyvodasının izin vermediği ve vergi talebinde bulunduğuna dair.

341

Antalya'ya giden Fransa konsolosunun verdiği hediyeyi yeterli görmeyen Teke beylerbeyi fazla akçe talebinde bulunduğuna dair.

342

İskenderiye emini, Fransız tüccarlarının kendi vilâyetlerinden getirdikleri kuruşlardan vergi talep ettiği.

343

Fransız tüccarlarının rızâsı yokken Sayda zâbıtları Fransa tüccarlarından sene de üç yüz kuruş alıp tüccarları rencide ettiği.

344

Fransız tüccarı, İzmir İskelesi'nde malının gümrüğünü ödediği halde başka bir iskelede tekrar gümrük talep edildiği.

345

Fransız tüccarlarından biri, Kıbrıs'ta yaşayan Mehmed adlı kişiyeborç verdiği, ancak Mehmed'in vefat etmesi üzerine borcun Mehmed'in varislerinden tahsil edilmesine dair.

346

Fransız tüccarının, Kıbrıs'ta ikamet eden rahipden alacağı olduğu ancak borcu tahsil edemediği bildirildiğinden, borcun rahipden tahsil edilmesi.

347

Fransız tüccarının, Kıbrıs'ta ikamet eden bir kişiden belli miktar alacağı olduğu ancak borcu tahsil edemediği bildirildiğinden, borcun tahsil edilmesi.

348

Fransız tüccarının, Kıbrıs'ta ikamet eden bir kişiden belli miktar alacağı olduğu ancak borcu tahsil edemediği bildirildiğinden, borcun tahsil edilmesi.

349

Fransız tüccar, Kıbrıs'ta ikamet eden bazı gayrimüslimlerden alacağı olduğundan ancak alacağını tahsil edemediği bildirildiğinden borcun tahsil edilmesi.

350

İzmir'de yaşayan Fransız vatandaşlarının ekmek ihtiyaçları için bir fırın açılmasına izin verildiği halde orada bulunanlar tarafından engel olunduğu.

351

Fransız gemi reisi gemisiyle götürdüğü malın gümrüğünü verdikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp, gitmesine müsaade edilmesi.

352

Kıbrıs'ta bulunan Fransız tüccarlarından, bazı kişiler tarafından zorla akçe talep edildiği.

353

Fransız rahibin, kefil olduğu kişilerin kaçması üzerine kaçan kişilerin bulunup borcun tahsil edilmesi.

354

Vefat etmiş olan vezîr-i a'zam Mustafa Paşa'nın Malta'da olan eşyasının taşınması için Fransız tüccarlarından birinin görevlendirildiği.

355

Kıbrıs'ta bulunan Fransız tüccarının vekili olan Arnad adlı tüccardan, buradaki bazı kişiler tarafından fazla kuruş alınıp tüccarın rahatsız edildiği.

356

Fransız elçisinin tercümanının darp edilip, zorla haraç alındığının bildirildiği.

357

Fransız elçisinin tercümanından, Yahûdi bir kişinin zorla haraç talebinde bulunduğu.

358

Antalya İskelesine ticaret için gelen Fransız gemileri gümrük vergilerini ödeyip arandıktan sonra tekrar başka bir iskelede aranmaması bu kanunun İngiltere ve Flemenk tüccar gemileri içinde geçerli olduğunun bildirildiği.

359

Vefat etmiş olan vezîr-i a'zam Mustafa Paşa'nın Malta'da olan eşyasının taşınması için Fransız tüccarlarından birinin görevlendirildiği.

360

Halep'te bulunantüccarların arasındaki meseleleri çözmek için buraya konsolos tayin edildiği.

361

İskenderun İskelesi'ne ticaret içingelen İngiltere gemilerine Fransız tüccarları mal yüklediklerinde kanun gereği olan elçilik vergisinin vekil olan konsolosa verilmesi.

362

Fransız tüccarlarınından mal satın alan bazı Yahudilerin aldıkları malların ücretlerini tam ödemedikleri ve kalan borcu vermekde sorun çıkardıkları hakkında.

363

İzmir'de oturan Fransa Yahudileri memleketlerinden getirdikleri malların gümrüğünüahidnâme gereğince ödedikleri halde bazı kişiler tarafından tekrar gümrük talep edilip, rahatsız edildiği.

364

Fransız tüccarından fazla akçe alındığı ve alınan fazla akçeninhesaplanarak tüccara iade edilmesi.

365

Hanya'da yaşayan yeniçeri ağası Fransız tüccarından borç aldığı ancak yeniçeri ağasının ölmesi üzerine borcun varislerinden tahsil edilmesi.

366

Fransa Yahûdilerinden bazı kişiler vilayetlerinden getirdikleri ve alıp götürdükleri malların gümrüklerini ödedikleri halde tüccarlardan tekrar gümrük talep edildiği.

367

Fransa konsoloslarından vergi ve hediye talep olunmaması gerekirken, Kıbrıs beylerbeyi, Fransa konsolosunun rızâsı ile verdiği hediyeyi beğenmeyip tekrar akçe talebinde bulunduğu.

368

Fransız tüccarları getirdikleri malların gümrüklerini ödedikleri halde başka bir iskelede tekrar gümrük talep edildiği ve tüccarlara zorla mal aldırılarak rahatsız edildiği.

369

İzmir'de konsolosun tercümanlık hizmetinde bulunan kişinin bazı Yahudilerden usulsüz kuruş talebinde bulunduğu.

370

Galata'da bulunan Fransız tüccarı ve vatandaşlarının kendileri için bir fırın açmalarına izin verildiği.

371

Fransız tüccarının getirdikleri mallarının gümrüklerin ödedkten sonra tekrar gümrük talep edilmemesi.

372

Fransız tüccarları aldıkları ve sattıkları malların gümrüklerini ödedikleri halde gümrük emini, mizancılar, muhtesibler, iskele sahipleri ve kale kapıcılarınıntarafından haraç talep edilip, tüccarların rahatsız edildiği.

373

Ticaret için gelen Fransız tüccarlarının, aldıkları mallara zabıtlar ve gümrük eminleri tarafından müdahale edilip, tüccarlardan haraç talep edildiği.

374

Sayda'da yaşayan Fransızların, ibadetlerini yapmalarına Sayda valileri tarafından engel olunduğu.

375

Fransız tüccarı Gelibolu ve İpsala ve Tekfurdağı ve Silivri ve Çorlu ve Kapudağı kazalarındanbazı mallar satın alıp, gümrüklerini ödedikleri halde tüccarlardan tekrar gümrük talep edilip ahatsız edildiği.

376

İstanbul gümrük emini tarafından Fransız tüccarının getirdiği mallaramüdahale edildiği.

377

İzmir'de ticaret için bulunan Fransa Yahudilerinin memleketlerinden getirdikleri ve alıp götürdükleri mallarından, Fransız tüccarından alınan vergi miktarı kadar vergi alınması hakkında.

378

İzmir'de ticaret için bulunan Fransa Yahûdilerinin memleketlerinden getirdikleri ve alıp götürdükleri mallarından, Fransız tüccarından alınan vergi miktarı kadar vergi alınması hakkında.

379

Fransız tüccarı, ruhbanı vevatandaşlarının sene de bir defa kendileri için şarap almalarına izin verildiği ve kimse tarafından müdahale edilmemesi.

380

Beylerbeyi Abdülkadir Fransa donanmasından bir gemiyi hububat alması için görevlendirmiş ancak gemi yolda Anadolu beyi tarafından alıkonulmuş ve reisi hapsedilmiş bunun üzerine geminin ve reisin bırakılmasının bildirildiği.

381

Vezir-i Azam Mustafa Paşa'nın ticaret için gelen Fransız gemisini, kaptanı ve içinde bulunan kişileri esir ettiği.

382

Bandırma'da oturan Fransızlara ait olan kilisenin duvarına Hacı Hüseyin adındaki kişi tarafından ev inşa edildiği.

383

İstanbul'a ticaret için gelen Fransız tüccarı getirdikleri ve götürdükleri mallarıngümrüğünü ödediği halde, İstanbul gümrük emini tarafından tüccardan tekrar gümrük talebinde bulunulduğu.

384

Fransız ruhbanlarının bulundukları yerlerde ibadetlerini yerine getirmelerine, kimse tarafından müdahale edilmemesi.

385[276]

[276]Hüküm, üzeri "Sehv" kelimesiyle çizilerek iptal edilmiştir.

İstanbul'a gelen Fransız tüccar gemilerinden gerekli olan gümrük alınıp, Boğazhisarları'nda arandıktan sonra tekar başka bir iskelede dudurulmaması hakkında.

386

Fransa tüccarının getirdiği malların bazı kişiler tarafından değerinden az bir para ile satın alınmaya çalışıldığı ve tüccarın buna karşı çıkması üzerine malların hanlarda satılmasına engel olunduğu hakkında.

387

Fransız elçisinin kendi ihtiyacı için vilâyetinden getirtdiği eşyalardan İstanbul gümrük emininin talep ettiği hakkında.

388

Bağdad'a ticaret ve seyahat etmek için gelen Fransız tüccarlarının sorunlarınıçözmek için tayin olan konsolosa bir münasip yer verilmesi.

389

Fransız elçisi kendi ihtiyacı için senede bir defa İstanbul'a yakın iskelelerden şarap almasına izin verildiği ve kimsenin müdahalde bulunmaması.

390

Fransız elçisinin hizmetinde olanların senede bir defa İstanbul'a yakın iskelelerden şarap almasına izin verildiği ve kimsenin müdahalde bulunmaması.

391

Fransız tüccarının Mısır ve İskenderiye iskelelerine getidikleri ve alıp götürdükleri malların gümrüğünü ödedikleri halde tekrar gümrük talep edildiği.

392

Mısır valileri burada bulunan Fransa konsolosu ve tüccarlarına eziyette bulunduğu ve tüccarların memleketlerinden getirdikleri paralarına el koydukları hakkında.

393

Fransız elçisinin tercümanının hizmetinde bulunanlardan haraç talep edilmemesi.

394

Musul eyaletine ticaret ve seyahat etmek için gelen Fransız tüccarlarının işlerini görmek için tayin olunan konsolosa ve hizmetlilerine kalmaları için uygun bir yer gösterilmesi hakkında.

395

Halep eyaletinde esir edilen Fransız tüccar ve vatandaşı var ise orada bulunan elçiye ya da konsolosa teslim edilmesi.

396

Galata'da bulunan Fransız tüccarları getirdikleri ve götürdükleri malların gümrüklerini vermeye râzılar iken, gümrük eminleri bazı mallardan fazla gümrük talep edip tüccarları rencide etdiği.

397

Kıbrıs'ta yaşayan Fransa konsoloslarının, ruhbanlarının ve tüccarlarının burada bulunan yerel yöneticiler tarafından rahatsız edildiği hakkında.

398

Fransa'ya bağlı olan ruhbanların kiliselerinde ibadetlerini serbestçe yapmalarına izin verildiği ve kimse tarafından müdahale edilmemesi hakkında.

399

Fransız tercümanının, ticaret için aldığı eşyasınınkanun gereğigümrüğünü ödedikten sonra, tekrar gümrük talep edilmemesi.

400

İstanbul'a gelen Fransız tüccarları, gemilerine yüklerini yükleyip, gümrüklerini ödedikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp, yollarına gitmelerine engel olunmaması hakkında.

401

Tuzla'da oturan Fransız ruhbanlarının ibadetlerini yapmalarına burada bulunanlar tarafından müdahale edildiği.

402

Fransa bayrağı altında gelen tüccar taifesinden rızâları olmadan haraç talep edilip, tüccarların rahatsız edildiği.

403

Fransız tüccarın havale için elinde olan belgesini kaybettiği, bunu bulan Selim adındaki kişi havaleyi temin etmek istemiş bunun üzerine açılan davada belgenin Fransız tüccara ait olduğunun anlaşıldığı.

404

Galata'da bulunan Fransız piskopos ve ruhbanlarının kanun gereğince ibadetlerini serbetçe yerine getirmelerine izin verildiği ve buna kimse tarafından müdahale edilmemesinin bildirildiği.

405

Galata'da Fransız ruhbanlarının elinde olan iki kiliseye bağlı bahçe ve yerleri kullananların gerekli bedeli ruhbanlara vermediğinin bildirildiği.

406

Sakız Adası'na ticaret için gelen Fransız tüccarlar gemilerine Cezayir, Trablusgarp, Tunus korsanları tarafından zarar verildiği.

407

Fransa konsolosu ve tüccarlarının İskenderiye'de oturdukları hanın harap olduğu ve başka bir hana taşınmaları ve taşınma sırasında konsolos ve tüccarların eşyalarının korunması.

408

Fransız gemi reisin gemisi ile getirdiği ve alıp götürdüğü malın gümrüğünü ödedikten sonra yoluna gitmesine engel olunmaması.

409

Kıbrıs'ta oturan ve ticaret için gelen Fransız tüccarlarının mallarını satmalarına bazı kişiler tarafından engel olunduğu.

410

Galata'da ticaret için bulunan Fransa'ya bağlı Yahudi tüccarlarından, Fransa tüccarlarındanalınangümrük miktarı kadar gümrük alınması ve tüccarlara müdahale edilmemesi hakkında.

411

Galata'da bulunan Fransızlardan birisi vefat ettiğinde burada bulunan kiliselerine defn edilmesi.

412

Fransız tercümanları, ruhbanları ve vatandaşlarından bazı kişiler tarafından haraç talep edilerek rahatsız edildiği.

413

Hanya'da oturan Fransız tüccarından birininHanya Kalesi civarında konaklanacak yeri olduğu, ancak buraya gelen bazı kişiler konakladıkları halde paralarınıödemediği.

414

Fransız vatandaşlarından birinin habsedildiği, bunun üzerine esir edilen Fransız vatandaşın serbest bırakılması.

415

Fransa ruhbanlarınınkendilerine ait olan kiliselerine ve manastırlarına yaptıkları ziyaretlere kimse tarafından müdahale edilmemesi hakkında.

416

Fransız esirin serbest bırakılması hakkında.

417

Fransız elçisi Giliragas'ın elçilik merasimi ile Edirne'ye gittiği ve tekrar İstanbul'a dönmek için yola çıktığı ve yol üzerinde güvenliğinin sağlanması hakkında.

418

Fransız tüccarlarının sorunlarını çözmek için tayin olunan konsolosun güvenliğinin sağlanması ve ihtiyaçlarının karşılanması.

419

Avlonya İskelesi'nde bulunan Fransa konsolosunun ölmesi üzerine yerine yeni bir konsolosun tayin edildiği.

420

Fransız tüccarının, bazı kişilerden alacağı olduğu ancak bu kişilerin borçlarını ödemedikleri hakkında.

421

Fransız elçisi vekilinin senede bir defa İstanbul'a yakın iskelelere gelenşarapdan belli bir mikdar almasına izin verildiği.

422

Fransız tüccarının vilayetinden getirdiği kuruşlardan vergi alınmaması gerekirken, Mısır ve İskenderiye iskelelerine gelen tüccarların getirdikleri kuruşlardan bazı kişiler tarafından vergi talep edildiği.

423

İzmir'de konsolos olan kişinin yerine başka bir kişinin konsolos tayin edildiği.

424

Fransız tüccarının vilayetinden getirdiği kuruşlardan vergi alınmaması gerekirken, Mısır ve İskenderiye iskelelerine gelen tüccarların getirdikleri kuruşlardan bazı kişiler tarafından vergi talep edildiği.

425

Fransızların kendi ihtiyaçları için getirdikleri mallardan Galata voyvodası ve emininin akçe talep ettiği.

426

İstanbul iskelelerine ticaret için gelenFransız tüccarlarının gemileri ile getirdikleri mallardan gümrük emininfazla akçe talep ederek kanuna aykırı davrandığı.

427

İstanbul'a gelen Fransız tüccarları gümrüklerini ödedikleri halde bazı kişiler tarafından tekrar akçe talep edilip zor duruma düşürüldüğü.

428

Galata'da oturan Fransız vatandaşlarından ve elçinin hizmetinde olan tercümanlardan Galata voyvodasının haraç talep etdiği.

429

Fransız tüccarları getirdikleri ve götürdükleri malların kanun gereğigümrüğünü ödediği halde, İzmir gümrük emini tarafından tüccarlardan tekrar gümrük talep edildiği.

430

Fransız tüccarları getirdikleri ve götürdükleri malların kanun gereğigümrüğünü ödediği halde, İzmir gümrük emini tarafından tüccarlardan tekrar gümrük talep edildiği.

431

Fransız tüccarı satın aldığı malların vergilerini ödediği halde,bazı kişiler tarafından tüccardan tekrar akçe talep edildiği.

432

Fransız tüccarı, İzmir İskelesi'nden aldığı malın gümrüklerini kanun gereği verdiği halde, İzmir gümrük emininin tüccarlardan tekrar gümrük talep ettiği.

433

İzmir'de olan Fransız tüccarından bazı kişiler tarafından fazla akçe alındığı.

434

İstanbul'da bulunan Fransa elçisivekilinin tüccar gemileriyle getirtdiği eşyalarından gümrük talep edilmemesi hakkında.

435

Galata'da bulunan Fransa ruhbanlarına ait olan bir kilisenin çatısının tamir edilmesi hakkında.

436

Fransız tüccarının gemileri ile vilayetlerinden getirdikleri ve götürdükleri mallardan kanun gereği alınan vergiden başka vergi talep edilmemesi.

437

İzmir konsolosunun yanında bulunan tercümanın ölmesi üzerine yerine başka bir tercümanın tayin edildiği.

438

Selanik'de bulunan Fransız konsolosunun ölmesi üzerine yerine başka bir konsolosun tayin edildiği.

439

Fransız elçisini getiren gemilerin tekrar vilayetlerine dönmelerine izin verildiği ve yolda kimse tarafından gemilere müdahale edilmemesi.

440

Fransız tüccarıgetirdiği ve alıp götürdüğümalların vergisini ödediği halde, bazı kişiler tarafından tekrar akçe talep edildiği.

441

Fransa'ya eşya taşıyan iki gemininin ücretini ödeyerek aldığı mallarına kimse tarafından müdahale edilmemesi hakkında.

442

Kandiye'de olan Fransız konsolosu ve tüccarlarından, bazı kişiler tarafından sahte senetle akçe talep edildiği.

443

Fransa beyzadelerinden olan bir kişinin Kudüs'ü ziyaret etmek için yola çıktığının bildirildiği üzere yol üzerinde beyzadenin ve yanında bulunan hizmetlilerinin güvenliklerinin ve ihtiyaçlarının sağlanması.

444

Avlonya'da bir Fransız gemisinin fırtınaya yakalanıp karaya oturduğu ve burada bulunan bazı kişiler tarafından geminin içindeki kişilerin esir edildiği ve eşyalara el konulduğu hakkında.

445

Fransa'daki kıtlıktan dolayı belli bir miktar buğdayın, Mısır'dan temin edilmesine izin verildiği.

446

İstanbul'da bulunan Fransa elçisi görevdeyken vefat ettiğinde, Galata'da bulunan kiliselerine defn edilmesine izin verildiği.

447

Fransız elçisinin ve vatandaşlarının ricâsı üzerine kiliselerine duvar inşa etmelerine izin verildiği.

448

Fransa donanmasının ihtiyacı içinbir miktar pirincinücreti karşılığındasatın alınmasına izin verildiği.

449

Avlonya'da bulunan konsolosa kalması için uygun bir yer ayarlanması.

450

Fransız tüccarlarının kendileri için senede bir defa İstanbul'a yakın iskelelerden belli bir miktar şarap almalarına izin verildiği.

451

Franız tüccarlarının kendileri için senede bir defa İstanbul'a yakın iskelelerden belli bir miktar şarap almalarına izin verildiği.

452

Fransıztüccarlarının getirdikleri kuruşlardan vergi alınmaması.

453

Fransa tüccarları, Sayda iskelelerinde gümrüklerini ödedikten sonra başka bir iskelede tekrar akçe talep edildiği.

454

İstanbul gümrük eminlerinin, Fransız tüccarlarından fazla akçe talep ettiği.

455

Fransız tüccarı Sayda iskelelerine getirdiği malın gümrüğünü ödediği halde, iskelede bulunan eminler tarafından tüccardan tekrar akçe alınıp rencide edildiği.

456

Fransız tüccarının satın aldığı buğdaya korsanlar tarafından el konulduğu.

457

Fransa donanmasının ihtiyacı içinbir miktar pirincinücreti karşılığındasatın alınmasına izin verildiği.

458

Kıbrıs'ta bulunan Fransız tüccarının Venedik konsolosundan alacağı olduğu.

459

Fransız tüccarının elçiye ödemesi gereken vergiyi ödemediği.

460

Fransız tüccarlarının akçeleriyle satın aldıkları malların, bazı kişiler tarafından eksik tartıldığı.

461

Ticaret için gelen Fransız gemisine içindekilerle birlikte el konulduğu.

462

Müslümanların oturduğu mahallelerde şarap satılmaması.

463

Trablusgarp korsanlarının, Fransız tüccar gemisine el koyduğu.

464

Trablusgarp korsanlarının esir ettiği iki Fransız tüccarının serbest bırakılması.

465

Halep'te oturan Fransız rahiplerinin ibadetlerini yerine getirmelerine müdahale edilmemesi.

466

İstanbul'da Fransa elçisinin tercümanlığına Yahûdi bir kişinin tayin edildiği.

467

Fransız tüccarı satın aldığı malların gümrüğünü ödedikten sonra tüccara kimse tarafından müdahale edilmemesi.

468

Yahûdi bir kişinin, Fransa tüccarından alacağının olduğu.

469

Fransız tüccarının satın aldığı mallardan kanun gereği belirlenen vergiden başka vergi alınmaması.

470

Fransa elçisinin hizmetinde olan tercümanın vergiden muaf olduğu.

471

Fransız tüccarının gemisi ile İstanbul'a gelirken fırtına sebebiyle Mudanya ile Mihaliç bölgesinde karaya oturması üzerine etrafta bulunan kişiler tarafından geminin içindeki mallara ek konulduğu.

472

Elçinin hizmetinde olan kişilerin İstanbul'a gelmek için yola çıktığı ve bunun üzerine yol üzerinde bulunanlar tarafından güvenliklerinin ve ihtiyaçlarının sağlanması.

473

Fransız tüccarlarımallarının gümrükleriniödedikleri halde, bazı kişiler tarafından tüccarlardan tekrar gümrük talep edildiği.

474

Edirne'den İstanbul'a giden Fransız elçisinin yol üzerinde bulunanlar tarafından ihtiyaçlarının ve güvenliğinin sağlanması.

475

Fransız tüccar vekilinin bir kişiden bir miktar alacağının olduğu.

476

Fransız tüccarının satın aldığı mallara müdahale edilmemesi.

477

Draç ve Avlonya iskelelerine ticaret için gelen Fransız tüccarının getirdiği ve aldığı malın konsolosa ait olan vergisini konsolosa ödemesi hakkında.

478

Dıraç ve Avlonya iskelelerinde bulunan Fransa konsolosununFransız tüccarlarını denetlemesi ve tüccarın ticareti yasak olan malları almasına engel olması.

479

İskenderiye limanına fazla gemi sığmadığı bunun üzerine iskeleye çok yakın başka bir yere ek bir limanyapılmasının istendiği.

480

Fransız tüccarlarından kanun gereği alınan gümrük vergisinden başka vergi talep edilmemesi.

481

Fransız beyzadesi Kandiye İskelesi'ne geldiğinde buradan satın aldığı mallara müdahale edilmemesi.

482

Fransız tüccarı getirdiği ve alıp götürdüğü mallarınkanun gereğigümrüğünü verdikten sonra, tüccardanbaşka akçe talep olunmaması.

483

İzmir İskelesi'ne ticaret için gelen Fransız tüccarlarının akçeleri ile satın aldıkları mallara müdahale edilmemesi.

484

Fransız konsolosunun ve tüccarlarının akçeleri ile satın aldıkları mallara müdahale edilmemesi.

485

Fransız tüccarının Akkâve Sayda iskelelerindensatın aldığı buğdaya, kimse tarafından müdahae edilmemesi.

486

Fransa donanması için Girit ve diğer adalardanalınan buğdaya, kimse tarafından müdahale edilmemesi.

487

Fransa donanmasına lazım olan keresteninsatın alınmasına izin verildiği.

488

Atina İskelesi'nde olan Fransa konsolosu ve tüccarlarının, sabun yapmak için satın aldıkları mallara kimse tarafından müdahale edilmemesi.

489

Fransız tüccarı Mısır İskelesi'nde, getirdikleri ve alıp götürdükleri mallarınkanun gereği gümrüğünü ödedikten sonra, başka bir iskelede tüccardan tekrar gümrük talep edildiği.

490

Mısır ve İskenderiye limanlarında Fransız tüccarının getirdiği kuruşlardan vergi talep edilmemesi.

491

Fransa donanması için satın alınan malların vergisi ödendikten sonra malların yola çıkmasına kimse tarafından müdahale edilmemesi.

492

Fransa donanması için satın alınan malların vergisi ödendikten sonra malların yola çıkmasına kimse tarafından müdahale edilmemesi.

493

On altı Fransız vatandaşının esir edildiğinin bildirilmesi üzerine esirlerin serbest bırakılmalarının iletildiği.

494

Fransa donanması için satın alınan malların vergisi ödendikten sonra malların yola çıkmasına kimse tarafından müdahale edilmemesi.

495

Fransa donanması için satın alınan malların vergisi ödendikten sonra malların gemilere yüklenmesine kimsenin müdahale etmemesi.

496

Trablusgarp korsanlarının, Osmanlı hizmetinde olan Fransız tüccar gemisi içinde bulunan kişileri esir ettiği.

497

Fransız esirlerin serbest bırakılması.

498

Fransa'ya bağlı olan Yahûdi tüccarlarınında, Fransız tüccarlarının ödediği gümrüklerden sorumlu olduğu.

499

Fransa konsolosu ve tüccarından, bazı kişiler tarafından sahte senetle akçe talep edildiği.

500

Fransa elçisinin kendi masrafları ve Fransız tüccarlarının ticareti için Fransa'dangelen altının Osmanlı altını ile değiştirilmesi.

501

Fransız tüccarının satın aldığı mallara müdahale edilmemesi

502

Venedik donanmasındanfirar eden Fransızların ve Fransa'ya bağlı olanlarıngüvenli bir şekilde memleketlerine gönderilmesi.

503

Fransıztüccarının Kandiye İskelesi'nden satın aldığı yağın vergisini ödendikten sonra yağın gemilere yüklenmesine kimse tarafından müdahale edilmemesi.

504

Fransıztüccarının Kandiye İskelesi'nden satın aldığı yağın vergisini ödendikten sonra yağın gemilere yüklenmesine kimse tarafından müdahale edilmemesi.

505

Mısır ve İskenderiye'de olan Fransız tüccarlarının kendileri için belli bir miktar şarap almalarına izin verildiği

506

Draç ve Avlonya iskelelerinde konsolos vekili olan kişinin, yeni konsolos gelmesi üzerine elinden yetkilerinin alındığı.

507

Fransa elçisinin tercümanlarının senede bir defa İstanbul'ayakın iskelelerdenbelli bir miktar şarap almalarına izin verildiği.

508

Venedik donanmasındanfirar eden Fransızların ve Fransa'ya bağlı olanlarıngüvenli bir şekilde memleketlerine gönderilmesi.

509

Fransız gemi reisi gemisiyle götürdüğü malın gümrüğünü ödedikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp, gitmesine müsaade edilmesi.

510

Fransız gemi reisi gemisiyle götürdüğü malın gümrüğünü ödedikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp, gitmesine müsaade edilmesi.

511

Fransa elçisinin, İskenderiye gümrük emini olan kişi ile davalık olduğu.

512

Fransa elçisinin tercümanlarının senede bir defa İstanbul'ayakın iskelelerdenbelli bir miktar şarap almalarına izin verildiği

513

Fransız tüccarının Selânik İskelesi'nde, satın aldığı mallarıngümrüğünü ödediği halde, tüccardan tekrar akçe talep edildiği.

514

Fransa donanması için belli bir miktar pirinç alınmasına izin verildiği.

515

Mısır'da bulunan Fransa konsolosundan ve tüccarından zorla haraç talep edildiği.

516

Fransız tüccarlarının getirdiği ve alıp götürdüğü mallardan kanuna aykırı akçe talebinde bulunulmaması ve kanunda yer alan mikdar kadar gümrük alınması.

518

İskenderiye'de bulunan Fransız tüccarınınticaret yapmasına bazı kişiler tarafaından engel olunduğu.

519

Fransız tüccarı, Mısır iskelelerinden birinde gümrüğünü ödediği halde, başka bir iskelede tüccardan tekrar akçe talep edildiği.

520

İskenderiye Limanı'nda bulunan Fransız tüccar gemisinden, Kıbrıs beylerbeyisinin hediye adıyla akçe talep ettiği.

521

Cezayir, Tunus ve Trablusgarp korsanlarının gemilerinde, Fransız eşyası ve esiri bulunur ise eşyaların iade edilmesi ve esirlerin serbest bırakılması hakkında.

522

Fransız gemi reislerinin izin belgeleriyle taşıdıkları mallara müdahale edilmemesi.

523

Fransa donanması için bir miktar pirinç satın alınmasına izin verildiği.

524

Mısır'da olan Fransa konsolosu ve Fransız tüccarlarının kendileri için getirdikleri şaraptan haraç talep edilmemesi.

525

İskenderiye gümrük emini Fransız gemi reislerinin ödediği vergiyi yeterli bulmayıp, reislerden tekrar vergi talep ettiği.

[525a][277]

Fransız gemi reisine kanun üzere hüküm yazıldığı.

526

Fransa elçisinin senede bir defa İstanbul'a yakın iskelelerden şarap almasına izin verildiği

527

Fransa elçisinin hizmetinden olan tercümanların senede bir defa İstanbul'a yakın iskelelerden şarap almalarına izin verildiği bu yüzden tercümanlara kimse tarafından müdahale edilmemesi.

528

Fransız tüccarlarının senede bir defa İstanbul'a yakın iskelelerden şarap almalarına izin verildiği bu yüzden kimse tarafından müdahale edilmemesi.

529

Fransız tüccarının kendi gemisi ile İstanbul'a getirdiği ve yüklediği mallarına kimse tarafından müdahale edilmemesi.

530

Fransız tüccarı getirdiği malların gümrüğünü ödedikten sonra, tüccardan tekrar gümrük talep edilmemesi.

531

Fransız gemi reisi gemisiyle götürdüğü malın gümrüğünü ödedikten sonra Boğazhisarları'nda aranıp, gitmesine müsaade edilmesi.

[277] Defterde bu hükme numara verilmediğinden bu şekilde gösterilmiştir.

METİN

[1-3] Boş sayfalar

[4]

Hüve

Der-zamân-ı Hazret-i Sadr-ı a‘zam Fâzıl Ahmed Paşa *yesserallâhu mâ-yeşâ*

Fî evâili Cemâziyelâhire sene 1076

Françelüye virilen Ahkâm-ı şerîfe kaydıdır.

Der-asr-ı Re’îsülküttâb Hazret-i Acemzâde Hüseyin Efendi *tâle bekāhu*

1

İzmir monlâsına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde olan Françe pâdişâhının elçisi Denis de La Hane Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp İzmir İskelesi’nde olan yedi kıt‘a Françe sefîneleri yüklerin tutup vilâyetlerine revân olmalariçün mukkademâ emr-i şerîf virilmişken sâbıkā İzmir kadısını ta‘cîz içün revân olmalarına mâni‘ olmağla kimesne rencîde eylemeyüp emîn ü sâlim yollanmak içün emr-i şerîf virilmişdir.

Fî evâhiri C sene [10]76

2

Halep paşasına ve monlâsına hüküm ki:

Françe elçisi Denis de La Hane Vantelet arz-ı hâl gönderüp mahrûse-i Halep’de vâkı‘ hâlâ gümrük emîni olan Mustafa ve tarafından İskenderun İskelesi’nde nâzır olan kethüdâsı Hüseyin ile Halil nâm kimesneler bilâ-sebep mücerred ekl ü bel‘ içün rencîde eylediklerinden mâ‘adâ tüccârımızın dahi emti‘aların resm-i âdîdeden ziyâde almayınca gümrükden çıkartmayup ve sefînelerimiz avdet eylemek iktizâ eyledikde İskenderun İskelesi’ne kârbanlarımız ziyâde haklamayınca yürütmeyüp bunun emsâli zulm ü te‘addîlerinin nihâyeti olmayup tüccârımız perâkende ve perîşân olup iskelenin mu‘attal kalmasına bâ‘is olmalarına kānûn-ı kadîme ve ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir te‘addî olunmayup ziyâde aldıkların girüye redd ve min-ba‘d ahidnâme-i hümâyûn mûcebince her vechile himâyet ü sıyânet olunmak içün ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda Françe pâdişâhının rızâsı üzre tâcirleri vilâyetinden getürdükleri ve alup götürdükleri metâ‘dan kadîmde ne bahâya tutulup gümrük alınugeldi ise girü ol minvâl üzre alınup ziyâde bahâya tutulmaya diyü ahidnâmede mastûr olup ve bey‘ ü

şirâ eyledikleri emti‘a ve eşyâlarından yüzde beş akçe gümrük virüp ziyâde talebiyle rencîde olunmamak içün dahi mukkademâ evâmir-i şerîfe virildüği mukayyed bulunmağın. İmdi; ahidnâme-i hümâyûna mugâyir te‘addî itdirilmeyüp ve itdikleri sübût bulur ise aldıkları eşyâ bî-kusūr edâ itdirilüp ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki.

Fî evâili Ş sene [10]76

3

Halep paşasına ve monlâsına hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl gönderüp Halep Gümrük Emîni Mustafa ve tarafından İskenderun İskelesi’nde nâzır olan kethüdâsı Hüseyin ile Halil nâm kimesneler bilâ-sebep rencîde itdiklerinden mâ‘adâ konsolosumuzu ve vekîllerini tahammül olunmaz hakāret ve sefîne re’îslerimizin her birine darb-ı şedîd ile darb ve eziyet idüp şöyle kim ticâretimiz mu‘allak ve tüccârımız perâkende ve perîşân ve iskele mu‘attal kalmak mertebesine bâ‘is olmağın ahidnâme-i hümâyûna mugâyir te‘addî vü tecâvüz ve rencîde vü remîde idenlerin haklarından gelinmek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda France pâdişâhının elçilerine ve konsoloslarına ve tercümânlarına ve tüccârlarına ve sâir re‘âyâsına dahl ü ta‘arruz olunmayup zıll-i zalîl-i ma‘delet-intimâmızda âsûde-hâl ve müreffehü’l-bâl olalar diyü mastûr ve mukkayyed olmağın. İmdi; ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir hareket eyledikleriçün muhkem te’dîp olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki.

Fî evâsıtı Ş sene [10]76

4

Mefâhirü’l-ümerâi’l-kirâm merâci‘ü’l-küberâi’l-fihâm zü’l-kadr ve’l-ihtirâm el-muhtassû bi-mezîd-i inâyeti’l-meliki’l-‘allâm Südde-i sa‘âdetimden karadan ve deryâdan France vilâyeti sınurına varınca yol üzerinde vâkı‘ olan sancakbeğleri *dâme ‘izzühüm* ve mefâhirü’l-kuzât ve’l-hukkâm me‘âdinü’l-feza‘il ve’l-kelâm yol üzerinde vâkı‘ olan kadılar *zîde fazlühüm* ve mefâhirü’l-emâsil ve’l akrân zikr olunan kadılıklarda vâkı‘ olan kal‘a dizdârları ve iskele emînleri *zîde kadruhum* tevkī‘-i refî‘-i hümâyûn vâsıl olıcak ma‘lûm ola ki;

[5] Âsitâne-i sa‘âdetimde France pâdişâhının hâlâ mukīm olan elçisi kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Denis de La Haye Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp France pâdişâhının kalyonuyla elçilik hidmetiyle gelüp edâ-yı hidmet itdüği haberiyle beğzâdeleri âdemleriyle ve kalyonuyla girü France vilâyetine avdet itmekle kānun üzre Boğazhisarları’nda harc ve

avâidnâmıyla rencîde itdirilmeyüp içinde olan beğzâdeleri tâifesiyle emîn ü sâlim revân olunmak içün emr-i şerîfim virilmek bâbında inâyet recâ itmeğin. Südde-i sa‘âdetimden kalkup deryâdan ve karadan taht-ı hükûmetinize dâhil olan kasabât u kurâya uğradıkda içinde olan beğzâdelere ve âdemlerine ve davar ve neferlerine ve cemî‘ esbâb u eskāllerine ve davarlarına min-ba‘d dahl ü ta‘arruz itdirülmeyüp ve narh-ı rûzî üzre akçeleri ile zâd ü zevâde ve sâir mühimmâtları tedârik olunup emîn ü sâlim birbirinize îsâl olunmak bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki;

Varduklarında her kangınızın taht-ı hükûmetine dahl olur ise menâzil ü merâhilde ve benderlerde ve Boğazhisarları’nda min-ba‘d harc ve avâid talebiyle rencîde vü remîde olunmayup içinde olan beğzâdelerine ve âdemlerine ve kalyon re’îsine ve sâir neferlerine ve davarlarına ve esbâb u eskāline kimesneyi dahl ü ta‘arruz itdürmeyüp emîn ü sâlim birbirinize ulaşdırup narh-ı rûzî üzre akçeleri ile zâd ü zevâde ve sâir mühimmâtların tedârik eyleyesiz ve lâzim olan kirâ bârgîrlerin iktizâ itdüğüne göre akçe ile tutdurup ber-husûs te‘allül ve müzâyaka çekdirmekden hazer eyleyesiz ve siz ki neferât ağalarısız mahûf u muhâtara olan yerlerde yanına kifâyet mikdârı âdemler koşup birbirinize îsâl eyleyesiz. Françe pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetime ihlâs u ihtisâsda sâbit-kadem olduğu ecilden merkūmun elçisinin hakkınızda şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essirdir ana göre basîret ü intibâh üzre olup avk u te’hîrden ve ihmâl ü müsâheleden ve âdemlerine ve davarlarına ve esvâb u eskāline ta‘arruz olunmakdan ihtirâz eyleyüp emrimin icrâsında sa‘y ü dikkat ve sarf-ı himmet eyleyesiz şöyle bilesiz ve bâ‘de’n-nazar bu hükm-i hümâyûnumu ellerinde ibkā idüp alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasız.

Tahrîren fî evâsıtı şehr-i Şa‘bânü'l-mu‘azzam sene seb‘a ve sittîn ve elf.

5

Galata kadısına hüküm ki:

Françe elçisi Denis de La Haye Vantelet Der-i Devlet’e arz-ı hâl idüp Françe elçilerinin ve âdemlerinin kefâf-ı nefsleriçün içün her sene İstanbul’a karîb iskelelerden yedi bin müdre hamr almak ta‘yîn olunup gümrük ve sâir rüsûm ve harc alınmamak üzre mukaddemâ dahi evâmir-i şerîfe virilmekle taht-ı kazâna tâbi‘ Bandırma ve Berme? ve sâir iskelelerde her sene ahidnâme-i hümâyûn mûcebince alınur iken hâliyâ Bandırma ve Berme? ve sâir ana tâbi‘ olan iskelelerin emînleri ve subaşıları ve sâirleri mücerred ahz ü celb içün elçi-i mûmâ-ileyhin tarafından varan âdemlerine cefâ vü te‘addî eyledüğünden gayrı hamr tahmîl eyledikleri gemi re’îsinden bi-gayrı hakk bî-vech akçe taleb eyleyüp hamr ol civâra müdreleri dahi saklatdırup bid‘at ihdâs itmek

isteyüp cefâ vü eziyetten hâlî olmaduğun bildürüp emîn-i mezbûra bir vechile te‘allül itdirülmeyüp men‘ ü def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim virilmek recâ itmeğin vech-i meşrûh üzre amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda mukaddemâ ve hâlâ sâdır olan evâmir-i şerîfem mûcebince amel idüp dahi iskele emînlerine ve subaşılara ve sâirlere muhkem tenbîh ü te’kîd eyleyesin ki mücerred ahz ü celb içün elçi-i mûmâ-ileyhin âdemlerine cefâ vü te‘addî eylemeyüp ve hamr tahmîl eyledikleri gemi re’îslerinden bi-gayrı hakk bî-vech bir akçe ve bir habbe taleb eylemeyüp **[6]** ve hamr ol civâra müdreleri saklatdırmayup bid‘at ihdâs eylemeye ve itdirmeyüp men‘ ü def‘ eyleyesin şöyle ki emîn-i mezbûr bu def‘a dahi memnû‘ olmayup elçi-i mûmâ-ileyhin âdemlerini ve gemi re’îsini rencîde vü remîde itmek isterler ise vukū‘u üzre Âsitâne-i sa‘âdetime yazup arz eyleyesin bu husûs içün tekrâr emrim varmalu eylemeyesin şöyle bilesin ve bâ‘de’n-nazar bu hükm-i hümâyûnumu elçi-i mûmâ-ileyhin âdemi elinde ibkā idüp alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasın.

Tahrîren fî evâili Ramazan sene [10]76

6

Sakız cezîresi muhâfazasında olan paşaya ve kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde Françe pâdişâhının mukīm olan elçisi Denis de La Hane Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp senin tarafından cezîre-i mezbûrede olan Françe konsolosuna ve Cizvit dimekle ma‘rûf ruhbânlarına hilâf-ı şer‘-i şerîf ve bi-gayrı hakk mücerred ta‘cîz ve ekl ü bel‘ içün rencîde idüp ruhbânlarının manastırların mühürleyüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn küllî gadr u hayf eylediklerin bildirüp zikr olunan konsolosların ve ruhbânları rencîde olunmayup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn mühürlenen manastırları açılup şer‘î da‘vâsı olanlar ahidnâme-i hümâyûn mûcebince Âsitâne-i sa‘âdetimde Dîvân-ı hümâyûnumda görülüp bir vechile rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda,husûs-ı mezbûre mukayyed olup göresin arz olunduğu üzre Françe pâdişâhı atabe-i ulyâma sadâkatle arz-ı hulûs idüp cadde-i istikāmetde sâbit-kadem olmağla Françelüye dahl ü ta‘arruz olunduğuna kat‘â rızâ-yı hümâyûnum yokdur. İmdi; merkūmân Françe konsolosuna ve Cizvit dimekle ma‘rûf ruhbân tâifesine bir vechile te‘addî vü tecâvüz ve rencîde vü remîde eylemeyüp ve manastırların açdırup şer‘î da‘vâsı olanlar ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince Âsitâne-i sa‘âdetimde Dîvân-ı hümâyûnumda görülüp bir vechile rencîde vü remîde eylemeyüp ve itdirmeyesin ve

hâlâ sâdır olan emr-i şerîfimin mazmûn-ı hümâyûnuyla amel eyleyesin şöyle bilesin ve bâ‘de’n-nazar yazılmışdır.

Hurrire fî evâili N sene [10]76

7

Kudüs-i Şerîf sancağına mutasarrıf olan beğlerbeğine ve Kudüs-i Şerîf monlâsına hüküm ki:

Kudüs-i Şerîf’de vâkı‘ Kamâme’de ahidnâme-i hümâyûn mûcebince olan ruhbân tâifesi tarîkleri üzre bundan akdem inâyet olunan evâmir-i şerîfe mûcebince süvâr idegeldikleri üzre süvâr idüp âyîn-i tarîkleri vücûda getürüp kadîmden olıgeldüği üzre paskalyalarında ve sâir günlerinde sâir tâifelerden mukaddem Kamâme’de tilâvetlerin idüp yedlerinde olan evâmir ve temessükât mûcebince emr-i şerîf virilmek recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna ve defterlere mürâca‘at olundukda Françelüden Kudüs-i Şerîf ziyâretine gelüp gidenlere ve Kamâme ve kenîsede olan ruhbânlarına dahl ü ta‘arruz olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mukayyed olduğundan mâ‘adâ kadîmü’l-eyyâmdan berü Efrenc ruhbânları Kudüs-i Şerîf’de mütemekkin olalıdan berü senede bir kerre Paskalyalarında sekiz gün mukaddem mu‘tâdları üzre Hamârü’l-garâre? ta‘bîr olunur âdetleri Tûr-ı Zeytâ dimekle ma‘rûf cebel-i mübârekede ibtidâ Vâdiyü‘l-Mahşer nâm mahallin içinde Hazret-i ‘Îsâ aleyhisselâma kırâ’at iderek Bâb-ı Dâvud’dan Kudüs-i Şerîf’e ve ba‘dehû Deyrü'l-Amûd nâm manastırlarına duhûl eyleyüp hâlâ hâkim ve zâbıtlardan ve sâirlerden kimesne dahl ü ta‘arruz eylemeyüp dâimâ himâyet ü sıyânet olunmasiçün mukaddemâ evâmir-i şerîfe virildüği defterde mastûr u mukayyed bulunmağın derkenârı mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, mukaddemâ ve hâlâ virilen evâmir-i şerîfem ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel idüp dahi Françe ruhbânı tâifesi tarîkleri üzre bundan akdem süvâr idegeldükleri üzre süvâr idüp âyîn-i tarîklerin vücûda getürüp kadîmden olıgeldüği üzre paskalyalarında ve sâir günlerinde sâir tâifeden mukaddem Kamâme’de tilâvetlerin idüp yedlerinde olan hüccet ve evâmir ve sâir temessükâtları mûcebince amel olunup Kudüs-i Şerîf ziyâretine gelüp gidenlere ve Kamâme ve kenîsede olan ruhbânlarına müdâhale olunmayup himâye olunmak içün emr-i şerîf yazılmışdır.

Fî evâsıtı N sene [10]76

[7]

8

Galata monlâsına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde Françe pâdişâhının mukīm olan elçisi Denis arz-ı hâl gönderüp hidmetlerinde olan tercümânları ve Françe re‘âyâsı ve anlara müte‘allik oğulları ve sâirleri ahidnâme-i hümâyûn mûcebince harâcdan ve sâir tekâlif-i örfiyyeden mu‘âf olup bu ana değin âsûde-hâl üzre iken ba‘zılar zimmî tâifesinden ve gayrıdan müdâhale olunup bizimle ma‘an sürsat ve kürekçi akçesi ve sâir tekâlif talebiyle rencîde itmeleriyle men‘ ü def‘ olunmağiçün emr-i şerîfim virilmek bâbında inâyet recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir min-ba‘d dahl ü ta‘arruz olunmamak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel idüp dahi müşârün-ileyh Françe pâdişâhı Âsitâne-i sa‘âdetimle hulûs ve muzâfât üzre olmağla elçileri hidmetinde olan tercümânları ve Françe re‘âyâsı ve oğulları ve anlara müte‘allik olanları harâcdâr ve sürsat ve kürekçi akçesi ve sâir tekâlif ile dahl ü ta‘arruz itdirmeyesin inâd üzre olanları yazup arz eyleye şöyle bilesin ve bâ‘de’n-nazar yazılmışdır.

Fî evâsıtı N sene [10]76

9

İzmir monlâsına ve İzmir’de olan Dergâh-ı âlî kapucıbaşılarından Ali *dâme mecdühû*ya hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp hâliyâ İzmir İskelesi’nde olan Françe sefînelerinden üç kıt‘a sefîneleri yüklü olup vilâyetlerine revân olmalariçün bundan akdem izn-i hümâyûnum virilmişken salıvirilmemekle imdi; yüklü olan gemileri salıvirilüp ve boş olan gemileri dahi hidmet-i hümâyûna lâzim değil ise yüklerin tutup girü vilâyetlerine revân olmalariçün ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında emr-i şerîfim virilmek recâ itmeğin mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü’l-kadrim üzre amel idüp zikr olunan Françe tâifesinin İzmir İskelesi’nde yüklü olan üç aded sefîneleri alıkoduğun vâkı‘ ise kat‘â rızâ-yı hümâyûnum yokdur. İmdi; yüklü olan üç aded sefîneleri salıvirüp mâ‘adâsın dahi hidmet-i hümâyûnuma lâzim değil ise yüklerin tutdurup vilâyetlerine yollayup min- ba‘d ahidnâme-i hümâyûnuma ve mukaddemâ ve hâlâ sâdır olan evâmir-i şerîfemîn hilâfından ihtirâz üzre olasın şöyle bilesin.

Tahrîren fî evâhiri şehr-i Ramazân sene [10]76

Der-zamân-ı kāim-makām-ı Re'îsülküttâb hazret-i Hüseyin Efendi *tâlebekāhû* der-Edirne sene 1076

10

Kal'a-i Sultâniye ve Kilidülbahr kadılarına ve zikr olunan kal'aların dizdârlarına hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl sunup bundan akdem Âsitâne-i sa'âdetim İskelesi'nde olan Françelü Sere? nâm kapudân gemisin yükledüp gitmek sadedinde iken asker-i İslâm götürmek içün fermânım olmağla mezbûr kapudân yükün boşaldup asker-i İslâmı mahall-i me'mûra ulaşdırup yine Âsitâne-i sa'âdetime gelüp yükün yükledüp memnû'âtdan bir şey olmamak üzre kadîmden olıgeldüği vechle Boğazhisar'da yoklanup girü France vilâyetine revân olmağiçün izn-i şerîfim recâ eyledikde ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim üzre amel idüp dahi Âsitâne-i sa'âdetim İskelesi'nde olan Françelü merkūm kapudân gemisi ile hidemât-ı hümâyûnumu edâ idüp memnû'âtdan bir şey olmamak üzre kadîmden olıgeldüği vechle Boğazhisar'da yoklanup girü France vilâyetine gitmek içün izn-i hümâyûnum erzân kılınmağın min-ba'd ahidnâme-i hümâyûna ve emr-i şerîfime muhâlif kimesneyi dahl ü ta'arruz itdirmeyesiz.

Fî evâhiri Za sene 1076

Bir sûreti

Françelü Andre nâm kapudân gemisi ile girü France vilâyetine gitmek içün ahidnâme-i hümâyûn mûcebince izin virilmişdir.

Fî evâhiri Za sene [10]76

[8]

11

Ber-vech-i arpalık Ankara sancağına mutasarrıf olan ( ) *dâme ikbâlühû*ya ve ber-vech-i arpalık Ankara kadısı ve Beğpazarı kazâsına mutasarrıf olan Mevlânâ ( ) *zîdet fezâilühümâ* ve Beğpazarı voyvodası olan ( ) *zîde kadruhûya* hüküm ki:

France elçisi kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Denis de La Haye Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp France tüccârlarından Can Batista Yuri nâm France ol cânibe varup mütemekkin itmek murâd itmekle mezkûr tüccâr ol tarafa vardıkda bir kimesne akçe taleb ider ise mâdam ki

yedlerinde hüccet-i şer‘iyyeleri olmadıkça ahidnâme-i hümâyûna muhâlif istimâ‘ olunmayup dahl ü ta‘arruz olunmamak bâbında emr-i şerîfim virilmek recâsına i‘lâm eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda memâlik-i mahrûsemde bey‘ ü şirâ ve ticâret ve kefâlet husûslarında ve sâir umûr-ı şer‘iyyede kadıya varup sebt ü sicill itdirüp veya hüccet alalar sonra nizâ‘ olur ise hüccet ve sicille nazar olunup mûcebiyle amel oluna bu ikisinden biri olmayup mücerred şâhid-i zor ikāmet idüp hilâf-ı şer‘-i şerîf nesne da‘vâ iderler ise mâdam ki kadılardan hüccetleri olmayup veyâhud sicilde mukayyed bulunmağın anın gibi tezvîr itdirilmeyüp hilâf-ı şer‘-i şerîf olan da‘vâları istimâ‘ olmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü’l-kadrim mûcebince amel idüp dahi mezkûr tüccâr ol tarafa varup mütemekkin oldukda bir kimesne gelüp nesne da‘vâ ider ise mâdam ki kadıdan hücceti olmayup veyâhud sicilde mukayyed bulunmaya anın gibi tezvîr itdirilmeyüp hilâf-ı şer‘-i şerîf olan da‘vâları istimâ‘ olunmaya min-ba‘d şer‘-i şerîfe ve ahidnâme-i hümâyûna ve emr-i şerîfime muhâlif kimesneye iş itdirmeyesin diyü yazılmışdır.

Fî evâili M sene [10]77

12

Ber-vech-i arpalık Ankara sancağına mutasarrıf olan ( ) *dâme ikbâlühû*ya ve Ankara kadısı ve ber-vech-i arpalık Beğpazarı kazâsına mutasarrıf olan Mevlânâ ( )*zîdet fezâilühümâ*ya ve Beğpazarı voyvodası ( ) *zîde kadruhû*ya hüküm ki:

France elçisi kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Denis de La Haye Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françelü tüccârlarından Can Batista Yuri nâm tüccâr varup ol etrâfda ticâret itmek murâd itmekle mezbûr Françelü ticâret tarîkıyle ol mahâllere vardıkda âhardan müdâhale ve rencîde eylememek bâbında emr-i şerîfim virilmek recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda Françelü olup emân üzre gelüp giden tüccâr tâifesi ve ol diyâr tâcirleri ve tercümânları ve sâir âdemleri deryâdan ve karadan memâlik-i mahrûseme gelüp bey‘ ü şirâ ve ticâret eyleyüp şöyle ki rüsûm-ı âdiye ve konsolosluk hakkıdır âdet-i kānun üzre virdiklerinden sonra gelişde ve gidişde kapudânlardan ve deryâda yürüyen hassa ve gönüllü re’îslerinden ve gayrıdan ve askerî halkından kimesne mâni‘ olmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim mûcebince amel idüp dahi mezkûr tüccâr ol etrâfa ticâret tarîkıyle vardıkda mezkûru ahidnâme-i hümâyûna mugâyir kimesneye müdâhale ve rencîde itdirmeyüp men‘ ü def‘ eyleyüp min-ba‘d emr-i şerîfime muhâlif âharı dahl ü ta‘arruz itdirmeyesin diyü yazılmışdır.

Fî evâili M sene [10]77

13

Sultâniye kadısına ve Boğazhisar Kal‘ası dizdârına hüküm ki:

France Pâdişahı'nın Âsitâne-i sa‘âdetimde elçisi olan kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Denis de La Haye Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp France kapudânlarından ( )nâm Françelü sefîne? ta‘bîr olunur gemisi ile getürdüği ve alup götürdüğü metâ‘ın ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince gümrüğün edâ idüp France vilâyetine gitmek murâd itmekle Boğazhisarları'nda eğlendirmeyüp memnû‘âtdan olmayup mu‘tâd-ı kadîm üzre yoklandıkdan sonra salıvirüp yola revân olmak bâbında icâzet-i hümâyûnum virilmek recâ itmeğin kānun-ı kadîm ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi mezkûr gemisi ile getürdüği ve alup götürdüğü metâ‘ın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ idüp France vilâyetine gitmek murâd itmekle Boğazhisarları'nda eğlendirmeyüp memnû‘âtdan olmayup mu‘tâd-ı kadîm üzre yoklandıkdan sonra salıvirüp yola revân olmak içün izin viresin diyü yazılmışdır.

Fî evâili M sene [10]77

14

Kāim-makām Yusuf Paşa'ya ve Gümrük emînine hüküm ki:

France elçisi ( ) arz-ı hâl sunup Âsitâne-i sa‘âdetimde olan France sefînelerinden Seke nâm re'îsin sefînesi yükün tutup France vilâyetine gitmek iktizâ itmekle izn-i hümâyûnum virilmek recâ eyledüği ecilden merkūm re'îsin sefînesi iktizâ hasebiyle France vilâyetine gitmeğe izin virilüp âhardan dahl olunmamak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim üzre amel idüp dahi merkūm re'îsin sefînesi Âsitâne-i sa‘âdetimde yükün tutdukdan sonra France

vilâyetine gitmeğe izin virilüp min-ba‘d mezkûr re’îsi âhara dahl ü ta‘arruz itdirmeyesin.

[Fî] sene [10]77

[9]

15

Âsitâne-i sa‘âdetden Ankara’ya varınca yol üzerinde vâkı‘ olan kadılara ve kal‘a dizdârlarına ve sâir zâbıtlara hüküm ki:

France elçisi Denis de La Haye Vantelet arz-ı hâl gönderüp France tüccârlarından Can Batista Yuri nâm Françelü içün hâlâ Âsitâne-i sa‘âdetimden Ankara’ya ve Beğpazarı nâm mahâllere ticâret itmek içün revân olmak murâd itmekle mezkûr tüccârın kendüye ve bir nefer hidmetkârına ve davarına ve sâir eşyâsına kimesne müdâhale itmeyüp mahûf u muhâtaraolan yerlerde yanına yarar kulaguzlar koşup emîn ü sâlim birbirinize ulaşdırup mürûr u ubûr itdirilüp kimesne rencîde eylememek bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü’l-kadrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi mezbûr tüccâr ticâret itmek içün ol mahâllere revân oldukda kendüye ve bir nefer hidmetkârına ve davar ve sâir eşyâsına kimesne müdâhale eylemeyüp mahûf u muhâtara olan yerlerde yanına yarar kulaguzlar koşup emîn ü sâlim birbirinize ulaşdırup mürûr u ubûr itdirüp kimesneye rencîde vü remîde itdirmeyesin diyü yazılmışdır.

[Fî] sene [10]77

16

Âsitâne-i sa‘âdetimden Boğdan’a varup gelince yol üzerinde vâkı‘ olan kadılara ve kethüdâyeri ve yeniçeri serdârları ve kal‘a dizdârları ve ümenâ ve alay beği ve sâir iş erine hüküm ki:

France elçisi Denis de La Haye Vantelet arz-ı hâl idüp Françelülerden İrno nâm France bir nefer âdemisi ile vilâyet-i Boğdan’a revân olmak murâd itmekle gidişde ve gelişde kendüye ve hidmetkâra ve davarlarına ve melbûsât ve sâir eşyâsına kimesne müdâhale eylemeyüp mahûf u muhâtaraolan yerlerde yanına yarar kulaguzlar koşup emîn ü sâlim birbirinize mürûr u ubûr itdirüp kimesne rencîde eylememek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün şurûtuyla yazılmışdır.

Fî R sene [10]77

17

İzmir mollasına hüküm ki:

France elçisi Denis de La Haye Vantelet arz-ı hâl idüp mahrûse-i İzmir'de hidemât-ı hümâyûna ta'yîn olunan gemilerden mâ'adâ yüklü olan üç yük gemi vilâyetlerine revân olmağla izn-i hümâyûnum virilmek recâ itmeğin ücret ile tutulan gemilerden mâ'adâsına dahl olunmaya diyü şurûtuyla yazılmışdır.

Der sene [10]77

Der-zamân-ı kāim-makām-ı Re'îsülküttâb hazret-i Hacı Mustafa Efendi def'a-i sânî der-Edirne.

18

Sultâniye kadısına ve Boğazhisar Kal'ası dizdârına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde tüccâr vekîli olan kıdvetü a'yânü'l-milleti'l-Mesîhiyye Denis de La Haye Vantelet *hutimet avâkıbuhû* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp France kapudânlarından İnardük? nâm France kapudânı gemisi ile getürdüği ve alup götürdüğü metâ'ın ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince gümrüğün edâ idüp France vilâyetine gitmek murâd itmekle Boğazhisarları'nda eğlendirmeyüp memnû'âtdan metâ' olmamak içün mu'tâd-ı kadîm üzre yoklandıkdan sonra salıvirilüp yoluna revân olmak bâbında icâzet-i hümâyûnum virilmek recâ itmeğin gemilerde navlun ile tutulan sefînelerden değil ise kānun-ı kadîm ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunup yoluna revân itdirilmek içün emr-i şerîf yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ca sene 1077

[10]

19

Sultâniye kadısına ve Boğazhisar Kal'ası dizdârına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm olan elçisi kıdvetü a'yânü'l-milleti'l-Mesîhiyye Denis de La Haye Vantelet *hutimet avâkıbuhû* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp France kapudânlarından Martoni nâm France kapudânı gemisi ile getürdüği ve alup götürdüğü metâ'ın ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince gümrüğün edâ idüp France vilâyetine gitmek murâd itmekle Boğazhisarları'nda eğlendirilmeyüp memnû'âtdan metâ' olmamak ve mu'tâd-ı kadîm üzre yoklandıkdan sonra salıvirilüp yoluna revân olmak bâbında icâzet-i hümâyûnum virilmek recâ itmeğin mukaddemâ

navlun virilen sefînelerden değil ise ve hâliyâ Girid'e zehâyir nakli içün tutulan sefînelerden değil ise kānun-ı kadîm ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunup salıvirilmek emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri şehri Ca sene 1077

20

İzmir kadısına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm olan elçisi kıdvetü a'yânü'l-milleti'l-Mesîhiyye Denis de La Haye Vantelet *hutimet avâkıbuhû* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp Girid'e gidecek peksimet tahmîl olunup tutulan France gemilerinden gayrı İzmir İskelesi'nde kendüler tahmîl eyledikleri France gemilerinden dokuz aded gemileri ile getürdükleri ve alup götürdükleri metâ'ın ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince gümrüğün edâ idüp France vilâyetine gitmek murâd itmekle memnû'âtdan metâ' olmamak içün mu'tâd-ı kadîm üzre yoklandıkdan sonra salıvirilüp yollarına revân olmaları bâbında icâzet-i hümâyûnum virilmek recâ itmeğin navlun virilen sefînelerden değiller ise ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince izin virilmek emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri Ca sene 1077

21

… beğlerbeğisi olup Safed ve Sayda ve Beyrut mukāta'atına mutasarrıf olan Halil *dâme ikbâlühû*:

France elçisi Denis de La Ha Vantelet Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl idüp sen ki müşârün-ileyhsin France tüccârı üzerlerine harîr bıragup iki bin guruş kadar zararları olduğundan gayrı ba'zı cevâ'ize? sabr idecek ona teklîf idüp tüccâr tâifesi olmamağla mukābelesinde bir mikdâr akçelerin alup ahidnâme-i hümâyûna mugâyir rencîde eylemişsin min-ba'd rızâları olmadıkça ol makūlesi bıragup rencîde eylemeye diyü şurûtuyla yazılmışdır.

[Fî] sene [10]77

22

Âsitâne-i sa'âdetde kāim-makām paşaya hüküm ki:

France elçisi Denis de La Ha Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl idüp France tüccârının bey' ü şirâ husûsunda da'vâ ve nizâ'ları oldukda defterleri Edirne'de olmağla tercümânlarıyla Dîvân-ı Edirne'ye havâle olunmak içün yazılmışdır.

[Fî] sene [10]77

23

Âsitâne-i sa‘âdetde kāim-makām paşaya hüküm ki:

France elçisi Denis de La Ha Vantelet arz-ı hâl idüp France tüccârının bey‘ ü şirâ‘ı husûsunda ba‘zı da‘vâ ve nizâ‘ları oldukda ahidnâme defterleri Edirne’de olmağla vâkı‘ olan da‘vâları tercümânlarıyla Edirne’ye havâle olunmak içün yazılmışdır.

Fî R sene [10]77

24

Nişân oldur ki:

Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm olan France elçisi Denis de La Haye Vantelet Orduyı hümâyûna arz-ı hâl gönderüp ulûfelülerden olup kendünün hidmetinde olan Râfî‘ … veled-i Mayer nâm Yehûdî bi‘l-fi‘l tercümânlığı hidmetinde olup berât olmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince harâc ve avârız ve kassâbiyye ve sâir tekâlif-i örfiyyeden mu‘âf olmak üzre nişân yazılmışdır.

Fî evâili M sene [10]78

[11]

25

Sultâniye kadısı ve dizdârlarına hüküm ki:

France elçisi olan Denis de La Haye Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl idüp Françelülerden Bolamet Valtan? nâm kapudân hâliyâ Âsitâne-i sa‘âdetimde olan sefînesi yükün tutup tahmîl idüp vilâyetine revân olmak bâbında izn-i hümâyûnum recâ itmeğin France gemileri âdet ü kānun üzre İstanbul’da aranup gitdikden sonra kānun-ı kadîm üzre bir daha Boğazhisarları önünde aranup icâzet virilürimiş kānun-ı kadîme muhâlif Gelibolu’da dahi aranup rencîde olunur imiş min-ba‘d âdet-i kadîm mûcebince Boğazhisarları önünde aranup gideler diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr bulunmağın. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, şurûtuyla yazılmışdır.

[Fî] sene [10]77

26

Sultâniye kadısına ve dizdârlarına hüküm ki:

France elçisi olan Denis de La Ha Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl idüp France sefînesiyle Âsitâne-i sa‘âdetime gelen sefîneyi harbî kefere alup hâliyâ halâs olup Âsitâne-i sa‘âdetime gelüp zahîreyi teslîm idüp Kalo? nâm kapudân yükünü tutup vilâyetine revân olmak bâbında izn-i hümâyûnum recâ itmeğin vech-i meşrûh üzre izin virilmişdir.

[Fî] sene [10]77

27

Mısır vâlisine hüküm ki:

France elçisi Denis arz-ı hâl idüp Françelülerden Blazvarlo? nâm kapudânbâzergân-ı müdde'î ile bin yetmiş beş ve bin yetmiş altı ve bin yetmiş yedi senelerinde mahrûse-i Halep'e metâ' götürüp her sene fürûht idüp ve eline gümrük emîni olanlardan temessük alup ve mezbûr tüccâr tâifesinden olup metâ' iştirâ ve bey' eyledüği sicill ve hüccet olunup bin yetmiş ( )senesinde İskenderun'da yükünü tutup vilâyetine gider iken Korsan Hasan nâm kimesne üzerine gelüp gemisini ahz ve içinde olan metâ'ı götürüp Mısır İskenderiyesinde bey' idüp ve merkūm Blazvarlo? nâm kapudânı habs idüp "korsânım i'tirâf eyle" diyü arz idüp âhar kâr-ı mezbûru dört nefer âdemisiyle hilâf-ı şer'-i şerîf katl idüp gadr itmeklefürûht olunan metâ'ın akçesi merkūm Hasan'dan ve iştirâ idenlerinden ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince alıvirilmek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin mezbûr Hasan'ın fi'l-vâkı' bu minvâl üzre alduğı gemi harbî midir yohsa bâzergân France sefînesi midir dikkat ü ihtimâm üzre yerlüsünden sü'âl idüp vech-i meşrûh üzre arz eylemen emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, vech-i meşrûh üzre şurûtuyla yazılmışdır.

Fî Z sene [10]77

28

İstanbul kāim-makāmınave kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i sa'âdetimde France elçisi olan Denis arz-ı hâl idüp Âsitâne-i sa'âdetime ticâret ile gelen France sefîneleri kadîmü'l-eyyâmdan ilâyevmin hâzâ metâ'ları gemilerine bi't-tamâmyükledüp vâkı' olan gümrük ve masdariyye ve mu'tâd-ı kadîm üzre olan rüsûmâtı virüp ahidnâme-i hümâyûnum ve mu'tâd-ı kadîm üzre amel olunur iken hâliyâ kadîme mugâyir sefîneler bi't-tamâm yükleri tahmîl eylemeden masdariyye emînleri ve iskele kollukları akçe taleb idüp rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at oldukda France tâcirleri vilâyetlerinden getürdükleri ve alup gitdikleri metâ'dan kadîmden ne bâhaya tutulup gümrük alınageldi ise girü ol minvâl üzre alınup ziyâde bahâya tutulmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın götürülmesi memnû'âtdan olan metâ' olmadıkça ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî Z sene [10]77

[12]

29

Mora paşasına ve Mora ve Balyabadra ve Atina ve Anabolu ve ( ) kadılarına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde Françe elçisi olan Denis de La Ha Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl idüp taht-ı kazânızda vâkı‘ iskelelerde berât-ı şerîfimle Françe konsolosu olan ( ) nâm konsolos tüccâr tâifesinin vâkı‘ olan da‘vâ ve nizâ‘ları husûsu içün der-i devlet medârımda ahidnâme-i hümâyûn mûcebince evâmir-i şerîfim vârid oldukda ba‘zı kimesneler itâ‘at itmeyüp gadr olunmağla ol makūle vârid olan evâmir-i şerîfeye muhâlefet olunup tüccâr tâifesinin vâkı‘ olan da‘vâsın mezbûr konsolos veyâhud vekîli hakk ve adl üzre mâbeynlerinden görüp ahidnâme-i hümâyûna mugâyir konsoloslarına dahl idenler Âsitâne-i sa‘âdete havâle olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françelülerün birbiri ile arasında kān veyâhud âhar şenâ‘at vâkı‘ olur ise elçileri ve konsolosları âyînleri üzre görüp fasl idüp zâbıtlarımdan bir ferd dahl ü ta‘arruz eylemeyeler ve tâcirlerin ahvâli içün nasb eyledikleri konsoloslardan ba‘zı kimesneler da‘vâ itdikleri kendüler habs idüp evler mühürleyüp te‘addî itmeyeler konsolusumla da‘vâsı olanların husûsı Âsitâne-i sa‘âdetimde istimâ‘ oluna diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna diyü şurûtuyla yazılmışdır.

Fî Za sene [10]77

30

Mora paşasına ve Balyabadra ve Atina ve Anabolu ve ( ) ve ( ) kadılarına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde Françe elçisi olan Denis de La Ha Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl idüp Françe tüccârı Firengistan’dan getürdükleri ve alup gitdikleri emti‘adan gön ve yapağı ve meşin ve sâir eşyâdan mu‘tâd-ı kadîm üzre yüzde beş akçe gümrük viregelmişler iken taht-ı kazânızda vâkı‘ iskelelerde olan ümenâ tâifesi yüz akçede beş akçe gümrük almağa kanâ‘atitmeyüp ahidnâme-i hümâyûna mugâyir ziyâde taleb idüp rencîde vü remîde eyledikleri bildirüp mu‘tâd-ı kadîm üzre alınmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at oldukda Françe pâdişâhı rızâsı üzre tâcirlerin vilâyetlerinden getürdükleri ve alup gitdikleri metâ‘dan kadîmden ne bahâya getirilüp gümrük alagelmiş ise girü ol minvâl üzre yüz akçede beş akçe alup ziyâde alınmaya diyü mastûr u mukayyed

bulunmağın görülmesi memnû‘âtdan olmayan metâ‘ olmadıkça ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olmak emrim olmuşdur diyü şurûtuyla yazılmışdır.

Fî Za sene [10]77

31

Kāim-makām paşaya ve İstanbul kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde France elçisi olan Denis de La Ha Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl idüp bundan akdem mahrûse-i Mısır vâlisi olan Ömer Paşa Âsitâne-i sa‘âdete France gemisi ile irsâl eyledüği nefer ve tavâşî ve tüccârın cümle mâlı ve zehâyiri mâlın korsan alup hâliyâ ıtlâk itdirilmeyüp gemi Âsitâne-i sa‘âdetime gelüp cümle zehâyir ve tavâşî ve tüccârın cümle mâlı Âsitâne-i sa‘âdetimde defteri mûcebince bi’t-tamâmteslîm olunup zimmetlerinde nemâsı kalmamağla mezbûr husûs-ı mezbûra müte‘allik yerlerde da‘vâ ve nizâ‘ eylemeniz bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin hilâf-ı şer‘-i şerîfrencîde olunmaya diyü şurûtuyla yazılmışdır.

Fî Za sene [10]77

32

Mısır vâlisine hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde France elçisi olan Denis gelüp bundan akdem Mısır vâlisi olan düstûr-ı mükerrem Ömer Paşa Âsitâne-i sa‘âdetime bir kıt‘a France gemisi ile zehâyir ve erzâk ve tavâşî Âsitâne-i sa‘âdete gönderüp yolda gelür iken Malta korsanları ahz idüp Mısır’da istimâ‘ olundukda geminin yazıcısı ile birkaç nefer Françelüyi Ömer Paşa habs idüp hâliyâ müşârün-ileyhin zehâyir ve tavâşi ve cümle eşyâsı tamâmen Âsitâne-i sa‘âdetimde defter mûcebince bilâ noksânteslîm olunmağla habs olunan yazıcı âdemleriyle ıtlâk olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin bu sefîne husûsu içün Mısır’daalıkonulan âdemleri ıtlâk olunup ve sâir eşyâlar teslîm olunmak içün şurûtuyla yazılmışdır.

Fî Za sene [10]77

[13]

33

Mora ve Balyabadra ve Anabolu ve Moton ve Koron kadılarına ve ümenâya hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde France elçisi olan Denis gelüp üç aydan berü Lozan Basnan? nâm France re’îsi bir kıt‘a France şeptiyesiyle ticâret içün Koron’a gider iken bir Müslimân gemisi rast gelüp ahidnâme-i hümâyûna mugâyir gemiyi alup Anabolu

İskelesi'ne getürüp cümle eşyâ ve âdemleri Abdi Paşa'ya fürûht idüp gadr eylemekle vilâyet kadıları ve ahâlî-i vilâyetden ve Abdi Paşa'dan teftîş ü tefahhus olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin mahallinde teftîş ü tefahhus olunup Dîvân-ı Edirne'ye vukū'u üzre arz olunmak emrim olmuşdur diyü şurûtuyla yazılmışdır.

Fî evâili Za sene [10]77

34

İstanbul'da kāim-makām paşaya hüküm ki:

Âsitâne-i sa'âdetimde Françe elçisi olan Denis gelüp Françe sefîneleri kadîmü'l-eyyâmdan yüklerin tamâmen tutup … masdariyye emînlerine ve iskele kolluklarına mu'tâd-ı kadîm üzre akçeleri virüp hâliyâ kadîme muhâlif masdariyye emînleri ve iskele kollukçuları yüklerin bi't-tamâm tutmadan akçe taleb idüp rencîde vü remîde itmeleriyle yükleri bi't-tamâm tutmadan rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin Françe tâcirleri vilâyetlerden getürdükleri ve alup gitdikleri metâ'dan kadîmden ne bahâya tutulup gümrük alınageldi ise girü ol minvâl üzre alınup ziyâde bahâya tutulmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûrdur mûcebince emr-i şerîf yazılmışdır.

Fî Za sene [10]77

35

İzmir kadısına ve vâlisine hüküm ki:

Âsitâne-i sa'âdetimde Françe elçisi olan Denis gelüp İzmir İskelesi'nde olan Françe tüccârından Antonin ve Kovaniç Vazer? nâm iki nefer tâcirler gemilerine masdariyye akçe ile iştirâ eyledikleri çorak? toprağı tahmîl idüp gümrüklerin edâ ile izin recâ itmeğin hükm-i sâbık mûcebince şurûtuyla yazılmışdır.

Fî Za sene [10]77

36

Tunus Paşasına ve dayılarına hüküm ki:

Âsitâne-i sa'âdetimde Françe elçisi Denis de La Ha arz-ı hâl idüp bunlar Tunus dayıları ile muzâfât üzre olup birbirlerinin gemilerin yoklamayup bir vechile tarafından dahl olunmamak üzre mîsâk itmişler iken hâliyâ Françelülerden yedi nefer zimmî ile bir avreti Fransız değildir diyü ahz idüp rencîde eylemeleriyle ıtlâk olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin Françelülerden ehl-i İslâm gemilerden zahîre satun alup kendü vilâyetlerine gider iken harbî vilâyete alup gitmeyüp ehl-i İslâm gemileri rast geldiklerinde gemiye girüp ve içinde olanları esîr eylemeyeler ve eğerki Françe esîr bulunur ise ıtlâk olunup eşyâsı virile diyü mastûr olmağın ahidnâme mûcebince şurûtuyla yazılmışdır.

Fî Za sene [10]77

37

Boğazhisar kadısına ve serdârlarına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mütemekkin Françe elçisi Denis de La Ha Vantelet Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl idüp Françe re’îslerinden Marteban? nâm re’îsi ol tarafa gitmesi memnû‘ olmayan metâ‘ı sefînesine tahmîl ve gümrüğün edâ ve Âsitâne-i sa‘âdetimde aranup ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gitmeğe izin virilmekle bir daha Boğazhisar’da arandıkdan sonra meks itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim virilmek recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna nazar olundukda Françe gemileri âdet ü kānun üzre İstanbul’da aranup ve ba‘dehû Boğazhisarları önünde aranup icâzet virilür diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr ve mukkayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna diyü yazılmışdır.

Fî evâsıtı R sene [10]78

Bir sûreti …re’îse yazılmışdır.

Bir sûreti …re’îse yazılmışdır.

Bir sûreti …re’îse yazılmışdır.

Bir sûreti …re’îse yazılmışdır.

[14]

38

İstanbul gümrük emînine hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mütemekkin Françe elçisi Denis de La Ha Vantelet Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl idüp Âsitâne-i sa‘âdetimde Françe sefînelerine ol tarafa gitmesi memnû‘ olmayan metâ‘ tahmîl olunup gümrük emîni olanlar arayup ve gümrüklerini kānun üzre edâ eylediklerinden sonra Boğazhisar’da dahi aranup ellerine emr-i şerîfim virilen Françe sefîneleri re’îsleri ahidnâme-i hümâyûna muhâlif ba‘de’l-izin rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna nazar olundukda Françe gemileri âdet ü kānun üzre İstanbul’da aranup gitdikden sonra bir dahi Boğazhisarları önünde aranup icâzet virilür Gelibolu’da kānun-ı kadîme muhâlif aranmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr olduğu üzre şurûtuyla yazılmışdır.

Fî evâsıtı R sene [10]78

39

İstanbul kāim-makāmına ve İstanbul kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mütemekkin Françe elçisi Denis de La Ha Vantelet Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françe sefînelerine tahmîl olunan eşyâdan elçilere ve konsolaslara âid olan resmlerin ve baylac hakkın vireler diyü ahidnâme-i hümâyûn mûcebince kimesneye te‘allül itdirilmemek bâbında emr-i şerîf virilmek recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince Françe ve Françe tüccârı gemilerine tahmîl itdikleri metâ‘dan ve ba‘zı zimmîler getürdükleriyle harbî vilâyete iledüp ve getürdükleri metâ‘dan elçilerine ve konsolaslarına âid olan resmlerin ve baylac resmlerin bî-kusūr virüp inâd u muhâlefet itdirilmeyeler diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr bulunmağın şurûtuyla yazılmışdır.

Fî evâsıtı R sene [10]78

40

Safed ve Sayda ve Beyrut mukāta‘alarına mutasarrıf olan Mehmed *dâme ikbâlühû*ya hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mütemekkin Françe elçisi Denis de La Ha Vantelet Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp nefs-i Beyrut’dasâkin Murad bölükbaşı dimekle ma‘rûf kimesne Françe tâcirlerinden Lütergelid? nâm bâzergândan sicill ve hüccet ve dest hattı yoğiken ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif rûz-ı şâhid ikāmetiyle bin yetmiş ( ) senesinde bin elli guruşun alup gadr eyledüğün bildirüp ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince şer‘le görülüp alıvirilmek bâbında emr-i şerîfimim virilmek recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna nazar olundukda Françe tâcirleri ve tercümânları ve konsolosları memâlik-i mahrûsemde bey‘ ü şirâ ticâret ve kefâlet husûsunda ve sâir umûr-ı şer‘iyyede kadıya varup ketb ü sicill itdirüp veya hüccet alalar sonra nizâ‘ iderler ise hüccet-i sicille nazar olunup mûcebince amel oluna bu ikisinden biri olmaz ise anın gibi tezvîr da‘vâları istimâ‘ olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın mûcebince yazılmışdır.

Fî evâsıtı R sene [10]78

41

İstanbul kāim-makāmına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mütemekkin Françe elçisi Denis de La Haye Vantelet Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françe sefînelerine tahmîl olunan Françelü bâzergânların metâ‘ından âdet olan kassâbiyye ve reft ve bâc ve sâir kulluğu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi alınmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim virmek recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma nazar olundukda âdet olan kassâbiyye ve reft ve bâc ve yasak kulu üç yüz

akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûna muhâlif kimesneye iş itdir[meye]siz diyü emr-i şerîf yazılmışdır.

Fî evâsıtı R sene [10]78

42

İzmir mollasına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mütemekkin Françe elçisi olan Denis de La Hane Vantelet arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârından Datyan nâm bâzergân İzmir’de vâkı‘ Kostantin Emra nâm zimmînin mülk menzilini bin yetmiş ( ) senesinde üç sene icâre ile istîcâr idüp içinde sâkin iken ve mesâlihin getürüp şerîkleri olan Parlot ve Sart? nâm Françelü bâzergânlar mezbûrun tarafından müddet-i icâzet tamâmına değin sâkinler iken mezbûr Kostantin şirrete sülûk idüp müddet-i icâzet tamâm olmayup kavl-i mezbûrdan sizi ihrâc itdirdüm diyü hilâf-ı şer‘-i şerîf mezbûrları rencîde vü remîde eyledüğün bildirip ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince hilâf-ı şer‘ ü kānun Françelü bâzergânlar rencîde olmamak bâbında emr-i şerîfim virilmek recâ itmeğin hilâf-ı şer‘-i şerîf ahidnâme-i hümâyûnuma mûgayir rencîde olunmayup men‘ ü def‘ oluna diyü emr-i şerîf yazılmışdır.

Fî evâsıtıR sene [10]78

[15]

43

Kilîdülbahr ve Sultâniye kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Françe elçisi Denis de La Ha Vantelet arz-ı hâl idüp Françe gemilerinden bir kıt‘a gemi re’îsi olan Lari nâm re’îs Âsitâne-i sa‘âdetimden asker götürüp hânına varup asker-i İslâmı boşadup girü Âsitâne-i sa‘âdetime avdet idüp yükün tutup revân olmak murâd itmekle izn-i hümâyûnum recâ itmeğin götürülmesi memnû‘âtdan olan metâ‘ olmadıkça ahidnâme-i hümâyûn mûcebince izin virilmek emrim olmuşdur diyü şurûtuyla yazılmışdır.

Fî evâili N sene [10]78 vech-i meşrûh üzre üç kıt‘a hükm-i şerîf yazılmışdır.

44

Kilidülbahr ve Sultâniye kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde Françe elçisi olan Denis de La Ha Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl idüp Françe gemilerinden üç kıt‘a gemiler re’îsleri olan Unrad ve Petra Mivira ve Petra nâm kapudânlar üç kıt‘a şeptiyelerin tahmîl idüp izn-i hümâyûnum virilmek recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince üç kıt‘a hükm-i şerîf şurûtuyla tahrir olunmuşdur.

Tahrîren fî evâili N sene [10]78

45

İzmir kadısına hüküm ki:

France elçisi olan Denis de La Ha Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl idüp mahrûse-i mezbûrede vâkı' konsolosları hidmetinde berât-ı şerîfimle tercümân olan ( ) nâm tercümân ahidnâme-i hümâyûn mûcebince tekâlif-i örfiyyeden mu'âf u müsellem itmek ba'zı ehl-i örf tâifesi bedel-i avârız ve sâir tekâlif ile rencîde iderler ahidnâme-i hümâyûn mûcebince rencîde itdirilmeye diyü şurûtuyla hükm-i şerîf yazılmışdır.

Fî evâili şehri N sene [10]78

46

Antalya kadısına hüküm ki:

France elçisi olan Denis de La Ha Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl idüp kazâ-yı mezbûrda gümrük emîni olan Mehmed, France tüccârının vilâyetlerinden getürdükleri ve alup gitdikleri metâ'ı narh-ı cârî üzre almayup ziyâde bahâya tutup ve kānun-ı kadîme muhâlif gümrük resmin ziyâde alup gadr itmekle tüccârın metâ'ını narh-ı cârî üzre alup ziyâde bahâya tutmaya ve resm-i gümrüğü kānun-ı kadîm üzre alup ziyâde almaya diyü şurûtuyla yazılmışdır.

Tahrîren fî evâili N sene [10]78

47

Mora paşasına ve Atina kadısına hüküm ki:

France elçisi Denis de La Ha Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl idüp Atina kadısı olan Mehmed nâm kadı France tüccârını ihzâr idüp mansûbımı ibkā eylemek içün bana bin guruş lâzim olmuşdur mukābelesinde harîr vireyim diyü haber idüp tüccâr tâifesi ikrârımız yokdur diyü i'tirâz eyledikleri konsolos ile tercümânı şerîr ile darb ve habs idüp ahidnâme-i hümâyûna mugâyir birer guruş vukıyyesi değmez iken beşer guruşa harîr bıragup Mustafa kethüdâsı yediyle sekiz yüz yetmiş guruş alup ve sefînelerden üç yüz akçe selâmetlik resmi alına gelmiş iken akçe taleb idüp bir gemiden yüz yetmiş guruş ve dahi bir gemiden ikiyüz yiğirmi beş guruş cebren alup gadr itmekle hâliyâ mezbûr kadı Anabolu'da sâkin olup mezbûrı ihzâr-ı şer' idüp alduğı var ise şer'le redd itdirile diyü şurûtuyla emr-i şerîf yazılmışdır mübâşir ta'yîn olunmuşdur. Çavuş

Fî evâili L sene [10]78

[16]

48

Atina kadısına hüküm ki:

France elçisi Denis de La Ha Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl idüp Atina kadısı olanlar her bir gemiden selâmetlik diyü üç yüz akçe alup ziyâde almayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr iken her bir gemiden altmış ve yetmiş guruş taleb idüp rencîde iderler ahidnâme-i hümâyûn mûcebince alup ziyâde almaya diyü şurûtuyla hükm-i şerîf yazılmışdır.

[Fî] L sene [10]78

49

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

France pâdişâhı elçisi kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Denis de La Ha Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl idüp memâlik-i mahrûsem iskelelerinde olduğu gibi Mora konsolosluğuna tâbi' Draç ve Avlonya ve Sanak? nâm iskelelere ticâret ile varan France gemileri Mora'ya ba'îd olmağla Mora konsolosu zabt u rabta kādir olmayup mezbûr iskelelerde Flemenk konsolosu olunmağla ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir Flemenk konsolosu zabt idüp zikr olunan iskelelere bir konsolos ta'yîn olunmak lâzim olmağın işbu râfi'-i kıdvetü a'yânü'l-milleti'l-Mesîhiyye ve Dimitrâki mustakīm ve ehl-i vukūf olmağla vech-i meşrûh üzre Draç ve Avlonya ve Sanak? nâm iskelelere varan tüccârın mesâlihlerin görmek içün konsolos ta'yîn olduğun bildirüp berât-ı şerîfim virilmek recâsına i'lâm itmeğin iş bu nişân-ı hümâyûn sa'âdet-makrûnu virdüm ve buyurdum ki;

Mezkûr Dimitrâki zikr olunan iskelelerde konsolos olup ahidnâme-i hümâyûn mûcebince varan iskelelere France ve France'ye tâbi' olan tüccâr tâifesinin umûr-ı mesâlihlerin mezkûr görüp bâzergân tâifesi umûr-ı müşkilelerinde mezkûra mürâca'at idüp itâ'at üzre olalar ve bâzergânların biribirleri mâbeyninde da'vâ ve nizâ' vâkı' oldukda âyînleri üzre mezkûr fasl idüp zâbıtlarımıza ve âhardan kimesne karışmaya ve sözüne muhâlefet eylemeyeler ve ahidnâme-i hümâyûnda mastûr olduğu üzre Âsitâne-i sa'âdetimde olan France elçisi Dîvân-ı bülend eyvânıma ve Vüzerâ-yı izâmım Dîvânlarına geldikleri İspanya kralının ve sâir kralların elçileri üzerine takaddum u tasaddur eyledüği gibi ol-cânibde dahi France konsolosu ve sâir konsolosların üzerlerine takaddum u tasaddur oluna ve mezbûrun evine ehl-i örfden subaşı ve gayrı kimesneler girmeyüp te'addî olunmaya ve zikr olunan iskelelere varan France ve France'ye tâbi' olan tüccâr tâifesi kangı iskeleye dâhil olur ise dâhil oldukları gibi âdet üzre

metâ‘larının defter sûretinde mezkûr konsolosa vireler ve gemileri gitmek istedikde baylac hakkı dimekle ma‘rûf olan resmi virüp gadr ve muhâlefet eylemeyeler ve dahi mezkûrun tezkiresi olmayınca gemilerine icâzet virilmeye ve aralarında şerîr zuhûr idüp tüccâr mâbeyninde ihtilâle bâ‘is olurlar ise ol makūleleri kayd ü bend ile vilâyetine göndermek istedikde kimesne mâni‘ olmaya ve mezbûr konsolos ol vilâyetde sarf olunan avâidi içün getürdüği nesnelerden zikr olunan iskelelerde bâc ve gümrük taleb olunmaya bu makūlelerden bâc ve gümrük resmi in‘âm olunmuşdur üslûb-ı sâbık üzre amel oluna ve Françe konsolosu ile her kimin da‘vâsı olur ise Âsitâne-i sa‘âdetime havâle oluna ve mezkûr konsolos Südde-i sa‘âdetime ve Françe vilâyetine gitmek murâd eyledikde yerine kâim-makām ta‘yîn eyledükden sonra gidişde ve gelişde kimesne mâni‘ olmaya ve memâlik-i mahrûsemde olan menâzil ü merâhilde ve iskelelerde deryâda ve karada âdemlerine ve esbâb u davarlarına dahl olunmaya her kande dâhil olur ise akçe ile zâd ü zevâde ve sâir **[17]** zahîreleri virülüp kimesne mâni‘ olmaya ve memâlik-i mahrûsemde olan hükkâmdan her biri onat vechile mukayyed olup zikr olunan husûslarda gereği gibi icrâyı hükm eyleyeler ve ahidnâme-i hümâyûnda olan kuyûd u şurûta muhâlif bir ferd dahl ü ta‘arruz gadr ve muhâlefet itmeyüp dâimâ ahidnâme-i hümâyûn ve işbu nişân-ı âlişâna itâ‘at-makrûnumun mûcebiyle amel olunup hilâfına rızâ vü cevâz gösterilmeye diyü şurûtuyla yazılmışdır.

Fî evâhiri Za sene [10]78

50

Âsitâne-i sa‘âdetimden Kudüs-i Şerîfe varınca yol üzerinde vâkı‘ olan kadılara hüküm ki:

Denis nâm zimmî Françe Kudüs-i Şerîf ziyâretine gitmek murâd eylemişdir yolda ve izde menâzil ü merâhilde ahidnâme-i hümâyûna muhâlif kimesne te‘addî itmeyüp emîn ü sâlim revân olmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü’l-kadrim mûcebince amel idüp dahi merkūm Françe her kangınızın taht-ı hükûmetine dâhil olur ise kendüye ve âdemlerine ve davarlarına ve esbâb u eskāline yolda ve izde menâzil ü merâhilde sulh u salâh ve ahidnâme-i hümâyûna muhâlif kimesneye te‘addî vü tecâvüz itdirmeyüp emîn ü sâlim birbirinize îsâl eyleyesiz eğer anın gibi celb ü ahz içün gaffâr? akçesi nâmıyla ve sâir bahâne ile ehl-i örf tâifesi ve gayrıları hilâf-ı şer‘-i şerîf rencîde iderler ise men‘ ü def‘ eyleyesin mezbûru ve âdemlerin zulm ve ehl-i örf tâifesinden himâyet ü sıyânet eyleyesiz ve zâd ü zevâde ve sâir mühimmât vâkı‘ oldukda narh-ı rûzî üzre akçeleriyle tedârik ve davar lâzim olur ise kira bârgîrleri ve deryâda kayık lâzim olur ise akçesiyle

tedârik idüp ve mahûf u muhâtara olan yerlerde yanına kifâyet kadar âdemler ve yarar kulaguzlar koşup emîn ü sâlim konaklarına ulaşdurasız diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri şehr-i Za sene [10]78

Draç ve Avlonya ve Sanak? nâm kimesnelere giden konsolosa vech-i meşrûh üzre yol emri verilmişdir.

51

Rodos kadısına hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl idüp France gemilerinde bir kıt‘a sefîne içinde olan iki kıt‘a tunç top ve iki kıt‘a elekli demir top Ali Paşa oğlunun mütesellimi fuzûlî ahz itmekle tarafından ta‘yîn olunan konsolos âdemisine alıvirile diyü şurûtuyla yazılmışdır.

Fî Z sene [10]78

52

Antalya mütesellimine ve kadısına hüküm ki:

Antalya alaybeğisi Mustafa nâm kimesne bir kıt‘a France gemisini Girid’e mühimmât getürmek içün bin beş yüz guruş navlun ile tutup tahmîl ve Rodos’a geldikde meblâğ-ı mezbûru tekrâr alup gadr idüp Antalya’dan Rodos’a varınca nedenlü akçe navlun virmeğe tahammülü var ise kavl itdüği navlundan ol mikdâr hakları dahi France elçisi konsolosuna alıvirile diyü şurûtuyla yazılmışdır.

Fî Z sene [10]77

53

Boğazhisar kadılarına hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl idüp üç kıt‘a France gemisi yüklerin İstanbul’da tutup gümrüğünü virüp revân olmak içün icâzet taleb itmeğin götürülmesi memnû‘âtdan olan metâ‘ olmadıkça bir kerre İstanbul ve Boğazhisarları’nda yoklanup Gelibolu’da yoklanmayup rencîde olunmaya diyü başka başka üç kıt‘a hükm-i şerîf yazılmışdır.

Fî Z sene [10]78

54

İlbasan beğine ve kadısına hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl idüp hâliyâ konsolos olan Dimitraki nâm Françeye berât-ı şerîfle konsolosluk tevcîh olunmağla kānun üzre baylac ve sâir resmi France gemilerine tahmîl eyledikleri metâ‘dan kānun-ı kadîm ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince alıvirilmek içün şurûtuyla yazılmışdır.

Fî Z sene [10]78

[18]

55

Boğazhisar kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

France elçisi Denis Dergâh-ı mu‘allâma mektûp gönderüp yedi kıt‘a gemi Âsitâne-i sa‘âdetimde yükün tutup gümrüğünü virüp izin taleb itmeğin yedi kıt‘a sefîneye gitmek içün başka başka ahkâm tahrîr olmuşdur şurûtuyla.

Fî S sene [10]79

56

Âsitâne-i sa‘âdetde kāim-makām Yusuf Paşa’ya hüküm ki:

France pâdişâhı elçisi olan Denis Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl idüp France re‘âyâsı sâir Efrenc tâifesinin gemilerinde esîr olmağla rızâsı olmayup baylos ve konsolosları memâlik-i İslâmiyede herkande bulurlar ise France re‘âyâsını zabt ideler diyü şurûtuyla yazılmışdır.

Fî S sene [10]79

57

Kāim-makām paşaya hüküm ki:

France pâdişâhı elçisi olan Denis de La Ha Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl idüp bundan akdem Ceneviz bayrağıla gelen gemi mîrî tarafından alıkonulup re’îsi kapu kethüdâsı kefâletiyle ıtlâk olunup lâkin merkūm gemide on iki nefer France esîr re‘âyâ olmağla Galata Zindanı’nda mahbûs olup helâk mertebesine varup mezbûrlarıtlâk ve kendüye teslîm olunup her zamân murâd olunur ise ihzâr eylemesi bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin Ceneviz ve Françeliler bayloslarına teslîm olunup gidüp varmalariçün bu tarafda bir tarîkle dahi emr-i şerîf virilür ise tekrâr bu tarafa arz olunmadıkça gemilerine ruhsat virilmeyüp ve eşyâları ve gemileri kendülerine teslîm olunmak emrim olmuşdur diyü şurûtuyla yazılmışdır.

Fî S sene [10]79

58

İzmir monlâsına ve umûr-ı mühimme üzerine ta‘yîn olunan kapdan paşaya hüküm ki:

İzmirde vâkı‘ France tüccârı Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl idüp Muslu Ağa’nın bindiği France sefînesi kapudânının İzmir’de olan Martin nâm karındaşı ve France baylosunun ve tercümânın ahz ve kal‘aya habsi ve merkūm kapudânın sefîne ve erzâk u eşyâsı mîrî içün girift ve mîrî hıntanın bi’t-tamâm bahâ ve navlunu Muslu Ağa ile ma‘an esîr olan ehl-i İslâm ve oğulları ve âdemleri ve virdüği beşyüz guruş navl tahsil olunmadıkça kal‘adan ihrâc eylemeyün diyü bundan akdem fermân-ı şerîfim sâdır

olmuşdur el-hâletü hâzihi mezbûrlar ve mezbûr Muslu Ağa'yı korsan gemisinden halâs itmeğe hüccet-i şer'iyye ile ta'ahhüd itmekle emr-i şerîfim recâ itmeğin mezbûr Muslu Ağa'yı küffârdan halâs ve alınan cümle eşyânın edâya zabt ve müte'ahhid olup hüccet-i şer'iyye virilmiş ise mezbûr ve de baylos ve tercümân ve gemi kapudânı Martin gemisi ile ıtlâk olalar ve küffâra virdikleri mîrî buğday bahâsı bi't-tamâm tahsîl olunmuş ise girift olunan cümle mâllarına dahl ü ta'arruz itmemek emrim olmuşdur dahi mezbûr Muslu Ağa'yı küffârdan halâs ve alınan cümle eşyânın edâya zabt ve müte'ahhid olup hüccet-i şer'iyye virilmiş ise mezbûrûn baylos ve tercümân ve gemi kapudânı Martin ıtlâk olunup ve küffâra virdikleri mîrî buğday bahâsı bi't-tamâm tahsîl oluna diyü yazılmışdır.

Fî S sene [10]79

[19]

59

Nişân oldur ki:

Kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm olan elçisi Denis de La Ha Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp bi'l-fi'l Françe tercümânı olan dârende Dordokontac? içün nice müddetten berü tercümân olup Françe pâdişâhı ile mün'akid olan sulh u salâhın temşiyet ü istihkâmında sadâkat ü istikāmet ile nice hidemâtı zuhûra gelmekle tercümânlık hidmetinde olanlar ve oğulları ve hidmetkârları harâc ve avârız ve kassâbiyye akçesi ve sâir rüsûm-ı tekâlif-i örfiyye teklîfi ile rencîde olunmaya ve kul ve câriye istihdâm ider imişsin diyü kimesne harâc ve rüsûm ve mefrûşât ve me'kûlât ü meşrûbât ne kimesne dahl ü ta'arruz eylemeyüp kadîmden olıgeldüği üzre akd olunup ve rüsûm-ı gümrük ve bâc taleb olunmaya ve evlerine askerîden konak ve konmak ile rencîde olunmaya ve kendü bağında hâsıl olan şıradan hamr emîni olanlar ve Galata voyvodası sâirlerden olıgeldüği gibi fuçı akçesi taleb eylemeyüp kendüsi ve evlâdı ve neferinden olan cariyeleri harâc ve avârızdan ve kul akçesinden ve resm-i masdariyyeden ve tekâlif-i örfiyyenin cümlesinden mu'âf u müsellem olup ve mezbûr ile her kimin da'vâsı olur ise ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûn mûcebince Âsitâne-i sa'âdetime havâle olunup gayrı yerde istimâ' olunmaya ve mezbûr tercümân ba'zı zamânda bir yere gitmek istedikde gelişde ve gidişde ve karada ve deryâda ve menâzil ü merâhilde kendüye ve esbâb u davarına ve emvâl u erzâkına ve yanında olan âdemlerine ulakdan ve ulak akçesinden ve gayrı cânibden kimesne dahl ü ta'arruz eylemeyüp ve her kande vâsıl olunur ise zâd ü zevâde ve sâir zahîre narh-ı rûzî üzre akçesiyle virilüp bir

ferd te‘allül ü nizâ‘ eylemeye ve mahûf u muhâtara olan yerlerde başına ak sarınup kılıç ve ok ve yay ve mahmuz ve sâir âlât-ı harbî getürdükde kadılar ve beğlerbeğiler ve gayrıdan bir ferd rencîde vü remîde eylemeyüp olugeldüği üzre dâimâ himâyet ü sıyânet olunmaları ahidnâme-i hümâyûn mûcebince berât virilmek bâbında inâyet recâsına i‘lâm itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince bu nişân-ı hümâyûn ‘izzet-makrûnu virdim ve buyurdum ki;

Mezbûr Dordokontac? ve evlâdı ve hidmetkârları vech-i meşrûh üzre ahidnâme-i hümâyûn mûcebince her vechile umûmen eşyâyı mezkûrenin cümlesinden mu‘âf u müsellem olup bir ferd rencîde vü remîde eylemeyüp ve “Kul ve cariye istihdâm idersin” diyü bir akçe ve bir habbe almayup ve melbûsât ve meşrûbât u me’kûlâtına ve evine konak konmakdan aslâ kimesne dahl ü ta‘arruz kalmaya ve anın gibi te‘addî vü tecâvüz üzre olanlar men‘ ü def‘ olunup dâimâ işbu nişân-ı hümâyûnumun mazmûn-ı itâ‘at-makrûnu ile amel olunup hilâfına cevâz gösterilmeye diyü yazılmışdır.

Fî evâili S sene [10]79

60

Nişân oldur ki:

Kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm olan elçisi Denis de La Ha Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderdüp İzmir İskelesi’nde bî-berâttercümânlık hidmetinde olan Nikola nâm Françe mürd oldukda İzmir sâkinlerinden olan Rafi Caniti veled-i Petro nâm zimmî içün nice müddetten berü tercümân olup sadâkat ile nice hidemâtı zuhûra gelmekle tercümânlık hidmetinde olmak üzre elçi-i mezbûrun inhâsıyla bâlâda mastûr olduğu üzre berât virilmişdir.

Fî evâili S sene [10]79

[20]

61

İzmir mollasına ve kapucıbaşı mutasarrıf *dâme mecdühû*ya hüküm ki:

İzmir’de Françe tüccârı Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl idüp üç nefer Müslimânbâzergânları cezîre-i Malta’ya giderler iken gemiyi Cezâyir kalyonu ahz idüp mezbûr bâzergânlar eşyâlarıyla helâk olduğun Cezâyir’den gelen Dergâh-ı mu‘allâm kapucıbaşılarından Mustafa İbrahim i‘lâm itmekle mezbûrûn üç nefer esîrler fi’l-vâkı‘ Cezâyir gemilerinden olup halâs oldukları haberi alınmağın ol üç esîr içün bunlar rencîde vü te‘addî olunmayalar diyü şurûtuyla yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene 1079

62

Boğazhisarları kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl idüp altı kıt‘a sefîne İstanbul’da yükünü tutup vilâyetlerine revân olmağla şurûtuyla yazılup başka başka virilmişdir.

Fî Za sene 1079

63

Kıbrıspaşasına ve kadılarına hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl idüp cezîre-i Kıbrıs’da sâkin Françelülerden Françesko Pasin …olup kendü halinde olmağla France’den şefâ‘atnâme gelüp mer‘î olup rencîde olunmamak bâbında elçiye şefâ‘atnâme gelmekle kendüsi ve zevcesi ve evlâdı cezîre-i mezbûrede mütevattın olup âsûde-hâl olmak üzre hükm-i şerîf yazılmışdır.

Fî Za sene 1079

64

İzmir’de hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl idüp İzmir’de sâkin Françelülerden Dramon nâm bâzergân köylere çıkup narh-ı cârî üzre metâ‘ ve sâir eşyâ iştirâ idüp köylere gidişde ve gelişde esvâb u eskāl ve metâ‘ ve meşrûbatına ve sâir eşyâsına ehl-i örf ve zâbıtları dahl eylemeyeler diyü ahidnâme-i hümâyûn mûcebince hükm-i şerîf yazılmışdır.

Fî Za sene 1079

65

Beğşehir’den İzmir’e varınca yol üzerinde vâkı‘ olan kadılara hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl idüp Dramon nâm France iki nefer hidmetkârıyla mezbûrun hidmetile revân olmağla menâzil ü merâhilde akçesiyle zâd ü zevâde alup ve mahûf u muhâtara olan yerlerde yanında kulaguz koşup emîn ü sâlim mahall-i mezbûravarmak içün hükm-i şerîf yazılmışdır.

Fî Za sene 1079

66

Beğşehir’den Kudüs-i Şerîf’e varınca yol üzerinde vâkı‘ olan kadılara ve mîr-mirân ve mîr-livâ mütesellimlerine ve kethüdâlar ve serdârlar ve kal‘a dizdârlara ve sâir iş erlerine hüküm ki:

Almuga? nâm France arz-ı hâl idüp Kudüs-i Şerîf’e varınca dört nefer hidmetkârıyla kimesne dahl eylemeye diyü ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yol hükmü yazılmışdır.

Fî Z sene 1079

[21]

67

Nişân oldur ki:

France pâdişâhı elçisi Denis de La Hane Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl idüp Kıbrıs ve ana tâbi' iskelelerde gelüp giden France tüccârının mesâlihlerin görmek içün mukaddemâ bî-berât konsolosu zabt iden Filip Selavin nâm Efrenc ref' olunup yerine Françelüden Rafi Prelolide nâm konsolos tâ'yîn olunup olıgeldüği üzre berât-ı şerîfim virilmek recâsına i'lâm itmeğin. Buyurdum ki;

Kıbrıs ve ana tâbi' iskelelerde France ve France'ye müte'allik olan tüccâr tâifesi ahidnâme-i hümâyûn mûcebince mezbûr Prelolide'yi konsolos bilüp mürâca'at ideler diyü şurûtuyla berât-ı şerîf yazılmışdır.

Fî Z sene [10]79

68

Nişân oldur ki:

Der-i devlet medârda France pâdişâhı elçisi Denis de La Hane Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl idüp Traç, Avlonya ve Sayda'da ve anlara tâbi' olan benderlerde mütemekkin olan France konsolosuna hidmet iden işbu dârende tevkī'-i refî'-i hümâyûn Pezokanon? nâm tercümân içün müstakīm ve tüccâr ahvâline her vechile vâkıfdır diyü tercümân nasb olunup şurûtuyla berât yazılmışdır.

Fî Z sene [10]79

69

Ağriboz beğine ve kadısına hüküm ki:

France pâdişâhı elçisi Denis de La Hane Vantelet arz-ı hâl idüp Ağriboz İskelesi'nde France konsolosu olan Mikel France'ye gidüp yerine Françelüden Anton… nâm Françeyi yerine kāim-makām nasb idüp gelinceye değin yerine kāim-makām olmak içün ahidnâme-i hümâyûn mûcebince hükm-i şerîf yazılmışdır.

Fî Z sene [10]79

70

( )kadıya hüküm ki:

France pâdişâhı elçisi arz-ı hâl idüp kazâ'-i mezbûra tâbi' Sabat? İskelesi'ne liman yeri olmaduğundan France'nin tüccâr gemileri deryâda metâ'ların kayık ile taşıyup resm-i gümrüğü ahidnâme-i hümâyûn mûcebince emîn alup virdiklerinden sonra

tüccâr tâifesi kayık ile getürdükleri metâ‘dan baylac hakkın konsolosa vireler diyü yazılmışdır.

Fî Z sene [10]79

71

Ağriboz beğine ve kadısına hüküm ki:

Françe pâdişâhı elçisi Denis de La Hane Vantelet arz-ı hâl idüp Ağriboz sâkinlerinden Françe ruhbânlarından Harosi dimekle mâ‘rûf ruhbân tâifesi dünyadan kat‘-ı alâka idüp murâd eyledikleri yerde sâkin ve seyâhat idüp hilâf-ı şer‘-i şerîf kimesneye te‘addîleri yoğiken ahidnâme-i hümâyûna mugâyir Ağriboz sancak beği ve mütesellim ve sipâh ve yeniçeri ve ba‘zı ehl-i örf tâifesi hilâf-ı şer‘-i şerîf dahl ürencîde idüp ahidnâme-i hümâyûna mugâyir rencîde olunmamak bâbında hükm-i şerîf yazılmışdır.

Fî Z sene [10]79

[22]

72

Kıbrıs paşasına ve kadısına hüküm ki:

Françe pâdişâhı elçisi Denis de La Hane Vantelet Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl idüp Kıbrıs cezîresinde olan Françe tüccârına cizye cem‘ine me‘mûr olanlar “cizyeyi cem‘ itdiğimiz zamân vireyim” diyü rızâları yoğiken tüccârdan karz tarîkıyle üç dört bin guruş taleb idüp rencîde ider itmişler ahidnâme-i hümâyûna mugâyir rencîde olunmaya diyü hükm-i şerîf yazılmışdır.

Fî Z sene 1079

73

Mora paşasına ve Balyabadra kadısına hüküm ki:

Françe pâdişâhı elçisi Denis de La Hane Vantelet arz-ı hâl idüp Balyabadra kazâsında Françe konsolosu olan Vidalin? nâm konsolos ve Françe tüccârı ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gön ve yapağı ve penbe ve rişte-i penbe ve palamut ve harîr ve sâir iştirâsı memnû‘âtdan olmayan metâ‘ı iştirâ idüp imdi; olanlar resm-i gümrüğü ahidnâme-i hümâyûn mûcebince virdiklerinden sonra kimesne mâni‘ olmaya diyü şurûtuyla yazılmışdır.

Fî Z sene 1079

74

İlbasanbeğine ve Traç kadısına hüküm ki:

Frınçe pâdişâhı elçisi olan Denis de La Hane Vantelet arz-ı hâl idüp Traç İskelesi'nde berât-ı şerîfimle Frınçe konsolosu olan Dimitraki nâm konsolos Frınçe tüccârı mesâlihinde iken Hüseyin nâm kimesne hilâf-ı şer'-i şerîf ve ahidnâme-i hümâyûna mugâyir menziline girüp nice eşyâ ve nakdiyesingâret idüp gadr itmekle meclis-i şer'le teftîş ü tefahhus idüp gâret olunan hakkı şer'le alıvirile şöyle ki konsoloslardan ba'zı kimesneler da'vâ itdiklerin kendüleri habs idüp evlerin mühürleyüp te'addî itmeyeler konsoloslarıyla da'vâsı olanların husûsu Âsitâne-i sa'âdetimde istimâ' oluna zikr olunan mevâddın hilâfına mukaddem ve mu'ahhar emr-i şerîf ibrâz olunur ise istimâ' olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr bulunmağın mûcebince hükm-i şerîf yazılmışdır.

Fî Z sene 1079

75

Nişân oldur ki: Ref' olunmuşdur

Frınçe pâdişâhı elçisi Denis de La Hane Vantelet arz-ı hâl idüp Sayda ve Beyrut İskelelerinde tercümân olan Levasir Korint? nâm tercümân mürd olup yerine mezbûrun oğlu işbu dârende tevkī'-i refî'-i hümâyûn Denis Korint? nâm tercümân içün müstâkīm ve tüccâr ahvâline her vechile vâkı'dır diyü konsolos ma'rifetiyle zikr olunan iskelelere gelüp giden ve ticâret iden Frınçe tüccârının ve Frınçe bayrağı altında olanların umûrlarında tercümân olup ve tercümânlık hidmetinde olanların kendüleri ve oğulları ve hidmetkârları harâc ve avârızı ve kasap akçesi ve sâir rüsûm tekâlif-i örfiyye teklîf ile rencîde olunmayup ve kul ve cariye istihdâm idermişsin diyü kimesne harâc ve bâc talebiyle rencîde itmeyüp ve kendünün masraf ve hedâyâsına ve kadîmden giydüği melbûsât ü mefrûşât ve me'kûlât ü meşrûbâtına dahl olunmayup kadîmden olıgeldüği üzre afv olunup ve rüsûm-ı gümrük ve bâc taleb olunmaya ve evlerine asâkirden konak konmak ile rencîde olunmaya ve tasarrufunda olan cariyeleri harâc ve avârızdan ve kasap akçesinden ve tekâlif-i örfiyyenin cümlesinden mu'âf u müsellem olup ve mezbûr ile her kimin da'vâsı var ise Âsitâne-i sa'âdetime havâle olunup gayrı yerde istimâ' olunmaya diyü şurûtuyla berât-ı şerîf yazılmışdır.

Fî Z sene 1079

[23]

76

Nişân-ı hümâyûn oldurki:

Der-i devlet-medârımda mukīm olan Frınçe pâdişâhı elçisi Denis de La Hane Vantelet arz-ı hâl gönderdüp Merit ve Termiye ve …ve Değirmenlik cezîrelerinde

France konsolosu olan mürd olup yerine Françelüden vâkı‘ tevkī‘-i refî‘ü’ş-şân-ı hâkānî kıdvetü a‘yâni’l-milleti’l-Mesîhiyye Nikola Cevko? nâm konsolos ta‘yîn olunup olıgeldüği üzre berât-ı şerîfim virilmek recâsına i‘lâm itmeğin. Buyurdum ki;

Zikr olunan cezîrelerde France ve Françelüye müte‘allik olan tüccârın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince mezbûr Nikola Cevko? nâm konsolos bilüp cümle ahvâllerin ve umûr-ı müşkilelerin mezbûra mürâca‘at idüp min-bâ‘d âhara varmayup itâ‘at üzre olalar diyü ahidnâme-i hümâyûn mûcebince berât-ı şerîf yazılmışdır.

Fî Z sene 1080

77

Boğazhisar kadıları ve dizdârlarına hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl idüp Françelüden beş kıt‘a sefîne yükün yükledüp Âsitâne’de gümrüğünü virüp revân olmağla izin içün başka başka beş hüküm yazılmışdır.

Fî M sene 1078

78

İstanbul kāim-makāmı ve kadısına ve Galata kadısına hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl idüp Galata’da mütemekkin France tüccârı ve France gemileriyle gelüp ve giden France tâifesi nefs-i İstanbul’dan ve taşradan gelen gönü iştirâ idüp gemilerine tahmîl eylediklerinde ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğünü edâ eylediklerinden sonra tuz emîni olanlar gön başına birer akçe taleb iderlerimiş mukaddemâ men‘ içün hükm-i hümâyûnum tahrîr olmuş iken girü dahl itmezler ise men‘ bâbında ahidnâme-i hümâyûn mûcebince hükm-i şerîf yazılmışdır.

Fî M sene 1080

79

Saydave Beyrut ve Safedmukāta‘atına ber-vech-i arpalık mutasarrıf olan vâliye hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl idüp France tüccârı sofdan harîr fürûht olundukda fürûht idenlerden narh-ı cârî üzre almaya râzılariken sen ki valisin üzerlerine harîr bıragup narh-ı cârîden ziyâde dört bin guruş alduğundan gayrı evine bıragup üç yüz guruşların alup ahidnâme-i hümâyûna muhâlif fîma-bâ‘d rencîde olmaya diyü yazılmışdır.

Fî M sene 1078

80

Mora paşası ve Balyabadra kadılarına hüküm ki:

Frânçe elçisi arz-ı hâl idüp Balyabadra İskelesi'nde Frânçe gemileri vardıkda yük bulmayup yahud metâ'ı katmayup bâzâr idemeyüp boş gitmek iktizâ itmekle boş giden sefînelerden liman hakkı alagelmiş değil iken ahidnâme-i hümâyûna muhâlif zabt olanlar kırkbeş guruş boş giden sefînelerden taleb iderler boş giden gemilerden liman hakkı taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yazılmışdır.

Fî M sene 1078

81

Beğşehir'den Âsitâne-i sa'âdetde varınca yol üzerinde vâkı' olan kuzât ve sâir kadılara hüküm ki:

Frânçe elçisi mesâlihin görüp girü Âsitâne-i sa'âdetime avdet itmekle kānun üzre yol hükmü yazılmışdır.

Fî M sene 1078

[24-25] Boş sayfalar

[26]

82

Balyabadra kadısına hüküm ki ve Mora paşasına;

Frânçe elçisi arz-ı hâl idüp Frânçe gemileri yüklerin yükledüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün virüp üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi bir akçe alınagelmiş değil iken Mora paşası yükyatmak? içün izn-i avâid diyü ihtiyâr ile yetmişer guruş viregelmişler iken kanâ'at itmeyüp bir gemiden iki yüz guruş alup gadr eylemişdir hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn tecâvüz itdirilmeye ve fuzûlî alduğı var ise şer'le redd itdirile diyü kendüye hitâben hüküm yazılmışdır.

Fî M sene 1078

83

Balyabadra ve Ağriboz kadılarına hüküm ki:

Frânçe elçisi arz-ı hâl idüp Frânçe ruhbânlarından Kapuçindimekle ma'rûf ruhbân tâifesi dünyadan kat'-ı alâka idüp Anadolu ve Rumili'nde seyâhat idüp şehirden şehire ve kazâdan kazâya ve kurâda gezüp ve kiliselerde ve konsolosların olduğu mahalde durup ve oturup kendü hâllerinde seyâhat idüp hilâf-ı şer'-i şerîfe te'addîleri olmaya mîr-mirân ve mezbûr ve sipâh ve yeniçeri tâifesi rencîde eylemeyeler diyü hükm-i şerîf yazılmışdır.

Fî M sene 1078

84

Rumili'nde ve Anadolu'da vâkı' olan beğlerbeğileri ve sancakbeğleri ve kadılar ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve dizdârlar voyvodalar ve Tunus ve Cezâyir ve Trablusgarb vâlileri ve iskele emînleri ve zâbıtlarına hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl idüp France bâzergânlarından kıdvetü a'yânü'l-milleti'l-Mesîhiyye Molno ve … beğzâdeler *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* ile bir tercümân ve ikişer hidmetkârları ile ticâret ve seyâhat tarîkıyle Anadolu ve Rumili'ye karadan ve deryâdan varup gelince kānun-ı kadîm üzre izn-i hümâyûnum virmek bâbında inâyet recâ itmeğin. Buyurdum ki;

Her kangınızın taht-ı hükûmetine dâhil olur ise esvâb u eskāl ve davarlarına ve tercümân ve hidmetkârları ve beğlerbeğilerden ve sancakbeğlerden sipâh ve yeniçeri ve zü'amâ ve erbâb-ı timar ve müstahfız ve ümenâ ve 'ummâl ve ehl-i örf tâifesinden ve Arabistan'da akar akçesinden ve sâir tekâlif-i örfiyye cem'ine me'mûr olanlardan Cezâyirli ve Tunuslu ve Mağriblidenbir ferdi dahl ü ta'arruz itdirmeyüp emîn ü sâlim birbirinize ulaşdırup ve zâd ü zevâde lâzim oldukda akçe ile alup ve murâd eyledikleri şehirlerde ve kasabât u kurâda oturup istirâhat idüp ve melbûsât ve meşrûbât ve mefrûşâtlarına dahl olunmayupharâmî ve mezâlimü'l-etrâfdan kendülerin korumak içün sarık sarınup kılıç ve âlât-ı harp getürdüklerinde kimesne mâni' olmayup ve mahûf u muhâtara olan yerlerde yanlarına kulaguzlar koşup emîn ü sâlim revân olup kimesne rencîde eylememek bâbında France pâdişâhı elçisine şefâ'atnâme gelüp iltimâs itmekle ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunup buyurdum ki;

Himâyet ü sıyânet olunup mâdam ki hilâf-ı şer'-i şerîf vaz' u hareketleri olmaya sizlerde rencîde vü remîde itdirmeyüp zıll-i zalîl-i ma'delet-itmâmızdan âsûde-hâl ve zevi'l-leyl olalar şöyle bileler.

Fî M sene 1078

85

Kilidülbahr ve Sultâniye kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm France elçisi olan kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Denis de La Haye Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl idüp Françelülerden Rikov nâm re'îs Âsitâne-i sa'âdetimde bir kıt'a sefînesini yükledüp ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince gümrüğün virüp emînden eline temessük alup revân olmak bâbında izn-i hümâyûn recâ itmeğin izn-i hümâyûnum virilmek emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi mezbûr re'îs bir kıt'a sefînesini yükledüp Âsitâne-i sa'âdetde gümrüğün virüp eline temessük alup İstanbul'da aranup götürülmesi **[27]** memnû'âtdan olan metâ' olmadıkça revân oldukdan sonra bir kerre dahi Boğazhisarları'nda aranup revân olup min-ba'd kānun-ı kadîme mûgayir bir daha Gelibolu'da aranmayup ahidnâme-i hümâyûnuma mûgayir kimesneye iş itdirmeyesiz.

Fî evâhiri S sene 1081

86

Kilidülbahr ve Sultâniye kadılarına ve dizdâra hüküm ki:

Âsitâne-i sa'âdetde mukīm Françe elçisi olan kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Denis de La Haye Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp Françelülerden De Kayro nâm re'îs Âsitâne-i sa'âdetimde bir kıt'a sefînesini yükledüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün virüp emînden eline temessük alup revân olmak bâbında izn-i hümâyûnum virilmek recâ itmeğin yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene 1081

87

Kilidülbahr ve Sultâniye kadılarına ve dizdâra hüküm ki:

Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Françe elçisi olan kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Denis de La Haye Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp Françelülerden Covan nâm re'îs Âsitâne-i sa'âdetimde bir kıt'a sefînesini yükledüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün virüp emînden eline temessük alup revân olmak bâbında izn-i hümâyûnum virilmek recâ itmeğin yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [10]81

88

Kilidülbahr ve Sultâniye kadılarına ve dizdârına hüküm ki:

Âsitâne-i sa'âdetde mukīm Françe elçisi olan kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Denis de La Haye Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp Françelülerden Françe nâm re'îs Âsitâne-i sa'âdetimde bir kıt'a sefînesini yükledüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün virüp emînden eline temessük alup revân olmak bâbında izn-i hümâyûnum virilmek recâ itmeğin yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [10]81

89

Zâyi‘itmekle zâyi‘den tekrâr emr-i şerîf virilmişdir.

Fî evâhiri R sene 1081

Kilidülbahr ve Sultâniye kadılarına ve dizdârına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm Françe elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Denis de La Haye Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françelülerden Martin nâm re’îs Âsitâne-i sa‘âdetimde bir kıt‘a sefînesini yükledüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün virüp emînden eline temessük alup revân olmak bâbında izn-i hümâyûnum virilmesin recâ itmeğin yazılmışdır.

Fî evâsıtıRa sene 1081

90

Nişân oldur ki:

Hâlâ Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi kıdvetü’l-ümerâi’l-milleti’l-Mesîhiyye Denis de La Haye Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp cezîre-i Nakşe ve ana tâbi‘ cezîrelerde Françe konsolosu olan işbu râfi‘-i tevkī‘-i refî‘u’ş-şân-ı hâkānî Hristo Ferunet’in? elinde olan berât atîk olmağla müceddeden olıgeldüği üzre berât-ı hümâyûnum virilmek recâ itmeğin. Buyurdum ki;

Mezbûr Hristo Ferunet? cezîre-i Nakşe ve ana tâbi‘ olan cezîrelere gelüp giden Françelü ve Françeye müte‘allik Efrenc tüccârına ahidnâme-i hümâyûn mûcebince konsolos olup tüccâr tâifesi ba‘zı mezkûru kendülere konsolos bilüp cemî‘ umûr-ı müşkilelerinde âhara varmayup mezbûra mürâca‘at idüp ve itâ‘at üzre olalar ve ahidnâme-i hümâyûnda mastûr olduğu üzre Âsitâne-i sa‘âdetimde olan Françe elçisi Dîvân-ı hümâyûnuma ve Vezîr-i a‘zamım Dîvânına geldikde İspanya ve sâir kralların elçileri üzerine takaddum u tasaddur idegeldüği üzre ol cânibde dahi Françe konsolosu cümle kralların konsoloslarına takaddum u tasaddur eyleyüp sâirlerine olan ri‘âyet ana dahi ola ve mezbûrun evine ehl-i örfden ve subaşı ve gayrı kimesne girmeyüp te‘addî vü tecâvüz eylemeyeler ve zikr olunan mahâllere dâhil olan Françelü ve Françe’ye müte‘alliktüccâr âdet-i kadîm getürdükleri metâ‘larının defterin mezbûra viriler muhâlefet eylemeyeler ve gemileri gitmek istedikde âdet-i kānun üzre metâ‘larından elçiye ve konsolosa âid olan baylac hakkı ve sâir avâidin de bi’t-tamâmedâ itmeden gitmeyüp muhâlefet itmeyeler ve mâdam ki mezbûr konsolosu mühürlü tezkiresi

olmaya sefînelerine icâzet virilmeye ve tüccâr arasında ihtilâf ü nizâ‘ vâkı‘ oldukda konsolos aralarına girüp fasl idüp zâbıtlarımdan dahl olunmaya ve tüccâr arasında kan veyâhud âhar şenâ‘at vâkı‘ oldukda konsolosu âyînleri üzre hakkından gele ol vilâyetin hâkimlerinden bir ferd dahl eylemeye ve tüccâr arasından biri şerîr olup ihtilâle bâ‘is olur ise tüccâr tâifesi âsûde olmak içün ol makūleleri konsolos vilâyetine göndermek istedikde kimesne mâni‘ olmaya ve mezbûr konsolosun ol vilâyetde olan masârıfı ve hedâyâsı içün getürdüği **[28]** nesneler benderlere dâhil oldukda gümrük ve bâc taleb olunmaya ol bâbda afv oluna gelmişdir ve merkūm konsolos ile her kimin da‘vâsı var ise ahidnâme-i hümâyûn mûcebince anda istimâ‘ olunmayup Südde-i sa‘âdetime havâle oluna ve âdet-i kadîm üzre konsolosa mahsûs melbûsât ü mefrûşât ve me’kûlât ü meşrûbâtlar kangı bendere dâhil olur ise gümrük ve bâc taleb olunmaya ve mezbûr konsolos Südde-i sa‘âdetime veyâhud Françe vilâyetine varmak istedikde yerine kāim-makām nasb eyledikden sonra gidişde ve gelişde deryâda ve karada ve menâzil ü merahilde kendüye ve âdemlerine ve emvâl ü esvâb ve davarlarına ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif bir ferde dahl ü ta‘arruz itdirilmeye ve eylemeyeler ve her kande dâhil olursa akçesiyle zâd ü zevâde ve zahîre ve sâir levâzımı virilüp kimesne mâni‘ olmaya ve siz ki bender-i mezbûre hâkimlerisiz bu bâbda her biriniz onat vechile mukayyed olup zikr olunan husûslar ile amel ve fermân-ı hümâyûnumu icrâ idüp mezbûru konsolos bilüp Françe pâdişâhına inâyet ve ihsân olunan ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olan şurût ile amel eyleyüp aslâ hilâfına rızâ vü cevâz gösterilmeye şöyle bileler alâmet-i şerîfe i‘timâd kılalar.

Tahrîren fî evâhiri şehr-i Rebî‘ülevvel sene ihda ve semânîn ve elf.

91

Nakşe kadısına hüküm ki:

Kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Françe elçisi Denis de La Haye Vantelet Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Nakşe cezîresinin berât-ı şerîfimle Françe konsolosu olan Harvesino Karvin? nâm konsolos ve cezîre-i mezbûrede sâkin Françe tüccârı ahidnâme-i hümâyûna mugâyir harâcteklîfî ile ba‘zı kimesneler rencîdeden hâlî olmadıkların bildirüp men‘ ü def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim virilmek recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françelülerden memâlik-i mahrûsemde temekkün idenlerden harâctaleb olunmaya İskenderiye ve Şam Trablusu’na ve Cezâyir ve sâir yerlerin iskelelerine ta‘yîn olunmuş konsolosların yerine ol hidmetin uhdesinden gelür bir âdemlerin ta‘yîn idüp götürdüklerine kimesne mâni‘ olmaya ve tekâlif-i örfiyyeden mu‘âf ola diyü mastûr u

mukayyed olmağın ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir rencîde olunmamak üzre yazılmışdır.

Fî evâhiri Ra sene 1081

92

Boğazhisarlar kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Françe elçisi kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Denis de La Haye Vantelet Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françelülerden Birşir? nâm re’îs Âsitâne-i sa‘âdetimde bir kıt‘a sefînesini yükledüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün virüp emînden eline temessük alup revân olmak bâbında izn-i şerîfim recâ itmeğin izin içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri R sene 1081

93

Nişân oldur ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Françe pâdişâhının elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Denis de La Haye Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp hâlâ mahrûse-i Halep ve ana tâbi‘ olan İskenderun ve Payas ve cezîre-i Kıbrıs ve Beyrut ve Trablusşam ve Adana ve Ayaş İskelelerine gelüp giden Françe tâifesinin mesâlihlerin görmek içün mukaddemâ olan konsolosun hidmeti tamâm olmağla ref‘ olunup yerine işbu tevkī‘-i refî‘ü’ş-şân-ı hâkānî kıdvetü a‘yânü’l-milleti’l-Mesîhiyye Doponet? nâm kimesneyi Françe pâdişâhı tarafından ta‘yîn ve mühürlü ve mumzâ mektûb virildüğün bildirüp mûcebince olageldüği üzre berât-ı şerîfim virilmek recâ itmeğin bu nişân-ı hümâyûnu virdüm ve buyurdum ki;

Mahrûse-i Halep ve İskenderun ve Payas ve cezîre-i Kıbrıs ve Beyrut ve Trablusşam ve Adana ve Ayaş ve anlara tâbi‘ olan iskele ve benderlerde Françe ve Françelüye müte‘allik olan Efrenc tüccârına ahidnâme-i hümâyûn mûcebince mezbûru konsolos bilüp cümle ahvâllerinde ve umûr-ı müşkilelerinde mezbûra mürâca‘at idüp min-ba‘d âhar yerlere varmayup itâ‘at üzre olalar ve kendü âyînleri üzre hükm idüp sözüne muhâlefet eylemeyeler ve ahidnâmede mastûr olduğu üzre **[29]** Âsitâne-i sa‘âdetimde olan Françe elçisi Dîvân-ı bülend-i eyvânım ve Vüzerâ-yı izâmım Dîvânlarına geldiklerinde İspanya kralının ve sâir kralların elçileri üzerine takaddum u tasaddur idegeldikleri üzre ol cânibde olan Françe konsolosu dahi sâir konsolosların üzerine takaddum u tasaddur olunup sâirlerine olan ri‘âyet ana dahi ola ve mezbûrun evine ehl-i örfden subaşı ve gayrı kimesne girmeyüp te‘addî olunmaya ve ol benderlere

varan Françe tüccârı bendere dâhil olduklarında âdet üzre eşyâlarının sûret-i defterin konsoloslara vireler ve gemileri gitmek istedikde kānun üzre baylac hakkın virüp inâd u muhâlefet eylemeyeler ve mezbûrun tezkiresi olmayınca gemilerine icâzet virilmeye ve tüccâr arasında biri biri ile ihtilâf vâkı‘ oldukda baylosları dahl eyleye zâbıtlarımdan bir ferd fasl eylemeye aralarından biri şerîr olup tüccâr arasında ihtilâle bâ‘is ola ol makūleyi kayd ü bend ile vilâyetine göndermek istedikde kimesne mâni‘ olmaya ve mezbûr konsolos ol vilâyetde sarf olunan avâidi içün getürtdüği nesnelerden İskenderun ve gayrı iskelelerde bâc ve gümrük taleb olunmaya ve âdet üzre konsolosa mahsûsmelbûsât ü mefrûşât ve me’kûlât ü meşrûbât kangı bendere dâhl olur ise gümrük ve bâc taleb olunmaya ve Françe baylosu ile her kimin da‘vâsı var ise anda istimâ‘ olunmayup Âsitâne-i sa‘âdetime havâle oluna ve mezbûr konsolos Südde-i sa‘âdetime veyâhud Françe vilâyetine gitmek murâd idindikde yerine kāim-makām ta‘yîn eyledikden sonra gidişde ve gelişde kimesne mâni‘ olmaya memâlik-i mahrûsemde vâkı‘ olan menâzil ü merâhilde ve deryâda ve karada kendüye ve âdemlerine ve esbâb u davarlarına dahl olunmaya ve her kande dâhil olur ise akçesiyle zâd ü zevâde ve zahîresi virilüp kimesne mâni‘ olmaya ve siz ki bender hakimlerisiz onat vechile mukayyed olup zikr olunan husûslarda fermân-ı hümâyûnumu icrâ idüp mezkûr Doponet? nâm kimesneyi ref‘ olunan konsolos yerine konsolos bilüp Françe pâdişâhına inâyet olunan ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olan şurût u kuyûdile amel eyleyüp aslâ hilâfına cevâz göstermeyesiz ve ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûna ve evâmir-i şerîfeye ve evvelden cârî olan âdet-i kadîmeye mugâyir ticâret ve gayrıdan bir ferde inâd u muhâlefet itdirilmeyüp dâimâ ahidnâme-i hümâyûn mûcebi ile amel itdirile ve şöyle bileler alâmet-i şerîfe i‘timâd kılalar.

Tahrîren [fî] evâhiri Rebî‘ülâhire sene ihdâ ve semânîn ve elf.

94

Antalya kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm Françe elçisi kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Denis de La Haye Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı getürdükleri ve alup götürdükleri metâ‘dan ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüklerin edâ eylemeğe râzılar iken Antalya gümrüğü emînleri olanlar kanâ‘atitmeyüp ziyâde taleb idüp ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir rencîde eyledüğün bildirüp ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda Françe tâcirleri vilâyetlerinden

getürdükleri ve alup gitdikleri metâ‘larından kadîmden ne bahâya tutup gümrük alınageldi ise girü ol minvâl üzre alup ziyâde bahâya tutulmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak üzre yazılmışdır.

Fî evâili Ca sene 1081

95

Antalya kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm Françe elçisi kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Denis de La Haye Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Teke sancağı mütesellimi olanlar Antalya İskelesi’nde Françe konsolosu olan ( ) ahidnâme-i hümâyûna mûgayir ta‘cîz ü rencîde eyledüğün bildirüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında hükm-i hümâyûn recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda tâcirlerinin ahvâli içün nasb eyledikleri konsoloslardan ba‘zı kimesneler da‘vâ eylediklerin kendülerlerin habs idüp evlerin mühürleyüp te‘addî itmeyeler ve konsoloslar ile da‘vâsı olanların husûsu Âsitâne-i sa‘âdetde istimâ‘ oluna diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak üzre hüküm virilmişdir.

Fî evâili Ca sene [10]81

[30]

96

Antalya kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm Françe elçisi kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Denis de La Haye Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp ahidnâme-i hümâyûnda selâmetlik resmin üç yüz akçeden ziyâde taleb olunmaya diyü mastûr u mukayyed iken Antalya İskelesi’nde olan gümrük kâtibi Françe gemilerine tahmîl olunan eşyânın gümrüklerin edâ eylediklerinde edâ tezkirelerin virmeyüp otuz guruş taleb eyledükden mâ‘adâ kal‘a dizdârı olanlar dahi ahz ü celb içün tüccârlarının alış verişlerine kal‘adan taşra çıkartmayup bunun emsâli cevr ü eziyet itmeleriyle hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnte‘âddî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim virilmesin recâ eyledüği ecîlden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda bey‘ içün ihrâc olunan metâ‘dan mâ‘adâ âhar iskeleye gitmek istediklerinde metâ‘larından gümrük taleb eylemeyeler ve âhar iskeleye gitmeğe mâni‘ olmayalar ve âdet olan kassâbiyye ve reftiyye ve bâc ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmin taleb olunmaya diyü ahidnâmede mastûr olmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak üzre hüküm virilmişdir.

Fî evâili Ca sene 1081

97

Boğazhisarı kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye France elçisi Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp kendüsi 'atebe-i aliyyeme elçilik merâsimi ile gelüp dâhil olup ve selefi olan Mösyö Denis de La Haye Vantelet içün edâ-i hidmet itmekle elçi-i mûmâ-ileyhi getüren dört kıt'a kalyonlar ile avdet eyleyüp kimesne rencîde itmemek bâbında izn-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden izn-i hümâyûnum erzân kılınmışdır.

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim üzre amel idüp dahi elçi-i sâbık getürülmesi memnû' olmayan metâ' getürmeyüp ve gümrük alınmak îcâb ider metâ' yoğise Boğazhisarları'nda eğlendirmeyüp bir gün mukaddem yoluna revân eyleyesiz.

Fî evâsıtıC sene 1081

98

İstanbul kāim-makāmına hüküm ki:

Kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm France elçisi Denis de La Haye Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp France elçilerinin kendü nefsleriçün her sene İstanbul'a karîb olan iskele ve yalılardan akçeleriyle yedi bin müdre hamr alınagelmekle mu'tâd-ı kadîm üzre İstanbul'a karîb olan iskelelerden yedi bin müdre hamrı ke'l-evvel almak murâd eylediklerinde iskele ve yalılarda elçi-i mûmâ-ileyhin âdemlerine ve gemilerine taraf-ı âhardan müdâhale olunmamak bâbında emr-i şerîfim virilmesin recâ eyledüği ecîlden Dîvân-ı hümâyûnum tarafından hıfz olunan ahkâm kayıtlarına ve Hazîne-i âmiremde mahfuz olan mukāta'at defterlerine nazar olundukda France pâdişâhı tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm olan France elçilerine her sene kendü nefsleriçün akçeleriyle yedi bin müdre hamr alageldikleri Ma'den mukāta'ası defterinde mastûr olduğundan mâ'adâ Dîvân-ı hümâyûnum tarafından hıfz olunan ahkâmda dahi mukayyed bulunmağla imdi; mu'tâd-ı kadîm ve olıgeldüği üzre amel olunması bâbında fermân-ı 'âlişânım sâdır olmuşdur.Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim mûcebince amel idüp dahi vech-i meşrûh üzre France pâdişâhı tarafından Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm olan France elçileri İstanbul'a karîb olan iskelelerde her sene mu'tâd-ı kadîm üzre akçeleriyle alageldikleri yedi bin müdre hamrı almak murâd eylediklerinde iskele ve yalılarda elçi-i mûmâ-ileyhin âdemlerine ve gemilerine taraf-ı âhardan kimesneyi

müdâhale ve âdemlerin rencîde vü remîde itdirmeyüp emr-i şerîfim mazmûn-ı münîfi ile amel olasız.

Fî evâhiri C sene 1081

99

Boğazhisarları kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Sabıkā Françe elçisi olan kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Denis de La Haye Vantelet *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp elçi-i mezbûr Françe vilâyetine gitmek lâzim gelmekle mukaddemâ emr-i şerîfimle izn-i hümâyûnum virilüp dört kıt'a gemi ile Boğazhisarları'na vardıkda siz ki dizdârlarsız salıvirmeyüp anlarda olan fermândan mâ'adâ tekrâr fermân getürün diyü ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif rencîde olduğun bildirüp **[31]** ol bâbda hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecîlden ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince izn-i şerîfim erzân kılınmışdır. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim üzre amel idüp dahi elçi-i mezbûrun dört kıt'a gemilere mukaddemâ sâdır olan emrim üzre izin virilüp min-bâ'd ahidnâme-i hümâyûn ve emr-i şerîfime muhâlif koyıvirmemek ile tâ'cîz ve rencîde itdirmeyesiz diyü yazılmışdır.

Fî evâili Ş sene 1081

100

Kilidülbahr ve Sultâniye kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Françe elçisi Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp Françelülerden kapudân Tekri? nâm re'îs Âsitâne-i sa'âdetimde bir kıt'a sefînesini yükledüp ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince gümrüğün virüp eline temessük alup revân olmak bâbında izn-i hümâyûnum recâ itmeğin izn-i hümâyûnum erzân kılınup emr-i şerîf virilmişdir.

Fî evâhiri Ş sene [10]81

101

Kilidülbahr ve Sultâniye kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Françe elçisi Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp Françelülerden Kapudân Odo? nâm re'îs Âsitâne-i sa'âdetde bir kıt'a sefînesini yükledüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün virüp eline temessük alup revân olmak bâbında izn-i hümâyûnum recâ itmeğin izn-i hümâyûnum virilüp emr-i şerîfim yazılmışdır.

Fî evâhiri Ş sene 1081

102

İstanbul kāim-makāmına ve kadısına hüküm ki:

Bi'l-fi'l Frınçe elçisi olan kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Frınçe elçisi Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp Frınçe bâzergânlarından Tekri? nâm Frınçelü sefînesiyle bey' itmek içün İstanbul'a getürdüği sekiz bin attârlar kethüdâsı olan ( ) nâm kimesne bey' ü şirâsı bize mahsûsdur diyü noksân bahâ ile alduğundan mâ'adâ akçesin dahi virmeyüp gadr u te'addî eyledüğün bildirüp ol bâbda hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin beynlerinde kavl itdikleri üzre akçesi alıvirile veyâhud âhara bey'ine kimesne bir vechle mâni' olmamak içün hükm yazılmışdır.

Fî evâhiri Ş sene [10]81

103

İstanbul kāim-makāmına ve kadısına hüküm ki:

Bi'l-fi'l Frınçe elçisi olan kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Frınçe elçisi Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp Frınçe bâzergânlarından Yavaç? nâm Frınçelü bir kıt'a sefînesiyle bey' itmek içün İstanbul'a getürdüği iki yüzbeş yetmiş varul aşı boyasını İstanbul'da attârlar kethüdâsı olan ( ) nâm kimesne zikr olunan boyanın? bey' ü şirâsı bize mahsûsdur noksân bahâ ile bâzâr ve elli varulün götürüp mâ'adâsın kaldırmayup ve akçesin dahi virmeyüp ziyâde gadr u te'addî eyledüğün bildirüp hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin kavl eyledikleri üzre bahâların vireler veyâhud âhara bey' itmeleriyle kimesne mâni' olmamak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri Ş sene 1081

104

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye hâlâ Südde-i sa'âdetimde mukīm olan Frınçe elçisi Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl sunup mâhrûse-i Mısır ve İskenderiye ve ana tâbî' olan benderlere gelen ve giden Frınçe tâifesinin mesâlihin görmek içün mukaddemâ konsolos ta'yîn olunan Preman? nâm Frınçelü mürd olup yerine Frınçelülerden işbu râfî'-i **[32]** tevkī'-i refî'ü'ş-şân-ı hâkānî kıdvetü a'yânü'l-milleti'l-'Îseviyye Emeryoz Dunçer? nâm beğzâde konsolos ta'yîn olunup Frınçe pâdişâhı cânibinden eline mühürlü ve mumzâ mektûb virildüğün

bildürüp mûcebince olıgeldüği üzre berât-ı şerîfim recâsına i‘lâm itmeğin bu berât-ı hümâyûn virdüm ve buyurdum ki;

Mahrûse-i Mısır ve İskenderiye ve ana tâbi‘ olan benderlerde Françelü ve Françelüye müte‘allik olan tüccâr tâifesi ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince mezbûr Emeryoz Dunçer? nâm beğzâdeyi konsolos bilüp cümle ahvâllerinde ve umûr-ı müşkilelerinde mezbûra mürâca‘at idüp ve min-ba‘d âhar yere varmayup itâ‘at üzre olalar ve kendü âyînleri üzre hükm idüp sözüne muhâlefet itmeyeler ve ahidnâme-i hümâyûnda mastûr olduğu üzre Âsitâne-i sa‘âdetimde olan Françe elçisi Dîvân-ı hümâyûnum ve Vüzerâ-yı izâmım Dîvânlarına geldikde İspanya kralının ve sâir kralların üzerlerine takaddum u tasaddur idegeldüği üzre ol cânibde dahi Françe konsolosu cümle konsoloslara tasaddur idüp sâir İslâm beğlerine olan ri‘âyet ana dahi ola ve mezbûrun evine ehl-i örfden subaşı ve gayrı kimesne girmeyüp te‘addî vü tecâvüz itmeyeler ve zikr olunan benderlere varan Françe tüccârı bendere dâhil oldukda âdet üzre esbâblarının sûret-i defterin mezbûra vireler ve gemileri gitmek istedikde kānun üzre baylac hakkın virüp muhâlefet itmeyeler ve mezbûrun tezkiresi olmayınca gemilerine icâzet virilmeye ve tüccâr arasında birbirleri ile ihtilâf vâkı‘ oldukda konsolos aralarına girüp fasl eyleye zâbıtlarımdan kimesne dahl eylemeye aralarından birisi şerîr olup ihtilâle bâ‘is olur ise o makūleyi kayd ü bend ile vilâyetine göndermek istedikde kimesne mâni‘ olmaya ve mezbûr konsolos ol vilâyetde sarf olunan avâidi içün getürdüği nesnelerden İskenderiye ve Bulak İskelelerinde bâc ve gümrük taleb olunmaya ve âdet üzre konsolosa mahsûsmelbûsât ü mefrûşât ve me’kûlât ü meşrûbât kangı bendere ve dâhil olur ise gümrük ve bâc taleb olunmaya ve Françe konsolosu ile her kimin da‘vâsı var ise anda istimâ‘ olunmayup Âsitâne-i sa‘âdetime havâle oluna ve mezbûr Südde-i sa‘âdetime veyâhud Françe vilâyetine gitmek murâd eyledikde yerine kāim-makām ta‘yîn eyledikden sonra gider iken ve gelür iken memâlik-i mahrûsemde vâkı‘ olan menâzil ü merâhilde deryâda ve karada kendüye ve âdemlerine ve esbâb u davarlarına dahl olunmaya ve her kande dâhil olur ise akçesiyle zâd ü zevâde ve sâir zahîresi virilüp kimesne mâni‘ olmaya ve siz ki zikr olunan benderlerin hâkimlerisiz onat vechile mukayyed olup zikr olunan husûslarda fermân-ı hümâyûnumu icrâ idüp mezbûr Emeryoz Dunçer? nâm beğzadeyi konsolos bilüp Françe pâdişâhına inâyet olunan ahidnâmede mastûr u mukayyed olan ahd u şurût ve kuyûdile amel idüp hilâfına cevâz göstermeyesiz ve ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûn ve emr-i aliyye evvelden cârî olan âdet-i kadîmeye mugâyir tecâvüzden ve gayrıdan bir ferd muhâlefet

itdirilmeyüp dâimâ ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel itdirile şöyle bileler alâmet-i şerîfe i‘timâd kılalar.

Fî evâili L sene 1081

105

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye hâlâ Südde-i sa‘âdetimde mukīm olan Françe elçisi Marki de Novantel **[33]***hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl sunup Sayda ve Beyrut ve ana tâbi‘ olan iskelelere gelüp giden Françe tâifesinin mesâlihin görmek içün mukaddemâ konsolos ta‘yîn olunan Harazen? nâm kimesne mürd olup yerine Françelülerden işbu râfî‘-i tevkī‘-i refî‘ü’ş-şân-ı hâkānî kıdvetü a‘yânü’l-milleti’l-‘Îseviyye Yunekuri? nâm konsolos ta‘yîn olunup Françe pâdişâhı cânibinden eline mühürlü ve mumzâmektûb virildüğün bildirüp mûcebince olıgeldüği üzre berât-ı şerîfim virilmek recâsına i‘lâm itmeğin şurûtuyla berât yazılmışdır.

Fî evâili L sene 1081

106

Boğazhisarları kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Françe elçisi Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françelülerden Piro ve Kavro ve Covan nâm üç kıt‘a Françe re’îsleri gemilerinin yükün tutup ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün virüp edâ tezkirelerin almalarıyla gitmeğe izn-i hümâyûnum virilmek recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince üç kıt‘a başka başka hükümleri virilmişdir.

Fî evâhiri Za sene [10]81

107

Boğazhisarları kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Françe elçisi Marki de Nevontel *avâkıbuhû bi’l-hayr* arz-ı hâl gönderüp Françelülerden Cak nâm Françe re’îsi gemisin yükün tutup ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün virüp edâ tezkirelerin almağla gitmeğe izin virilmişdir.

Fî evâsıtıZ sene [10]81

108

İstanbul kāim-makāmı İbrahim Paşa'ya ve İstanbul kadısına ve İstanbul'da Yeniçeri ağası kāim-makāmına hüküm ki:

Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm Françe elçisi olan kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı sefîneleriyle getürdükleri ve alup götürdükleri metâ'larının ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrük ve üç yüz akçe selâmetlik resminden gayrı reft ve bâc ve yasak kulu nâmına bir akçe alınmaya diyü mastûr u mukayyed iken bir zamândan berü ahidnâme-i hümâyûna mugâyir nice icra'at vâkı' olup gelüp ve giden gemilerden ziyâde selâmetlik taleb eylediklerinden mâ'adâ tüccârlarının tahmîl eyledikleri gön ve yapağı ve sâir eşyâlarından hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn reft ve yasak kulu ve subaşılar ve sâir huddâmı gümrük harcı ve avâid talebiyle rencîde vü remîde eylediklerin bildirüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda âdet olan kassâbiyye ve bâc ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya merhûm ve mağfûrun-leh ceddim Sultan Selim Hân tâbe serâhu zamânında memnû' olan metâ'dan penbe ve rişte-i penbe ve sahtiyân virile diyü hükm-i hümâyûnum virilmiş imiş hâlâ Âsitâne-i sa'âdetde olan kemâl-i ihlâs u ihtisâslarına binâen merkūm ve mağfûrun-leh babam tâbe serâhu zamânında memnû'âtdan akçeleriyle bal mumu ve gön virilüp bir ferd mâni' olmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bunda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp min-ba'd ahidnâme-i hümâyûna muhâlif Françe tüccârını akçe ve resm talebiyle rencîde vü remîde itdirmeyüp men' ü def' idüp memnû' olmayanları yazup bildirüp tekrâr emr-i şerîfim varmalu eylemeyesin şöyle bilesin ve bâ'de'n-nazar bu hükm-i hümâyûnumu yedlerinde ibkā idüp alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın.

Fî evâili M sene [10]87

109

Atina kadısına ve Atina voyvodasına hüküm ki:

Kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Âsitâne-i sa'âdetde mukīm olan Marki de Novantel **[34]***hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp kazâ-yı mezbûrda sâkin olan Şatlin nâm Françe konsoloslarının tercümânı olan Can Batşe Tarnekıli? nâm zimmî bundan akdem vilâyeti Françeye varup Talin'e vâkı' olan

Françe gemilerine aldugı metâ‘dan ve cemî‘ konsoloslara müte‘allik baylac ve sâir hukūkun ahz ü kabz eyleyüp muhâsebesin görmekde te‘allül ü inâd üzre olduğun bildirüp mahallinde şer‘le muhâsebesi görüp icrâ-yı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim virilmek recâ itmeğin şer‘le muhâsebesin görülüp muhâlefet ider ise Âsitâne-i sa‘âdetim de ihzâr olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim üzre amel idüp dahi mezbûr tercümânın muhâsebesi mahallinde şer‘le görülüp icrâ-yı hakk oluna muhâlefet ider ise Âsitâne-i sa‘âdet’e ihzâr olunup şer‘-i şerîf ve emr-i hümâyûnuma muhâlif te‘allül ü inâd itdirmeyesiz.

Fî evâili M sene [10]82

110

Kapudân paşaya hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm olan Françe elçisi kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp Françelülerden Danis nâm re’îs sefînesiyle Sakız cezîresine vardıkda hâlâ Sakız kadısı olan akzâ kuzâti'l-Müslimîn mevlâna ( ) *zîde fezâilühû* ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif pişkeş ve selâmetlik nâmına ziyâde kırk beş guruşların ve cezîre-i mezbûrda olan Françe konsolosun darb itmek isteyüp ve şetm idüp ve bundan akdem cezîre-i mezbûreye metâ‘ ile ticâret içün varan Ceyli Budan nâm tâcir Âsitâne-i sa‘âdet’de gümrüğün edâ eyledüğüne elinde gümrük emîni temessükü var iken ve bir def‘a gümrük edâ olup emti‘adan tekrâr gümrük alınmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr iken ve ahidnâme-i hümâyûna mugâyir tekrâr gümrük ve resm-i ihtisâb aldırup te‘addî vü tecâvüz eyledüğün bildirüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn alınan akçe girü ashâbına redd itdirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum virilmek recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif bu makūle te‘addîsi mukarrer ise alduğun bi’t-tamâm redd itdirüp ve ahvâlin i‘lâm eylemek bâbında fermân-ı ‘âlişânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü’l-kadrim mûcebince amel idüp dahi ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif bu makūle te‘addîsi mukarrer ise alduğın bi’t-tamâm kendüye redd itdirüp ve ahvâlini i‘lâm eyleyesin.

Fî evâili M sene 82

111

İstanbul kāim-makāmına ve Galata kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm Françe elçisi kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp Françelü tâifesi harâc talebiyle rencîde olunmaya diyü müte‘addid evâmir-i şerîfe virilmişken hâlâ Galata voyvodası olanlar ahidnâme-i hümâyûna muhâlif harâctalebiyle Françelü tâifesini rencîde vü remîde itmekden hâlî olmadıkların bildirüp men‘ ü def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim virilmek recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda memâlik-i mahrûsemde Françelülerden temekkün idenlerden harâctaleb olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi min-ba‘d şer‘-i şerîfe ve ahidnâme-i hümâyûna ve işbu emr-i şerîfime mugâyir Françelü tâifesin harâc talebiyle kimesneye rencîde vü remîde itdirmeyüp husûs-ı mezbûr için tekrâr emr-i şerîfim varmalu eylemeyesin şöyle bilesin ve ba‘de’n-nazar.

Fî evâsıtıM sene [10]82

112

Kilidülbahr ve Sultâniye kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm Françe elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye **[35]** Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr*Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp Françelülerden Menvar? nâm re’îs Âsitâne-i sa‘âdetimde bir kıt‘a sefînesini yükledüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün virüp emînden eline temessük alup revân olmak bâbında izin recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince izin yazılmışdır.

Fî evâsıtıM sene [10]82

Bir sûreti

Françelülerden Anderye nâm re’îse dahi vech-i meşrûh üzre hüküm virilmişdir.

Fi’t- târîhi’l-mezbûr

Zâyi’den mezkûr re’îse tekrâr emr-i şerîf virilmişdir.

Fî evâhiri C sene [10]82

113

Kilidülbahr ve Sultâniye kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm Françe elçisi kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françelülerden Covan nâm re’îsi Âsitâne-i sa‘âdetde bir kıt‘a sefînesini yükledüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün virüp emînden eline temessük alup yoluna revân olmak bâbında izin recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince izin virilmişdir.

Fî evâhiri C sene [10]82

Bir kıt‘a hüküm dahi Pir nâm sefîne re’îsine vech-i meşrûh üzre izin hükmü virilmişdir.

Fî evâhiri C [10]82

114

Kilidülbahr ve Sultâniye kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm Françe elçisi kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françe sefînelerinden Piter Makyer? nâm re’îs bir kıt‘a sefînesiyle getürdüği ve alup götürdüğü metâ‘ın kānun-ı kadîm ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün virüp emînden eline temessük alup yoluna revân olmak bâbında izn-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn izin virilüp yazılmışdır.

Fî evâsıtıZa sene [10]82

115

İstanbul kāim-makāmına hüküm ki:

Bi‘l-fi‘l Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm Françe elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françe’den Âsitâne-i sa‘âdetime irsâl olunan Françe beğzâdelerinden ( ) nâm beğzâde eyyâma muhâlif olmağla getüren gemi yolda meks idüp zâd ü zevâdeleri kalmamağla kendü akçeleriyle lâzim gelen zâd ü zevâdeleri kifâyet mikdârı alıp gitmek bâbında ahidnâme-i hümâyûn mûcebince hükm-i hümâyûnum virilmek recâ itmeğin memnû‘âtdan olmayup kadîmden alugeldikleri eşyâyı kifâyet mikdârı akçeleriyle aldıklarına kimesne mâni‘ olmamak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, amel idüp dahi memnû‘âtdan olmayup kadîmden alugeldikleri eşyâyı kifâyet mikdârı akçeleriyle aldıklarına kimesne mâni‘ olmayup ana mukayyed olasın ki bu bahâne ile Âsitâne-i sa‘âdetime gelen kendülerine kifâyet mikdârından ziyâde gemisin zâhire ile doldurup ve memnû‘âtdan olan metâ‘ tahmîl olunmak ihtimâli olmaya diyü yazılmışdır.

Fî evâsıtıZa sene [10]82

Gurre-i şehr-i Muharremü'l -haram sene selâse ve semanîn ve elf

116

Halep paşasına ve monlâsına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr*Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp medîne-i Halep’de Françe tüccârının bey‘ ü şirâ‘ eyledikleri kantara müte‘allik olan emti‘a ve eşyâların vezn murâd eylediklerinde ba‘zı kimesneler râzı olmayup noksân üzre olan kantar ile vezn idüp tüccârlarına gadr u hayf eylediklerin bildirüp emti‘aları mîrî ayâr olmış kantar ile vezn olup ve kalburdangeçen metâ‘ları dahi kadîmden hidmet-i merkūme üzre olanların mu‘ayyen olan kalburu ile kalburlanup bir vechle gadr u hayf olmamak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden … üzre olan mîrî kantar ile vezn olunup ve kadîmden isti‘mâl olunan kalbur ile alınup ve virdirilüp hilâfından hazer olunmak bâbında fermân-ı ‘âlişânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, amel idüp dahi tüccâr tâifesinin emti‘aların sahîhü’l-vezn olan mîrî kantar ile vezn olunup ve kadîmden isti‘mâl olunan kalbur ile alınup ve virdirilüp hilâfına rızâ vü cevâz göstermeyesin.

Fî evâsıtıM sene 1083

[36]

117

İzmir monlâsına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm olan elçisi kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-MesîhiyyeMarki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp kazâ-i mezbûrda sâkin olan Françe tüccârlarından Karbar? nâm tüccâr şerîkleriyle yine medîne-i mezbûrede sâkin Berühay? ve İsak Mazuh? nâm Yehûdîlerin zimmetlerin hakları olup taleb eylediklerin virmekde te‘allül ü inâd eylediklerin bildirüp mahallinde şer‘le edâ itmezler ise ihzârolunmak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden ahvâlleri bi-hasebi’ş-şer‘ görülüp ba‘de’s-sübût teveccüh iden hakları alıvirile tereddüd iderler ise ism-i mâl ıtlâk olunur eşyâları

ma‘rifet-i şer‘le fürûht ve ashâbına hakları teslîm oluna şer‘î cevapları var ise Ordu-yı hümâyûnda mürâfa‘a-i şer‘ olmak içün ihzâr olunmak üzre hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtıM sene [10]83

118

İzmir monlâsına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm olan elçisi kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp kazâ-i mezbûrda Françe konsolosunun ve tüccâr tâifesinin mensup re‘âyâlarının kendü nefsleriçün etmek pişmek üzre müceddeden bir fırun ihdâs olunmak lâzim olmağla tâife-i mezbûreden biri etmekçi olup fırun yapup lâzim olan dakîk akçesiyle aldıkda ehl-i örf tâifesinden ve âhardan kimesne mâni‘ olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ancak bir ferd kendülere mahsûs ola ve bir fırun kifâyet idecek dakîk narh-ı cârî üzre ma‘rifet-i şer‘le alup tabh itdiklerinde kimesne mâni‘ olmamak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtıM sene [10]83

119

Mısır paşasına ve kadısına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm bi'l-fi‘l elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr*Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp mâhrûse-i Mısır ve İskenderiye ve sâir tevâbi‘i iskelelerinde ve benderlerde olan ümenâ Françe konsoloslarının ve tüccâr tâifesinin Françe cânibinden gelen mektûblarında birkaç seneden berü açup okuyup ba‘dehû yedlerine teslîm idüp gadr u te‘addî vü tecâvüzden hâlî olmadıkların bildirüp vech-i meşrûh üzre dahl ü ta‘arruz olunmayup men‘ ü def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden kadîme mugâyir mektûbları açılmayup ve rencîde itdirilmemek emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü’l-kadrim mûcebince amel idüp dahi zikr olunan iskelelerde olan ümenâya tenbîh eyleyesin ki mezkûrların kadîme mugâyir mektûbların açup rencîde vü remîde itmeyeler ve itdirmeyüp men‘ ü def‘ eyleyesiz.

Fî evâhiri M sene 1083

120

Kıbrıs beğlerbeğisine ve Lefkoşa kadısına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr*Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp hâlâ cezîre-i Kıbrıs’da mütemekkin France tüccârından ba‘zıları cezîre-i mezbûrede ba‘zı kimesnelerden karz aldıkları on bin guruş üzerlerine devr-i şer‘î olunmuş değil iken hilâf-ı şer‘-i şerîf bunlardan her sene yüzde otuzar akçe resm alup ziyâde gadr eylediklerin ve bu bâbda Şeyhülislâm’dan fetvâ-yı şerîfeleri olduğun bildirüp mûcebince amel olunup ba‘del-yevm bilâ- … resm taleb olunmayup asıl deynleri dahi beş seneye değin edâ itmek üzre emr-i şerîfe recâ itmeğin devr-i şer‘î olmamış ise bu âna değin aldıkları murâbaha aslına zam ve hesâb olunup kusūru edâ olundukdan sonra hilâf-ı şer‘-i şerîf rencîde itdirilmemek emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim üzre bir def‘a şer‘le görülüp fasl olunmayup on beş sene murûr eylemeyen husûsların tamâm-ı hakk ve adl üzre takdîr ve fetvâ-yı şerîfesine nazar idüp göresiz meblâğ-ı merkūm her sene üzerlerine devr-i şer‘î olunmuş değil ise min-ba‘d murâbaha nâmıyla nesne taleb itdirmeyesiz eğer devr-i şer‘î olunmuş ise dahi senede on onbir buçukdan ziyâde murâbahaya ruhsat virilmişdir devr-i şer‘î olan senelerde on, onbir buçukdan ziyâde … devr-i şer‘î olunmayan senelerde murâbaha nâmıyla aldıkları akçelerinemîne zamm-ı rûzî ziyâde kalur diyü ba‘de’l-vezn hükm idüp girü bunlara… alıvirüp min-ba‘d şer‘-i şerîfe ve fetvâ-yı münîfe ve emr-i hümâyûnuma muhâlif kimesneye iş itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ‘de’n-nazar bu hükm-i hümâyûnumu elinde ibkā idüp alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasız.

Fî evâhiri M sene 1083

[37]

121

Safed beğlerbeğisine ve Sayda kadısına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm bi’l-fi‘l elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr*Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp Sayda İskelesi’nde sâkin France tüccârından ba‘zısın elli seneden berü ol tarafda ba‘zı kimesnelerden karz aldıkları yirmi bin guruş her sene mezkûrlarun üzerlerine devr-i şer‘î olunmuş değil iken mezbûrlar senede bunlardan yüzde otuzar akçe murâbaha alup eziyet [ü] te‘addî eylediklerin bildirüp mûcebince şer‘le görülüp bilâ-… resm taleb olunmayup murâbaha ile beş seneye değin asıl deynleri edâ itdirilmek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin devr-i şer‘î olmamış ise bu

âna değin aldıkları murâbaha aslına zam ve hesâb olunup kusūru edâ olundukdan sonra hilâf-ı şer‘-i şerîf rencîde itdirilmemek emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri M sene 1083

122

Kilidülbahr ve Sultâniye kadılarına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi Marki de Novantel Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp France re’îslerinden Cirol nâm re’îs sefînesiyle getürdüği ve alup götürdüğü metâ‘ın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ idüp emînden tezkire alup yoluna revân olmak bâbında izn-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince izin virilüp hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri Za sene [10]83

123

Âsitâne-i sa‘âdet kāim-makāmına ve İstanbul kadısına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm olan elçisi kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr*Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp İstanbul’da olan gümrük emîni France tüccârının getürdükleri çuka ve sâir eşyâyı değerinden ziyâde bahâya tutup ümenâ-yı sâbık olduğu gümrükde ziyâde gümrük alup gadr eyledüğünden mâ‘adâ gümrüğü edâ olunan eşyânın kendüden evvel olan emînin tezkirelerin tutmayup tekrâr bir gümrük daha taleb idüp ve âhar iskelelerde olan vekîllerine İzmir ve ana tâbi‘ iskelelerde getürmek lâzim olan eşyâdan gümrük resmin virdiklerinde kendüsi ve vekîllerin bir daha gümrük almak içün tezkirelerin virmeyüp tekrâr gümrük taleb idüp ziyâde gadr u te‘addî vü tecâvüz eyledüğün bildirüp ol bâbda hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda France pâdişâhının rızâsı üzre tâcirlerin vilâyetlerinden getürdükleri ve alup gitdikleri metâ‘dan kadîmden ne bahâya tutulup gümrük alınugeldi ise girü ol minvâl üzre alınup ziyâde bahâya tutulmaya ve bey‘ içün ihrâc olunan metâ‘dan mâ‘adâ âhar iskeleye iletmek istedikleri metâ‘larından gümrük taleb itmeyeler ve âhar iskeleye iletmeğe mâni‘ olmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel idüp min-[ba‘d] hilâfına rızâ vü cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz ve bâ‘de’n-nazar bu hükm-i hümâyûnum elinde ibkā eyleyesiz diyü yazılmışdır.

Fî evâili Z sene 1083

124

Âsitâne-i sa‘âdetimden İzmir’e ve İzmir’den Âsitâne-i sa‘âdet’e meksime vâkı‘ olan kadılara ve kethüdâ-yerleri ve yeniçeri serdârları ve a‘yân-ı vilâyetde ve sâir iş erlerine hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi Marki de Novantel arz-ı hâl gönderüp Lenardo Dakolo? nâm müste’men Françelü elçi-i mezbûrun hidmeti ile deryâdan ve karadan İzmir’e ve İzmir’den Âsitâne-i sa‘âdetime gelürken her kangınızın taht-ı kazâsına dâhil olur ise getürdüği eşyâsına ve akçesiyle alduğı zâd ü zevâdesin müdâhale olunmayup ve harâc ve sâir tekâlif-i örfiyye ile rencîde vü remîde itdirilmemek bâbında hükm-i hümayûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif rencîde itdirilmeye diyü hükm yazılmışdır.

[Fî] evâsıtıZ sene [10]83

125

İzmir monlâsına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm olan elçisi kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr*Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp France tüccârlarının memâlik-i mahrûseye getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alarından hâlâ müceddeden inâyet ü ihsânım olan ahidnâme-i hümâyûnumda yüzde üç gümrük vireler diyü ta‘yîn ve tasrîh olunmağla France tüccârları ve bâzergânları her kangı tarafdan metâ‘ getürüp ve alup giderler ise yüzde üç gümrük virüp ve gürmüklerin vech-i meşrûh üzre edâ itmek istediklerinde emînler metâ‘larını ziyâde bahâya tutmak isterler ise ahidnâme-i **[38]**hümâyûn mûcebince akçe yerine metâ‘ alup muhâlefet eylemeyüp tüccârlarından metâ‘larını her ne gûne metâ‘ ile tahmîl iderler ise yine ol meblâğ üzre yüzde üç alup ziyâde talebiyle ta‘cîz ürencîde itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum virilmek recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda France tüccârı memâlik-i mahrûseye getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alardan kadîmden bu âna değin yüzde beş virüp lâkin France pâdişâhı Devlet-i aliyyemin kadîmî dostlarından olmağla yüzde üç gümrük virmek üzre müceddeden ve ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûnlarına ilhâk olunmak bâbında istid‘â-yı inâyet eylemeğin recâların hayyiz-i kabûlde vâkı‘ olup vech-i meşrûh üzre yüzde üç virüp ziyâde taleb olunmaya ve ümenâ ziyâde gümrük tahsîliçün metâ‘ların ziyâde bahâya tutarlar ise akçe yerine metâ‘ alup muhâlefet eylemeyeler diyü ahidnâme-i hümâyûnda mukayyed olmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp Françe tüccârının memâlik-i mahrûseye getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alardan yüzde üç gümrük virmek üzre müceddeden ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûnlarına ilhâk olunmağla vech-i meşrûh üzre her kangı tarafdan metâ‘ getürüp ve alup giderler ise yüzde üç gümrüklerin virdiklerinden sonra ziyâde taleb olunmayup ve ümenâ ziyâde gümrük tahsîliçün metâ‘ların ziyâde bahâya tutarlar ise akçe yerine metâ‘ alup ve tüccârlarının metâ‘aları her ne gûne meblâğ ile tahmîl iderler ise yine ol meblağ üzre yüzde üç alup inâd u muhâlefet eylemeyeler Françe pâdişâhı Devlet-i aliyyenin kadîmî dostlarından olmağla kadîmî dostluklarına binâen tüccâr ve bâzergânların hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûna bir dürlü ta‘cîz ürencîde itdirilmeyüp dâimâ ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp hilâfında irtikâbdan ihtirâz ü ictinâb eyleyesin şöyle bilesin bâ‘de’n-nazar yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [10]84

Bir sûreti İstanbul kadısına ve paşasına ve gümrük emînine yazılmışdır.

Ve bir sûreti Kıbrıs beğlerbeğine ve Lefkoşa kadısına ve emînine yazılmışdır.

Ve bir sûreti Trablusşam beğlerbeğisine ve kadısına ve emînine yazılmışdır.

Ve bir sûreti Mısır paşasına ve kadısına ve emînine yazılmışdır.

Ve bir sûreti Mora paşasına ve Atina kadısına ve emînine yazılmışdır.

Ve bir sûreti Antalya ve Alanya kadılarına ve gümrük emînine yazılmışdır.

Ve bir sûreti Sakız monlâsına ve emînine yazılmışdır.

Ve bir sûreti Safed beğlerbeğisine ve Sayda ve Beyrut kadılarına ve emînlerine yazılmışdır.

Ve bir sûreti Halep paşasına ve monlâsına ve emînine yazılmışdır.

126

Âsitâne-i sa‘âdetde kāim-makām Mustafa Paşa va Galata kadısına ve Âsitâne-i sa‘âdetden Dergâh-ı mu‘allâ yeniçerileri kāim-makāmı *dâme mecdühû*ya hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr*Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp âdet olan kassâbiyye ve reft ve bâc ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olmağla bundan akdem kat‘ı içün emr-i şerîfim virilmişken hâlâ hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn gümrükcü huddâmından dîdebân ve kâtib ve mîzâncı ve mumcu ve gön yasakçısı ve iskeleleri muhtesibi ve Galata ihtisâbı ve iskele subaşıları ve kal‘a kapucıları ve bunun emsâli nice kimesneler tüccârların harc ve avâid nâmıyla rencîde

itmekden hâlî olmadıkların bildirüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince men‘ ü def‘ olunması bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ ve hâlâ virilen evâmir-i şerîfim mûcebince amel idüp dahi hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ virilen emr-i hümâyûnuma mugâyir gümrükcü havâsdan dîdebân ve kâtib ve mîzâncı ve mumcu ve gön yasakçısı ve iskeleleri muhtesibleri ve Galata ihtisâbı ve iskele subaşıları ve kal‘a kapucılarından ve sâir kimesnelerin vech-i meşrûh üzre harc ve avâid talebiyle rencîde vü ta‘cîz itdirmeyüp men‘ ü def‘ eyleyesin Françe pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetim ile sadâkat ü ihlâsda sâbit-kadem ve râsih-dem olduğuna binâen tüccârları haklarından eylemeğin şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essirolup min-ba‘d ahidnâme-i hümâyûna ve mukaddemâ ve hâlâ virilen evâmir-i aliyyeme muhâlif kimesneye iş itdirmeyesiz ve şöyle bilesiz ve bâ‘de’n-nazar yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [10]84

127

Mısır paşasına ve monlâsına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr*Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı gemilerine tahmîl eyledikleri metâ‘dan ve ba‘zı zîmmiler kendü gemileriyle harbî vilâyetine iletüp getürdükleri metâ‘dan elçilerine ve konsoloslarına âid olan resmlerin ve baylac hakların virüp inâd u muhâlefet eylemeyeler diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed iken kadîmü’l-eyyâmdan **[39]** ilâ mine’l-ân İskenderiye ve sâir Mısır iskelelerine Fransız bayrağı ve gemileriyle gelüp ve giden harbî tüccâr tâifesi Fransız konsoloslarına mürâca‘at ve baylac hakların viregelüp âhardan ta‘arruz olunagelmiş değil iken hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ve mugâyir-i kānûn-ı kadîm Mısır vâlileritaraflarından bir âdemleri gelüp ve konsoloslarına âidolan baylac hakkın alup te‘addî vü tecâvüz üzre olduğun bildirüp ol makūle Françe pâdişâhı ile gelen harbî tüccâr tâifesi Françe pâdişâhı tarafından müceddeden konsolos nasb u ta‘yîn olunan Yorkorna nâm konsolosuna baylac hakların bi’t- tamâm virüp Mısır valisi tarafından hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn kimesneye baylac hakkı dahl ü ta‘arruz eylememek bâbında hükm-i hümâyûnum virilmek recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi ol makūle Françe bayrağı ile İskenderiye ve sâir Mısır iskelelerine gelüp ve giden harbî tüccâr tâifesinin getürdükleri ve alup götürdükleri metâ'larından ahidnâme mûcebince baylac hakların bi't-tamâm Françe konsolosu mezkûr konsolosa virüp edâ eylediklerinden sonra hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ve mûgayir-i emr-i hümâyûn Mısır vâlileri tarafından ve ahardan kimesne baylac hakkına dahl ü ta'arruz eylemeye Françe pâdişâhı Bâb-ı sa'âdetimde sadâkat ü istikāmetde sâbit-kadem ve râsih-dem olduğuna binâen hakkınızda elçilik şükr ü şikâyeti müsmir ü mü'essirolmağla min-ba'd ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir bir ferde iş itdirmeyüp dâimâ ahidnâme-i hümâyûnumun ve mazmûn-ı münîfi ile amel eyleyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [10]84

128

Atina ( ) ve ( ) ve kadılarına hüküm ki ve dizdârlarına ve emînlerine hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr*Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp tüccârlarının ve bâzergânlarının emti'alarının gümrüklerin ümenâ aldıklarından edâ tezkirelerin virüp âhar iskeleye göndermeğe mâni' olmayup ve tekrâr bir iskelede dahi gümrük talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnda mukayyed iken hâliyâ Adana'da berât-ı hümâyûnumla Françe konsolosu olan Kostasir nâm konsolosa mürâca'at eyleye Françe tüccârı gemilerile …Körfezi'nde olan iskelelere varup memnû'âtdan olmayan eşyâyı iştirâ ve bir kerre gümrüğün edâ idüp eşyâ-yı mezbûreyi gemilerine tahmîl idüp bir iskeleden bir iskeleye dahi vardıklarında tekrâr gümrük talebiyle rencîde olunmayup ve mezbûr körfeze girüp çıkdıklarında dizdârlar mâni' olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel idüp dahi mezkûr konsolosa mürâca'at iden Françe tüccârı gemileriyle ….Körfezi'nde olan iskelelere varup memnû'âtdan olmayan eşyâyı iştirâ ve bir günde gümrüğün edâ idüp eşyâ-yı mezbûreyi gemilerine tahmîl eyleyüp âhar iskeleye vardıklarında tekrâr gümrük talebiyle tüccârları rencîde olunmayup ve mezbûr körfeze girüp çıkdıklarında dizdârlar mâni' olmayup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn kimesneye iş itdirmeyesiz Françe pâdişâhı Bâb-ı sa'âdet-masîr ile sadâkat ü istikāmetde sâbit-kadem

ve râsih-dem olunduğuna binâen hakkınızda elçisinin şükr ü şikâyeti müsmir ü mü'essirolup min-ba'd ahidnâme-i hümâyûna mugâyir vaz' olunmakdan ihtirâz eyleyesiz şöyle bilesiz bâ'de'n-nazar diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [10]84

129

Halep paşasına ve mollasına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr*Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp vilâyetlerinde âdemleri ve tüccârı getürdükleri guruşdan memâlik-i mahrûsemde evvelden resm alınmamak ile hâlâ dahi taleb olunmaya ve guruşların akçe kat' ideriz diyü hazînedârlar ve darbhâne emînleri dahl eylemeyeler diyü ahidnâme-i hümâyûnda mukayyed iken hâlâ birkaç aydan berü mahrûse-i Halep'de olan ümenâ hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn guruşlarından resm talebiyle dahl ürencîde itmekle ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince men' ü def' olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi Françe tüccârı ve âdemlerinin vilâyetlerinden getürdükleri guruşlarından hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn Halep ümenâlarına resm talebiyle ve âhar vechile rencîde vü remîde itdirmeyüp dâimâ ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn kimesneye iş itdirmeyesiz Françe pâdişâhı Bâb-ı sa'âdetimin kadîmî dostlarından olmağla elçisinin hakkınızda şükr ü şikâyeti müsmir ü mü'essirdir ana göre basîret ü intibâh üzre olup emr-i şerîfimin hilâfından ihtirâz eyleyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene 1084

130

Gelibolu kadısına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr*Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp Françe pâdişâhının rızâsı üzre tâcirleri vilâyetlerinden getürdükleri ve alup götürdükleri metâ'larında kadîmden ne bahâya tutulup gümrük alınagelür ise girü ol minvâl üzre alduğı ziyâde bahâya tutulmaya ve bey' içün ihrâc olunan metâ'dan mâ'adâ âhar iskeleye iletmek istediklerinde metâ'larından gümrük taleb**[40]**

eylemeyeler ve âhar iskeleye iletmeğe mâni‘ olmayalar ve âdet olan kassâbiyye ve bâc ve yasak kulu üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûna mukayyed iken hâlâ Françe tüccârı Âsitâne-i sa‘âdetimden İzmir’e şaykalar ve kayıklar ile götürdükleri gümrükleri edâ olunan gön ve yapağı ve sâir eşyâlarından Gelibolu ve Boğazhisarları’nda voyvodalar ve sâire harc ve avâid virile gelmiş değil iken hâlâ hilâf-ı mu‘tâdve ahidnâme-i hümâyûna mugâyir harc ve avâid talebiyle rencîde itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi Françe tüccârı Âsitâne-i sa‘âdetimden İzmir’e şaykalar ve kayıklar ile götürdükleri gümrükleri edâ olunup gön ve yapağı ve sâir eşyâlarından Gelibolu’da ve Boğazhisarları’nda voyvodalara ve sâirlere hilâf-ı mu‘tâd ve ahidnâme-i hümâyûna mugâyir harc ve avâid talebiyle rencîde vü remîde itdirmeyüp dâimâ ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna Françe pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetim ile sadâkat ü istikāmetde sâbit-kadem ve râsih-dem olmağla hakkınızda elçisinin şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essirolmağla ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir kimesneye iş itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ‘de’n-nazar diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene 1084

131

Kapudân Ali Paşa’ya ve Akdeniz beğlerine hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp memâlik-i mahrûsemde deryâ yüzüne çıkan gemiler ve kadırgalar ve donanmalar deryâda Françe gemilerine buluşdukda biribiri ile dostluk idüp zarar ü ziyân itmeyüp mâdam ki kendü rızâlarıyla hediye virmeyeler cebren âlât u esbâbların ve emred oğlanların ve gayrı nesnelerin alup te‘addî itmeyeler diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed iken eğer Donanma-yı hümâyûn eğer Akdeniz beğleri deryâda Françe gemilerine rast geldiklerinde hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûna cebren hediye ve pişkeş nâmında nice eşyâ ve nakdiyelerin aldıklarından mâ‘adâ İzmir’e ticâret ile gelüp ve giden gemilerinden beher gemi başına ( ) guruş pişkeş diyü âdem gönderüp cevr ü eziyet ve te‘addî vü tecâvüzlerinin nihâyeti olmaduğun bildirüp ol makūle Fransız gemileri rû-yı deryâda Donanma-yı hümâyûna rast geldiklerinde hüsn-i ihtiyârlarıyla her ne tarîkle rızâlarıyla her ne virirler ise virdiklerin kabul idüp cevr ü eziyet eyleyüp

eline pişkeş virin diyü emti‘a ve nakdiyelerin almayup ve İzmir’e gemileriniz geldi diyü âdem gönderüp nesne taleb olunmayup ve Kilidülbahr kal‘alarında gemilerin içerü girdükden sonra pişkeş nâmıyla min-ba‘d dahl olunmayup ve … Françe gemilerin avâid tarîkıyle müdâhale itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi memâlik-i mahrûsemde deryâ yüzüne çıkan gemiler ve kadırgalar ve donanmalar deryâda Françe gemilerin buluşdukda biribiriyle dostluk idüp zarar ü ziyân itmeyüp mâdam ki kendü rızâlarıyla hediye virmeyeler cebren âlât u esbâbların ve emred oğlanların ve gayrı nesnelerin alup te‘addî etmeyeler ve İzmir’e ticâret ile gelüp ve giden gemilerinden hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn beher gemi nâmına pişkeş nâmıyla âdem gönderüp cevr ü eziyet etmeyeler Françe pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetimiz ile sadâkat ü ihlâsda sâbit-kadem ve râsih-dem olduğuna binâen hakkınızda elçisinin şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essirolup min-ba‘d hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn vaz‘ ve irtikâbdan ihtirâz eyleyüp sâdır olan emr-i şerîfimin mazmûn-ı münîfi ile amel ve hilâfından ictinâb ve ihtiyât eyleyesiz şöyle bilesiz ve bâ‘de’n-nazar diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene 1084

132

Değirmenlik sancağıbeği ve kadısına hüküm ki:

Françe pâdişâhı Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl idüp Françelülerden memâlik-i mahrûsemde temekkün idenlerden harâctaleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mukayyed lâkin cezîre-i Değirmenlik’de bi’l-fi‘l berât vechile Françe konsolosu olan Nikola Çoka nâm konsolos tevâbi‘ ve levâhıkına ve evinde mütemekkin olan Françe re‘âyâlarından hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnharâc ve sâir tekâlif-i örfiyye ile ta‘cîz ü rencîde oldukların bildürüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ol makūlelerden harâc ve tekâlif-i örfiyye talebiyle min-ba‘d dahl olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bubâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi merkūm Françe konsolosunun ve tevâbi‘ ve levâhıkı ve evinde mütemekkin olan Françe re‘âyâlarından olanların harâc ve sâir tekâlif-i örfiyye talebiyle hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn kimesneye ta‘cîz ü rencîde itdirmeyüp dâimâ ahidnâme-i

hümâyûn mûcebince amel oluna Françe **[41]** pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetimiz ile sadâkat ü istikāmetde sâbit-kadem ve râsih-dem olduğuna binâen hakkınızda elçisinin şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essirolup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnda vaz‘ olunmakdan ihtirâz eyleyesiz şöyle bilesiz ve bâ‘de’n-nazar diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [10]84

133

İzmir monlâsına ve emînine hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm elçi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp hâlâ İzmir’de olan Françe tüccârları İzmir’de gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yedlerine edâ tezkireleri virilmesi lâzim olmağın Françe tüccârı tâifesi gümrüklerin edâ ve takdim eylediklerinde min-ba‘d te’hîr olunmayup yedlerine tezkireleri virilüp ve eşyâlarını İstanbul ve gayrı iskelelere getürmeğe mâni‘ olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum virilmesin recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna nazar olundukda Françe tüccârlarının gümrüklerin ümenâ aldıklarından sonra edâ tezkireleri virüp âhar iskeleye göndermeğe mâni‘ olmayup ve tekrâr bir iskelede dahi gümrük talebiyle rencîde olunmayalar diyü mukayyed bulunduğı ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim üzre amel idüp dahi Françe tüccârının ümenâ gümrüklerin aldıklarından sonra edâ tezkirelerin virüp âhar iskeleye götürmeğe mâni‘ olmayup ve tekrâr bir iskelede dahi gümrük talebiyle tüccârların rencîde vü ta‘cîz etdirilmeyüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûntüccâr tâifesi rencîde olunmayup Françe pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetime ihlâs u ihtisâsda sâbit-kadem ve râsih-dem olduğu ecilden merkūmun elçinin hakkınızda şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essirdir ana göre hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn kimesneye iş itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ‘de’n-nazar diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [10]83

134

İstanbul kadısına ve gümrük emînine hüküm ki:

Françe pâdişâhı Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm olan elçi kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Boğazhisarlar’dan içerü Gelibolu ve Tekfurdağı ve Erikli ve Silivri ve sâir yerlerde Françe tüccârı memnû‘âtdan olmayan eşyâ iştirâ eyleyüp mahall-i mezbûrûnda

gümrüklerin virüp edâ eylediklerine edâ tezkireleri virilüp muhâlefet olunmayup ve gümrüğü edâ olunup tezkiresi virilen eşyâyı Âsitâne-i sa‘âdetime getürüp gemilerine tahmîl eylediklerinde tekrâr bir gümrük talebiyle dahi rencîde olunmayup ve mahall-i mezbûrdan getürmeğe kimesne mâni‘ olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum virilmesin recâ eyledikleri ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe tüccârının gümrüklerin ümenâ aldıklarında edâ tezkirelerin virüp ve âhar iskeleye götürmeğe mâni‘ olmayup ve tekrâr bir iskelede dahi gümrük talebiyle rencîde olunmayalar diyü mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim üzre amel idüp dahi Françe tüccârının ümenâ gümrüklerin ümenâ aldıklarında edâ tezkirelerin virüp ve âhar iskeleye götürmeğe mâni‘ olmayup ve tekrâr bir iskelede dahi gümrük talebiyle tüccârları rencîde vü ta‘cîz ve tazyîk itdirilmeyüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn vaz‘ından ihtirâz oluna Françe pâdişâhı Âsitâne-i sa‘âdetime ihlâs u ihtisâsda sâbit-kadem ve râsih-dem olduğu ecilden merkūmun elçisinin hakkınızda şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essirdirana göre basîret üzre olup emr-i şerîfimin mazmûn-ı münîfi ile amel eyleyesiz şöyle bilesiz ve bâ‘de’n-nazar diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [10]84

135

Antalya ve Alâiye kadılarına hüküm ki:

Françe pâdişâhı Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârlarından Pağvaçer Tiçbar? nâm Françe tâciri hâliyâ Antalya’da ve Alâiye’de ticâret tarîkıyle varup mütemekkin olmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince tekâlifden mu‘âf u müsellem olup tekâlif-i örfiyye ve âhar bahâne ile min-ba‘d rencîde vü remîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum virilmek recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna nazar olundukda Frençelüden memâlik-i mahrûsemde temekkün idenlerden harâctaleb olunmaya diyü mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel idüp dahi taht-ı kazânızda ticâret tarîkıyle gelüp temekkün iden mezbûr Françelü tüccârı harâcı talebiyle hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn kimesneye rencîde vü

remîde itdirmeyüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel ve hilâf-ı irtikâbdan hazer eyleyesiz şöyle bilesiz ve bâ‘de’n-nazar diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [10]84

[42]

136

Mısır muhâfazasında olan İbrahim Paşa ve Mısır kadısına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp bundan akdem mahrûse-i Mısır’da mürd olan ( ) nâm Flemenk konsolosu ba‘zı kimesnelerden kendü mesâlihiçün deyn akçe alup ve mahall-i mezbûrda sâkin ve ticâret ile gelüp giden harbî tüccâr tâifesinin haber ve rızâları yoğiken kendü hattı ile olan temessükâtı birle üzerlerine duyûn-ı mezbûreyi havâle idüp küllî gadr u hayf ve …mezbûrun vech-i meşrûh üzre merkūm tüccârın rızâların yoğiken ve kendü imzâlarıyla mumzâ olmayan temessükâtı ile teklîf ve havâle eyledüği duyûn şer‘-i şerîfe ve ahidnâme-i hümâyûna mugâyir olmağla ol makūle iddi‘âları men‘ ü def‘ olunup min-ba‘d zikr olunan temessükât mûcebince amel olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna nazar olundukda France tâcirleri ve tercümânları ve konsolosları memâlik-i mahrûsemde bey‘ ü şirâ ve ticâret ve kefâlet husûslarında ve sâir umûr-ı şer‘iyyede kadıya varup sebt ü sicill idüp ve bâ-hüccet alalar sonra nizâ olur ise hüccet ve sicille nazar olunup mûcebince amel oluna ve bunlardan birisi deyn iderse veyâhud bir vechile müttehem olup gaybet eylese ikisi içün … kefîl olmayan âhardan tutulmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü’l-kadrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi France tâcirleri ve tercümânları ve konsolosları memâlik-i mahrûsemde bey‘ ü şirâ ve ticâret ve kefâlet husûslarında ve sâir umûr-ı şer‘iyyede kadıya varup sebt ü sicill idüp ve bâ-hüccet alalar sonra nizâ olur ise hüccet ve sicille nazar idüp mûcebince amel oluna ve bunlardan birisi deyn iderse veyâhud bir-vechle müttehem olup gaybet eylese ikisi içün … kefîl olmayan âhardan kimesneye ta‘cîz itdirilmeyüp vech-i meşrûh üzre hilâf-ı şer‘ ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn mezkûr tüccâr tâifesin rencîde vü remîde itdirmeyüp men‘ ü def‘ eyleyesiz şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasız.

Fî evâhiri S sene 1083

137

(Hatalı Numaralandırma)

138

Âsitâne-i sa‘âdetimde Françe vilâyetine varıncaya dek beğlerbeğilere ve sancakbeğlerine ve kadılara ve kal‘a dizdârlara ve emînlerine ve sâir iş erlerine hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm olan elçisi kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp bundan akdem Françe pâdişâhının tarafından Âsitâne-i sa‘âdetde kapu kethüdâsı hidmeti ile mukīm olan kıdvetü a‘yânü’l-MesîhiyyeRoboli nâm Françelü yirmi seneden mütecâviz kapu kethüdâlığı hidmetinde istikāmet üzre olup hâlâ mühim maslâhat içün Banapart nâm Françe kapudânının gemisi ile bir sulbî oğlu ve dört nefer hidmetkârı ile Françe pâdişâhı tarafına mukīm ve azîmet itmekle mu‘tâd-ı mu‘ayyen üzre yola revân oldukda Boğazhisarları’nda harc ve avâid nâmıyla rencîde itdirilmeyüp gidişde ve gelişde kendüye ve oğlunı ve hidmetkârlarını ve emvâl ü erzâkını Tunus ve Cezâyir ve Trablusgarb ve hassa ve gönüllü ve sâir İslâm gemileri rast geldiklerin rencîde olunmayup emîn ü sâlim revân olmak için emr-i şerîfim virilmek recâ itmeğin Âsitâne-i sa‘âdetimden kalkup deryâda ve karada taht-ı hükûmetde vâsıl olan kasabât u kurâya uğradıkda vech-i meşrûh üzre deryâda ve karada rencîde itdirilmeyüp narh üzre akçeleriyle zâd ü zevâdeyi ve sâir mühimatları tedârik olunup emîn ü sâlim birbirinize intikāl olunmak bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, mezkûr mu‘tâd-ı mu‘ayyen sefîne üzre her kangınızın taht-ı hükûmetine dâhil olur ise Boğazhisarları’nda harc ve avâid talebiyle rencîde vü remîde olunmayup gidişde ve gelişde kendüni ve âdemlerini ve hidmetkârlarını emvâl ü erzâklarını Tunus ve Cezâyir ve Trablusgarp ve hassa ve gönüllü ve sâir ehl-i İslâm gemileri rast geldiklerinde kendüye ve âdemlerine ve kalyon re’îsine ve esbâb u eskāline bir ferd dahl ü ta‘arruz itdirmeyüp emîn ü sâlim birbirinize ulaşdırup narh-ı rûzî üzre akçeleriyle zâd ü zevâdeyi ve sâir mühimatların tedârik eyleyesiz Françe pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetime ihlâs [u] ihtisâsında sâbit- kadem ve râsih-dem olduğu ecilden merkūmun elçisinin hakkınızda şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essirdir ana göre basîret ü intibâh üzre olup avk u te’hîrden **[43]** müsâhaleden ihtirâz eyleyüp emr itmeğin icrâsına sa’y ü dikkat ve sarf himmet eyleyesiz şöyle bilesiz ve bâ‘de’n-nazar diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [10]84

139

Mısır paşasına ve kadısına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm olan elçisi kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp vilâyetlerinde ve âdemleri ve tüccârı getürdükleri guruşdan memâlik-i mahrûsemde evvelden resm alınmamağla hâlâ dahi taleb olunmaya ve guruşların akçe kat‘â ideriz diyü hazînedârlar ve darbhâne emînleri dahl eylemeyeler diyü ahidnâme-i hümâyûnda mukayyed iken hâlâ mahrûse-i Mısır’a ve ana tâbi‘ İskenderiye İskelesi’ne Françelü ve France bayrağı altında gelen France tüccârlarının getürdükleri guruşu ümenâ cebren aldıklarında ellerinden alup yerine para ve sâir züyûf meblağ virüp gadr u te‘addî eylemelerin bildirüp getürdükleri guruşlarına hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn müdâhale olunmayup men‘ ü def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi mahrûse-i Mısır ve ana tâbi‘ İskenderiye iskelelerine Françelü ve France bayrağı altında gelen France tüccârlarının getürdükleri guruşlarını ümenâ cebren ellerinden alup yerine para ve sâir züyûf meblağ virüp gadr itmeyeler ve itdirmeyüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince men‘ ü def‘ eyleyesin France pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetim ile sadâkat ü istikāmetde sâbit- kadem ve râsih-dem olmağla elçinin hakkınızda şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essirdirhilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn kimesneye dahl itdirmeyesiz.

Fî evâhiri S sene 1084

140

Nişân oldur ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp mahrûse-i Mısır ve İskenderiye ve ana tâbi‘ olan benderlere gelen ve giden France tâifesinin mesâlihlerin görmek için mukaddemâ konsolosu olan … ref‘ olunup yerine râfi‘-i tevkī‘-i refi‘-i ‘âlişân-ı hâkānî kıdvetü’l-a‘yânü’l-Mesîhiyye Bonakars? nâm beğzâde France pâdişâhı tarafından ta‘yîn ve mühürlü ve mumzâ mektûb virildüğün bildürüp mûcebince olugeldüği üzre berât-ı şerîfim virilmek recâ itmeğin bu nişân-ı hümâyûnu virdüm ve buyurdum ki;

Mahrûse-i Mısır ve İskenderiye ve ana tâbi‘ olan benderlere gelen Françe ve Françelüye müte‘allik olan Efrenc tüccârına ahidnâme-i hümâyûn mûcebince mezbûru konsolos bilüp cümle ahvâllerin ve umûr-ı müşkilelerin mezbûra mürâca‘at idüp min-ba‘d âhar yerlere varmayup itâ‘at üzre olalar ve kendü âyînleri üzre hükm idüp sözüne muhâlefet eyleyemeler ve ahidnâmede mastûr olduğu üzre Âsitâne-i sa‘âdetdime olan Françe elçisi Dîvân-ı bülend-eyvânım ve Vüzerâ-yı izâmım Dîvânlarına geldiklerinde İspanya kralının ve sâir kralların elçileri üzerine takadddum utasaddur idegeldikleri üzre ol cânibde olan Françe konsolosu dahi sâir konsolosların üzerine takdîm ve takdîr olunup sâirlerine ri‘âyet ana dâhil ola ve mezbûrun emrine ehl-i örfden subaşı ve gayrı kimesne girmeyüp te‘addî olunmaya ve ol benderlere varan Françe tüccârı bendere dâhil olduklarında âdet üzre eşyâlarının sûret-i defterlerin konsoloslara vireler ve gemileri gitmek istedikte kānun üzre baylac hakkın virüp inâd u muhâlefet eylemeyeler ve mezbûrun tezkiresi olmayınca gemilerine icâzet virilmeye ve tüccâr arasında biri biri ile ihtilâf vâkı‘ oldukda baylosları fasl ile zâbıtlardan bir ferd dahl eylemeye aralarından biri şerîr olup tüccâr arasında ihtilâle bâ‘is olan ol makūleyi kayd ü bend ile vilâyetine götürmek istedikde kimesne mâni‘ olmaya ve mezbûr konsolos ol vilâyetde sarf olunan avâidi içün getürdüği nesnelerden İskenderiye ve sâir iskelelerde bâc ve gümrük taleb olunmaya ve âdet üzre konsolosu mahsûsmelbûsât ü mefrûşât ve me’kûlât ü meşrûbât kangı bendere dâhil olur ise gümrük ve bâc taleb olunmaya Efrenc baylosu ile her kimin da‘vâsı var ise anda istimâ‘ olunmayup Âsitâne-i sa‘âdetime havâle oluna ve mezbûr konsolos Südde-i sa‘âdetime veyâhud Efrenc vilâyetine gitmek murâd eyledikde yerine kāim-makām ta‘yîn eyledükden sonra gidişde ve gelişde kimesne mâni‘ olmaya memâlik-i mahrûsemde vâkı‘ olan menâzil ü merâhilde deryâda ve karada kendüye ve âdemlerine ve esbâb u davarlarına dahl olunmaya ve her kande dâhil olur ise zâd ü zevâde ve zahîresi virülüp kimesne **[44]** mâni‘ olmaya ve siz ki bender hâkimlerisiz onat vechile mukayyed olup zikr olan husûslarda fermân-ı hümâyûnumu icrâ idüp mezbûr Banakars? … beğzâdeyi vâkı‘ olan konsolosu yerine konsolos bilüp Françe pâdişâhına inâyet olunan ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olan şurût u kuyûd ile amel eyleyüp aslâ hilâfına cevâz göstermeyesiz ve ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûn ve evâmir-i şerîfeye ve evvelden cârî olan âdet-i kadîmeye mugâyir tüccârdan ve gayrıdan bir ferde inâd u muhâlefet itdirmeyüp dâimâ ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel itdirile şöyle bileler alâmet-i şerîfe i‘timâd kılalar.

Fî evâhiri S sene 1084

141

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâm’a arz-ı hâl gönderüp Sayda Beyrut ve ana tâbi‘ olan iskelelere gelüp ve giden France tâifesinin mesâlihin görmek içün mukaddemâ konsolos olan Bonakars? ref‘ olunup yerine Vasili Sıkala nâm Françelü France pâdişâhı tarafından ta‘yîn ve mühürlü ve mumzâ mektûb virildüğün bildürüp mûcebince olugeldüği üzre berât-ı şerîfim recâ itmeğin şurûtuyla berât yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene 1084

142

Safed beğlerbeğine ve Sayda Beyrut kadılarına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâm’a arz-ı hâl gönderüp Sayda ve Beyrut iskelelerine varan France gemileri mezkûr iskelelerden tahmîl idecek eşyâ bulmayup yâhûd il virmemekle âhar iskeleye varup yük tahmîl eylemek murâd eylediklerinde mîr-mirân ve mîr-livâ ve sâir ehl-i örf tarafından men‘ olunduklarında mîrîbâzergânlarından cebren karz akçe talebiyle hilâf-ı şer‘-i şerîf ve mugâyir-i ahidnâme-i hümayûn ta‘cîz ü rencîde olundukların bildürüp ol makūle men‘ olunup ve mezbûrları ol vechile karz akçe talebiyle mîr-mirân tarafından ve âhardan bir ferde rencîde vü ta‘cîz itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden şer‘ u kānuna muhâlif te‘addî olunmamak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim üzre amel idüp dahi France gemileri Sayda ve Beyrut ve ana tâbi‘ olan iskelelerine vardıklarında tahmîl idecek eşyâ bulmayup yâhûd il virmemekle yük tahmîl eylemek içün âhar iskeleye vardıklarında min-ba‘d mîr-mirân ve mîr-livâ ve sâir ehl-i örf tarafından men‘ olunmayup cebren tüccâr ve bâzergânlarından cebren karz akçe talebiyle mîr-mirân tarafından ve âhardan bir ferde rencîde vü ta‘cîz itdirmeyüp şer‘ u kānuna muhâlif te‘addî itdirmeyeler ve itdirmeyesiz France pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetimizin sadâkat ü istikāmet üzre dostu olmağla elçinin hakkınızda şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essir olup ana göre basîret üzre hareket idüp emr-i şerîfimin mazmûn-ı münîfi amel eyleyesin şöyle bilesin ve bâ‘de’n-nazar diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene 1084

143

İzmir mutasarrıfına ve İzmir gümrük emînine hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp France tüccârı memâlik-i mahrûseme getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alardan kadîmden bu ana değin yüzde beş virüp lâkin Devlet-i aliyyenin kadîmî dostlarından olmağla yüzde üç gümrük virmek üzre müceddeden ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûnlarına ilhâk olunmak bâbında istid‘â-yı inâyet itmekle recâları hayr-ı kabûlde vâkı‘ olup vech-i meşrûh üzre virüp ziyâde taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mukayyed olup ve elçi-i mezbûrun kendü âdemisi Cuvankiru İzmir’de gemisine altı bin kantar mikdârı kuru üzüm tahmîl ve Frengistan tarafına göndermek lâzim gelmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yüzde üç gümrüklerin edâ eyledükden sonra kimesne mâni‘ ü mezâhim olmamak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden memnû‘âtdan değil ise ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp elçi-i merkūmun İzmir’de Martol Cuvankiru Frengistan’a göndermek içün İzmir’de gemisine tahmîl eyledüği altı bin kantar mikdârı kuru üzümün ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yüzde üç gümrüğün edâ eyledikden sonra kimesne mâni‘ ü mezâhim olmayup ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel eyleyesin France pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetimizin sadâkat ü istikāmet üzre dostu olmağla elçisinin hakkınızda şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essir olup **[45]** min-ba‘d hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn kimesneye iş itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ‘de’n-nazar diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [10]84

144

İstanbul kāim-makāmına ve kadısına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâm’a arz-ı hâl gönderüp France tüccârları attârlara müte‘allik olan bahâr ve şeker ve harîr ve sâir âtlara müte‘allik eşyâ gönderüp bey‘ murâd eyledüklerinde hirfet kethüdâları ve pazarbaşılar metâ‘mızdır diyü tüccâr-ı mezbûr murâd eyledikleri kimesnelere satdırmayup ve kantarcılara vezn itdirmeyüp ve hammâllara kaldırtmayup te‘addî vü rencîde itmeleriyle tüccâr-ı mezbûr ol makūle eşyâlarını satmak istediklerinde hirfet kethüdâları ve pazarbaşıları ve gayrıları müdâhale eylemeyüp

tüccâr-ı mezbûr murâd eyledikleri kimesnelere satup ve kantarcılar vezn ve hammâllar kaldırmaları bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin hilâf-ı şer‘ u kānun te‘addî olunmaya diyü fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim üzre amel idüp dahi Françe tüccârları ol makūle eşyâ getürüp satmak murâd eyledüklerinde hırfet kethüdâlarına ve pazarbaşılarına ve gayrıya müdâhale itdirmeyüp murâd eyledikleri kimesnelere bey‘ eyleyüp ve kantarcılar vezn idüp ve hammâllar kaldırup hilâf-ı şer‘ u kānuntüccâr-ı mezbûra te‘addî itdirmeyesiz Françe pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetimizin sadâkat [ve] ihlâs üzre kadîmî dostu olmağla hakkınızda elçisinin şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essir olup ana göre emr-i şerîfimin mazmûn-ı münîfi ile amel eyleyesiz.

Fî evâhiri S sene [10]84

145

Mısır paşasına ve İskenderiye emînine hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp bi’l-cümle eğer kuruda ve eğer yaşda kendü hâlinde yürüyen Françelü olup emân üzre gelüp giden tüccâr tâifesi ve ol diyâr tâcirleri ve sâir âdemleri deryâdan ve karadan memâlik-i mahrûseme gelüp bey‘ ü şirâ ve ticâret eyleyüp sevkle rüsûm-ı âdiye ve konsoloslara çıkarup âdet ü kānun üzre virdiklerinden sonra gelişde ve gidişde kapudânlardan ve deryâda yürüyen hassa ve gönüllü re’îslerden ve gayrıdan ve asker halkından kimesne mâni‘ olmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mukayyed iken hâlâ Françe tüccârı gemiler ile Âsitâne-i sa‘âdetime ve sâir memâlik-i İslâmiyye iskelelerinde ticâret idüp kimesne mâni‘ olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi Françe tüccârı gemileriyle Âsitâne-i sa‘âdetime ve sâir memâlik-i İslâmiye iskelelerinde ticâret eyledüklerinde hilâf-ı ahidnâme-i hümayûn kimesne dahl ü ta‘arruz ve mâni‘ ü mezâhim olmaya Françe pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetimizin sadâkat ü istikāmet üzre kadîmî dostu olmağla hakkınızda elçisinin şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essir olup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn kimesneye dahl ü ta‘arruz itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ‘de’n-nazar.

Fî evâhiri S sene 1084

146

İzmir monlâsına ve İzmir gümrük emînine hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâm’a arz-ı hâl gönderüp âdet olan kassâbiyye ve reft ve bâc ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mukayyed iken France tüccârları memâlik-i mahrûseye getürdükleri kırmız? ve tahmîl eyledikleri harîrden âdet ü kānun ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrük ve masdariyyelerin virdiklerinden sonra mîzân akçesi talebiyle mîzâncılar rencîde vü remîde itmekden hâlî olmadıkların bildürüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnrencîde vü remîde itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi France tüccârları memâlik-i mahrûseye getürdükleri kırmız? ve tahmîl eyledikleri harîrden âdet ü kānun ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrük ve masdariyyelerin virdiklerinden sonra hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnmîzân akçesi talebiyle mîzâncılara rencîde vü remîde itdirmeyüp dâimâ ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel eyleyesiz France pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetimizin sadâkat ü istikāmet**[46]** üzre kadîmî dostu olmağla elçisinin hakkınızda şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essirolup min-ba‘d hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn kimesneye dahl itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ‘de’n-nazar.

Fî evâili Ra sene [10]84

Bir sûreti dahi vech-i meşrûh üzre İstanbul kāim-makāmına ve kadısına ve gümrük emînine yazılmışdır.

Fi’t-târîhi’l-mezbûr

147

Mağnisa monlâsına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp dört bin akçeden ziyâde olan da‘vâları Dîvân-ı hümâyûnumda istimâ‘ olunup gayrı yerde istimâ‘ olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mukayyed iken hâlâ Alyar nâm France tâcirinin Mağnisa’da mütemekkin Yasef Daven nâm Yehûdîden yüz elli iki kat‘-ı ziyâde guruş ve Salamon Zalgadi nâm diğer Yehûdîden iki yüz elli sekiz kat‘-ı ziyâde guruş hakkı olmağla taleb eyledükde virmeyüp şirrete sülûk eyleyüp

şâhidleri Âsitâne-i sa‘âdetimde olmağla hakkın virmekde muhâlefet ider ise Âsitâne-i sa‘âdetime ihzâr olunup Dîvân-ı hümâyûnda şer‘le görülüp ihkāk-ı hakk olunmak bâbında emr-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince mezbûrlar hakkın virmekde te‘allül iderler ise Âsitâne-i sa‘âdetime ihzâr ve Dîvân-ı hümâyûnda şer‘le görülüp ihkāk-ı hakk olunup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn kimesneye iş itdirmeyesin ve bâ‘de’n-nazar.

Fî evâili Ra sene [10]84

148

Mısır paşasına ve kadısına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françelü tüccâr tâifesinin rızâları yoğiken ba‘zı metâ‘ı cebren üzerlerine bıragılup te‘addî olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mukayyed iken hâliyâ Mısır ve İskenderiye ve sâir eyâletlere tâbi‘ olan iskelelerde tüccâr-ı mezbûrun üzerlerine asker-i neferden ve sâir te‘addî olduğun bildürüp ol vechile te‘addî olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi Mısır ve İskenderiye ve sâir eyâletlere tâbi‘ olan iskelelere varan France tüccârının üzerlerine cebren natrun? ve sâir emti‘a bıragılup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn bir vechile te‘addî olunmaya France pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetimizin sadâkat ü istikāmet üzre kadîmî dostu olmağla elçisinin hakkınızda şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essir olup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûntüccârları rencîde vü remîde olunmayup dâimâ ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel eyleyesiz şöyle bilesiz ve bâ‘de’n-nazar.

Fî evâili Ra sene [10]84

149

Nişân oldur ki:

Kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm olan elçisi Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp sâbıkā France tercümânı olan Covan Laborda mürd olmağla bi’l-fi‘l France tercümânı olan râfi‘-i tevkī‘-i refî‘-i ‘âlişân câme nişîn-i… içün nice müddetden

berü tercümânlık hidmetinde olup Françe pâdişâhı ile mün‘akid olan sulh u salâhın temşiyet ü istihkâmında sadâkat ü istikāmet ile nice hidemâtı zuhûra gelmekle tercümânlık hidmetinde olanlar ve oğulları ve hidmetkârları harâc ve avârız ve kassâbiyye akçesi ve sâir rüsûm ve tekâlif-i örfiyye teklîfî ile rencîde olunmaya ve kul ve cariye istihdâm ider imişsin diyü kimesne harâc ve rüsûm ve mefrûşât ve me’kûlât ü meşrûbâtına kimesne dahl ü ta‘arruz eylemeyüp kadîmden olugeldüği üzre afv olunup ve rüsûm-ı gümrük ve bâc taleb olunmaya ve evlerine askerîden konak konmağla rencîde olunmaya ve kendü bağında hâsıl olan şıradan hamr emîni olanlar ve Galata voyvodası ve sâirlerin olugeldüği üzre fuçı akçesi taleb eylemeyüp kendü ve evlâdı ve tasarrufunda olan cârîyeleri harâc ve avârızdan ve kassâb akçesinden kadîm masdariyyeden ve tekâlif-i örfiyyenin**[47]** cümlesinden mu‘âf u müsellem olup ve mezbûr ile her kimin da‘vâsı var ise ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûn mûcebince Âsitâne-i sa‘âdetime havâle olunup gayrı yerde istimâ‘ olunmaya ve mezbûr tercümân ba‘zı zamânda bir yere gitmek istedikde gelişde ve gidişde karada ve deryâda menâzil ü merâhilde kendüye ve esbâb u davarına ve emvâl-i erzâkına ve yanında olan âdemlerine ulakdan ve ulak akçesinden ve gayrı cânibde kimesne dahl ü ta‘arruz eylemeyüp ve her kande dâhil olur ise zâd ü zevâde ve sâir zahîreyi narh-ı rûzî üzre akçesiyle viresün bir ferd te‘allül ve nizâ‘ eylemeye ve mahûf u muhâtara olan yerlerde başına ak sarılup ve kılıç ve ok ve yay ve mehmûz ve sâir âlât-ı harb götürdükde kadılar ve beğlerbeğiler ve gayrıdan bir ferd rencîde vü remîde eylemeyüp olugeldüği üzre dâimâ himâyet ü sıyânet olunup ahidnâme-i hümâyûn mûcebince berât-ı şerîfim virilmek bâbında inâyet recâsına i‘lâm eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince bu nişân-ı hümâyûn-ı ‘izzet-makrûnu virdüm ve buyurdum ki;

Mezbûr ve oğulları ve hidmetkârları vech-i meşrûh üzre ahidnâme-i hümâyûn mûcebince her vechile umûmen eşyâ-yı mezbûrenin cümlesinden mu‘âf u müsellem olup bir ferd rencîde vü remîde eylemeyüp ve kul ve cârîye istihdâm idersin diyü bir akçe ve bir habbesi alınmayup ve melbûsât ve meşrûbât u me’kûlâtına ve evine konak konmakda emlâkına dahl ü ta‘arruz kılmaya ve anın gibi te‘addî vü tecâvüz üzre olanlar men‘ ü def‘ olunup dâimâ işbu nişân-ı hümâyûnumun mazmûn-ı itâ‘at-makrûnu ile amel olunup hilâfına cevâz gösterilmeye.

Fî evâili Ra sene 1084

150

Nişân oldur ki:

Kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm olan elçisi Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp berât-ı hümâyûnumla sâbıkā İzmir İskelesi'nde tercümân olan Merd Cani nâm Yehûdî mürd olup tercümânlığı mahlûl olmağla yerine Rafel Corend nâm Yehûdîtercümânnasb u ta'yîn olunmağla olugeldüği üzre şurûtuyla berât yazılmışdır.

Fî evâili Ra sene [10]84

151

İstanbul kāim-makāmına ve Galata mollasına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp Galata'da vâkı' Françe tüccârlarına ve sâir Françe re'âyâlarının kefâf-ı nefsleriçün …üzre müceddeden bir fırun ihdâs olunmak lâzim olmağla tâife-i mezbûreden biri ekmekçi olup bir fırun açdı ve lâzim olan dakīki akçesiyle aldıkda ehl-i örf tâifesinden ve âhardan kimesne mâni' olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ancak bir fırun kendülere mahsûs ola ve bir fıruna kifâyet idecek dakīki narh-ı cârî üzre ma'rifet-i şer'le alup ekmek tabh eylediklerinde kimesne mâni' olmamak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim üzre amel idüp dahi ancak bir fırun kendülere mahsûs olup ve bir fıruna kifâyet idecek dakīki narh-ı cârî üzre ma'rifet-i şer'le alup ekmek tabh eylediklerinde kimesne mâni' ü mezâhim ve dahl ü ta'arruz itmeyüp emr-i hümâyûnumun mazmûn-ı münîfi ile amel idesin şöyle bilesin ve bâ'de'n-nazar.

Fî evâili Ra sene [10]84

152

İstanbul kāim-makāmına ve Galata kadısına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı ile bir kimesnenin nizâ'ı olsa kadıya vardukda Françelünün tercümânları dahi bulunur ise kadı da'vâların istimâ' itmeye eğer tercümânları mühimm-i maslahatda ise tevakkuf oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr iken hâlâ Galata voyvodası olanlar ahidnâme-i hümâyûna mugâyir Françelü tâifesin mücerred celb ü ahz içün habs idüp te'addî üzre olmağla tercümânları varup izhâr-ı teşekkî eyledüğünden tercümânları dahi itâb ve darb **[48]**eylemek murâd eyledüği bildirüp baylos tarafından maslahat içün varan tercümânlarına bir-vechile

inâdu ikâb olunmayup ve re‘âyâlarına hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûndahl ü ta‘arruz olunmayup ve re‘âyâlarının harcı vâkı‘ oldukda Âsitâne-i sa‘âdetde olan kāim-makām paşa tasarrufuyla görülüp voyvoda min-ba‘d karışmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur.Buyurdumki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp ve dahi baylos tarafından varan Françe tercümânlarına voyvodalar ve ehl-i örf tarafından bir-vechile inâdu ‘ıkâb olunmayup ve re‘âyâlarına ve tüccârlarına hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûndahl ü ta‘arruz itdirilmeyüp re‘âyâlarının harcı vâkı‘ oldukda Âsitâne-i sa‘âdetde olan kāim-makām paşa muktezâ-yı şer‘-i şerîf üzre görüp ve voyvoda min-ba‘d karışmayup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn vaz‘ u hareket itdirmeyesiz Françe pâdişâhı Bâb-ı Sa‘âdetimizin sadâkat ü istikāmet üzre kadîmî dostu olmağla hakkınızda elçisinin şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essirdirhilâf-ı ahidnâme-i hümâyûna kimesneye iş itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ‘de’n-nazar.

Fî evâili R sene [10]84

153

İstanbul kāim-makāmına ve Galata monlâsına hüküm ki ve Bostancıbaşıya hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisinin tercümânları Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl sunup Françe konsolosları ve anlara tâbi‘ olan ruhbân ve tüccâr tâifesi ve tercümânları kendü nefsleriçün mikdâr-ı mu‘ayyen kadar evlerinde şıra sıkup ve taşradan hamr getürüp isti‘mâl eylediklerinde rencîde olunmayalar diyü ahidnâmede mukayyed olup mezbûrlar beş nefer tercümân olup elçi-i merkūmun hidmetinde olmalarıyla kendü nefsleriçün senede bir def‘a İstanbul’a karîb olan adalardan beş bin müdre hamr iştirâ idüp evlerine getürdüklerinde ümenâ ve zâbıtlardan ve gayrı kimesneden bir ferd müdâhale eylememek bâbında inâyet recâ eyledikleri ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi zikr olunan beş nefer tercümân kendü nefsleriçün senede bir def‘a İstanbul’a karîb olan adalardan beş bin müdre hamr iştirâ idüp evlerine getürdüklerinde min-ba‘d ümenâ ve zâbıtlara ve gayrı kimesneler hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnmâni‘ ü mezâhim ve dahl ü ta‘arruz eylemeyüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna ammâ mezbûrlara tenbîh eyleyesin ki kendülerin nâmıyla getürdükleri hamrı âhara

fürûht ve şurb ve menâzil itdirmekden ihtirâz eyleyüp emri şerîfimin mazmûn-ı münîfi ile amel eyleyesin şöyle bilesin ve bâ‘de’n-nazar yazılmışdır.

Fi evâili R sene [10]84

154

İstanbul kāim-makāmına ve Galata kadısına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Galata’da mütemekkin France tüccârı ve France gemileriyle gelüp ve giden France tâifesi nefs-i İstanbul’da ve taşradan gelen gönü iştirâ idüp sefînelerine tahmîl eylediklerinde ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ eyledikden sonra tuz emîni olanlar gön başına birer akçe taleb eyleyüp rencîde itmeleriyle mukaddemâ men‘i içün evâmir-i şerîfim virilmişiken hâlâ evâmir-i şerîfeme muhâlif tüccârlarının gönleri cebren alıkonulup beher cild gününde birer akçe tuz akçe talebiyle rencîde vü ta‘cîz eylemekden hâlî olmaduğun bildirüp ol vechile alıkonulan gönleri girü redd itdirilmesi bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi France tüccârının iştirâ idüp gemilerine tahmîl ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüklerin edâ eyledikleri gönlerin tuz emîni otuz akçe talebiyle rencîde ve gönlerin alıkomayalar ve alıkoydıkları girü redd itdirüp min-ba‘d ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ ve hâlâ virilen ahkâm-ı şerîfeme muhâlif kimesneye iş itdirmeyesiz France pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetimiz ile sadâkat ü istikāmetde sâbit-kadem ve râsih-dem olmağla hakkınızda ilçilerinin şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essirdir hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn bir ferde iş itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ‘de’n-nazar.

Fî evâili R sene [10]84

[49]

155

Değirmenlik ve Göcek ve Kiremitlik ve … cezîreleri beğlerine ve kadılarına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françeye tâbi‘ olan piskoposlar ve sâir Frenk mezhebinden olan ruhbân tâifesi her ne cinsden olur ise olsun memâlik-i pâdişâhîde kadîmden oldukları

yerlerde kendü hâllerinde olup âyînlerin icrâ eylediklerinde kimesne mâni‘ olmaya diyü ahidnâmede mastûr iken cezîre-i Kiremitlik’de olan Covan Anton Hamilo nâm piskopos cezîre-i mezbûrede ve …ve Göcek ve Kiremitlik’de olan kiliselerinde âyîn ü âdetlerin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince icrâsında ve kiliselerine ve sâir Nasârâ tâifesi rızâlarıyla vardıklarında Rum piskopos ve ehl-i örf tarafından kimesne mâni‘ ü mezâhim olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi mezkûr cezîrelerde olan kiliselerinde mezkûr piskopos âyîn ü âdetlerin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince icrâsından ve mezkûr kiliselerine ve sâir bir kazâ ve ata tâifesi rızâlarıyla vardıklarında Rum piskopos ve ehl-i örf tarafından kimesne mâni‘ ü mezâhim ve dahl ü ta‘arruz itmeyeler ve itdirmeyüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel eyleyesin şöyle bilesin ve bâ‘de’n-nazar.

Fî evâili R sene [10]84

156

Mısır vâlisine ve İskenderiye kadısına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp gümrüklerin ümenâ aldıklarından sonra edâ tezkirelerin virüp âhar iskeleye getürmeğe mâni‘ olmayup ve tekrâr bir iskelede dahi gümrük talebiyle rencîde olunmaya diyü ahidnâmede mukayyed iken France gemileri İskenderiye’de tahmîl eyledikleri metâ‘larının gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra vilâyetlerine revân olmak üzre iken müceddeden ahz ü celb içün emînler yollarından alıkoyup ta‘cîz ü rencîde eylemekden hâlî olnmadıkların bildürüp ol makūleler ahidnâme-i hümâyûn mûcebince alıkonmayup emîn ü sâlim revân olmaları bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledikleri ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi France gemileri İskenderiye’de tahmîl eyledikleri metâ‘ların gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra tezkirelerin emînler mücerred celb ü ahz içün yollarından alıkonmayup ve cevr ü eziyet eylemeyeler ve itdirmeyüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn kimesneye dahl ü ta‘arruz itdirmeyesiz France pâdişâhı Bâb-ı Sa‘âdetimiz ile sadâkat ü istikāmetde sâbit-kadem ve râsih-dem olmağla hakkınızda elçisinin şükr ü

şikâyeti müsmir ü mü'essirdir hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn kimesneye iş itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar.

Fî evâili Ra sene [10]84

157

Kıbrıs beğlerbeğine ve kadısına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp cezîre-i Kıbrıs'da sâkin France re'âyâlarından Basdir? nâm Françelü tabîb şerîr ve ehl-i fesâd …ihtilâle bâ'is nice evzâ' u etvârı zuhûr itmekle mezbûr tabîb kayd ü bend ile Françeye gönderilmek emrim olmuşdur diyü hükm-i hümâyûn recâ eyledüği ecilden ahkâm kuyûduna mürâca'at olundukda aralarından biri şerîr olup aralarında ihtilâle bâ'is olsa ol makūleyi kayd ü bend ile vilâyetine göndermek istediklerinde kimesne mâni' olmaya diyü konsolosluk berâtında mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince vech-i meşrûh üzre amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim üzre amel idüp dahi mezbûr tabîbi kayd ü bend ile France vilâyetine göndermek istediklerinde kimesne mâni' ü mezâhim olmayup emr-i şerîfimin mazmûn-ı münîfi ile amel eyleyesiz şöyle bilesiz ve ba'de'n-nazar.

Fî evâili R sene [10]83

[50]

158

İstanbul kāim-makāmına ve Galata kadısı ve bostancıbaşına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp France konsolosları ve anlara tâbi' olan ruhbân ve tüccâr tâifesi ve tercümânların kendü nefsleriçün mikdâr-ı mu'ayyen kadar evlerinde şıra sıkup ve taşradan hamr getürüp isti'mâl eylediklerinden rencîde olunmayalar diyü ahidnâmede mukayyed olup ve hâlâ Galata'da mütemekkin olan France tüccârı ve ruhbânları ve sâir France re'âyâları kendü nefsleriçün İstanbul'a karîb olan adalarda senede bir def'a dört bin müdre hamr alup getürdüklerinden subaşılar ve emînler akçe talebiyle ve âhar vechile rencîde itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim üzre amel idüp dahi Galata'da mütemekkin olan Françe tüccârı ve ruhbânları ve sâir Françe re'âyâları kendü nefsleriçün İstanbul'a karîb olan adalardan senede bir def'a dört bin müdre hamr alup getürdüklerinden hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn subaşılara ve emînlere akçe talebiyle ve âhar vechile rencîde vü remîde itdirmeyüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel eyleyesiz şöyle bilesiz ve ba'de'n-nazar.

Fî evâili Ra sene 1084

159

Nişân oldur ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp İzmir İskelesi'nde tercümân olan Cani veled-i Pedro mürd olmağla yerine Rafi Takraya veled-i Vikon? nâm kimesne elçi-i merkūmun iltimâsıyla tercümân ta'yîn olunmağla mu'tâd-ı kadîm üzre nişân yazılmışdır.

Fî evâsıtıRa [10]84

160

Nişân oldur ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan Marki de Novantel Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp Françe elçisinin kendü tercümânı olan Merdhay? veled-i Mayer nâm Yehûdî mürd olmağla yerine Rafi İsak veled-i İsrafil nâm Yehûdî elçi-i merkūmun iltimâsıyla tercümânnasb u ta'yîn olunmağla olugeldüği üzre berât virilmişdir.

Fî evâsıtı Ra [10]84

161

Nişân oldur ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan Marki de Novantel Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp İzmir İskelesi'nde berât-ı hümâyûnumla tercümân olan Yasef veled-i Avraham nâm Yehûdî mürd olmağla yerine Rafi Salamon nâm Yehûdî elçi-i merkūmun iltimâsıyla tercümânnasb u ta'yîn olunmağla mu'tâd-ı kadîm üzre nişân yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ra [10]84

162

Mısır paşasına ve kadısına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp hâliyâ mahrûse-i Mısır’da olan Françe tüccârlarına Venedik tâcirlerinden ba‘zılarının deyni olmağla temessükleri mûcebince hakların taleb eyledikde mücerred deynleri virmemek içün sâir duyûnlarıyla mâ‘an virmek üzre ellerimizde emrimiz vardır diyü ol vechile hakların virmeyüp te‘allül üzre olmalarıyla tüccârlara gadr eylediklerin bildirüp ma‘mûlün-bih temessükleri mûcebince teveccüh iden hakların aldırılup ihkāk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden şer‘le görülmek emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim üzre amel idüp dahi husûs-ı mezbûr bir def‘a şer‘le görülüp fasl olunmayup bilâ-özr-i şer‘î on beş sene mürûr itmekle husûsların tamâm-ı hakk ve adl üzre virdiklerine nazar idüp göresiz arz olunduğu üzre ise ol bâbda **[51]** muktezâ-yı şer‘-i kavîmle amel idüp dahi teveccüh iden hakların ba‘de’s-sübût hükm idüp alıvirüp min-ba‘d şer‘-i şerîfe ve emr-i hümâyûnuma muhâlif kimesneye iş itdirmeyesiz şöyle bilesiz.

Fî evâsıtı Ra sene [10]84

163

Kilidülbahr ve Sultâniye kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françe re’îslerinden ( ) nâm kapudân bir kıt‘a gemisiyle tahmîl ve getürdüği ve alup götürdüğü metâ‘ın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün virüp eline emînden tezkire virilmekle izn-i şerîfim recâ eyledüğü ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim üzre mezbûr re’îs bir kıt‘a gemisi ile getürdüği ve alup götürdüğü metâ‘ın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün virüp emînden tezkire virilmekle âdet ü kānun üzre İstanbul’da aranup gitdikden sonra Boğazhisarları önünde dahi aranup yoluna revân ola min-ba‘d mezbûr kadîme muhâlif Gelibolu’da dahi aranmayup ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn kimesneye iş itdirmeyesiz şöyle bilesiz.

Fî evâsıtı Ra [10]84

Vech-i meşrûh üzre on kıt‘a emr-i şerîf yazılmışdır.

164

Nişân oldur ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp feth ü teshîri müyesser Girid cezîresinde sâir Cezâyir ve Benazir? ve iskelelerde olduğu minvâl üzre gelen ve giden France tâifesinin mesâlihlerin görmek içün râfi‘-i tevkī‘-i refî‘u’ş-şân-ı hâkānî kıdvetü a‘yânü’l-Mesîhiyye Monda? nâm Françelü France pâdişâhı tarafından konsolos ta‘yîn ve mühürlü ve mumzâ mektûb virildüğün bildirüp mu‘tâd-ı kadîm üzre nişân yazılmışdır.

Fî evâili Ra sene 1084

165

Kıbrıs beğlerbeğine ve Lefkoşe monlâsına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Kıbrıs ve ana tâbi‘ olan iskelelere varan France gemileri mezbûr iskelelerde gemilerine tahmîl ideceği eşyâ bulmayup veyâhud el virmeyüp yük tahmîli içün âhar iskeleye gitmek murâd eylediklerinde mîr-mirân tarafından dahl ü men‘ olunduklarından mâ‘adâ kırk akçe talebiyle müdâhale ve rencîde ider oldıkların bildirüp ol vechile mâni‘ olunmayup ve bir ferd karz akçe talebiyle rencîde itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden hilâf-ı şer‘ ve dahl ü te‘addî olunmamak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim üzre amel idüp dahi France gemileri mezkûr iskelelerde gemilerine tahmîl idecek eşyâ bulmayup veyâhud el virmeyüp yükün tahmîli içün âhar iskeleye gitmek murâd eylediklerinde men‘ olunmayup ve karz akçe talebiyle bir ferde rencîde itdirmeyüp hilâf-ı şer‘ ü kānun te‘addî olunmaya France pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetim ile sadâkat ü istikāmetde sâbit-kadem ve râsih-dem olmağla hakkınızda elçisinin şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essirdir hilâf-ı şer‘-i şerîf ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn kimesneye iş getirmeyesiz şöyle bilesiz ba‘de’n-nazar.

Fî evâili Ra [10]83

166

Şam paşasına ve mollasına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françelülerden memâlik-i mahrûsemde temekkün idenlerden

harâctaleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mukayyed iken Şam'da mütemekkin olan Kapuçin nâm Françe ruhbânfukarâsı …ile geçinüp aslâ kimesneye zararları yoğiken zâbıtlardan ve sâir ehl-i örf tâifesi tarafından hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûna harâc ve sâir tekâlif-i örfiyye talebiyle rencîde eylediklerinden mâ'adâ **[52]**şehirlere girüp ve çıkdıklarında on beşer yiğirmişer guruşların ve giydikleri esbâbların alup küllî gadr u hayf eylediklerin bildürüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince men' ü def' olunmak bâbında hükm-i şerîfim recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi mahrûse-i mezbûrede mütemekkin olan Kapuçin nâm Françe ruhbân tâifesinin kimesneye zararları olmayup tasadduk-ı nâs ile geçinüp rencîde olunmak îcâb itmez iken zâbıtlardan ve sâir ehl-i örf tâifesi tarafından hilâf-ı ahidnâme-i hümayûnda harâc ve sâir tekâlif-i örfiyye talebiyle rencîde eylediklerinden mâ'adâ şehre girüp çıkdıklarında on beşer yirmişer guruşların ve giydikleri esbâbların alup te'addî vü tecâvüz eyledikleri vâkı' ise men' ü def' idüp min-ba'd ahidnâme-i hümâyûna muhâlif fukarâ-i mezbûru bir ferde rencîde vü remîde itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar.

Fî evâili Ra sene [10]84

Bir sûreti dahi Diyarbekir beğlerbeğisine ve Amed kadısına vech-i meşrûh üzre yazılmışdır.

Fî evâili Ra sene 1084

167

Sakız beğlerbeğisine ve Sayda ve Beyrut kadılarına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp zikr olunan iskelelere varan Françe tüccârının rızâları yoğiken ahidnâme-i hümâyûna mugâyir cebren üzerlerine ba'zı kimesneler metâ' teklîf veyâhud mukābelesinde beş yüz guruş taleb idüp rencîde eyledüklerin bildirüp men' ü def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda tüccâr tâifesinin rızâları yoğiken ba'zı metâ'ı cebren üzerlerine bıragup te'addî olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir Françe tüccârı üzerlerine cevr itmeğin ve ba‘zı metâ‘ tahmîl itmeyüp ve mukābelesinde bir-vechile akçe talebiyle rencîde vü remîde itdirmeyüp men‘ ü def‘ eyleyesin memnû‘ olmayanları isim ve resimleriyle vukū‘u üzre yazup Dergâh-ı mu‘allâma arz eyleyesin Françe pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetimiz ile sadâkat ü istikāmetde sâbit-kadem ve râsih-dem olmağla hakkınızda elçisinin şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essir olup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn vaz‘ u hareket itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ‘de’n-nazar.

Fî evâili Ra sene 1084

168

Vech-i meşrûh üzre müceddeden hükm virilmişdir.

[Fî] evâili Ca sene [10]86

İstanbul kāim-makāmına ve Galata kadısına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp nefs-i Galata’da vakı‘ Kapuçin dimekle ma‘rûf Françe râhiblerine mahsûs olup bundan akdem ihrâkda muhterik olan kenîseleri hâlâ ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ta‘mîr eylemek murâd itmeleriyle hükm-i hümâyûnum virilmek recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda mezkûr kilise kadîmden ellerinde ve zabt ve tasarruflarında olup ihrâk olunmağla izn-i şer‘le ta‘mîr itdirilüp yine ke’l-evvel Kapuçin ellerinde olup rencîde olunmayalar diyü ahidnâmede mastûr olmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ta‘mîr itdirilmek emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi mezkûr kilise kadîmden ellerinde ve zabt ve tasarruflarında olup ihrâk olunmağla izn-i şer‘le vaz‘-ı kadîmîsi üzre ta‘mîr ve yine ke’l-evvel Kapuçin ellerinde olup min-ba‘d ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif kimesneye müdâhale ve mu‘âraza itdirmeyesiz ammâ mukayyed olasız ki vaz‘-ı kadîmden tecâvüz itdirilmeyüp fetvâ-yı şer‘ ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel eyleyesiz şöyle bilesiz ve bâ‘de’n-nazar.

Fî evâili Ra sene [10]84

[53]

169

Değirmenlik sancakbeği ve Değirmenlik kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm Françe pâdişâhının elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Değirmenlik Limanı’na meks ü ârâm içün varan sefînelerden zâbıtlar cebren hediye taleb idüp ahidnâme-i hümâyûna muhâlif rencîde eylediklerin bildürüp men‘ ü def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda mâdam ki kendü rızâlarıyla hediye virmeyeler cebren âlât u esbâbları ve emred oğlanları ve gayrı nesnelerin almayup te‘addî itmeyeler diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp min-ba‘d ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif Françe sefîne re’îslerin rızâları yoğiken cebren hediye ve pişkeş ve avâid nâmıyla zâbıtlara rencîde vü remîde itdirmeyüp men‘ ü def‘ eyleyesiz Françe pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetimiz ile sadâkat ü istikāmetde sâbit-kadem ve râsih-dem olmağla hakkınızda elçisinin şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essir olup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn kimesneye vaz‘ u hareket itdirmeyesiz şöyle bilesin ve bâ‘de’n-nazar.

Fî evâili Ra sene [10]84

170

Âsitâne-i sa‘âdetimden Françe vilâyetine varınca vâkı‘ olan beğlerbeğilere ve sancakbeğlerine ve kadılarına ve kalâ‘ dizdârlarına ve emînlerine ve sâir iş erlerine hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp hâlâ müceddeden inâyet ü ihsânım olan ahidnâme-i hümâyûn ile dostluğa binâen Françe pâdişâhına taraf-ı bâhirü’ş-şerefimden tahrîr ve elçi-i merkūma teslîm olup nâme-i hümâyûn ile hâlâ elçi-i mezbûrun kâtibi olan kıdvetü’l-milleti’l-Mesihiyye Laferi nâm kimesne iki nefer hidmetkârıyla Françe vilâyetine hidmet-i mezbûre ile varup gelince bir ferde rencîde vü remîde itdirmeyüp gidişde ve gelişde kendüni ve hidmetkârlarını ve emvâl ü erzâkların Tunus ve Cezâyir ve Trablusgarb ve hassa ve gönüllü ve sâir İslâm gemileri rast geldiklerinde müdâhale eylemeyüp emîn ü sâlim karada ve deryâda mürûr u ubûr itdirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden Âsitâne-i sa‘âdetimden kalkup karadan ve deryâdan taht-ı hükûmetinize dâhil olan kasabât u kurâya uğradıkda kimesneye rencîde vü

remîdeitdirmeyüp narh-ı rûzî üzre akçe ile zâd ü zevâdeyi ve sâir mühimmâtları tedârik olunup emîn ü sâlim birbirinize irsâl ü îsâl eylemek bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur.Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim üzre mezkûr iki hidmetkârı ile hidmet-i mezbûre ile Françe pâdişâhı tarafına revân olmağla her kangınızın taht-ı hükûmetine dâhil olur ise bir ferde rencîde vü remîde itdirmeyüp gidişde ve gelişde kendüni ve hidmetkârlarını ve emvâl ü erzâklarını Tunus ve Cezâyir ve Trablusgarb ve hassa ve gönüllü ve sâir İslâm gemileri rast geldüklerinde bir vechile dahl ü ta‘arruz itdirilmeyüp emîn ü sâlim birbirinize ulaşdırıp narh-ı rûzî üzre akçeleriyle zâd ü zevâdelerin ve sâir mühimmâtların tedârik eyleyesiz Françe pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetimiz ile ihlâs u ihtisâsda sâbit-kadem ve râsih-dem olduğu ecilden elçisinin hakkınızda şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essirdir ana göre basîret ü intibâh üzre olup avk u te’hîrden ihzâr eyleyüp şöyle bilesiz ve bâ‘de’n-nazar.

Fî evâsıtı Ra sene [10]84

171

Girid eyâletine mutasarrıf olup Kandiye muhâfazasında olan Vezîr İbrahim Paşa’ya ve Kandiye monlâsına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Girid cezîresine gelen Françelülerin mesâlihlerin görmek içün kıdvetü a‘yânü’l-milleti’l-Mesîhiyye Poned nâm kimesne konsolos nasb u ta‘yîn olunup berât-ı hümâyûnum virilmekle elinde olan berât mûcebince Françelü tüccâr tâifesinin umûrun mezkûr görüp taraf-ı âhardan müdâhale olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim üzre cezîre-i mezkûra gelüp giden Françelü**[54]** tüccâr tâifesinin mesâlihlerin olugeldüği âdet-i kadîm mûcebince merkūm konsolosa elinde alan berât ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince icrâ itdirüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn taraf-ı âhardan kimesneyi konsolosluğuna müte‘allik umûruna ve baylac hakkına dahl ü ta‘arruz itdirmeyüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel eyleyüp emr-i şerîfimin mazmûn-ı münîfi ile amel eyleyesiz.

Fî evâili Ra sene [10]84

172

İzmir mollasına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp France gemileri âdet ü kānun üzre İstanbul’da aranup gitdikden sonra kānun-ı kadîm üzre bir daha Boğazhisarları önüde aranup icâzet virilegelmişiken hâlâ kānun-ı kadîme muhâlif Gelibolu’da dahi aranur imiş min-ba‘d âdet-i kadîm mûcebince Boğazhisarları önünde aranup gide diyü ahidnâmede mukayyed iken hâlâ İzmir İskelesi’ne ticâret ile gelüp ve giden İngiltere ve Flemenk ve sâir müste’men tüccâr gemilerinin üzerine bekçi ve arayıcı nâmıyla kimesne ta‘yîn olunagelmemeğle Françelü tüccâr gemilerin dahi zikr olunan iskeleye gelüp ve gitdiklerinde min-ba‘d bekçi ve arayıcı ta‘yîn olunmayup tüccârları bir vechile ta‘cîz ü rencîde itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim üzre amel idüp dahi Françelü tüccâr gemileri İzmir İskelesi’ne gelüp ve gitdiklerinde min-ba‘d bekçi ve arayıcı ta‘yîn olunmayup tüccârları bir vechile ta‘cîz ü rencîde itdirilmeye France pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetimiz ile sadâkat ü istikāmetde sâbit-kadem ve râsih-dem olmağla elçisinin hakkınızda şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essir olmağın min-ba‘d hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn bir ferde iş itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ‘de’n-nazar.

Fî evâsıtı Ra sene 1084

173

Sakız mollasına ve Sakız beğine hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm olan elçisi kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp France’ye tâbi‘ olan piskoposlar ve sâir Frenk mezhebinde olan ruhbân tâifesi her ne hidmetde olur ise olsun memâlik-i pâdişâhîde kadîmde oldukları yerlerde kendü hâllerinde olup âyînlerin icrâ eylediklerinden kimesne mâni‘ olmaya diyü ahidnâmede mukayyed olmağla hâlâ Sakız cezîresinde olan Frenk piskoposu ve râhibleri cezîre-i mezbûrede vâkı‘ olan kenîselerinde âyîn-i bâtılaların icrâ eyledükde kimesne dahl eylemeyüp ve kiliselerine sâir Nasârâ tâifesinden kendü rızâlarıyla vardıklarında Rum metrepolidi ve ehl-i örf tarafından kimesne mâni‘ olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi Sakız cezîresinde olan Frenk piskopos ve râhibleri cezîre-i mezbûrede vâkı‘ kenîselerinde âyîn-i bâtılların icrâ eylediklerinde kimesne dahl eylemeyüp ve kenîselerine sâir Nasârâ tâifesinden kendü rızâlarıyla varanları Rum metrepolidi ve ehl-i örf tarafından kimesne mâni‘ olmayup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn bir ferde te‘addî vü tecâvüz itdirilmeyüp emr-i şerîfimin mazmûn-ı münîfi ile amel eyleyesin şöyle bilesin ve bâ‘de’n-nazar.

Fî evâsıtı Ra sene [10]84

174

İzmir mollasına ve gümrük emînine hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp bir kerre gümrüğü edâ olunmuş iken ve sonra tekrâr gümrüğü taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mukayyed olmağla medîne-i İzmir’de Françe tüccârları gemilerine tahmîl eyledikleri harîrden kānun-ı kadîm üzre bir def‘a gümrüğü edâ eyledüği üzre sabun dahi bir def‘a gümrüğü edâ eylediklerinden hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn âhardan bir vechile te‘addî vü tecâvüz olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi medîne-i İzmir’de Françe tüccârları gemilerine tahmîl eyledikleri harîrden kānun-ı kadîm ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince bir def‘a gümrüğü edâ eyledüği üzre sabun dahi bir def‘a gümrüğün edâ eylediklerinde hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn âhardan bir vechile akçe talebiyle te‘addî vü tecâvüz itdirilmeyüp ahidnâme-i hümâyûn ve emr-i şerîfimin mazmûn-ı münîfi ile amel eyleyesiz Françe pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetimiz ile sadâkat ü ihlâsda sâbit-kadem ve râsih-dem olmağla elçisinin hakkınızda şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essirdir hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn kimesneye iş itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ‘de’n-nazar.

Fî evâsıtı Ra sene [10]84

[55]

175

Edirne’den İstanbul’a varınca yol üzerinde vâkı‘ olan kadılara ve kethüdâ yerleri ve yeniçeri serdârı ve a‘yân-ı vilâyet ve sâir iş erlerine hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* hâlâ Âsitâne-i sa‘âdetime gitmeğle mûmâ-ileyh her kangınızın taht-ı kazâsına dâhil olur ise bir münâsib olan mahalle kondurup ve lâzim gelen zâd ü zevâdesin dahi akçesiyle tedârik ve gicelerde yanlarına bekçiler ta‘yîn ve yolda ve izde yanlarına müstevfî âdemler koşup emîn ü sâlim birbirinize irsâl eylemeniz bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur.Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü’l-kadrim mûcebince amel idüp dahi elçi-i mûmâ-ileyh her kangınızın taht-ı kazâsına dâhil olur ise bir münâsib olan mahalle kondurup ve lâzim gelen zâd ü zevâdesin dahi akçesiyle tedârik ve gicelerde yanlarına bekçiler ta‘yîn ve yolda ve izde yanlarına âdemler koşup emîn ü sâlim birbirinize irsâl ve ber vech-i ta‘cîl mahall-i me’mûra îsâl idüp avk u te’hîrden ve ihmâl ü müsâheleden ve hilâf-ı şer‘-i şerîf kimesneye zulm ü te‘addîden begâyet ihzâr üzre olasız şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasız.

Fî evâsıtı Ra sene [10]84

176

Nişân oldur ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp cezîre-i Değirmenlik’de Françe konsolosunun tercümânı olan râfi‘-i tevkī‘-i refî‘u’ş-şân-ı hâkānî Yanaki içün müstakīm ve her vechile mütedârik olup nice hidemâtı zuhûra gelmeğle elçi-i merkūmun iltimâsıyla berât virilmişdir.

Fî evâsıtı Ra sene 1084

177

Ber-vech-i arpalık Kudüs-i Şerîf paşasına ve kadısına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Kudüs-i Şerîfe tâbi‘ Ayn-ı Kârim nâm karyede vâkı‘ olan kenîsa hazret-i Ömer ibnü’l-Hattâb radiyallâhu te‘âlâ anhü zamân-ı şerîflerinden berü Françe ruhbânlarının zabt ve tasarruflarında iken mürûr-ı eyyâm ile ba‘zı binâları harâba müşrîf olmağla mukaddemâ Kudüs-i Şerîf kadısı Mevlânâ Abdullah zamânında keşf olunup şerî‘at-ı şerîfe ruhsat virildiği mertebe ta‘mîr olunmasına izin taleb olundukda Kudüs-i Şerîf’in ulemâ ve eşârif ve a‘yân-ı vilâyet ve Ferruh Paşa kethüdâsı ve mimârbaşı ile

üzerine varılup keşf olundukda zikr olunan kenîsa ahd-i Ömerî'den berü Françe tâifesinin ellerinde ve tasarruflarında olduğu ihbâr olunmağla dâhilî ve hâricî lâzim olan yerleri vaz'-ı kadîm üzre termîm ve i'âde itmelerine ve üç nefer ruhbân kenîse-i mezkûrede mutavattın olmasına icâzet içün ellerine hüccet-i şer'iyye virilüp ve ashâb-ı ağrâzdan dahl ü ta'arruz olunmamak üzre 'amm-i büzürg-vârım merhûm ve mağfûrun leh Sultân Murad Hân *tâbe serâhuz*amânlarında emr-i şerîfim virilüp vech-i meşrûh üzre ta'mîr olunup lâkin mürûr-ı eyyâm ile harâba müşrîf olmağla tekrâr vaz'-ı kadîmî üzre ta'mîr olunmak bâbında mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden vech-i meşrûh üzre amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim üzre amel idüp dahi mukaddemâ ve hâlâ virilen emr-i şerîfim mûcebince kenîsa-i merkūmenin harâba müşrîf olan yerleri şeri'at-i şerîfe ruhsat virildiği karye hâricinde hacr u şecr vaz' olunmamak üzre vaz'-ı kadîmî üzre ta'mîr ü termîm ve i'âde ve kadîmden olugeldüği üzre üç nefer ruhbân tâifesin tavattun itdürüp min-ba'd şer'-i şerîfe ve mukaddemâ ve hâlâ virilen emr-i şerîfime muhâlif kimesneye dahl ü ta'arruz itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar bu hükm-i hümâyûnumu bunun elinde ibkā idüp alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız.

Fî evâhiri Ra sene [10]84

178

Ber-vech-i arpalık Mora sancağına mutasarrıf olan paşaya ve Moton kadısına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp eğer biri mürd olsa esbâb u emvâline kimesne dahl eylemeye kime vasiyyet itmiş ise ana virile eğer vasiyyetsiz mürd olmuş ise konsolosları ma'rifeti ile ol yerlü yoldaşına virile mütenebbih olmayanlar **[56]** ve kassâmlar dahl eylemeyeler diyü ahidnâmede mukayyed iken bundan akdem Moton İskelesine ticâret ile bir Françe sefînesi içinde olan eşyâyı boşadup der-mahzen itdikden sonra zikr olunan geminin gemi yazıcısını ve bir kimesneye dahi eşyâyı mezkûru fürûht itmek içün üzerine ta'yîn itmekle bi-emrillâhi te'âlâ ikisi dahi mürd olmağla fürûht olan Françe konsolosu ahidnâme-i hümâyûn mûcebince eşyâ-yı mezkûru taleb eyledikde vilâyet hâkimi olanlar mahzeni mühürleyüp eşyâ-yı mezkûru virmekde te'allül eylediklerin bildürüp eşyâ-yı

mezbûru ahidnâme-i hümâyûn mûcebince alıvirilüp bir ferde muhâlefet itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince alman emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi ahidnâme-i hümâyûn mûcebince eşyâ-yı mezkûru alıvirüp bir ferde inâd u muhâlefet itdirmeyüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn bir ferde iş itdirmeyesiz şöyle bilesiz.

Fî evâhiri Ra sene [10]84

179

France vilâyetinden deryâdan ve karadan Âsitâne-i sa‘âdetime gelince vâkı‘ olan beğlerbeğilere ve sancakbeğlerine ve kadılara ve zikr olunan mahâllerde vâkı‘ müsellemler ve kal‘a dizdârlarına ve neferât ağalarına ve sâir iş erlerine hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp elçi-i mûmâ-ileyh France’de olan karındaşı kıdvetü a‘yânü’l-Mesîhiyye Mikoz nâm kimesne İstanbul’a gelmesin mühim itmekle karındaşı mezbûr Mikoz altı nefer âdem ile France vilâyetinden çıkup her kangınızın hükûmet ve taht-ı kazâsına dâhil olur ise birbirinize ulaşdırup ve deryâda Tunus ve Cezâyir ve Trablusgarb ve sâir İslâm gemileri rast geldiklerinde kendüye ve âdemlerine ve esvâb u emvâline bir vechile müdâhale ve ta‘arruz eylemeyüp ve lâzim gelen zâd ü zevâdelerin ve me’kûlât ü meşrûbâtların akçeleriyle tedârik ve ihzâr ve emîn ü sâlim birbirinize irsâl ve Âsitâne-i sa‘âdetime îsâl itdirilmesi bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri Ra sene [10]84

180

İstanbul kāim-makāmına ve kadısına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp gümrüklerin ümenâ aldıklarında edâ tezkirelerin virüp âhar iskeleye götürmeğe mâni‘ olmayup ve tekrâr bir iskelede dahi gümrük talebiyle rencîde olunmaya diyü ahidnâmede mastûr iken medîne-i İzmir’de olan France tüccârlarında Ayaz nâm Françeli mahall-i mezbûrda elli bir basma?ve londrin çukanın kānun-ı kadîm ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ idüp emînden aldığı edâ tezkiresiyle çukayı İstanbul’da olan ortaklarına götürmekle hâlâ Âsitâne-i sa‘âdetim’de emîn olan

kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Hüseyin ahidnâme-i hümâyûna mugâyir edâ tezkiresine amel itmeyüp üç basma?ve çukasın alıkoyup gadr u te'addî eyledüğün bildürüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince tezkire gümrüğü edâ olunan metâ'larının tezkiresini ibrâz eylediklerinde amel olunup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûntekrâr gümrük talebiyle rencîde olunmayup ol vechile alıkonulan üç basma? ve çukaların girü redd itdirilmesi bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp dahi ahidnâme-i hümâyûn mûcebince bir kerre gümrüğü edâ olunan metâ'larının tezkiresini ibrâz eylediklerinde amel olunup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûntekrâr gümrük talebiyle rencîde itdirilmeyüp ve ol vechile alıkonulan çukaların girü redd itdürüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn vaz' u hareket itdirmeyüp min-ba'd şer'-i şerîf ve ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif iş itdirmeyesiz şöyle bilesiz ve bâ'de'n-nazar.

Fî evâhiri Ra sene [10]84

181

Halep paşasına ve monlâsına hüküm ki:

Frınçe pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp Frınçe konsolosu Vatin'e tâbi' olan ruhbân ve tüccâr tâifesi ve tercümânları kendü nefsleriçün mikdâr-ı mu'ayyen kadar evlerinde şıra sıkup ve taşradan hamr getürüp isti'mâl eylediklerinde rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnda mukayyed olup hâlâ mahrûse-i Halep'de mütemekkin olan Frınçe konsolosu ve tüccâr ve ruhbân ve sâir Frınçelüler ve tercümânlarının evleri mühimmi içün bulunduğu mahâllerden senede bir def'a yedi bin müdre hamr iştirâ eyleyüp evlerine getürdüklerinde ümenâ ve zâbıtlardan ve sâir ehl-i örf tâifesinden ve gayrıdan kimesne müdâhale ve mu'âraza ve bir vechile rencîde vü remîde itdirilmemesi bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunup rencîde itdirilmemek bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur diye yazılmışdır.

Fî evâsıtı R sene 1084

[57]

[181a]*

Âsitâne-i sa'âdet kāim-makāmına ve İstanbul kadısına hüküm ki:

* Defterde hükme numara verilmediğinden bu şekilde gösterilmiştir.

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Françe elçisi kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Marki de Novantel *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp hâlâ tuz emîni olan ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir Françe tüccârının taşradan getürdükleri her bir cild kavdan birer akçe talebiyle rencîde itmekle muhdes ve bid‘at olmağın men‘ ü def‘ olunmak içün emr-i şerîf virilmeğin tüccâr tâifesinin cild kâvlarından almak üzre mâliye tarafından eline emr-i şerîf virilmekle müste’men tüccârından dahi alırım diyü memnû‘ olmayup ol vechile rencîde vü remîde eyledüğün bildürüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda mahrûse-i İstanbul’da virüp ve Trablus iskelelerinde ve sâir yerlerde eğer akçe ve metâ‘dır evvelden olıgelene muhâlif ihdâs olunan bid‘atlar ref‘ olunup kadîmden ne vechile olageldi ise ana göre amel olunup kānun-ı kadîme muhâlif kimesneye te‘addî itdirilmeye diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir bid‘at teklîfi ile mukaddemâ emr-i şerîfe muhâlif rencîde itdirilmemek emrim olmuşdur diyü hükm-i hümâyûn virilmişdir.

Fî evâsıtı R sene [10]84

182

Halep paşasına ve monlâsına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan Marki de Novantel arz-ı hâl gönderüp Françe vilâyetinden âdemleri ve tüccârı getürdükleri guruşdan resm alınagelmiş değil iken ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif Halep muhassılı olan () Halep’e getürdükleri guruşdan yüzde iki akçe ve İskenderun İskelesine getürdükleri guruşdan yüzde bir akçe taleb idüp Mâliye tarafından emrim vardır diyü rencîde idüp bildirüp hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at oldukda Françe vilâyetinden âdemleri ve tüccârı getürdükleri guruşdan memâlik-i mahrûsemde evvelden resm alınmamağla hâlâ dahi taleb olunmaya ve guruşların akçe kat‘ ideriz diyü hazînedârlar ve darbhâne emînleri dahl eylemeye diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yazılmışdır.

Fî evâhiri R sene [10]84

Bur sûretden mezbûrlara hitâben vech-i meşrûh üzre bir kıt‘a hükm dahi virilmişdir

Fi’t-târîhi’l-mezbûr

183

İstanbul kāim-makāmına ve kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı Venedik'den eşyâ alup memâlik-i mahrûseme getürdükde ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince yüzde üç gümrüğün edâ itmeğe râzılar iken ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif gümrük emîni olan Hüseyin "Metâ'nız Venedik metâ'ıdır Venediklü virdüği gümrük hesâbı üzre alırum" diyü rencîdeden hâlî olmadığın bildürüp hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda Françe tüccârı memâlik-i mahrûseme getürdükleri ve alup götürdükleri emti'alardan kadîmden bu ana değin yüzde beş virüp lâkin Devlet-i aliyyemin kadîmî dostları olmağla yüzde üç gümrüğüm virmek üzre müceddeden virilen ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağın mûcebince yazılmışdır.

Fi't-târîhi'l-mezbûr

Bu sûretden Halep paşasına ve kadısına ve Halep muhassılına bir kıt'a hükm dahi yazılmışdır.

Fi't-târîhi'l-mezbûr

184

İstanbul kāim-makāmına ve kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince İngiltere tüccârı viregeldüği üzre bir def'a Galata'da olan masdariyyecilere masdariyyelerini edâ eylemişler iken İstanbul'da olan masdariyyeciler dahi tekrâr gümrük talebiyle rencîde eylediklerin bildirüp tekrâr masdariyye talebiyle rencîde itdirilmeyüp men' ü def' olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda Françe tüccârı masdariyyeyi İngiltere tüccârı virdikleri üzre anlar dahi İstanbul'da ve Galata'da olan masdariyyecilere virüp ziyâde talebiyle rencîde olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yazılmışdır.

Fi't-târîhi'l-mezbûr

185

İstanbul kāim-makāmına ve kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl idüp Françe tüccârı getürdükleri ve alup götürdükleri metâ'larının müceddeden virilen ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yüzde üç gümrüklerin ve İngiltere tüccârı viregeldikleri üzre masdariyyelerin ve üç yüz akçe selâmetlik resmin dahi ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince edâ ider iken Frengistan'dan getürdükleri kırmızdan resm-i mîzân talebiyle rencîde olunmağla ahidnâme-i hümâyûna muhâlif rencîde olunmaya diyü yazılmışdır.

Fi't-târîhi'l-mezbûr

[58]

186

İstanbul kāim-makāmına ve kadısına ve gümrük emînine hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı getürdükleri metâ‘larının müceddeden virilen ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yüzde üç gümrüklerin virüp ve yedlerine edâ tezkireleri virildikden sonra gümrüğü virilmiş metâ‘ı karadan ve deryâdan âhara götürmek istediklerinde ba‘zı kimesneler mâni‘ olup tekrâr gümrük talebiyle rencîde idüp hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda Françe tüccârının gümrüklerin ümenâ aldıklarında edâ tezkirelerin virüp âhar iskeleye götürmeğe mâni‘ olmayup ve tekrâr bir iskelede dahi gümrük talebiyle rencîde olunmaya diyü yazılmışdır.

Fi’t-târîhi’l-mezbûr

187

İstanbul kāim-makāmına ve kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârının Venedik’den alup getürdükleri metâ‘ların İstanbul’da gümrük emîni olan Hüseyin ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir Venediklülerden aldığı üzre gümrük taleb eylediklerin bildirüp ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunup men‘ ü def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda Françe tüccârı memâlik-i mahrûseme getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alardan kadîmden bu ana değin yüzde beş virüp lâkin Devlet-i aliyyemin kadîmî dostlarından olmağla yüzde üç gümrük virmek üzre müceddeden virilen ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince yazılmışdır.

Fi’t-târîhi’l-mezbûr

188

İzmir kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı İzmir’e eşyâ götürdüklerinde gümrüğün Hazîne-i âmireme alındığı üzre nukūd virmek istediklerinde İzmir gümrük emîni Süle guruş talebiyle rencîde itdirmekle hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâmeye mürâca‘at olundukda Françe tüccârı gümrüklerin edâ eylediklerinde memâlik-i mahrûsemde cârî olan nukūd Hazîne-i âmireme alındığı minvâl üzre alınıp noksân ve ziyâde talebiyle rencîde olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yazılmışdır.

Fi’t-târîhi’l-mezbûr

189

İzmir kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı getürdükleri ve alup götürdükleri metâ'alarından ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince yüzde üç gümrüklerin edâ itmeğe râzılar iken gümrük emîni olan Hüseyin mücerred ta'cîz içün çuka pestâvların?ve kumaş topların bozup ve kılıfından çıkarup uslatup ve her pestâvdan? bir buçukve iki buçuk zirâ' çuka ve kumaş kesüp sakat idüp gadr eylemekle ehl-i şûka bey' olunan bahâ üzerine yüzde üç gümrük alup veyâhud nâzırlar gümrük ziyâde olmak içün metâ'ları değerinden ziyâde bahâya tahmîn idüp metâ' alınmak lâzim geldikde gümrük içün ol metâ'dan ihzâr eyledikleri bir eşyâ ve çuka ve kumaş alup ol vechile rencîde vü remîde eylememek bâbında ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda Françe tâcirleri vilâyetlerinden getürdükleri ve alup götürdükleri metâ'larından ne bahâya tutulup gümrük alınageldiyse girü ol minvâl üzre alınup ziyâde bahâya tutulmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna diyü yazılmışdır.

Fi't-târîhi'l-mezbûr

Bir sûreti dahi vech-i meşrûh üzre İstanbul kāim-makāmına ve kadısına hitâben yazılmışdır.

Fi't-târîhi'l-mezbûr

190

Halep paşasına ve kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı getürdükleri ve alup gitdikleri metâ'larının müceddeden virilen ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yüzde üç gümrüklerin edâ idüp dahl ürencîde olunmak îcâb itmez iken İskenderun emîni ve sâir ba'zı kimesneler hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn resm ve ba'zı bid'at nesne talebiyle rencîde itmekde hâlî olmadıkların bildirüp men' ü def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yazılmışdır.

Fi't-târîhi'l-mezbûr

191

Halep vâlisine hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârının getürdükleri guruşdan memâlik-i mahrûsemde gümrük alınagelmiş değil iken Halep muhassılı mahallinde ve İskenderun İskelesi'ne Françe tüccârı getürdükleri guruşdan Mâliye tarafından emrim

vardır diyü ahidnâme-i hümâyûna muhâlif cebren resm nâmıyla dört bin guruşdan ziyâde akçelerin alup gadr eylemekle hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe vilâyetinden âdemleri ve tüccârı getürdükleri guruşdan memâlik-i mahrûsemde evvelden resm alınmamağla hâlâ dahi taleb olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûna muhâlif aldığı girü alınır diyü yazılmışdır.

Fî evâsıtı Za sene [10]84

[59]

192

İstanbul kāim-makāmına ve kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince getürdükleri ve götürdükleri metâ‘ların yüzde üç gümrüklerin virmeğe râzılar iken İstanbul gümrük emîni Hüseyin mücerred ta‘cîz içün “aldığınız cild-i kâv ve yapağıyı gümrüğe getürün” diyü kadîmden amel ve vezn oluna gelen mahalle râzı olmayup te‘allül ü inâd eyledüğün bildirüp ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin Françe tüccârı memâlik-i mahrûseme getürdükleri ve alup götürdükleri metâ‘larında yüzde üç gümrük virüp ziyâde taleb olunmaya ve ümenâ ziyâde gümrük tahsîli içün metâ‘ların ziyâde bahâya tutalar ise akçe yerine metâ‘ alup muhâlefet eylemeyeler diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yazılmışdır.

Fî evâhiri Za sene [10]84

193

Âsitâne kāim-makāmına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârından ( ) ve ( ) nâm tâcirler kendü kefâf-ı nefsleriçün mikdâr-ı mu‘ayyen kadar senede bir def‘a taşradan evlerine getürdüği hamra âhardan kimesneyi dahl ü ta‘arruz itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe konsolosları ve anlara tâbi‘ olan ruhbân ve tüccâr tâifesi ve tercümânları kendü nefsleriçin mikdâr-ı mu‘ayyen kadar evlerinde şıra sıkup ve taşradan hamr getürüp isti‘mâl eylediklerinde rencîde olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince senede bir def‘a ziyâdeye ruhsat virilmemek üzre yazılmışdır.

Fî evâili M sene [10]85

194

Âsitâne-i sa‘âdet kāim-makāmına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp kethüdâlığı hidmetinde olan Cavan Batisne Feronik? kefâf-ı nefsleriçün mut‘âd üzre senede bir def‘a taşradan evine getürdüği bin müdre hamra mâni‘ ü müdâhale eylememek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda Françe konsolosları ve anlara tâbi‘ olan ruhbân ve tüccâr tâifesi ve tercümânları kendü nefsleriçün mikdâr-ı mu‘ayyen kadar evlerinde şıra sıkup ve taşradan hamr getürüp isti‘mâl eylediklerinde rencîde olunmayalar diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî evâili M sene [10]85

195

Trablusşam beğlerbeğine ve kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı memâlik-i mahrûseme getürdükleri ve götürdükleri metâ‘larından müceddeden virilen ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince yüzde üç gümrüklerin edâ itmeğe râzılar iken sen ki mîr-mirân-ı mûmâ-ileyhsin ziyâde taleb eyledüğünden mâ‘dâ tahmîl eyledikleri harîrin beher odun? başınamîzân ve mühür akçesi nâmıyla birer guruşların ve muhtesib olan ( ) nâm kimesne dahi birer guruş ve sâir tahmîl eyledikleri yapağının beher kantarından ikişer semen taleb idüp kendülere te‘addî vü tecâvüz olunduğun bildirüp ol bâbda hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin Françe tüccârı memâlik-i mahrûseme getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alardan kadîmden bu âna değin yüzde beş virüp lâkin Devlet-i aliyyemin kadîmî dostlarından olmağla yüzde üç gümrük virmek üzre müceddeden ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûnlarında ilhâk olunmak bâbında eyledikleri istid‘â-yı inâyet haber-i kabûlde vâkı‘ olup vech-i meşrûh üzre virüp ziyâde taleb olunmaya ve hâdis olan kassâbiyye ve reft ve bâc ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak üzre yazılmışdır.

Fî evâili M sene [10]85

196

Trablusşam beğlerbeğine ve kadısına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm olan elçisi mezbûr Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârının vilâyetlerinden getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘adan yüzde üç gümrüklerin virmeğle râzılar iken Kıbrıs’da gümrük

emîni olan ziyâde taleb ve üç yüz akçeden ziyâde gemilerinden selâmetlik taleb idüp ahidnâme-i hümâyûna muhâlefet rencîde eyledüğin bildirüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda hâdis olan kassâbiyye ve reft ve bâc ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı R sene [10]85

[60]

197

İstanbul kāim-makāmına ve kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı vilâyetinden getürdükleri metâ‘larından yüzde üç akçe gümrüklerin bir iskelede virdikden sonra âhar iskeleye nakl eydiklerinden ellerinde edâ tezkireleri var iken tekrâr gümrük taleb olunup ahidnâme-i hümâyûna mûgayir ümenâ rencîde itdiklerin bildirüp ahidnâme-i hümâyûna mugâyir rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma nazar olundukda gümrüklerin ümenâ aldıkda edâ tezkirelerin virüp âhar iskeleye götürmeğe mâni‘ olmayup ve tekrâr iskeleyi dahi gümrük talebiyle rencîde olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı R sene [10]85

198

Kıbrıs beğlerbeğisine ve mollasına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârının vilâyetlerinden getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘adan yüzde üç gümrüklerin virmeğe râzılar iken Kıbrıs’da gümrük emîni olan ziyâde taleb ve üç yüz akçeden ziyâde gemilerinden selâmetlik taleb idüp ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif rencîde itdüğün bildürüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda hâdis olan kassâbiyye ve reft ve bâc ve yasak kulu üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fi’t-târîhi’l-mezbûr

199

İstanbul kāim-makāmına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Françe elçisi Marki de Novantel Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp hâlâ İzmir’de olan bir kıt‘a Fransız kalyonunun rûy-ı deryâda fırtınadan direği kırılıp İzmir’de münâsib direk bulunmamağla İstanbul’dan akçeleriyle bir direk alup İzmir’e götürmek murâd itmeleriyle âhardan müdâhale olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum virilmek recâ itmeğin ancak bu def‘a bir direk virilmek içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı Z sene [10]85

200

Kıbrıs beğlerbeğine ve mollasına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl idüp Kıbrıs defterdârı ( ) nâm kimesne bundan akdem ol cânibde yeniçerilerinin zâbıtları ma‘rifetile müstehak oldukları ulûfelerin virmek içün Françe tüccârından ber-vechi karz bin sulye? guruş yedlerine memhûr temessükler virüp meblağ-ı mezbûrun bir mikdârın gümrükden ve bir mikdârın nakden edâ itmek üzre ta‘ahhüd etmişler iken bu zamâna değin virmemeleriyle şer‘le tevcîh idenlerden alıvirilmek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin şer‘le görülüp ihkāk-ı hakk olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri M sene [10]86

201

Halep paşasına ve mollasına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı ve Françe bayrağı altında ticâret iden tüccâr tâifesi mahrûse-i Halep’e getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘adan ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yüzde üç gümrüklerin edâ tezkireleri virülüp İskenderun’a geldikde tekrâr gümrük taleb olunmayup veyâhud İskenderun’da gümrüklerin virüp edâ itdiklerinden sonra Halep’de ber-vech gümrük taleb olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâmeye mürâca‘at olundukda tâife-i mezkûre gümrüklerin ümenâ aldıklarında edâ tezkireleri virüp âhar iskeleye getürmeğe mâni‘ olmayup ve tekrâr bir iskelede dahi gümrük talebiyle rencîde olunmaya diyü mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri M sene [10]86

202

Halep paşasına ve mollasına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp hâdis olan kassâbiyye ve reft ve bâc ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü ahidnâmede mastûr iken Françe sefîneleri İskenderun iskelelerine vardıklarında zâbıt olanlar üç yüz

akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb idüp te‘addîden hâlî olmadığın bildirüp hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâili S sene [10]86

203

Mısır paşasına ve deryâ beğlerinden ( ) ve ( ) İskenderiye zâbıtlarına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl idüp Françe gemileri İskenderiye İskelesi’ne tahmîl idüp gümrüklerin edâ eyleyüp vilâyetlerine gitmek sadedinde iken zikr olunan iskelelerde siz ki ümerâ-i deryâsız gemilerin bir illet ve bahâne ile yollarından alıkonmadığından mâ‘adâ her bir gemi başına hedâyâ ve pişkeş tarîkıyle nice akçelerin alup gadr eydiklerin bildürüp ahidnâme-i hümâyûna muhâlif İskenderiye İskelesi’nde bulunan beğler gelüp giden Françe sefînelerinden hedâyâ ve pişkeş tarîkıyle bir akçe ve bir habbelerin almayup ve gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra beğleri ve gayrıdan bir kimesne müdâhale eylemeyüp yollarına revân olmaları bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda memâlik-i mahrûsemde deryâ yüzüne çıkan gemiler ve kadırgalar ve donanmalar deryâda Françe gemilerine buluşdukda birbiri ile dostluk idüp zara u ziyân itmeyüp mâdam ki kendü rızâlarıyla hediye virmeyeler cebren âlât u esbâbların ve emred oğlanların ve gayrı nesnelerin almayalar ve te‘addî ve itmeyeler diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâili S sene [10]86

[61]

204

Mora paşasına ve ( ) kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp Ayne’l-bahr Körfezi’nde ve Balyabadra İskelesi’nde Françe sefîneleri tahmîl eyledikleri zeytinyağı ve peynirden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yüzde üç gümrüklerin virmeğe râzılar iken mahal-i mezbûrda olan iskele ümenâsı kanâ‘atitmeyüp ziyâde talebiyle rencîde eylediklerin bildirüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnrencîde olunmayup men‘ ü def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca’at olundukda Françe tüccârı memâlik-i mahrûseye getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘adan yüzde üç gümrüklerin virdiklerinden sonra ziyâde taleb olunmaya diyü ahidnâmede mastûr bulunmağın ahidnâme mûcebince yazılmışdır.

Fî evâsıtı M sene [10]86

205

Halep kadısına ve mütesellimine hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı memâlik-i mahrûsemde vâkı‘ iskelelere vilâyetlerinden getürdükleri akçeden resm alınmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr iken hâlâ Halep muhassıl ve İskenderun emîni olanlar Françe tüccârlarının getürdükleri nukūddan resm taleb idüp gadr eylediklerin bildürüp ….. hükm-i hümâyûnum recâ eylediği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı M sene [10]86

206

Safed beğlerbeğine ve ( ) kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp Françe gemilerin şidde-i rüzgâr ile deniz karaya atar ise beğler ve kadılar ve gayrılar mu‘âvenet idüp kurtulan emvâl ü esbâb girü ve kendülerine virilüp dahl olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olmağla Françe sefîneleri ve bir iskeleden bir iskeleye tüccârların kayık ile götürdükleri metâ‘ları deryâda fırtınaya tutulup sefîneleri ve kayıkları pârelenüp veyâhud karaya atdıkda min-ba‘d vilâyet hâkimleri deryâdan halâs olan tâcirlerinin metâ‘larına dahl ü ta‘arruz itmeyüp kurtulan metâ‘ bi’l-külliye sâhiblerine edâ olunup ahidnâme-i hümâyûn mûcebince mu‘âvenet ve muzâheret eylemeleri bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı S sene [10]86

207

Sakız mollasına ve zâbıtına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp tâcirlerinin ahvâli içün nasb eyledikleri konsoloslarından bâ‘zı kimesneler da‘vâ itdiklerinden kendüleri habs ve evlerin mühürleyüp te‘addî itmeyeler diyü ve konsoloslarıyla da‘vâsı olanların husûsu Âsitâne-i sa‘âdetimde istimâ‘ oluna diyü mastûr u mukayyed iken bâ‘zı kimesneler şirrete sülûk idüp Sakız’da olan Andan Rendi üzre iden …. nâm Françe konsolosuna te‘addî vü tecâvüz eylediklerin bildürüp mezbûr konsolosa dahl olunmayup da‘vâsı olanların husûsları Âsitâne-i sa‘âdetimde istimâ‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı S sene [10]86

208

Sayda'dan Françe[ye] varınca yalılarda ve adalarda vâkı' kadılara ve kalâ' dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp hâlâ Sayda konsolosu Vesfela? nâm beğzâde Françe vilâyetine gemisiyle gitmek iktizâ itmekle deryâda ve limanlarda Tablusgarp ve sâir ocak gemilerinerastgeldikde dahl ü ta'arruz olunmaya diyü kānun üzre yol hükmü yazılmışdır.

Fî evâsıtı S sene [10]86

209

Sayda [ve] Beyrut beğlerbeğine ve ( )kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl idüp Françe tüccârının rızâları yoğiken bâ'zı metâ' cebren üzerlerine bıragup te'addî olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr iken tüccâr-ı mezbûr ol tarafda hâsıl olan ökseyi beher sene üç yüz guruşa …iştirâ idüp vilâyetlerine nakl idüp lâkin hâliyâ vilâyetlerinden gitmemekle iştirâsından ferâgat itmişler iken sen ki mîr-mirân-ı mûmâ-ileyhsin zikr olunan ökseyi yine alın diyü cebren tüccâr tâifesinin üç yüz guruşların alup gadr olduğun bildirüp rızâlarıyla aldıkça cebren üzerlerine bırakılmayup ve üç yüz guruş talebiyle rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yazılmışdır.

Fî evâsıtı S sene [10]86

210

Sayda [ve] Beyrutbeğlerbeğine ve ( ) kadılarına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp İzmir'de ve Sayda'da ve İskenderiye'de ve sâir iskelelerde olan Fransız tâifesinin kiliselerine dahl olunmaya diyü bahâne ile akçelerin almayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr iken Sayda'da olan kadîmî kiliseleri içün sen ki mîr-mirân-ı mûmâ-ileyhsin Fransız tâifesinden ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir beş yüz guruş talebiyle rencîde olunduğun bildirüp ol vechile kilise içün akçe taleb olunmayup men' ü def' olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yazılmışdır.

Fî evâsıtı S sene [10]86

211

Kilidülbahr ve Sultanhisarı kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp Françe re'îslerinden Mantana nâm re'îs bir kıt'a sefînesiyle getürdüğü ve alup sefînesiyle getürdüği ve alup sefînesine tahmîl eyledüği eşyâsının ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ ve emînden tezkire

almağla yoluna revân olmak bâbında izn-i şerîfim virilmesin recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince izn-i şerîf erzân kılasız diyü yazılmışdır.

Fî evâsıtı S sene [10]86

Bir sûret-i Mantana nâm re'îse yazılmışdır.

[62]

212

Sayda ve Beyrut beğlerbeğine ve ( ) kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı memâlik-i mahrûseme getürdükleri ve alup götürdükleri emti'adan gümrüklerinde yüzde üç vireler diyü mastûr u mukayyed iken sen ki mîr-mirân mûmâ-ileyhsin ahidnâmeye tüccâr-ı mezbûrdan ihtisâb ve mîzân ve masdariyye akçesi harîrden mühür akçesi talebiyle habs ve te'addîden hâlî olmaduğun bildirüp ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince yüzde üç gümrüklerin virdiklerinden sonra ol vechile ziyâde nesneleri alınmamak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [10]86

213

Sayda ve Beyrut beğlerbeğine ve ( ) kadısına hüküm ki:

Elçi-i merkūm arz-ı hâl gönderüp tüccâr-ı mezbûr gümrüklerinde edâ eylediklerinden sonra memâlik-i mahrûsemde cârî olan nukūd ve Hazîne-yi âmireme alındığı minvâl üzre alup noksân ve ziyâde talebiyle rencîde olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr iken metâ'larının yüzde üç gümrüklerin esedî guruş ve sâir memâlik-i mahrûsemde cârî olan nukūd ile edâ itmek istediklerinde sen ki mir-mirân-ı mûmâ-ileyhsin sulye?guruş talebiyle rencîde eyledüğün bildirüp cârî olan nukūd ve hazîneye aldığı minvâl üzre alup ziyâde ve noksân talebiyle rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [10]87

214

Halep valisine ve mollasına ve muhassılına hüküm ki:

Elçi-i merkūm arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârları ve ve bayrağı altında ticâret iden tüccâr tâifesi mâhruse-i Halep'e getürdükleri ve alup götürdükleri emti'adan ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yüzde üç gümrüklerin virüp adâ tezkireleri virilüp İskenderun'a geldiklerinde tekrâr gümrük taleb olunmayup veyâhud İskenderun'da gümrüklerin virdiklerinden sonra bir daha gümrük taleb olunmamak bâbında emr-i

şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna nazar olundukda tâife-i mezbûre gümrüklerin ümenâ aldıklarında edâ tezkirelerin virüp âhar iskeleye getürmeğe mâni‘ olmayup ve tekrâr bir iskelede daha gümrük talebiyle rencîde olunmaya diyü mastûr bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâili Ca sene 1086

215

Mûmâ-ileyhime hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı memâlik-i mahrûsemde vâkı‘ iskelelerden vilâyetlerinden getürdükleri nukūd akçeden resm alınmaya diyü ahidnâme-i hümâyûna mastûr u mukayyed iken Halep muhasıllı ve İskenderun emîni olanlar Françe tüccârlarının getürdükleri nukūddan resm taleb idüp gadr eylediklerin bildirüp ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda vilâyetlerinden âdemeleri ve tüccârları getürdükleri guruşdan memâlik-i mahrûsemde evvelden resm alınmamağla hâlâ dahi taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr bulunmağın mûcebince yazılmışdır.

Fi’t-târîhi’l-mezbûr

216

Sayda ve Beyrut beğlerbeğine ve ( ) kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp ahidnâme-i hümâyûnda üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü mastûr iken bundan akdem Françe sefâyînինden bir kıt‘a sefîne Sayda’ya gider iken fırtına müzâyaka virmekle Beyrut İskelesi’ne vardıkda sen ki mîr-mirân-ı mûmâ-ileyhsin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince üç yüz akçe selâmetlik resmine kanâ‘atitmeyüp sefîne-i mezbûre re’îsin zindana koyup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn üç yüz guruş dahl ü te‘addî eylediklerin bildirüp meblâğ-ı merkūm girü redd ve tüccâr ve re‘âyâsı ziyâde selâmetlik resmi ile rencîde olunmayup men‘ ü def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olmak içün yazılmışdır.

Fi’t-târîhi’l-mezbûr

217

Kapudân paşaya ve Nakşa kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp cezîre-i Nakşa’da vâkı‘ Françe ruhbânları üzerlerine kayd ve tahrîr olunan lâzimü’l-edâ harâc arâzilerin tâhrir-i cedîd mûcebince edâ iderler iken cezîre-i merkūm ahâlîsi mücerred ta‘cîz içün kendü üzerlerine kayd ve tahrîr olunan harâcarâzilerin dahi bizimle ma‘an virin diyü hilâf-ı defter te‘addî itdiklerinden gayrı mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn cizye ru’ûs talebiyle rencîdeden hâlî

olmadıkların bildirüp Françe ruhbânları üzerlerine edâsı lâzim gelen harâc arâzilerin virdiklerinden sonra cezîrelü üzerine kayd olunan harâc ve arâzisi mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn harâc-ı ru'ûs talebiyle rencîde itdirilmeyüp men' ü def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda Françelüden memâlik-i mahrûsemde temekkün idenlerden harâc alına diyü mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâili Ca sene [10]86

Bir sûreti dahi Kapudân paşaya ve Santorin kadısına yazılmışdır.

[63]

218

İstanbul kāim-makāmına ve kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp hâdis kassâbiyye ve reft ve bâc ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mukayyed iken Âsitâne-i sa'âdetime gelen Françe gemilerinden Âsitâne ve Gelibolu ve Boğazhisarları önünde üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik ve yetürme ve harâc ve bunun emsâli nice muhdes avâid nâmına küllî akçelerin alup te'addî eylediklerin bildirüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn vech-i meşrûh üzre olan bid'at avâid talebiyle rencîde itdirilmeyüp men' ü def' olunmak bâbında emr-i şerîfe recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fi't-târîhi'l-mezbûr

219

Kapudân paşaya ve ( ) kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp memâlik-i mahrûsemde deryâ yüzüne çıkan gemiler ve kadırgalar ve donanmalar deryâda Françe gemilerine buluşdukda birbirine dostluk idüp zarâr u ziyân itmeyüp mâdam ki kendü rızâlarıyla hediye virmeyeler âlât u esbâbların ve emred oğlanların gayrı nesnelerin alup te'addî itmyeler diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr iken Françe vilâyetinden sefînesiyle Manol Rada nâm kapudânları İzmir'e gelürken deryâ beğlerinden Abdullah …önünde rast geldikde ahidnâme-i hümâyûnum ve yirlerinde olan evâmir-i şerîfime muhâlif fuzulen mezbûr kapudândan pişkeş nâmıyla yüz yirmi beş guruşun alup te'addî eyledüğün bildirüp ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir alınan meblâğı girü redd ve min-ba'd ol vechile Françe tüccârı rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fi't-târîhi'l-mezbûr

220

Sayda ve Beyrut beğlerbeğine ve ( ) kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp hâdis olan kassâbiyye ve reft ve bâc ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmamak üzre ahidnâmede mastûr olup ve metâ'larından âidolan gümrüklerin ve üç yüz akçe selâmetlik resmlerin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince edâ idüp harc ve avâid nâmıyla rencîde olunmak îcâb itmez iken Sayda ve Beyrut ve Akya'da hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn muhdes muhtesib ve mühr-i mîzân akçesi talebiyle Françe tâcirleri rencîde olunduğun bildirüp muhtesib ve mühr-i mîzân akçesi akçesi nâmıyla rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fi't-târîhi'l-mezbûr

221

Sayda ve Beyrut beğlerbeğine ve ( ) kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl idüp gümrüklerin ümenâ aldıklarından sonra edâ tezkirelerin virüp âhar iskeleye götürmeğe mâni' olmayup ve tekrâr bir iskelede daha gümrük talebiyle rencîde olunmaya ve deryâdan ve karadan memâlik-i mahrûseme gelüp bey' ü şirâ ve ticâret eyleyüp şol ki rüsûm-ı âdiye ve konsolosluk hakkıdır âdet-i kānun üzre virdiklerinden sonra gelişde ve gidişde kapudânlardan ve hassa ve gönüllüre'îslerinden ve gayrıdan ve askerîden kimesne mâni' olmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr iken Beyrut İskelesi'nden Sayda İskelesi'ne ticâret tarîkıyle temekkün iden Françe tüccârı eşyâ götürüp ba'dehû kendü gemilerine tahmîl idegelmişler iken sen ki mîr-mîrân-ı mûmâ-ileyhsin Beyrut'dan mukayyed eşyâya gelmesün ve getürmesünler diyü kayıklar ve gemi re'îslerine tenbîh idüp Françe tâcirlerine ta'cîz olunduğun bildirüp kadîmü'l-eyyâmdan berü Beyrut'dan ve sâir benderleden getüre geldikleri üzre Sayda'ya eşyâ götürüp mezbûr re'îslerin defter itdirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fi't-târîhi'l-mezbûr

222

Sayda ve Beyrut beğlerbeğine ve eyâlet-i mezbûrede vâkı' kadıya hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı memâlik-i mahrûseme getürüp ve götürdükleri metâ'dan ahidnâme-i hümâyûnmûcebince resm-i gümrükleri ahvâline ziyâde mütecâviz olunmamak üzre Dîvân-ı hümâyûnum tarafından emr-i şerîfim

virmeğin sen ki mîr-mirânsın Mâliye tarafından emr-i şerîf olmadıkça i‘tibâr itmem diyü te‘allül eyledüğün bildirüp sonradan vârid olan ahidnâme-i hümâyûnda Françe tüccârı memâlik-i mahrûseme getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘adan gümrüklerin yüzde üç virüp ziyâde taleb olunmayup ve ümenâ ziyâde gümrük tahsîl itmeyüp metâ‘ların ziyâde bahâya tutarlar ise akçe yirine metâ‘ alup muhâlefet olunmamak üzre Mâliye tarafından emr-i şerîfim virilmekle mûcebince yazılmışdır.

Fî evâili Ca sene [10]86

223

Mezkûrûna hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp kadîmden bu âna dek tüccâr cânibinden nâm-ı Alazen sülye? guruş ile esedî guruşun yüzde on guruş …olup dâimâ kâmil guruş esedî guruşdan on akçe ziyâdeye râyiç olugelmiş iken sen ki mîr-mirânsın tâife-i mezbûrenin vech-i meşrûh üzre olan tüccârlarına nâm-ı Alazen? olan sülye? guruş esedîden ziyâdeye geçmeye diyü tenbîh ve yasak idüp bu tarîkle tüccâra gadr olunmamağla Hazîne-i âmireme alındığı üzre elçi-i mezbûreden dahi ol minvâl üzre alınmak içün Mâliye tarafdan virilen emr-i şerîf mûcebince yazılmışdır.

Fi’t-târîhi’l-mezbûr

[64]

224

İstanbul kāim-makāmına ve kadısına hüküm ki:

Arz-ı hâl idüp Âsitâne-i sa‘âdetde elçileri ve konsolosları ve kethüdâları olmayan Portukal ve Çeçilya ve Katalan ve Mesine ve Ankona ve sâir harbî tâifesinden Françe pâdişâhının bayrağı altında kadîmden geldikleri üzre ihtiyârlarıyla gelenler kendü hâllerinde olup sulh u salâha mugâyir vaz‘ u hareket kendülerden sâdır olmadıkça sâir Fransız gemisi gümrüklerin virüp kimesne dahl eylemeye diyü ahidnâme-i hümâyûnumdamastûr iken hâlâ Françe bayrağı altında ticâret iden şu tüccârın tâifesinden Abraham nâm tâcir Âsitâne-i sa‘âdetime getürdüği metâ‘ın gümrüğün Françe tüccârı virdüği üzre ahidnâme-i hümâyûn mûcebince virmeğe râzı iken gümrük emîni Hüseyin kanâ‘atitmeyüp ziyâde talebiyle rencîdeden hâlî olmaduğın bildirüp tâcir-i merkūm Âsitâne-i sa‘âdetime getürdüği emti‘anın gümrüğün sâir Françe tüccârı virdikleri üzre edâ eyledikden sonra ziyâde talebiyle rencîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ca sene [10]86

225

Müşârûn-ileyhümâ hüküm ki:

Arz-ı hâl idüp Françe tüccârı Âsitâne-i sa‘âdetim’e getürdüği ve alup götürdüğü emti‘anın ahidnâme mûcebince yüzde üç gümrüğün Hazîne-i âmireme alındığı üzre virmeğe râzılar iken gümrük emîni olanlar hilâf-ı ahidnâmede Frengî altun ve esedî ve ziyâde ve noksân talebiyle rencîde eylediklerin bildirüp Françe tüccârı gümrüklerin Hazîne-i âmireme alındığı üzre virdiklerinden sonra bî-vechrencîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda gümrüklerin edâ eylediklerinde memâlik-i mahrûsede cârî olan nukūd hazîneye alındığı üzre alınupnoksân ve ziyâde talebiyle rencîde olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fi’t-târîhi’l-mezbûr

226

İzmir mollasına hüküm ki:

Arz-ı hâl idüp âdet olan kâssabiyye ve reft ve bâc yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr iken İzmir İskelesi’ne ticâret ile gelen Françe gemilerinden İzmir emînleri ve kadıları ve dizdârlar ve sâir huddâmları selâmetlik ve avâidnâmıyla ihdâsen nice akçelerin alup tüccâr-ı merkūma gadr olunduğın bildirüp ahidnâme-i hümâyûna mûgayir üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resminden mâ‘adâ avâid ve sâir muhaddesât ile bir akçelerin almayup tüccâra gadr olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fi’t-târîhi’l-mezbûr

227

Kilidülbahr ve Sultaniye kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Arz-ı hâl idüp Françe kapudânlarından Don nâm kapudân bir kıt‘a sefînesin tahmîl ve kānun-ı kadîm ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ idüp edâ tezkiresi virilmeğin yoluna revân olmak bâbında izn-i hümâyûnum virilmesin recâ itmeğin izn-i şerîfim erzân kılınman yazılmışdır.

Fi’t-târîhi’l-mezbûr

228

Mora beğlerbeğine ve ( ) kadısına hüküm ki:

Arz-ı hâl idüp bundan akdem İnebahtı İskelesi’nde Françelülerden Yordo nâm kapudân sefînesiyle yükün tutup mahall-i mezbûrda konsolosların bulunmamağla

âhardanSalan oğlu nâm Yehûdî ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir konsolosa âid olan baylac hakkın alup kabz itmekle mugâyir-i ahidnâme mezbûr Yehûdînin konsolosuna âidolan aldığı baylac hakkın alıvirilüp ve konsoloslarının ma‘rifeti olmadın mahall-i mezbûra gelen Françe gemileri tahmîl olunmayup ve âhardan gayrı kimesne umûrlarına müdâhale eylememek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fi’t-târîhi’l-mezbûr

229

Sayda ve Beyrut beğlerbeğisine ve kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl ider Françe tüccârı memâlik-i mahrûseye getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘adan yüzde üç gümrüklerin virdiklerinden sonra ve üç yüz akçe selâmetlik resminden ziyâde bir nesne taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed iken hâlâ Sayda ve Beyrut İskelelerinde olan muhtesibler hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn muhtesib resmi ve men‘iyâtdan olan mîrîmîzânakçesi ve kapan ve mîzân-ı harîr resmi teklîfi ile tüccârların ta‘cîz ü rencîde itmeleriyle bundan akdem men‘içün evâmir-i şerîfim sâdır olmuşiken mütenebbih olmayup girü vech-i meşrûh üzre te‘addî olunduğun bildirüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince tüccârların yüzde üç gümrüklerin edâ ve her gemilerinin üç yüz akçe selâmetlik resmlerin virdiklerinden sonra zikr olunan muhtesib ve gayrılar hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnmîrîmîzân akçesi ve muhtesib resmi ve kapan ve mîrîmîzân-ı harîr resmi ve sâir bunun emsâli bilâ-emr tekâlif talebi ile rencîde olunmayup ve mezbûr muhtesibler hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ve mûgayir-i evâmir-i şerîfe vech-i meşrûh üzre tüccârdan aldığı konsoloslarına redd olunması bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün ( ) yazılmışdır.

Fî evâili N sene [10]86

230

Sayda ve Beyrut beğlerbeğisine ve kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl ider.Françe tüccârı memâlik-i mahrûseme getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘adan yüzde üç gümrüklerin virdiklerinden sonra ziyâde taleb ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed olup ve ol tarafa varan Françe tüccârı metâ‘ların vech-i meşrûh üzre gümrük ve selâmetlik resmlerin edâ iderler iken ba‘dehûmütevellîsihilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn muhtesib resmi ve mîrîmîzân akçesi talebile rencîde itmeğinmütevellî-i mezbûre bid‘at olan muhtesib resmi ve mîrîmîzân akçesi talebile rencîdeitdirilmeyüp

men‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâili N sene [10]86

[65]

231

Kıbrıs beğlerbeğisine ve Lefkoşe kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl ider cezîre-i Kıbrıs’da Françe tüccârının umûrun görmek içün konsolos olan Sagan Vesnin Tamam nâm tâcirin PapaKazla nâm zimmî bir mikdâr hakkı olup edâsında muhâlefet eyledüğün bildirüp yedlerinde olan temessükâtı mûcebince şer‘le görülüp hakları kendüsinden veyâhud küfelâsından alıvirilmek yanında olan emr-i şerîfim recâ itmeğin şer‘le bâbında hakkı alıvirmek içün yazılmışdır.

Fî evâili N sene [10]86

232

Kapudân paşaya hüküm ki:

Akzâ kuzâti’l-Müslimîn Lefkoşe kadısı Mevlânâ Nasurullah*zîdet fazâilühû* Dergâh-ı mu‘allâma mektûb gönderüp Kıbrıs cezîresinde vâkı‘ Tuzla İskelesi’ne müste’men tâifesinden olup Françe kapudânlarından kapudân İzvino Karin ve kapudân Cavan Korakov nâm kapudânlar Sayda tarafından eşyâ ve emti‘a tahmîl ve ba‘dehû iskele-i mezbûreye dahi bir mikdâr emti‘a iştirâ ve tahmîl itmeğe gelüp kal‘a altında limanda yatarken dört pâre Trablus-ı magrib kalyonları ile re’îsleri olan Ali kapudân gelüp limana karîb oldukda tâife-i mezbûrenin konsolos ve yazı kâtibleri Kıbrıs beğlerbeğisi ( )*dâme ikbalühû* tarafından iskele-i mezbûre dîdebânı ve zâbıtı olan Mehmed gönderilüp gemiler yanlarına gelmeyüp alarga yatsunlar didiklerinde “Bizbâzergân gemileri hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnrencîde itmezüz” diyü cevab itmişler iken dîdebân-ı mezbûr gemilerinden çıkdıkdan sonra ba‘de’l-işâ limana gelüp gemilerin yanında sandalların donadup ahz itmek kasdıyla irsâl eylediklerinde tüccâr tâifesi mâl ve metâ‘ların bıragup taşra firâr ve mezbûrlar iki kıt‘a kalyonların halatların kesüp yedeğine alup gemi yazıcısı ve konsolosları kavil üzre iki kıt‘a gemilerinde yüz bin guruşluk eşyâ ve emti‘asıyla alup revân olmak sadedinde iken Tuzla kadısı olan Mevlânâ Seyyid İnâyetullah ve Nablus tercümânı ve kasaba-i mezbûre ahâlîsinden ba‘zı on nefer kimesne zikr olunan gemileri tahsîliyede vardıklarında “Sizi deryâya ataruz” diyü tahvîf ve zikr olunan gemileri cümle emvâl üahmâliyle alup ahidnâme-i hümâyûnuma mûgayir ziyâde te‘addî vü tecâvüz itmeleriyle vâkı‘-ı hâlî hükm-i hümâyûnum recâsına arz eyledüği ecilden imdi; senki kapudânım olan müşârün-ileysin

kapudân-ı mezbûr herkangı limanda olduğu işidilür ise tarafınıza mutemed âdemler gönderüp bulunduğu limanda ahz itdirüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn limanda gasb eyledikleri kalyonların ve içinde olan emti‘a ve eşyâların tamâm alıvirüp minvâl-i muharrer üzre tamâmen eşyâları alıvirilmedikce ıtlâk itdirilmeye diyü hüküm yazılmışdır.

[Fî] evâhiri Z sene [10]86

233

Sayda ve Beyrut beğlerbeğisine hüküm ki:

Françe pâdişâhının elçisi Marki de Novantel Dergâh-ı mu‘allâm’a arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârının vâkı‘ olan ahvâlleri içün ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince sâdırolan evâmir-i şerîfime senki mîr-mirân-ı mûmâ-ileyhsin icrâ ve amel itmemekle tüccâr tâifesine gadr olduğun bildirüp ol bâbda hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden bundan akdem tâife-i mezbûrenin ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince yedlerine virilen evâmir-i şerîfem ile amel idüp ba‘de’l-yevm ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yedlerine virilen evâmir-i şerîfime muhâlif te‘addî vü tecâvüz olunmakdan küllî ihtirâz idüp tekrâr şikâyet olunmakdan hazer olunup ve alduğun her ne ise redd eyleyesin diyü hüküm yazılmışdır.

[Fî] evâhiri Z sene [10]86

[66]

234

Beypazarı kadısına ve Ankara sancağı mütesellimine ve Beğpazarı voyvodasına hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp âdet üzre kassâbiyye ve reft ve bâc ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya ve gümrüklerin îfâya edâ eylediklerinde edâ tezkirelerinvirüp âhar iskeleye götürmeğe mâni‘ olmayup ve tekrâr bir iskelede dahi gümrük taleb olunmaya diyü ahidnâmede mastûr u mukayyed iken İzmir’de ticâret iden Françe tüccârı Ankara ve Beğpazarı’nda iştirâ eyledikleri iplik topundan dört buçuk guruş ve sof yününden iki buçuk guruş bâc nâmıyla hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûntaleb olunup tüccâr-ı mezbûra gadr olduğun bildirüp ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince yüzde üç gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra âdet-i kassâbiyye ve reft ve bâc ve yasak kulu ve gayrı nesne taleb olunmayup ve bir def‘a gümrükleri edâ eylediklerinden sonra gümrüklerin virdikleri metâ‘dan tekrâr gümrük taleb olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna diyü hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtı Z sene [10]86

235

Kapudân paşaya hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp şiddet-i rüzgâr ile Françe gemilerin karaya atar ise beğler ve kadılar ve gayrılar mu‘âvenet idüp kurtulan esbâb u emvâl girü kendülere virilüp dahl olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mukayyed iken bir kıt‘a Françe sefînesi Frangistan yakasındanbu câniblere gelür iken helâk olup iki nefer âdemleri halâs ve Ağriboz’a gelmişler ikenkethüdaahz ve demire urupahidnâme-i hümâyûna muhâlif te‘addî eyledüğün bildirüp hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna diyü hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtı Z sene [10]86

236

Kapudân paşaya hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl idüp memâlik-i mahrûsemde deryâ yüzüne çıkan gemiler ve kadırgalar ve donanmalar deryâda Françe gemilerine buluşdukda biri biri ile dostluk idüp zarar itmeyüp mâdam ki kendü rızâlarıyla hediye virmeyeler cebren âlât-ı esbâbların ve emred oğlanların ve gayrı nesnelerin alup te‘addî itmeyeler diyü ahidnâme-i hümâyûnda mukayyed iken Akdeniz’dekapudân kāim-makāmı olan Hüseyin *dâme ikbâlehu* mugâyir-i ahidnâmedeDeğirmenlik adasındaeşyâ ile memlû bir kıt‘a Françe sefînesinden pişkeş nâmına tegallüben kırk kantar ve duhânın alduğundan gayrı İstendil adasından bir sefîneleri yük alur iken pişkeş taleb idüp virmedikleri içün …alup demire urup ve tahmîl eyledikleri iki kıt‘a sefînelerinden cebren bir mikdâr akçeleri alup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn eyledüğün bildirüp hilâf-ı ahidnâmede pişkeş nâmına alduğı olmikdâr duhân ve akçelerin ve alıkoduğu âdemleri alıvirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

[Fî] evâsıtı Z sene [10]86

237

Kāim-makām paşaya ve su nâzırına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl ider. Françe elçisi hidmetinde olan tercümânlar Françelülere …olupmu‘âfiyet anların hakkında dahi mukarer ola diyü ahidnâme-i hümâyûna mukayyed iken Covan Batista Korint nâm baş tercümân İstanbul’a karîb su nâzırı nezâretinde olan karyelerdenKömürcü Nal‘bad nâm karyede çiftliği olmağla

elindeolanberât-ı âlişân ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince tekâlif-i örfiyyeden mu‘âf olup rencîde olunmak îcâb eylemez iken senki nâzırsıntarafından hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn tekâlif talebiyle rencîde eyleyüp te‘addî olunduğun bildirüp ahidnâme-i hümâyûn ve berât-ı âlişanım mûcebince amel olunup hilâf-ı ahidnâme tekâlif talebiyle merkūm tercümânrencîde vü remîde itdirilmeyüp men‘ ü def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna diyü hüküm yazılmışdır.

[Fî] evâhiri Z sene [10]86

[67]

238

Sakız monlâsına ve beğine hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl ider. Tâcirlerinin ahvâli içün nasb eyledikleri konsoloslardan ba‘zı kimesneler da‘vâ eylediklerinde kendüleri habs itmeyüp ve evlerin mühürletmeyüp te‘addî itmeyeler konsoloslarıyla da‘vâları olanların husûsu Âsitâne-i sa‘âdetimde istimâ‘ oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnumdamukayyed iken cezîre-i Sakız’da bir bölük eşkıyâ şekâvet üzre iken aralarında bir şakī yolda helâk olmağla akrabaları cezîre-i mezbûrede olan Françe konsoloslarından Yorzi nâm konsolos kendü hâlinde olup kazâda min-ba‘d medhali yoğiken hilâf-ı şer‘-i şerîf ve mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûnrencîde vü remîde eyledikleri bildürüp mezbûr konsolos ol vechile rencîde itdirülmeyüp men‘ ü def‘ olunup şer‘î da‘vâları varise ahidnâme-i hümâyûn mûcebince Âsitâne-i sa‘âdetime havâle olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna diyü hüküm yazılmışdır.

[Fî] evâhiri Z sene [10]86

239

Kıbrıs beğlerbeğisine hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl ider. Gümrüklerin emti‘a aldıklarında edâ tezkirelerin virüp âhar iskeleye götürmeğe mâni‘ olmayup ve tekrâr bir iskelede dahi gümrük talebiyle rencîde olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mukkayed iken Françe tüccârı etrâfda olan büyük kıyılarda iştirâ idüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince bir def‘a gümrükleri edâ olunan eşyâ ve emti‘ların cezîre-i merkūma getürdüklerinde hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûntekrâr bir gümrük dahi talebiyle rencîde vü remîde eylediklerin bildirüp bir def‘a gümrük alınan eşyâların cezîre-i merkūmeye getürdüklerinde tekrârgümrük talebiyle rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

[Fî] evâhiri Z sene [10]86

240

Sayda ve Beyrut beğlerbeğisine ve kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl ider. Eğer şiddet-i rüzgâr ile eğer gemilerin karaya atar ise beğler ve kadılar ve gayrılarmu'âvenet idüp kurtulan esvâb u emvâl girü kendülerine virilüp dahl olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mukayyed iken Sayda İskelesi'nde bir Françe sefînesi kazâ'en ihrâk-ı bi'n-nâr olmağla ol cânibde olan Françe konsolosu zabt eyledüği eşyâyı ve altı kıt'a kebîr toplarını veiğnelü toplarını senki mîr-mirân-ı mûmâ-ileyhsin hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn mezbûr konsolosun yedinde ahz ve gadr eyledüğün bildirüp ahidnâme-i hümâyûna mugâyir tegallübalduğu eşyâve toplar her ne ise girü mezbûr konsolosa redd ve teslîmeylemen bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna diyü hüküm yazılmışdır.

[Fî] evâhiri Z sene [10]86

241

Kıbrıs beğlerbeğisine ve cezîre-i mezbûrede vâkı' olan kadılara hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl ider Françe tâcirleri vilâyetlerinden getürdükleri ve alup götürdükleri emti'ayı kadîmden ne bahâya tutup gümrük alına geldi ise girü ol minvâl üzre alınup ziyâde bahâya tutulmaya diyü ahidnâmede mukayyed iken cezîre-i Kıbrıs'a ticâret ile gelüp giden Françe tüccârı gemilerine kefâf-ı nefsleriçün kadîmden alına geldüği üzre zahîre iştirâ eylemeklâzim geldikde narh-ı rûzî üzre virilmeyüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ziyâdeye teklîf ile rencîde eylediklerin bildirüp sefâyîn ile gelen Françe tüccârı cezîre-i mezbûrede kefâf-ı nefsleriçün kadîmden alına geldüği üzre iştirâ eyledikleri zâd üzahîreleri narh-ı rûzî üzre alıvirülüp ziyâde bahâ takdîri ve sâir tekâlif-irûz ilerencîde olunmamaları bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna [diyü] hükm yazılmışdır.

Fî evâhiri Z sene [10]86

[68]

242

Ber vech-i arpalık Mora sancağına mutasarrıf olana ve ( ) kadısına hüküm ki:

Françe elçisi Ordu-yı hümâyûna arz-ı hâl gönderüp üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed iken sâbıkā Mora sancağına mutasarrıf olan ( ) *dâme ikbâlühû*nun karındaşı Bekir dört kıt'a Françe sefînelerinden cebren selâmetlik nâmına dört yüz guruş ve kapudân İbrahim karındaşları dahi üç kıt'a sefînelerinden altmış guruş ve Hüseyin nâm karındaşları bir

sefînelerinden yiğirmi beş guruş aldıklarından mâ‘adâ mezkûr İbrahim selâmetlik nâmına ziyâde akçelerin alup muhâlefet itdükleriçün gemilerinin re’îsini ve bi’l-cümle ecîrlerin habs ve eziyyet idüp selâmetlik resmi diyü yüz guruşların alup ve ( ) kapudânı olan ( ) nâm kimesne dahi yiğirmi guruşların alup ve konsolosları ( ) kadısına varup ahidnâme-i hümâyûn ibrâz ve izhâr-ı tezallüm eyledikde kadı’i mezbûr ahidnâme-i hümâyûn alıkoyup otuz guruşların almadıkça ahidnâme-i hümâyûnu virmeyüp gadr u te‘addî eylediklerin bildürüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn alınan meblağ-ı mezbûr teveccüh iden mezbûrlardan girü konsoloslarına alıvirilüp ve ba‘de’l-yevm üç yüz akçe selâmetlikden ziyâde hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn nesneleri alınmayup te‘addî vü tecâvüz itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda hâdis olan kassâbiyye ve reft ve bâc ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna diyü yazılmışdır

Fî evâsıtı Ra sene 1087

243

Ber -vech-i arpalık Mora sancağına mutasarrıf olan ve ( ) kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr Ordu-yı hümâyûna arz-ı hâl idüp Françe tüccârı ahidnâme-i hümâyûn mûcebince getürdükleri ve alup götürdükleri metâ‘larının yüzde üç gümrüklerin ve üç yüz akçe selâmetlik resmlerin edâ eylediklerinden sonra hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ve kadîmden olugelene mugâyir bâc nâmına bu âna dek nesne taleb olunagelmiş değil iken hâlâ Ananolu’da ve tevâbi‘i iskelelerinde olan ümenâ tâifesi kanâ‘at itmeyüp hilâf-ı ahidnâme-i hümayûn her bir denklerinden bâc nâmına on ikişer akçelerin alup gadr u te‘addî eylediklerin bildürüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yüzde üç gümrüklerin ve üç yüz akçe selâmetlik resmlerin edâ eylediklerinden sonra hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ve kadîmden olugelene mugâyir bâc ve sâir tekâlif talebiyle dahl ürencîde itdirilmeyüp men‘ ü def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe tüccârı memâlik-i mahrûseye getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alardan yüzde üç gümrüklerin virdiklerinden sonra ziyâde taleb olunmaya ve hâdis olan kassâbiyye ve reft ve bâc ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna diyü yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ra sene 1087

244

Ber -vech-i arpalık Mora sancağına mutasarrıf olana ve ( ) kadısına hüküm ki:

Elçi-imezbûr Ordu-yı hümâyûnuma arz-ı hâl idüp üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed iken sâbıkā Mora sancağına mutasarrıf olan ( ) *dâme ikbâlühû*nun karındaşı Bekir dört kıt‘a Françe sefînelerinden cebren selâmetlik nâmına dört yüz guruş ve kapudân İbrahim karındaşları dahi üç kıt‘a sefînelerinden altmış guruş ve Hüseyin nâm karındaşları bir sefînelerinden yiğirmi beş guruş selâmetlik ve avâidtaleb eyleyüp muhâlefet eyledikleriçün gemilerinin re’îslerini ve bi’l-cümle ecîrlerini habs ve eziyet idüp cem‘an dört yüz seksen beş guruşların alup ve konsolosların dahi ( ) kadısına varup ahidnâme-i hümâyûnu ibrâz ve ızhâr-ı tezallüm eyledükde kadı’-i mezbûr ahidnâme-i hümâyûnu alıkoyup otuz guruşların almadıkça ahidnâme-i hümâyûn virmeyüp gadr u te‘addî eyledüğün bildürüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn alınan meblağ-ı mezbûr teveccüh iden mezbûrlardan girü konsoloslarına alıvirilüp ve ba‘de’l-yevm üç yüz akçe selâmetlik resminden ziyâde hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn nesneleri alınmayup te‘addî vü tecâvüz itdirilmemek bâbında emr-i şerîf recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda hâdis olan kassâbiyye ve reft ve bâc ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel idüp dahi hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ol vechile alınan hakları her ne ise ba‘de’s-sübût hükm idüp bî-kusūr konsoloslarına alıvirdikden sonra min-ba‘d hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn kimesneye nesnelerin aldırmayup zulm ü te‘addî itmeyeler ve itdirmeyesin Françe pâdişâhı Âsitâne-i sa‘âdetimin kadîmî dostu olmağla elçilerinin şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essirdir şöyle bilesin alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasın.

[Fî] evâhiri Ra sene 1087

[69]

245

Halep kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl ider Françe tüccârı memâlik-i mahrûseme getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alardan yüzde üç gümrüklerin virdiklerinden sonra ziyâde talebolunmayup ve gümrüklerin ümenâ aldıklarında edâ tezkirelerin virüp âhar iskeleye götürmeğe mâni‘ olmayup ve tekrâr bir iskelede dahi gümrük talebiyle rencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed oldığu üzre mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince Halep muhassılı olan Fazlullah ile

gümrüğe müte‘allik olan nizâ‘ların kat‘ olunmak içün Meclis-i şer‘de murâfa‘a olduklarında Françelü ve Françe bayrağı ile gelen tüccâr tâifesi İskenderun İskelesi’nde metâ‘larının resm-i gümrüklerin edâ idüp ellerine edâ tezkireleri virildikden sonra emti‘alarını Halep’e ve gayrı iskeleye götürdüklerinde tekrâr gümrük taleb olunmayup ve eğer Halep’de resm-i gümrüklerin edâ idüp yedlerine edâ tezkiresi virildikden sonra istedikleri iskeleye alup götürdüklerinde kimesne mâni‘ olmayup ve resm-i gümrük taleb eylememek üzre nizâ‘ları kat‘ olunmak içün ahidnâme-i hümâyûn mûcebince cânib-i şer‘den hüccet-i şer‘iyye virilmişiken hâlâ muhassıl olan ( ) kanâ‘at itmeyüp ahidnâme-i hümâyûn ve hüccet-i şer‘iyyeye muhâlif nizâ‘dan hâlî olmaduğun bildürüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince vech-i meşrûh üzre cânib-i şer‘den virilen hüccet-i şer‘iyye mûcebince amel olunup min-ba‘d dahl ü nizâ‘ itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur diyü yazılmışdır

[Fî] evâhiri Ra sene 1087

246

Boğazhisarları kadılarına ve dizdârlarına ve Gelibolu voyvodasına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl ider. Bundan akdem halâs olan Françe şeptiyesinin kapudân ve emirleri olan on altı nefer Françelü Sakız’da sefînelerine binüp vilâyetlerine gitmek içün hâlâ bir kıt‘a kayık ile revân olmalarıyla Gelibolu ve Boğazhisarları’nda harc ve avâidtaleb olunmayup ve kayık ve kendülerine kimesne dahl ü ta‘arruz itdirilmeyüp emîn ü sâlim yollarına revân itdirilmek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin vech-i meşrûh üzre yalnız on altı neferin mürûrlarına müdâhale olunmaya diyü hükm-i hümâyûn virilmişdir

Fî evâhiri Ra sene [10]87

247

Sakız monlâsına ve beğine hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl ider Françe tüccârından Kayro nâm tüccârın cezîre-i Sakız sâkinlerinden Nikola Sedri nâm zimmî zimmetinde yüz kıt‘a sulye guruş ve Covan Sedri nâm zimmî zimmetinde dahi yüz sulye guruş ve Beronimo Kastalo nâm zimmîde elli sulye guruş hakkı olup edâsında te‘allül üzre olduklarından nakl-i şehâdet-i şer‘iyye ile tarafından ahz ü kabz içün Sakız konsolosu olan Anto Yoridi nâm konsolosu vekîl idüp mezbûr dahi mezbûrlardan şer‘le taleb eyledikde mezbûrlar gâh firâr ve gâh şirrete sâlik olup muhâlefet eyledikleri ecilden mahallinde şer‘le görülüp ihkāk-ı hakk olunmazsa şâhidleri Âsitâne-i sa‘âdetimde olmağın ihzâr olunmaları bâbında hükm-i

hümayûn recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda Françe tâifesinin dört bin akçeden ziyâde olan da‘vâları Dîvân-ı hümâyûnumda istimâ‘ olunup gayrı yerde istimâ‘ olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna diyü ihzârlariçün hüküm virilmişdir

Fî evâili R sene [10]87

248

İzmir monlâsına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl ider İzmir sâkinlerinden Salamon İsak nâm Yehûdî Frengistan Yehûdîlerinden olup Françe’ye tâbi‘ olmağla mezbûr ile bir kimesnenin da‘vâsı olursa ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ol cânibde olan konsolos da‘vâların görüp re‘âyâ ve sâirin mezbûr ile da‘vâları olup dört bin akçeden ziyâde olursa Âsitâne-i sa‘âdetime havâle olunmasıçün emr-i şerîfim virilmesin recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma da‘va olundukda Françelülerin birbirleri arasında kan veyâhud âhar şenâ‘at vâkı‘ olur ise elçileri ve konsolosları âyînleri üzre görüp fasl idüp zâbıtlardan bir ferd dahl ü ta‘arruz eylemeye ve dört bin akçeden ziyâde olan da‘vâları Dîvân-ı hümâyûnumda istimâ‘ olunup gayrı yerde istimâ‘ olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün hüküm virilmişdir.

Fî evâili R sene [10]87

[70]

249

Nişân-ı hümâyûn:

Françe elçisi arz-ı hâl ider Atina İskelesi’ne gelüp gidüp ticâret iden Françelülerin konsolosu yanında işbu dârende-i fermân-ı hümâyûnCovan Batista Tirpetri içün müstakīm ve tüccârahvâline muvâfıkdırtercümânlık hidmetine nasb u ta‘yîn olunup berât-ı şerîfimvirilmek bâbında istid‘â-yı inâyet itmeğin bu nişân-ı hümâyûnu virdüm ve buyurdum ki tercümânlık hidmetinde olanlar ve oğulları ve hidmetkârları harâc ve avârız ve kassâbiyye akçesi ve sâir tekâlif-i örfiyye teklîfî ile rencîde olunmaya ve mefrûşât ve me’kûlât ü meşrûbâtına kimesne dahl ü ta‘arruz eylemeyüp kadîmden olıgeldüği üzre ‘afv olunup ve rüsûm-ı gürmük ve bâc talebolunmaya ve evlerine askerî konmak ilerencîde olunmaya ve kendü bağında hâsıl olan şıradan voyvoda ve sâir zâbıtlar sâirlerden alduğı gibi akçe talebi ile rencîde olunmaya kendüsi ve evlâdı ve hidmetinde olan hidmetkârları olıgeldüği üzre tekâlif-i örfiyyeden mu‘âf u müsellem olup mezbûr ile her kimin da‘vâsı varise ellerinde

ahidnâme-i hümâyûn mûcebince Âsitâne-i sa‘âdetime havâle olunup gayrı yerde istimâ‘ olunmaya ve mezbûr tercümân ba‘zı zamânda yerine gitmek istedikde gelişde ve gidişde karada ve deryâda ve menâzil ü merâhilde kendüye ve esbâb uerzâk ve davarına yanında olan âdemlerine ulakdan ve ulak akçesinden kimesne dahl ü ta‘arruz eylemeyüp ve hırfete dâhil olursa zâd ü zevâde ve sâir zahîre narh-ı rûzî üzre akçesiyle virilüp bir ferde te‘allül ve nizâ‘ itdirilmeye ve mahûf u muhâtara olan yerlerde elde harp getürdükde kadılar ve beğler ve gayrılardan bir ferd rencîde vü remîde itmeyüp olıgeldüği üzre dâimâ himâyet ü sıyânet olunup te‘addî vü tecâvüz olanlar men‘ ü def‘ olunup ahidnâme-i hümâyûnum ve işbu nişân-ı şerîfimin dâimâ mazmûn-ı münîfi ile vech-i meşrûh üzre amel olunup min-ba‘d hilâfına rızâ vü cevâz gösterilmeye [diyü] yazılmışdır.

Fî evâili R sene [10]87

250

Nişan-ı hümâyûn oldur ki:

Françe elçisi arz-ı hâl ider Françe tercümânı olan dârende-itevkī‘-i refî‘u’ş-şân-ı hâkānî Melolaki Karnofili?tercümânlık hidmetinde olup muhtel ve perîşân olmağla olıgeldüği üzre berât-ı şerîfim virilmek bâbında inâyetrecâ itmeğin bu nişân-ı hümâyûnu virdüm ve buyurdum ki tercümânlık nişânı minvâl-i meşrûh üzre yazılmışdır.

Fî evâhiri Ra sene [10]87

251

Antalya kadısına hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl ider. Ahidnâme-i hümâyûnda üç yüz akçe selâmetlikden gayrı reft ve bâc ve yasak kulu ve bir gayrı nesne taleb olunmaya diyü musarrah olup tüccârları üç yüz akçe kimi selâmetlik resmi virmeğe râzılar iken Antalya İskelesi’ne varan sefînelerinde hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn mahall-i mezbûrun vâlisi yirmi beş guruş kethüdâsı on guruş iç oğlanları iki guruş kahvecisi bir guruş kapucısı yarım guruş vilâyet kadısı yirmi beş guruş ve nâibi beş guruş ve kethüdâsı üç guruş muhzırlar bölükbaşısı üç guruş muhzırlar bir guruş kahvecisi yarım guruş kapucısı yarım guruş ve mahall-i mezbûrun dizdârı on guruş ve kethüdâsı beş guruş iskele ağası beş guruş şehrin kapucıları iki guruş ihtisâb ağası bir guruş imamı üç buçuk guruş ve paşası bir donlukçuka ki cem‘an yüz otuz bir guruş talebeylediklerinden mâ‘adâ tüccâr tâifesi gemide eşyâların ihrâc itmedin mukaddem paşanın âdemleri bir guruş ve kadı âdemîsi bir guruş ve kadı bir guruş kayık re’îsi bir guruş emîni bir guruş dahi ziyâde talebiyle rencîde idüp ziyâde zulm ü te‘addî itmeleriyle inâyet olunan ahidnâme-i hümâyûn

mûcebince yüzde üç gümrüklerin ve üç yüz akçe selâmetlik resmlerin edâ eylediklerinden sonra hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ziyâde akçe taleb olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda âdet olan kassâbiyye ve reft ve bâc ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna diyü hüküm yazılmışdır.

Fî evâili R sene [10]87

252

Lefkoşe kadısına ve Kıbrıs mütesellime hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl ider.Zimmî tâifesi “Leb-i deryâda bekçilik hidmet ideriz” diyü cezîre-i mezbûrdenevlenüp mütemekkin olan Françelüler “Evinde siz dahi bekçilik idin” diyü ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif rencîde ve ol bahâne ile iki akçe taleb idüp te‘addîden hâlî olamadıkların bildirüp men‘ ü def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin France pâdişâhının elçilerine ve konsoloslarına ve tâcirlerine ve tercümânlarına ve sâir re‘âyâlarına dahl ü ta‘arruz olunmayup zıll-i zalîl-i ma‘delet encâmından âsûde-hâl ve müreffehü’l-bâl olalar diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî evâiliB sene 1087

[71]

253

Halep kadısı ve mütesellimine hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm olan elçisi Marki de Novantel *avâkıbuhû bi’l-hay*rarz-ı hâl gönderüp müceddeden virilmiş ahidnâme-i hümâyûnumda France tüccârı metâ‘alarından yüzde üç gümrük ve üç yüz akçe selâmetlik resmlerin ve Galata’da masdariyyelerin edâ itmeğe râzılar iken hâliyâ Halep emîni Halep’e tâbi‘ iskelelere gelüp giden France sefayininden ahidnâme-i hümâyûn ve olıgelene muhâlif “Liman hakkı” diyü beher gemide yüz ellişer guruş talebiyle rencîdeden hâlî olmaduğun bildirüp ahidnâme-i hümâyûn ve olıgelene mugâyir bid‘at olan liman hakkı nâmıyla bir akçeleri alınmayup ve ol vechle tüccâr-ı merkūm rencîde olunmayup âsûde-hâl üzre iskelelereyanaşup ticâret eylemeleri bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda âdet olan kassâbiyye ve reft ve bâc ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır

Fî evâiliC sene 1087

254

İstanbul kāim-makāmına ve İstanbul kadısına ve Galata kadısına hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl idüp Galata'da mütemekkin Françe tüccârı ve Françe gemileriyle gelüp giden Françe tâifesi nefs-i İstanbul'da ve taşradan gelen gidene bey' ü şira idüp gemilerine tahmîl eyledikden sonra ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ idüp ve üç yüz akçe selâmetlik resmin ve Galata masdariyyesin virdükden sonra rencîde olunmak îcâb eylemez iken tuz emîni olanlar hilaf-ı ahidnâme-i hümâyûn her bir gün başına birer akçe taleb idüp rencîde etmeleriyle mukaddemâ men' içün bin yetmiş bir ve seksen dört senelerinde evâmir-i şerîfem verilmişken kanâ'atitmeyüp girü rencîdeden hâlî olmaduğun bildirüp hilaf-ı ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ virilen evamir-i şerîfeme mugâyir rencîde itdirilmeyüp men' ü def' olunmak bâbında emri-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

[Fî] evâili C sene [10]87

255

İzmir kadısına hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl eder. İzmir'de mütemekkin Salamon İsak İrmenez?nâm Efrenc Yehûdîsi Françeye tâbi' Efrenc Yehûdîlerinden olup İzmir'e getürdüği ve götürdüğü metâ'dan ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince yüzde üç gümrüğün edâ itmekle râzı iken İzmir emînleri hilaf-ı ahidnâme-i hümâyûn ziyâde talebiyle rencîde eyledüğün bildirüp Frençelüler ve Françelüye tâbi' olanlar yüzde üç gümrük virdikleri üzre virüp ziyâde talebiyle rencîdeitdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda Âsitâne-i sa'âdetimde elçileri ve konsolosları ve kethüdâları olmayan Portakal ve Çeçile ve Katalan ve Mesine? ve Ankona ve sâir harbî tâifesinden Françe tâifesinin bayrağı altında kadîmden geldikleri üzre emti'alarıyla gelenler kendü hâllerinde olup sulh u salâha mugâyir vaz' u hareket kendülerden sâdır olmadıkça sâir Fransızlar gibi gümrüklerin virüp kimesne dahl eylemeye diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme- hümâyûnum mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

[Fî] evâili B sene 1087

256

Lefkoşe kadısına ve Kıbrıs mütesellimine hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl ider. Cezîre-i Kıbrıs'da kul mevâcibi virilecek mahâllerden Françe konsolosu ve bi'l-cümle Françe tüccârı ile da'vâmız vardır diyü

Tuzla İskelesi'nde Lefkoşe nâm mahalle ihzâr olmalariçün sen ki mütesellimsintarafından buyuruldu irsâl idüp ba'dehû hufyeten eğer kul mevâcibi içün dört-beş yüz guruş karz virirseniz sizi bu sefer-i izinden emin idelim diyü dâimâ bu makūle rencîdeden hâlî olmayup ve mukaddemâ bu vechile karz akçe talebiyle rencîdeolunmamaları bâbında müte'addid evâmir-i şerîfem virilmişken girü rencîdeden hâlî olmamalarıyla tüccâr ve konsolosları ve ticâretlerinden münkatı' olup tecâvüz olunduğun bildirüp bir kimesnenin dav'âsı vâkı' olup buyuruldu irsâl olunmak iktizâ itdikde da'vâsının aslı her ne ise buyurulduda kayd ve tasrîh olunup mücerred karz akçe almak içün aslı yoğiken da'vâ buyuruldusu kayd ve tasrîh olunmadınrencîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda Françe padişahının elçilerine ve konsoloslarına ve tâcirlerine ve tercümânlarına ve sâir re'âyâlarına dahl ü ta'arruz olunmayup zıll-i zalîl-i itmâmdan âsûde-hâl ve müreffehü'l-bâl olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr ve karz akçe teklîfi ile hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnrencîde itdirilmemek üzre müte'addid ahkâm-ı şerîfem virüldüği mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

[Fî] evâili B sene 1087

257

Âsitâne-i sa'âdetimden İzmir'e varup gelince yol üzerinde vâkı' kadılara ve kethüdâ-yerleri ve yeniçeri serdârları ve a'yân-ı vilâyet ve sâir iş erlerine hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl ider. Elçi-i mezbûrun hidmetinde olan Lenardo Dö Pol nâm zimmî kendü hidmetiyle dâimâ İzmir'e göndermekle mezbûr zimmî deryâdan ve karadan İzmir'den ve İzmir'e ve İzmir'den Âsitâne-i sa'âdetime gelür iken her kangınızın taht-ı kazâsına dâhil olur ise mezbûr zimmînin oğullarının getürdiği esbâbına ve akçesiyle alduğı me'kûlât ü meşrûbâtve sâir zâd ü zevâdesine müdâhale olunmayup ve harâc ve sâir tekâlif-i örfiyye teklîfi ilerencîde itdirilmeyüp ve konsolosları tarafından getürdüğihedâyâsına ehl-i örf tâifesin ve âhardan bir ferdidahl ü ta'arruz itdirmeyüp emîn ü sâlim birbirinize irsal ve mahallineîsâl eylemeniz emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

[Fî] evâili B sene [10]87

[72]

258

Kāim-makām paşaya ve Galata kadısına hüküm ki:

Frınçe elçisi arz-ı hâl idüp Frınçe konsolosları ve anlara tâbi‘ olan ruhbân ve tüccâr tâifesi ve tercümânların kendü nefsleriçün mu‘tâd-ı mu‘ayyene kadar evlerinde şıra sıkup ve taşradan hamr getürüp isti‘mâl eylediklerindenrencîde olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mukayyed olmağın elçi-i mezbûr kendüsive ruhbân ve tüccâr ve tercümânların kefâf-ı nefsleriçün İstanbul’a karîb iskele ve yalılardan ahidnâme-i hümâyûn ve ellerine virilen ahkâm-ı şerîfede tasrih olunduğumikdârsenede bir def‘a akçeleriyle iştirâ ve evlerine getürdükleri hamra kimesne müdâhale itmeyüp ve harâc ve avâid nâmıyla rencîde vü remîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ber-mûceb-i ahidnâme-i hümâyûnsenedeancak bir kerre mu‘tâd-ı mu‘ayyene kadar getürdüklerine müdâhale olunmamak içün yazılmışdır.

Fî evâili Ş sene 1087

259

Paze kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl idüp Cizvit dimekle ma‘rûf Frınçe râhibleri cezîre-i Paze’den varup sâkin olmağla ellerine virilen berât-ı şerîf mûcebince Nasârâya ta‘lim-i ulûm-ı Mesîhiyye eyleyüpİncil tilâvetetdiklerinden tarafından ve deryâ beğlerinden ve sâir ehl-i örf tâifesi taraflarından müdâhale olunmayup âsûde-hâl üzre olmaları bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at oldukda memâlik-i mahrûsemde eğer Rumili ve eğer Anadolu ve Mısır câniblerinden şehirlerde ve kasabât u kurâda gezüp konsolosların olduğu yerlerde ve kiliselerde ibâdetler ve va‘azların idüp ve mekteplerde Îsevîlere ta‘lim-i ulûm-ı Mesîhiyye idüp kimesne müdâhale ve muâraza eylemeyeler diyü ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince virilen nişân-ı şerîfimde bu vechile olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün [yazılmışdır.]

Fî evâili Ş sene 1087

260

( ) kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl idüp memâlik-i mahrûsemde vâkı‘ şehirlerde ve cezîrelerde ve kasabât u kurâlarda ve iskelelerde sâkin olup mürûr u ubûr iden Cizvit dimekle ma‘rûf Frınçe râhibleri ile da‘vâsı olanların dört bin akçeden ziyâde olan da‘vâları Âsitâne-i sa‘âdetimde görülüp mahallinde ve âhar yerlerde istimâ‘ olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince emr-i şerîfime recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda dört bin akçeden ziyâde olan da‘vâları Dîvân-ı

hümâyûnumda istimâ‘ olunup gayr-ı yerlerde istimâ‘ olunmaya diyü mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna diyü yazılmışdır.

Fî evâili Ş sene 1087

261

Boğazhisarları ve kadısına ve Gelibolu kazâsı nâibine ve Kilidülbahr ve Sultâniye Hisarı kal‘aları dizdârlarına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Françe pâdişâhının elçisi olan Marki de Novantel arz-ı hâl gönderüp mukaddemâ Trablusşam beğlerbeğisi olan Hüseyin *dâme ikbâlühû*mîrî sabun tahmîli içün Françe sefînelerinden Franko nâm kapudânın sefînesi tahmîl eyledikleri bin sekiz yüz altı çuval sabunu İstanbul İskelesi’ne getürüp mîr-mirân-ı mûmâ-ileyhin âdemi Mehmed’e bi’t-tamâmenteslîm idüp hidmetin edâ itmekle kapudân-ı mezkûrun yedine edâ tezkiresi virüp hâlâ Şâm Trablusunda alıkoduğu kendünün bu kere almağa revân olmak içün sefîne-i mezbûr Tunus’a gitmekle izin virilüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnharc ve avâid nâmıyla rencîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm virilmişdir.

Fî evâili Ra sene 1088

262

İzmir monlâsına ve gümrük emînine ve kal‘a dizdârına hüküm ki:

Françe elçisi Marki de Noventel Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp elçi-i mezbûr içün harc ve masraf ve ma‘îşetine akçe iktizâ idüp muzâyakan oldukça İzmir’de olan Françe tüccârından ve iskele-i mezbûra gelüp giden Françe sefînelelerinden her ne mikdâr akçe iktizâ iderise el ve yedlerine memhûrve mumzâ temessük ve bir tarafımız bu tarafda edâ olunur diyü Françe pâdişâhı tarafından sipâriş olunmağla hâlâ akçeye muzâyakası olmağın iskele-i mezbûrda olan tüccâr ve gemileri re’îsleri re‘âyâlardan yirmi bin guruş mikdârı almak murâd itmekle ol mikdâr meblâğı tarafından varan âdemine virinceye dek gemileri alıkonulup vilâyetlerine revân olmağa izn ü icâzet virilmek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin elçileriyle olan mesâlihleri güzelce alıkonulup izin virilmeye diyü hüküm yazılmışdır.

[Fî] evâsıtı Muharrem sene 1088

263

Nişân-ı hümâyûn oldur ki:

Françe elçisi Marki de Novantel Südde-i sa‘âdetime arz-ı hâl gönderüp Antalya ve ana tâbi‘ olan iskele ve benderlere gelüp giden Françelünün mesâlihin görmek içün

mukaddemâ konsolos olan Sevankan? reft olunmağla yerine Rafia Fransuva Mazarta nâm beğzâde konsolos nasb olunmağla berât yazılmışdır.

[Fî] evâili S sene [10]88

[73]

264

İzmir monlâsına ve gümrük emînine ve kal‘ası dizdârına hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl gönderüp İzmir’de mütemekkin olan France konsolosu ve yellü başlu? tüccârından altı nefer tacirlerin ve iskele-i mezbûrede iskân iden gemilerinin re’îsleri ba‘zı ahvâlsipâriş olunmak içün İstanbul’da elçi-i mezbûrun yanına gelmeleri lâzim olduğun bildirüp zikr olunan gemileri İzmir İskelesi’nde alıkonulup elçi-i mezbûrun mühürlü ve mumzâ mektûbları varmadıkça revân olmalarına izin virilmeyüp ve zikr olunan konsolos altı nefer tüccârlarıyla ve gemi re’îsleri Âsitâne-i sa‘âdetime ihzâr olunmaları bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin vech-i meşrûh üzre amel oluna diyü hüküm yazılmışdır.

[Fî] evâsıtı M sene [10]88

265

Trablusşam beğlerbeğisine ve kadısına hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl idüp Trablusşam’da mütemekkin olan Kapuçin dimekle ma‘rûfolan France ruhbân tâifesi bi’l-cümle tekâlif-i örfiyyeden mu‘âf olup üzerlerine virgü virilmek iktizâ itmeziken sâkin oldukları Nasârâ mahallesinde ba‘zı zimmîler Mahallemizde sâkin olursız” diyü sürsat ve sâir tekâlif-i örfiyye talebiyle rencîde eylediklerin bildürüp ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ yedlerine virilen emr-i şerîfim mûcebince zikr olunan zimmîler ve sâir kimesneler mezbûr ruhbânları tekâlif talebiyle rencîde eylememeleri bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda France’ye tâbi‘ olan piskoposlar ve sâir Frenk mezhebinde olan ruhbân tâifesi her ne bahisde olur ise olsun memâlik-i pâdişâhîde kadîmden oldukları yerlerde kendü hâllerinde olup âyînlerin icrâ eylediklerinde kimesne mâni‘ olmaya ve tekâlif talebiyle rencîde eylemeyeler diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna hüküm yazılmışdır.

[Fî] evâsıtı M sene 88

266

Edirne monlâsına hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl idüp İsak nâm Yehûdî elçi-i mezbûrun tercümânı olup hidmetinde olmağla tercümân-ı merkūmun Edirne'de Geçkali? nâm mahalde mutasarrıf olduğu mülk menzilinde bekçi alıkoyduğu hidmetkârı Avraham nâm Yehûdîyi yedinde olan berâtı mûcebince harâc ve sâir tekâlif-i örfiyye ile müdâhale itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda France elçisinin tercümânlarının oğlu ve hidmetkârı harâc ve avârız ve kassâbiyye akçesi ve sâir tekâlif-i örfiyye ile rencîde olunmaya diyü yedine virilen tercümânlık berâtıdamastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna diyü hüküm yazılmışdır.

[Fî] evâsıtı B sene [10]88

267

İzmir mollasına hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl idüp Françeye tâbi' Anderye nâm Miseli? Efrencinsulbî oğlu olup cezîre-i Sakız'da yirmi beş seneden mütecâviz sâkin ve cizye nâmıyla rencîde oluna gelmiş değil iken hâlâ cizyedâr olanlar cizye talebiyle rencîde itmeleriyle hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnum mürâca'at olundukda Françelüden memâlik-i mahrûsemde temekkün idenlerden harâctaleb olunmaya diyü mukayyed bulunmağın mûcebince yazılmışdır.

Fî N sene 88

268

Hüküm ki:

Elçi-i merkūm arz-ı hâl gönderüp Hori Martin nâm France sefîne re'îsi Mora'da sefînesin metâ' ile doldurup vilâyetine gider iken Madakolona dimekle ma'rûf mahalde Mora sancakbeğinin oğlu Bekir Beğ'in çekdirmesine rast geldikde yüz guruş hediye taleb idüp virmedüği içün re'îs-i mezbûru ve bir nefer oğlanın dutup urup gemisinde … nefarâtı habs ve darb-ı şedîd ile darb ve ba'dehû Anabolu'ya karîb Nadra? nâm karyenin taşra bir kenârına bıragup Anapa'da olan France konsolosu haber alup gelüp**[74]** menziline götürdükde sekizinci gün ol darbdan mürd olup ve yine mîr-i merkūm İnebahtı mahalle vardıkda ( ) nâm tercümânların dolup hevâsına tâbi'kadı ile yek-dil olmağla hezâr bahâne ile mezbûru dahihabs ve eziyetve bi-gayr-ı hakk bir mikdâr akçesin alup teaddîeyledüğin bildirüp mahalinde bazı kimesnelerden su'âl ve tefahhus olup icrâ-yı hakk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum reca itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at oldukda memâlik-i mahrûsemde deryâ yüzüne çıkan gemiler ve kadırgalar ve donanmalar France gemilerine buluşdukda birbirleriyle dostluk idüp zarâr

u ziyân eylemeyüp madamki kendi rızâlarıyla hediye virmeyeler cebren âlât u esbâb ve emred oğlanların ve gayrı nesnelerin alup darb itmeyeler diyü mukayyed bulunmağın hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnrencîde olunmaya diyü yazılmışdır.

[Fî] evâhiri N Sene [10]88

269

… Anadolu'davâkı' beğlerbeğilere ve kadılara ve kethüdâ-yerlerine ve gemi serdârlarına ve a'yân-ı vilâyete hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl idüp Hanu Can nâm France tâcirleri üç nefer Françelü şerîk ve beş nefer hidmetkârlarıyla ticâret ile İzmir'den kalkup memâlik-i mahrûsem ve bender iskelelerine varup bey' ü şirâ itmek murâd itmeleriyle ahidnâme-i hümâyûn mûcebince emti'alarının yüzde üç akçe gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra ziyâde talebiyle rencîde olunmayup ve bir def'a gümrüğün edâ olunan eşyâlarının edâ tezkiresi virilüp âhar yere vardıkda bir gümrük talebiyle dahi rencîde olunmayup emîn ü sâlim mürûr u ubûr alup sipâh ve yeniçeri ve sâir ehl-i örf tâifesi min-ba'd hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnharc ve avâid talebiyle dahi almayup himâyet ü sıyânet olunmaları bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at oldukda bi'l-cümle eğer karadan ve eğer deryâdanyürüyen Françelüler emîn ü emân üzre gelüp giden tüccâr tâifesin ve ol diyâr tâcirlerin ve tercümânların ve sâir âdemlerin karadan ve deryâdan memâlik-i mahrûseme gelüp giden tüccâr bey' ü şirâ ve ticâret eyleyüp şu ki rüsûm-ı âdiye ve konsolosluk hakkıdır âdet ü kānun üzre virdiklerinden sonra kapudânlardan ve deryâda yürüyen hassa ve gönüllü re'îslerinden ve gayrıdan ve asker halkından kimesne mâni' olmaya diyü mukayyed bulunmağın mûcebince yazılmışdır.

[Fî] evâhiriN sene [10]88

270

Bostancıbaşına hüküm ki:

Elçi-i merkūm arz-ı hâl gönderüp mûmâ-ileyhin kefâf-ı nefsleriçün senede bir def'a İstanbul'a karîb olan iskele ve yalılardan mu'tâd-ı kadîm üzre akçeleriyle alageldikleri yedi bin müdre hamrı hâlâ bin seksen sekiz senesine mahsûb olmak üzre iştirâ ve evine nakl itdirdükde zâbıtlardan ve âhardan kimesne mâni' ve bir ferde harc ve avâid talebiyle müdâhale itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ancak yedi bin müdre hamrlarına kimesne ta'arruz eylememek içün yazılmışdır.

Fî evâili Ş sene [10]88

271

Kıbrıs paşasına ve Lefkoşe mollasına hüküm ki:

Arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârının memâlik-i İslâmiyeye getürdüp ve alup götürdükleri eşyâ ve emti‘aların gümrüğünü edâ ve tezkiresin alup bir iskeleye götürdüklerinde tekrâr bir gümrük daha talebiyle rencîde olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mukayyed iken hâlâ cezîre-i Kıbrıs’dagümrük edâ olunan eşyâların memâlik-i İslâmiye iskelelerinin yerine vardıkda ve mezbûr iskelelerinin birinden Kıbrıs ve sâir tevâbi‘ iskelelerine götürdüklerinden tekrâr bir gümrük daha talebiyle rencîde vü te‘addî itdirilmek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

[Fî] evâsıtı Ş sene [10]88

272

Kıbrıs paşasına ve Lefkoşe mollasına hüküm ki:

Arz-ı hâl gönderüp cezîre-i Kıbrıs’da ticâret üzre mütemekkin olan Françe tüccârı yasak kuluna bir akçe ve bir habbe virmeye ve virmek îcâb itmeyüp men‘i bâbında müte‘addid ve evâmir-i şerîfim virilmeğin hâlâ ahidnâme-i hümâyûna mugâyir yüz seksen guruşların alup te‘addî eylediklerin bildirüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnrencîde itdirilmeyüp ve aldıkları yüz seksen guruş girü redd itdirilmek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

[Fî] evâili Ş sene [10]88

273

İzmir mollasına ve emînine hüküm ki:

Arz-ı hâl gönderüp İzmir’de mütemekkin Salamon İsak İrenkes?nâm Efrenc Françe’ye tâbi‘ Efrenc Yehûdîlerinden olmağla İzmir’e getürdüğive götürdüğü metâ‘dan ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yüzde üç gümrük virile gelmişken bundan akdem İzmir emînleri hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ziyâde taleb itmekle yüzde üç gümrüklerin virdiklerinden sonra ziyâde talebiyle rencîde itdirilmeye diyü emr-i şerîfim virmeğin hâlâ İzmir emîni hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ve emr-i şerîfe ziyâde talebiyle rencîde itdirilmek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda yüzde üç gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra ziyâde talebiyle rencîde itdirilmeye diyü mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yazılmışdır.

[Fî] evâili Ş sene [10]88

[75]

274

Kıbrıs paşasına ve Lefkoşe mollasına hüküm ki:

Arz-ı hâl gönderüp cezîre-i Kıbrıs'a tâbi' Yak nâm mahalde olan Efrencpiskopos mürd olmağla hâlâ yerine piskopos olan Lenomardo?nâm kimesne varup mürd-i mezbûrun sâkin ve âyîn ve âdetde icrâ eyledikde sipâh ve yeniçeri ve sâir ehl-i örf tâifesinden ve gayrıdan kimesne rencîde eylemeyüp himâyet olunması bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda France'ye tâbi' olan piskopos ve sâir Frenk mezhebinde olan ruhbân tâifesi her ne cinsden olursa olsun memâlik-i Pâdişâhîde kadîmden oldukları yerlerde kendü hâllerinde olup âyîn ü âdetlerin icrâ eyledikde kimesne mâni' olmaya diyü mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

[Fî] evâili Ş sene [10]88

275

Bostancıbaşıya hüküm ki:

Arz-ı hâl gönderüp hidmetinde olan beş nefer tercümânlarının senede bir def'a kendü nefsleriçün İstanbul'a karîb iskele ve yalılarından bin seksen sekiz senesine mahsûb olmak üzre beş bin müdre hamr iştirâ idüp evlerine nakl itdiklerinden zâbıtlardan ve âhardan kimesneye hamr ve akçe talebiyle rencîde itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmemek içün bu sene beş nefer tercümânlarının beş bin müdre hamrları iştirâsına kimesneye ta'arruz olunmamak içün yazılmışdır.

[Fî] evâsıtı Ş sene [10]88

276

Bostancıbaşıya hüküm ki:

France tüccârı ve ruhbânân ve sâir re'âyâlarının kendü evleri nefsleriçün ahidnâme-i hümâyûn mûcebince senede bir def'a dört bin müdre hamr iştirâ idüp te'addî itdiklerinden zâbıtlardan ve âhardan kimesne müdâhale eylemeyüp harc ve avâid talebiyle rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin bu sene dört bin müdre hamr iştirâ idüp ve evlerine nakl itdiklerinde kimesne mâni' olmamak içün yazılmışdır.

[Fî] evâsıtı Ş sene [10]88

277

Bostancıbaşıya hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl gönderüp merkūmun kethüdâsı olan Covan BatistaKarniti'nin kendü evi mühimmâtiçün senede bir def'a kendü evi mühimmâtiçün yalılardan bin müdre hamr iştirâ idegelmekle bin seksen sekiz senesine mahsûb olmak üzre bin müdre hamr iştirâ ve evine nakl eyledikde kimesne müdâhale itmemek bâbında

emr-i şerîfim recâ itmeğin senede bir def‘a götürdüğünden kimesne mâni‘ olmamak için yazılmışdır.

[Fî] evâhiri B sene [10]88

278

Galata voyvodasına ve Hora kadısına hüküm ki:

Arz-ı hâl gönderüp kendü evinde reçel ve sâir eşribesi içün her sene bir mikdârüzümalıgelmeklemu‘tâd-ı mu‘ayyenesi üzre üç bin vukıyyeüzüm iştirâ idüp hânesine nakl murâd eyledikde harc ve avâid talebiyle tarafındanrencîde olunduğun bildirüp rencîde itdirilmeyüp iştirâ eyledüğiüzümühânesine nakl itdirilmesi bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

[Fî] evâsıtı Ş sene [10]88

279

Antalya kadısına ve mütesellim ve emîne hüküm ki:

Arz-ı hâl gönderüp Antalya kurbında vâkı‘ Ma‘ra Boğazı’nda bir kıt‘a Françe sefînesi palamud tahmîl itmek murâd itmekle mahall-i mezbûra varup palamud tahmîl ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yüzde üç akçe âid olan gümrükde edâ eyledüğünde kimesne mâni‘ ü mezâhim ve dahl ü ta‘arruz itmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at oldukda bi’l-cümle eğer karada eğer deryâda kendü hâlindeyürüyen Françelü emân üzre gelüp giden tüccâr tâifesi ve ol diyâr tâcirleri ve tercümânları ve sâir âdemleri deryâdan ve karadan memâlik-i mahrûseme gelüp bey‘ ü şirâ ve ticâret eyleyüp avâid ve rüsûm-ı âdiye ve konsolosluk hakkın âdet ü kānun üzre ve virdiklerinden sonra gelişde ve gidişde kapudânlardan ve deryâda yürüyen hassa ve gönüllü re’îsleri ve gayrıdan ve asker halkından kimesne mâni‘ olmaya diyü mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında emr-i şerîf yazılmışdır.

[Fî] evâili Ş sene [10]88

[76]

280

Antalya kadısına ve mütesellim ve emîne hüküm ki:

Elçi arz-ı hâl gönderüp Antalya İskelesi’nde mütemekkin olan Françe tüccârı vilâyetlerinden getürüp ve alup götürdükleri eşyâlarının resm-i gümrüğünmîrîye alındığı üzreesedî virdiklerinde emîn olan kimesne kanâ‘atitmeyüp noksân üzre almak içün sulye guruş isteyüp tüccâra gadr eyledüğün bildirüp emr-i şerîfim recâ itmeğin

ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda Françe tüccârı gümrüklerin edâ eylediklerinde cârî olan nakūdHazîne-i âmireye alınduğı üzre alınup ziyâde ve noksân talebiyle rencîde olunmayalar diyü mukayyed bulunmağda ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

[Fî]evâili Ş sene [10]88

281

Kandiye vâlisine hüküm ki:

Elçi arz-ı hâl gönderüp Françe sefînesi re’îsi Anton Bertar bundan akdem Duka Adası Limanı’nda keresteyüküyleyatur ikenCezâyir’inkorsan gemisi varup sefîne-i mezbûru yüküyle alup cezîre-i Girid’e götürüp fürûht itmek üzre iken mahall-i mezbûrda Françe konsolosu varup senki vezîr-i müşârün-ileyhsin sefîne-i mezbûru da‘vâ ve korsan-ı mezkûrun yedinden halâs ve emr-i şerîfim vârid olunca emanete hıfz olunmakda sefîne-i mezbûr konsolos ve re’îs yedineteslîm olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda memâlik-i mahrûseme geldiklerinde zabt ve sıyânet olunup emîn ü sâlim girü gideler eğer esbâb u emvâl yağma olunmuş bulunur ise gâret olunan emvâl ü esbâb ve âdemlerinin zuhûra gelmesi bâbında sa‘y u ikdâmolunup ve ehl-i fesâd her kim olursa olsun gereği gibi haklarından geline diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olmağın sen ki vezîr-imüşârün-ileyhsin hâlâ Kandiye Limanı’nda olup sefîne-i merkūm kendülerinin olduğu şer‘le sâbit olur ise ve gayrı dürlü mâni‘-i şer‘îsi yoğ ise konsolosları ma‘rifetiyle teslîm oluna eğer mâni‘-i şer‘îsivarise sıhhati üzre arz eyleyesiz diyü hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ş sene [10]88

282

Sayda [ve] Beyrut beğlerbeğisine ve kadısına hüküm ki:

Elçi-i merkūm arz-ı hâl gönderüp İzmir’de ve Sayda ve İskenderiye ve sâir iskelelerde Fransız tâifesinin kiliselerine dahl olunmaya ve bahâne ile akçeleri alınmaya diyü ahidnâme-i hümâyûn mukayyed olup ve tüccârları murâd itmedikleri eşyâlarınüzerlerine bıragup te‘addî itmek îcâb itmez iken sen ki mîr-mîrân-ı mûmâ-ileyhsin ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir emti‘a teklîf itmemek içün sene de sekiz yüz guruş talebiyle rencîde olunmalarıyla bundan akdem men‘içün emr-i şerîfim virilmiş iken tarafından husûs-ı mezbûr içün virilen evâmire ve ahidnâme-i hümâyûna muhâlif sekiz yüz guruşların alup te‘addî olunmağla hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre zikr olunan iskelelerde

kiliselerinedahl olunmaya ve bu bahâne ile akçeleri alınmaya ve tüccâr tâifesinin rızâları yoğiken … metâ‘ıcebren üzerlerine bıragup te‘addî olunmaya diyü mastûr bulunmağın ahidnâme-i hümâyûna muhâlif akçe alduğı vâkı‘a redd oluna diyü yazılmışdır.

Fî evâhiriL [10]88

283

Mora sancakbeğine ve kadılarına hüküm ki:

Elçi-i merkūm arz-ı hâl gönderüp üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü ahidnâmede mastûr iken sen ki mûmâ-ileyhsin …bundan akdem dört kıt‘a Françe sefînelerinden selâmetlik nâmıyla dört yüz guruş ve kapudânİbrahim’in karındaşları dahi üç kıt‘a sefîneden altmış guruş ve Halil’in karındaşları bir kıt‘a sefîneden yirmi beş guruş selâmetlik ve avâidtaleb idüp muhâlefet eyledikleri içün gemilerinin re’îslerin ve ecîrlerinhabs idüp dört yüz seksen beş guruşların alup konsolosların dahi varup ahidnâmeyi ibrâzeyledikde kadı ahidnâmeyi alıkoyup otuz guruşların alup zikr olunan meblâğı girü virmeyüp ve ba‘del-yevm üç yüz akçe selâmetlikden ziyâde taleb olunmaya ve getürüp ve götürdükleri eşyâdanyüzde üç akçeden ziyâde taleb olunmaya diyü sen ki mîr-i mûmâ-ileyhsin sana hükm-i hümâyûnum ibrâz eyledikden sonra “Akçelik kâğıdlara amel itmem mübâya‘a içün mîrîye akçemialdılar” diyü itâ‘at eylemediğin bildirüp ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at oldukda üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi alınmaya ve Françe tüccârının getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘adan yüzde üç akçe gümrüklerin virdiklerinden sonra ziyâde olunmaya diyü mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûna mugâyir zulmen aldukları akçeleri girü redd itdirile diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri L sene [10]88

284

Nişân oldur ki:

Elçi-i merkûm arz-ı hâl gönderüp Beyrut İskelesi’ne gelüp giden tüccârın umûrun görmek için bir konsolos ta‘yîn olmağla Rafi‘ Hoca Tavendri? Fançe pâdişâhı tarafından konsolos ta‘yîn olunup mumzâ ve memhûr mektûbun virildüğün bildirüp olıgeldüği üzre berât-ı şerîf virilmek recâ itmeğin mûcebince şurûtuyla yazılmışdır.

Fî evâili Z sene [10]88

[77]

285

Mısır vâlisine hüküm ki:

Elçi-i merkūm arz-ı hâl gönderüp İskenderiye İskelesi'nde bir kıt'a Françe sefîneleri ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yükün alup vilâyetine gitmek üzre iken bir Yehûdînin on bir çuval sinâmeki olup iskele-i mezbûrda sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin senin tarafından ta'yin olunan ( ) nâm kimesneye rüşvet virüp emti'a-i mezbûreyi sefîne-i merkūmeye cebren tahmîl itmek içün ilgâ idüp sefîneleri tahmîl itmekle iskele-i merkūmede olan konsolosu ağa-i merkūma varup beş çuval sinâmekiyi tahmîl itmeğe rızâ virüp kalanı bir vechile mümkün olmaz diyü cevap virdikde mezkûr konsoloslarına darb-ı şedîd ile cebrîurup ziyâde gadr itmekle hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna diyü yazılmışdır.

Fî evâili Za 1088

286

Sayda [ve] Beyrut beğlerbeğisine hüküm ki:

Elçi-i merkūm arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı bir iskelede eşyâlarının ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrük edâ eyledikden sonra gümrüğün virdikleri eşyâların âhar iskeleye getürdüklerinde bu âna değin vâkı' olunmaz iken ve bir gümrük talebiyle daha rencîde olunmaz iken hâliyâ Remle ve âhar iskelede gümrüğün edâ eyledikleri eşyâlarını Sayda'ya ve Akite'yeve âhar iskelelere götürdüklerinde mezkûr iskelelerin emînleri hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn bir gümrük talebiyle daharencîde itmeleriyle ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda gümrüklerin ümenâ aldıklarında edâ tezkirelerin virüp âhar iskeleye götürmeğe mâni' olmayup ve tekrâr bir iskelede daha gümrük talebiyle rencîde olunmaya diyü mastûr bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna diyü yazılmışdır.

Fî evâhiriS sene [10]89

287

Sayda [ve] Beyrut beğlerbeğisine hüküm ki:

Elçi-i merkūm arz-ı hâl gönderüp Sayda ve Beyrut'da ticâret iden Françelüden karz nâmıyla yirmi beş kîse akçe talebiyle rencîde itmekle virmedikleri içün tüccârlarının kimini iskân itdikleri hânın içindemahbûs ve kapularına yük ta'yîn ve kimini hâna komayup âhar yerlerde habseylediğinden mâ'adâ her-bâr minvâl-i meşrûh üzre ahz ü celb eziyetden hâlî olmaduğun bildirüp karz akçe talebiyle ve âhar bahâne iletüccârları ve tercümânları habs ve işlerine mâni' olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnrencîde olunmaya diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [10]89

288

Sayda[ve] Beyrut paşasına hüküm ki:

Elçi-i merkūm arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı getürdükleri ve alup götürdükleri eşyâlarının ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüklerin virdiklerinden sonra harc ve avâid nâmıyla rencîde olunmak îcâb itmez iken Sayda [ve] Beyrut ve Akite? emînleri resm-i gümrükdenmâ'adâ harc nâmıyla akçelerin alup te'addî itmeleriyle men' olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda Françe tüccârının getürüp ve alup götürdükleri emti'anın yüzde üç gümrüklerin virdikden sonra noksân ve ziyâde talebiyle rencîde olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak için yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [10]89

289

Basra beğlerbeğisine ve kadılarına hüküm ki:

Elçi-i merkūm arz-ı hâl gönderüp Françeye tâbi' Ak HırkalıKırma?dimekle ma'rûfEfrenc ruhbân tâifesi müddet-i medîdeden berü medîne-i Basra'da olan kilisilerinde ve sâir emlâklarında kendü hâllerinde olup ticâret üzre iskân ve gelüp giden Efrenc tüccârınatilâvet içün eyleyüp kimesneye ta'arruzları olmamağla sipâh ve yeniçeri ve bi'l-cümle ehl-i örf tâifesi tarafından ve âhardan mücerred? ahz ü celb içün müdâhale ve mu'âraza itdirilmeyüp mu'âvenet olunmaları bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna müracâ'at olundukda İzmir'de ve Sayda ve İskenderiye ve sâir yerlerde olan Fransız tâifesinin kiliselerine dahl ü ta'arruz olunmaya ve timarhânelerinde kendü hâllerinde içip tilâvet eylediklerindenrencîde olunmayalar diyü mastûr bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna diyü yazılmışdır.

Fî …sene 1089

290

Kıbrıs beğlerbeğine ve Lefkoşa kadısına ve Kıbrıs iskelesi emînine hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı İngiltere ve Nederlande ve Venedik ve sâir Frengistan cânîblerinden akçeleriyle iştirâ idüp eğer kendi sefîneleri ve eğer gayrı millet sefîneleriyle cezîre-i Kıbrıs'a getürüp fürûht eyledikleri emti'adan ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yüzde üç akçe gümrüklerin virüp kusūrları yoğiken emîn olanlar Venedik …Venediklülerden alduğı üzre gümrük taleb eylediklerin bildirip yüzde üç gümrüklerin virdükten sonra rencîde vü ta'cîz olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda Françe tüccârı memâlik-i mahrûseme getürdükleri ve alup götürdükleri emti'alarından yüzde üç

gümrük vireler diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna diyü yazılmışdır.

Fî evâsıtı B sene [10]90

[78]

291

Kal‘a-i Sultâniye kadısıve dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp Françe sefîne re’îslerinden Remlo? nâm re’îs Âsitâne-i sa‘âdetime sefînesiyle getürdüği ve alup götürdüğü metâ‘ın ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince gümrüğün edâ ve eline edâ tezkiresi virilüp vilâyetine gitmek murâd eyledüğün bildirüp olıgeldüği üzre Boğazhisarları’nda yoklanup memnû‘âtdan metâ‘ olmadıkça ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir eylendirilmeyüp yoluna revân olmak bâbında hükm-i hümâyûnum virilmek recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna diyü yazılmışdır.

Fî evâsıtı B sene [10]90

292

Antalya kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp Françe elçileri ve konsolosları murâd eyledikleri kimesneleri yasakçılık hidmetinde istihdâm idüp kimesne hidmetlerine karşı gelmiş değil iken senki kadısın ol cânibde olan yeniçeri serdârı yek-dil olmağla ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir konsolos yanına ta‘yîn olunan yasakçıları istihdâm itdirmeyüp “Biz istedüğümüz âdemleri istihdâm itdiririz” diyü konsolosların…eylediklerinden mâ‘adâtercümânınıdarb-ı şedîd ile darb idüp te‘addî vü tecâvüz eyledüklerin bildirüp ba‘de’l-yevm yasakçıların umûruna müdâhale eylemeyüp ve bildikleri kimesneleri yasakçılık hidmetinde istihdâm itmemeleri bâbında ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri Ş sene [10]90

293

Antalya kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp medîne-i Antalya’da ticâret üzre olan Françe tüccârı gemilerine tahmîl eylemek içün Alâiye ve etrâfında vâkı‘ ba‘zı kurâdan akçeleriyle iştirâ eyledikleri harîrve penbe ve keşiş üzümü ve…ve sâir eşyâyı Antalya’ya götürüp gemilerine tahmîl eylediklerinde gümrüklerin ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince virmeğe râzılar iken Antalya gümrük emîni olanlar eşyâ-yı

mezbûreyi tahmîl eylemedin getürdüklerinde başka gümrük taleb idüp rencîde eylediklerin bildirüp ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince bir def'a gümrükleri virdiklerinden sonra tahmîl itmezden mukaddem bir def'a dahi gümrük taleb eylemeyüp men' ü def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda gümrükleri ümenâ aldıklarında edâ tezkireleri virüp âhar iskeleye götürmeğe mâni' olmayup ve tekrâr bir iskelede dahi gümrük talebiyle rencîde olunmayalar diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri Ş sene [10]90

294

Hassa bostancıya hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl ider. Mu'tâd üzre her sene kefâf-ı nefsleriçün iştirâ idüp İstanbul'a karîb iskele ve yalılardan evlerine getürdükleri yedi bin müdre hamra kimesne müdâhale eylememek bâbında emr-i şerîf recâ itmeğin mu'tâd üzre yedi bin müdre hamrabu sene dahi ruhsat virilüp ziyâdeden ihtizâr olunmak içün hükm-i şerîf yazılmışdır.

[Fî] evâsıtı Za sene [10]90

[79]

295

Kal'a-i Sultâniye kadısına ve Boğazhisarları dizdârlarına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm olmak içün gelen elçisi Kont de Gilragas*hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Südde-i sa'âdetime arz-ı hâl gönderüp France kapudânlarından Lermid?nâm kapudân şaykasıyla getürdüği ve alup götürdüğü metâ'ın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ ve eline edâ tezkiresi virilmekle mu'tâd-ı kadîm üzre Boğazhisarları'nda yoklanup memnû'âtdan metâ' olmadıkca eğlendirilmeyüp yoluna revân olmak bâbında hükm-i hümâyûnum virilmek recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yoluna revân olmak içün emr-i şerîf virilmişdir.

Fî evâsıtı Za sene [10]90

Bir sûreti dahi

Alad nâmına vech-i meşrûh üzre yazılmışdır.

Fi't- târîhi'l-mezbûr

Bir sûreti dahi

Davis nâm re'îse vech-i meşrûh üzre yazılmışdır.

[Fî] evâili S sene [10]91

296

Boğazhisarları kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

France pâdişâhının elçisi Kont de Gilragas*hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Südde-i sa'âdetime arz-ı hâl gönderüp kendüsi atabe-i aliyyeme elçilik merâsimi ile gelüp dâhil olup selefi olan Marki de Novantel edâ-yı hidmet itmekle elçi-i mûmâ-ileyhi getüren iki kıt'a kalyonlar ile avdet itmekle kimesne rencîde eylememek bâbında izn-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden aranup getürülmesi memnû' olan metâ'ları olmadıkça eğlendirülmeyüp yoluna revân olmak içün kânun üzre hükm-i şerîf virilmişdir.

Fî evâhiri Z sene [10]90

297

Çeşme kadısına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi Kont de Gilragas*hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* arz-ı hâl idüp bundan akdem kazâ-i mezbûrda mukābelesinde vâkı' Tarak Adasıkenârında helâk olan bir kıt'a France sefînesi içinde olan eşyâdan bir mikdârı kazâ-i mezbûrda sâkin yağcı Yorgi ve Nikola ve Yani ve Liban ve diğer Nikola nâm yağcı Kalika Karko ve Esran Kutmaki? nâm zimmîler elinde bulunduğı sicillü hüccet alınup ashâbı taleb eyledikde virilmekdete'allül ü inâd eylediklerin bildirüp mezbûrlar Âsitâne-i sa'âdetime ihzâr olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda dört bin akçeden ziyâde olan da'vâları âhar yerde istimâ' olunup Âsitâne-i sa'âdetimde istimâ' olunmayup diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince kânun üzre amel olunmak üzre yazılmışdır.

Fî evâsıtı M sene [10]91

[80]

298

Kıbrıs beğlerbeğisi Abdülkadir Paşa'ya ve ( ) monlâsına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm olan elçisi Kont de Gilragas Südde-i sa'âdetime arz-ı hâl gönderüp France tüccârlarından Kıbrıs cezîresinde olan Saven Martin nâm France re'âyâsı bâ'is-i ihtilâl-i şerîr ve ehl-i fesâd olup müdde'îleri olmağla âyînleri üzre ahvâlin görüp dahl eylemek içün mezbûru Âsitâne-i sa'âdetim yanına da'vet eyledikde gâh bunda Ceneviz konsolosum hidmetimi bıragup gidemem ( ) ve ( ) nâm kimesneler dahi mezbûrda hakkımız vardur diyü gelmesine illet ve bahâne idüp ve gâh gayrı bahâne ile gelmekde te'allül ü inâdeyledüğün bildirip ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince Âsitâne-i sa'âdetime ihzâr olunup âyînleri üzre ahvâlin görmek

için hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda Françelülerin biribiri arasında kan veyâhud âhar şenâ‘at vâkı‘ olurise elçileri ve konsolosları âyînleri üzre görüp dahl idüp zâbıtlardan bir ferd dahl ü ta‘arruz eylemeyeler ve dört bin akçedenziyâde olan da‘vâları Dîvân-ı hümâyûnda istimâ‘ olunup gayrı yerde istimâ‘ olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî evâili Ca sene [10]91

299

Boğazhisarları dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl ider Françe sefînelerinde … nâm re’îs sefînesiyle alup ve götürdüğü metâ‘ın gümrüğün edâ idüp kānun [üzre]izin içün hüküm virilmişdir.

Fî 27 Ra sene [10]91

[299a][*]

Boğazhisarları kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl idüp Ranyar nâm Françelü sefînesiyle getürdüği ve alup götürdüğü metâ‘nın gümrüğün edâ itmekle ahidnâme-i hümâyûn mûcebince kānun üzre izn içün hükm virilmişdir.

[Fî] evâili Ra sene sene [10]91

300

Kapudân paşaya ve Nakşa kadısına hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl ider.Donanma-yıhümâyûnum Akdeniz’e çıkup Nakşa adasına vardıkda deryâ beğleri ve cizyedârlar ve sâir tekâlif cem‘ine me‘mûr olanlar cezîre-i mezbûre re‘âyâsı üzerlerine edâsı lâzim gelen cizye ve sâir emr-i şerîfimle vâkı‘ tekâlifi ve kapudân paşa pişkeşi nâmıyla alan tekâlifin sen cem‘ ve tahsîl eyleye diyü cezîre-i mezbûrede Françe konsolosu olan Hırsaki Karanlaski? uhdesine edâsı lâzim gelen maslahat değil iken ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif rencîde vü remîde eylediklerin bildirüp men‘ ü def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûn virilmek recâ itmeğin şer‘-i şerîfe ve ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif uhdesine lâzim gelmeyen hidmet teklîfi ile rencîde itdirilmemek içün hüküm virilmişdir.

Fî evâhiri C sene [10]91

301

Galata kadısına hüküm ki:

[*]Defterde bu hükme numara verilmediğinden bu şekilde gösterilmiştir.

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi ( )*hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Südde-i sa‘âdetime arz-ı hâl gönderüp Fransız müste’men tâifesinden Fransuva mukaddemâ Françe pâdişâhı tarafından Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm içün elçivekîli olup nice eyyâm sadâkat ü istikāmet ile edâ-yı hidmet itmeğin Galata’da sâkin ve mütemekkin ve müzevvec olmağla fermânım olan tahrîr-i cedîd …cizye defterine kayd olundukdan sonra ihrâc olmağın Galata voyvodaları olanlar kendüden ü evlâdlarından ve menkûh cârîyelerinden cizye talebiyle rencîde eylememek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin sâbıkā elçivekîli olup cizye defterinden ihrâc olunmağın cizye taleb olunmamak emrim olmak içün emir yazılmışdır.

Fî evâiliB sene [10]91

[81]

302

Boğazhisar kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp Françe sefîne re’îslerinden Vino? nâm re’îs sefînesiyle getürdüğü ve alup götürdüği metâ‘ın gümrüğün edâ idüp eline edâ tezkiresi virilmekle izin içün hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin Boğazhisarları’nda yoklanup memnû‘âtdan metâ‘ yoğise eğlendirilmeyüp yoluna revân olmak içün ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yazılmışdır.

[Fî] evâsıtı B sene [10]91

303

( )kadısına hüküm ki:

Françe tüccârından Garbaska? nâm tâcir Südde-i sa‘âdetime arz-ı hâl idüp iki buçuk seneden berü Yasefloy? nâm Yehûdîden iştirâ eyledüği üç bin altmış üç kantar şayın? akçesin edâ ve askeriye getürüp der-mâhzen idüp hâlâ gümrüğün virüp bir kıt‘a şaykaya tahmîl ve vilâyetine irsâl itmeğin istedikde mezbûr Yehûdî mahzene mühürleyüp şayını yükletdirmeyüp gadr eyledüğü bildirüp ol bâbda hükm-i hümâyûnum recâ eyledüğün ecilden mâni‘i yoğise bir ferd müdâhale eylemeyüp ihrâc oluna da‘vâcısı var ise Âsitâne-i sa‘âdetime havâle olunmak emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî evâili Ş sene [10]91

304

Boğazhisarları kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm elçisi Kont de Gilvagas?arz-ı hâl gönderüp Françe re’îslerinden Lermid?nâm şaykare’îsi bir kıt‘a şaykasıyla Âsitâne-i

sa‘âdetime getürüp ve hâlâ alup götürdüğü emti‘anın gümrüğünedâ idüp eline edâ tezkiresi virilmekle Boğazhisarları’nda ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince yoluna revân olmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin mut‘âd üzre Boğazhisarları’nda yoklanup içinde memnû‘âtdan nesne yoğise eğlendirmeyüp yoluna revân olmak içün yazılmışdır.

Fî evâili Ş sene [10]91

305

Boğazhisar kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm elçisi Kont de Gilvagas? arz-ı hâl gönderüp Françe re’îslerinden kapudân Martin ve kapudân Retyal iki kıt‘a şaykalarıyla Âsitâne-i sa‘âdetime getürüp ve hâlâ alup götürdükleri emti‘anın gümrüğün edâ idüp ellerine edâ tezkireleri virilmekle Boğazhisarları’nda ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yollarına revân olmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin mu‘tâd üzre Boğazhisarları’nda yoklayup içinde memnû‘âtdan nesne yoğise eğlendirmeyüp yollarına revân olmak içün başka başka iki kıt‘a hükm-i şerîf virilmişdir.

Fî evâhiri N sene [10]91

306

Âsitâne-i sa‘âdetden Tunus’a ve Tunus’dan Françe’ye varınca kadılara hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetde mukīm elçisi Kont de Gilvagas?arz-ı hâl gönderüp hâlâ bir kıt‘a Françe şeptiyesiyle mücerred on nefer âdemîsi ile Tunus’a irsâl olunmağın merkūm şeptiye ve ecîrlerin ve eşyâ ve emti‘aları ve tarafından gönderilen beğzâde Âsitâne-i sa‘âdetimdenTunus’a ve Tunus’dan Françeye varınca Trablugarp gemileri müdâhale eylememek bâbında hükm-i hümâyûn recâ itmeğin müdâhale olunmamak emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî evâsıtı N sene [10]91

307

Boğazhisar kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Françe elçisi Kont de Gilareges arz-ı hâl gönderüp Françe re’îslerinden Cavan ( ) bir kıt‘a şeptiyesiyle Âsitâne-i sa‘âdetime getürüp ve alup götürdüğü emti‘anın gümrüğün edâ eyledüğünetezkire virilüp Boğazhisarlar’da ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince yoluna revân olmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin mu‘tâd üzre Boğazhisarlar’da yoklanup içinde memnû‘âtdan nesne yoğise eğlendirmeyüp yoluna revân olmak içün hükm-i şerîf virilmişdir.

Fî evâsıtı L sene [10]91

[82]

308

Bostancıbaşına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi Kont de Gilvagas?arz-ı hâl gönderüp ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince senede bir def‘a İstanbul’a karîb iskelelerde iştirâ idüp evine gidüp geldüği yedi bin müdre hamrı bu sene dahi iştirâ idüp evine getürdükde kimesne mâni‘ olmayup ve akçe talebile rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî evâsıtı L sene [10]91

309

Kıbrıs paşasına ve kadısına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi Kont de Gilvagas? arz-ı hâl gönderüp cezîre-i Kıbrıs’da berât-ı şerîfimle ( ) nâm konsolosTuzla kâzasında hasta yatarken Trablusgarp korsan gemilerinden yirmi kadar levend eşkıyâsı evin basup darb-ı şedîd ile darb ve parmağından beşyüz guruş kıymetlü elmas yüzüğün alup ve bir nefer Françe tâciri ile alâ melâ’i’n-nâs iskeleye götürüp gemilerine habseylemeğinve …eylediklerindeTuzla kadısı ve dizdârı men‘ ü def‘ eylemeyüp cebren altıyüz guruşlarınalmayıncasalıvirmeyüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnte‘addî vü tecâvüz olunduğun bildirüp ol bâbda hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden husûs-ı mezbûr vâkı‘ ise ve bu…kal‘a altında itmişlerise kadısın ve dizdârların ve sâir zâbıtlarınta‘zîr eylemen emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri Ca sene [10]92

310

Hanya paşasına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi Kont de Gilragas arz-ı hâl gönderüp sen ki mir-mirân-ımüşârün-ileyhsin Françe sefînere’îslerini mahall-i mezbûrede berât-ı şerîfimle temekkün iden konsolos ve tüccârını dahl ü ta‘arruz eylemeyüp yedlerine inâyet olunan ahidnâme-i hümâyûn ve mûcebince sâdır olan evâmir-i aliyyeye mugâyir Françe sefîne re’îsinin hidmetinde olan bir emred oğlanın yanına vir diyü re’îs-i mezbûru ve yazıcısını darb-ı şedîd ile darb ve habs idüp tecâvüz eyledüğün bildirüp ol bâbda hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden varan mübâşir

ma‘rifetiyle ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ahvâllerin görüp oğlan İslâma gelmedi ise şer‘le teslîmeylemen emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri Ca sene [10]92

311

Boğazhisarları kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi Kont de Gilragas arz-ı hâl gönderüp Françe re’îslerinden Çak Döpen nâm sefîne re’îsi bir kıt‘a sefînesiyle tahmîl ve gümrüğün edâ idüp eline edâ tezkiresi virilüp Boğazhisarları’nda ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yoluna revân olmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin mu‘tâd üzre Boğazhisarları’nda yoklayup içinde memnû‘âtdan nesne yoğise eğlendirmeyüp yoluna revân olmak içün yazılmışdır.

[Fî]evâsıtı R sene [10]92

312

Boğazhisarları kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi arz-ı hâl gönderüp Françe re’îslerinden Penri ve Manar nâm şeptiyelerre’îsleri bir kıt‘a sefînelerine tahmîl ve gümrüklerin edâ idüp ellerine edâ tezkirelerin virülüp Boğazhisarları’nda ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yoluna revân olmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin mu‘tâd üzre Boğazhisarları’nda yoklanup içinde memnû‘âtdan nesne yoğise eğlendirmeyüp yoluna revân olmak içün başka başka yazılmışdır.

[Fî]evâiliC sene [10]92

313

Boğazhisar kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi Kont de Gilragasarz-ı hâl gönderüp Françe re’îslerinden Ceza? nâm re’îsşeptiyesin tahmîl ve gümrüğün edâ idüp ellerine edâ tezkiresi virülüp Boğazhisarları’nda ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yoluna revân olmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin mu‘tâd üzre Boğazhisarları’nda yoklanup içinde memnû‘âtdan nesne yoğise eğlendirmeyüp yoluna revân olamak içün yazılmışdır.

[Fî] evâsıtı C sene [10]92

314

Boğazhisar kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi Gilragas arz-ı hâl gönderüp mûmâ-ileyhin hâtunu ziyâde bîmâr olup gitmek murâd

itmekletüccârsefînesiyle kendüsi ve kızı ve kız karındaşı ve iki beğzâde ve sâir huddâm ve câriyelerine kimesne ta‘arruz itmeyüp ve Boğazhisarları’nda meks ü ârâm olunmayup yoluna revân olmak üzre yazılmışdır.

[Fî] evâsıtı B sene [10]92

[83]

315

Boğazhisar kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi Kont de Gilragasarz-ı hâl gönderüp müddet-i medîdden berü Âsitâne-i sa‘âdetimde ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yüklerin tutup ve gümrüklerin edâ idüp iskân eyleyen üç kıt‘a Françe sefîneleri eşyâlar helâküzre olmağın bundan akdem virilen emr-i şerîfim mûcebince izn-i hümâyûnum virilmek recâ itmeğin mu‘tâd-ı kadîm üzre yoklanup içinde memnû‘âtdan nesne yoğise mukaddemâ virilen fermân-ı hümâyûnum mûcebince yoluna revân olmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâili L sene [10]92

316

Boğazhisar kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi Kont de Gilragasarz-ı hâl gönderüp Françe re’îslerinden Ferav? ( ) nâm şeptiye re’îsleri yükün tutup gümrüğün edâ idüp yoluna revân olmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin mu‘tâd üzre Boğazhisarları’nda yoklayup içinde memnû‘âtdan nesne yoğiseeylendirmeyüp yoluna revân olmak içün yazılmışdır.

Fî evâili L sene [10]92

317

Boğazhisar kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi Kont de Gilragasarz-ı hâl gönderüp Françe tüccâr sefîne re’îslerinden CorciLarince? nâm şeptiyekapudânı şeptiyesin tahmîl ve gümrüğün edâ idüp yoluna revân olmak bâbında hükm-i hümâyûnum virilmek recâ itmeğin mu‘tâd üzre yoklayup içinde memnû‘âtdan nesne yoğiseeylendirmeyüp yoluna revân olmak içün yazılmışdır.

Fî evâsıtı L sene [10]92

318

Boğazhisar kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe şeptiyesire'îslerinden Baltazar Napold? nâm re'îs yükün tutup gümrüğün edâ idüp yoluna revân olmak bâbında hükm-i hümâyûnum virilmek recâ itmeğin mu'tâd üzre Boğazhisarları'nda yoklandıkdan sonra memnû'âtdan nesne yoğiseeğlendirmeyüp yoluna revân olmak içün kānun üzre yol hükmü virilmişdir.

Fî evâsıtı Z sene [10]92

319

Boğazhisar kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Fransa şeptiyere'îslerinden Frans Kars nâm re'îs getürdüği ve alup götürdüğü metâ'ın gümrüğün edâ idüp eline edâ tezkiresi virilmekle mu'tâd üzre Boğazhisarları'nda yoklandıkdan sonra memnû'âtdan metâ' yoğise eğlendirmeyüp yoluna revân olmak içün kānun üzre yol hükmü yazılmışdır.

Fî evâsıtı Z sene [10]92

320

Antalya kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françelülerden mürd olanların esvâb u emvâline kimesne dahl itmeye ve kime vasıyyet iderise ana virile vasıyyetsiz mürd olurise konsolosları ma'rifetile ol yerlü yoldaşına virile ve beytülmâlcılar ve kassâmlar defter eylemeye diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed iken kazâ-i mezbûrda…nâm Françe konsolosu mürd olmağla sen ki kadısın kazâ-i mezbûrun gümrük emîni ile yek-dil olup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn mürd-i mezbûrun ve ba'zı tüccârlarının eşyâlarını mühürleyüp te'addî eylediğin bildirüp mürd-i mezbûrun metrûkâtı Françe tüccârlarından Meran Virilo nâm tüccâra ve tüccârın ashâbına teslîm ve ba'del-yevm ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir eğer konsolos ve eğer tüccârdan biri mürd oldukda kıbel-i şer'den kadı ve dizdâr zâd ü zevâd ve beytülmâlcı ve gayrı bir ferd evlerine girüp mühür ve sâir bahâne ile rencîde itdirmeyüp ve dâimâ ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunup hilâfına rızâ vü cevâz gösterilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtı Za sene [10]92

Vech-i meşrûh üzre ibtâl

Bir sûreti dahi virilmişdir.

Fî evâili M sene [10]93

[84]

321

Gelibolu ve Boğazhisarları kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe sefînesi re'îslerinden ( ) nâm re'îs Hanya'da olan metâ'ın almak üzre … olmağla Boğazhisarları'nda yoklanup içinde memnû'âtdan nesne yoğise yoluna revân eyleyüp rüsûm nâmıyla rencîde olunmamak bâbında ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâmeye mürâca'at olundukda üç yüz akçe selâmetlik resminden ziyâde taleb olunmaya diyü mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtı Z sene [10]92

322

Antalya kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Antalya emîni olan kimesne Françe tüccârından ahidnâme-i hümâyûn mûcebince aldığı gümrüğe kanâ'ateylemeyüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnda vilâyetlerinden getürdükleri guruşların tebdîl ideyim diyü cebren ellerinden alup ticâretlerine karışup küllî gadr ve noksân gösterdüğün bildirüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince eşyâlarının gümrüğün aldıkdan sonra guruşların tebdîl idüp ticâretlerine müdâhale eylememek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda vilâyetlerinden âdemleri ve tüccârları getürdükleri guruşdan memâlik-i mahrûsemde olan resm alınmağla hâlâ dahi taleb olunmaya ve guruşların akçe kat' ideriz diyü hazînedârlar ve darbhâneemînleri dahl eylemeye diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtı M sene [10]93

323

Boğazhisarları kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe şeptiyesire'îslerinden Rağlat nâm re'îs yükün tutup gümrüğün edâ idüp yoluna revân olmak bâbında hükm-i hümâyûnum virilmek recâ itmeğin mu'tâd üzre yoklanup içinde memnû'âtdan nesne yoğise eğlendirmeyüp yoluna revân olmak içün kānun üzre yol hükmi virilmişdir.

Fî evâhiriM sene [10]93

324

Boğazhisarları kadısı vedizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe şeptiyesi re'îslerinden Panos nâm re'îs yükünü tutup gümrüğün edâ idüp yoluna revân olmak bâbında hükm-i hümâyûnum virilmek recâ itmeğin mu'tâd üzre yoklanup içinde memnû'âtdan nesne yoğise eğlendirmeyüp yoluna revân olmak içün kānun üzre yol hükmü virilmişdir.

Fî 15 R sene [10]93

325

Boğazhisarı kadısına ve dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe sefînesi re'îslerinden ….. nâm sefîne re'îsi yükün tutup gümrüğün edâ idüp yoluna revân olmak bâbında hükm-i hümâyûnum virilmek recâ itmeğin mu'tâd üzre yoklanup içinde memnû'âtdan nesne yoğise eğlendirmeyüp yoluna revân olmak içün kānun üzre yol hükmü virilmişdir.

Fî 15 R sene [10]93

326

Boğazhisar kadısına ve dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe şeptiye re'îslerinden Kapudân Feraga nâm şeptiye re'îsi yükün tutup gümrüğün edâ idüp yoluna revân olmak bâbında hükm-i hümâyûn recâ itmeğin mu'tâd üzre yoklanup içinde memnû'âtdan nesne yoğise eğlendirmeyüp yoluna revân olmak için hüküm virilmişdir.

Fî 13 R sene [10]93

[85]

327

İzmir kadısına hüküm ki:

İbrahim Isayî Yehûdî Südde-i sa'âdetime arz-ı hâl idüp Françelüden …nâm tâcire beher gün üçer guruş birer rub' olmak üzre dört bin guruş bin doksan ( ) senesinde bey' eyledüği bin iki yüz otuz bir su sığırı gönün bahâsı olan meblâğ-ı mezbûru edâ itmeleri mezbûr tâcir mürd olmağla metrûkâtın kabz iden vârisleri vekîli Françelü Covan Karin nâm müste'mendentaleb eyledikde virmekde te'allül eyledüğün bildirüp ol bâbda hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin Françelüye virilen ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda Françelünün dört bin akçeden ziyâde olan da'vâları Dîvân-ı hümâyûnda istimâ' olunup gayrı yerde istimâ' olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince şer'le amel olunmak için hüküm virilmişdir.

Fî 15 R sene [10]93

328

Teke sancağı beği ve Antalya kadısına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan ( ) arz-ı hâl gönderüp Françe elçilerine ve konsoloslarına ve tâcirlerine ve tercümânlarına ve sâir re‘âyâlarına dahl ü ta‘arruz olunmamak üzre ahidnâme-i hümâyûnumda mukayyed iken taht-ı kazânda vâkı‘ iskelelere sefîneleriyle gelen Françe tüccârı ve tercümânlarının karz tarîkıyla ve ahâr bahâne ile akçelerin alup rencîde eylediklerin bildirüp Françe tüccârı ve tercümânları ve sâir re‘âyâlarının hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûna dahl [ü] rencîde itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundıkda Françe pâdişâhı elçileri ve konsoloslarına ve tâcirlerine ve tercümânlarına ve sâir re‘âyâlarına dahl ü ta‘arruz olunmaya ve âdet üzre kassâbiyye ve reft ve bâc ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm virilmişdir.

Fî 15 R sene [10]93

329

Yenişehir kadısına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan Kont de Gilragasarz-ı hâl gönderüp Françe tüccârlarından kapudân … nâm şeptiyere’îsî Erzin kazâsına tâbi‘ Gardin?nâm karye limanında iken karye-i mezbûr zâbıtı olan Salih nâm kimesne ile bin iki yüz guruşluk metâ‘ bâzâr idüp akçesin şeptiyeden alup getürmek içün merkūm Salih’inMuhammed nâm âdemîsin irsâl idüp tâcir ile ma‘an şeptiyeye varup biniki yüz sulye guruş alup yolda gider iken merkūm Muhammed tâcir-i mezbûrun âdemîsi darb ve mecrûh ve akçesin alup firâr eyledükde merkūm Salihmukırr u mu‘terif olduğuna konsoloslarının yedine hüccet-i şer‘iyye virildüğünden mâ‘adâ merkūm Mehmed’in evinde tâcir-i mezbûrun eşyâsı bulunup mezbûrun karındaşı dahi meblâğ-ı merkūmu karındaşım Mehmed eve getürüp zimmet eyledi diyü huzûr-ı şer‘de ikrâr eyledüği dahi sicill olmağla şer‘le görülüp tâcir-i merkūmun hakkı mezbûr Salih’den alıvirilüp icrâ-yı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin senki kadı-yı mûmâ-ileyhsin şer‘le ihkāk-ı hakk eylemen içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâili( ) sene [10]93

[86]

330

Kal‘a-i Sultâniye kadısına ve Boğazhisar kal‘aları dizdârlarına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan ( ) arz-ı hâl gönderüp France şeptiyelerinden ( ) nâm şeptiye re’îsi şeptiyesiyle getürdüği ve alupgötürdüğü metâ‘ın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ idüp eline edâ tezkiresi virilüp ve evine gitmek murâd itmekle mu‘tâd üzre Boğazhisarları’nda yoklanup içinde memnû‘âtdan metâ‘ yoğise eğlendirmeyüp yoluna revân olmak içün yol hükmü virilmişdir.

Fî 17 N sene [10]93

331

Boğazhisar kadısına ve dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp France şeptiyelerinden ( ) nâm şeptiye re’îsi şeptiyesiyle getürdüği ve alup götürdüğü metâ‘ın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ idüp eline edâ tezkiresi virilüp ve evine gitmek murâd itmekle mu‘tâd üzre Boğazhisarları’nda yoklanup içinde memnû‘âtdan metâ‘ yoğise eğlendirmeyüp yoluna revân olmak içün yol hükmü virilmişdir.

Fî 16 L sene [10]93

332

Boğazhisar kadısına ve dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp France sefînelerinden Martin nâm sefîne re’îsi sefînesiyle getürdüği ve alup götürdüğü metâ‘ın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ idüp eline edâ tezkiresi virilüp vilâyetine gitmek murâd itmekle mu‘tâd üzre Boğazhisarları’nda yoklanup içinde memnû‘âtdan metâ‘ yoğise eğlendirmeyüp yoluna revân olmak içün yol hükmü virilmişdir.

Fî 6 Z sene [10]93

333

Boğazhisar kadısına ve dizdârına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp France şeptiyelerinden Karlo nâm şeptiye re’îsi şeptiyesiyle alup götürdüğü ve getürdüği metâ‘ın gümrüğün edâ idüp eline edâ tezkiresi virilüp vilâyetine gitmek murâd itmekle mu‘tâd üzre Boğazhisarları’nda yoklanup içinde memnû‘âtdan metâ‘ yoğise eğlendirmeyüp yoluna revân olmak içün kānun üzre yol hükmü virilmişdir.

Fî 3 Z sene [10]93

334

Boğazhisar kadısına ve dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe şeptiyelerinden Celav? nâm şeptiye re'îsi şeptiyesiyle getürdüği ve alup götürdüğü metâ'ın gümrüğün edâ idüp eline edâ tezkiresi virilüp vilâyetine gitmek murâd itmekle mu'tâd üzre Boğazhisarları'nda yoklanup içinde memnû'âtdan metâ' yoğise eğlendirmeyüp yoluna revân olmak içün kānun üzre yol hükmü virilmişdir.

Fî 6 Z sene [10]93

335

Boğazhisar kadısına ve dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe sefînelerinden Tiri? nâm sefîne re'îsi sefînesiyle getürdüği ve alup götürdüğü metâ'ın gümrüğün edâ idüp eline edâ tezkiresi virilüp vilâyetine gitmek murâd itmekle Boğazhisarları'nda yoklanup içinde memnû'âtdan metâ' yoğise eğlendirmeyüp yoluna revân olmak içün kānun üzre yol hükmü virilmişdir.

Fî 6 Z sene [10]93

[87]

336

İstanbul kāim-makāmı ve bostancıbaşıya ve sekbanbaşıya hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi Kont de Gilragas arz-ı hâl gönderüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince senede bir def'a İstanbul'a karîb iskelelerden iştirâ idüp evine getüregeldüği yedi bin müdre hamrı bu sene dahi iştirâ idüp evine getürdükte kimesne mâni' olmayup ve akçe talebi ile rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince hüküm virilmişdir.

Fî 25 Ra sene [10]94

Bir sûreti dahi

Bin doksan üç senesinde almadıkları yedi bin müdre hamrı karîb olan iskelelerden iştirâ eylediklerinden kimesne mâni' olmaya diyü vech-i meşrûh üzre hüküm virilmişdir.

Fî 25 Ra sene [10]94

337

Boğazhisar kadısına ve dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe sefînelerinden Manet? nâm sefîne re'îsi sefînesiyle getürdüği ve alup götürdüğü metâ'ın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ idüp eline edâ tezkiresi virilüp vilâyetine gitmek murâd itmekle mu'tâd

üzre Boğazhisarları'nda yoklanup içinde memnû'âtdan metâ' yoğise eğlendirmeyüp yoluna revân olmak içün yol hükm virilmişdir.

Fî 25 Ra sene [10]94

Bir sûreti dahi

France nâmına vech-i meşrûh üzre virilmişdir.

[Fi't] târîhi'l-mezbûr

Bir sûreti dahi

Çak? nâmına vech-i meşrûh üzre virilmişdir.

Fi't târîhi'l-mezbûr

Bir sûreti dahi

Manar? nâmına vech-i meşrûh üzre virilmişdir.

[Fi't] târîhi'l-mezbûr

Bir sûreti dahi

… nâmına vech-i meşrûh üzre virilmişdir.

[Fi't] târîhi'l-mezbûr

Bir sûreti dahi

Nikola nâmına vech-i meşrûh üzre virilmişdir.

[Fi't] târîhi'l-mezbûr

Bir sûreti dahi

….. nâmına vech-i meşrûh üzre virilmişdir.

[Fi't] târîhi'l- mezbûr

Bir sûreti dahi

….. nâmına vech-i meşrûh üzre virilmişdir.

[Fi't] târîhi'l- mezbûr

Bir sûreti dahi

Kogaç? nâmına vech-i meşrûh üzre virilmişdir.

[Fi't] târîhi'l-mezbûr

338

Halep paşasına ve dizdârına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françelünün mahrûse-i Halep ve Diyarbekir'de ve sâir memâlik-i mahrûsemde iskân iden ve seyâhat ile gelüp giden ruhbânlarının da'vâları dört bin akçeden ziyâde oldukda ahidnâme-i hümâyûn mûcebince Âsitâne-i sa'âdetime havâle olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâmeye mürâca'at olundukda Françelünün dört bin akçeden ziyâde olan

da‘vâları Âsitâne-i sa‘âdetimde istimâ‘ olunup gayrı yerde istimâ‘ olunmaya diyü ahidnâmede mastûr olmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yazılmışdır.

[Fî] 20 Ra sene [10]94

Bir sûreti dahi

Diyarbekir paşasına ve dizdârına hitâben virilmişdir.

[Fi’t] târîhi’l- mezbûr

339

Mısır paşasına ve kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françelünün dört bin akçeden ziyâde olan da‘vâları Âsitâne’de istimâ‘ olunup âhar yerde istimâ‘ olunmaya diyü ahidnâmede mastûr iken mahrûse-i Mısır ve ana tâbi‘ benâdir iskelelerde ba‘zılar sahte ve müzevver temessükât ile Françe tüccârlarından bi-gayr-ı hakk akçe taleb eyledikleri bildirüp hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm virilmişdir.

Fî 20 Ra sene [10]93

[88]

340

Kāim-makām paşaya ve sekbanbaşıya hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françelüden Âsitâne-i sa‘âdetime Françe sefînesiyle gelen me’kûlât ü meşrûbâtları Galata voyvodası ve çorbacısı mücerred ahz celb içün evlerine nakl itdirmeyüp rencîde eylediklerin bildirüp men‘ ü def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâmeye mürâca‘at olundukda Françe elçileri hedâyâ ve libâsları ve me’kûlât ü meşrûbâtları mühimmi içün akçeleriyle getürdükleri nesnelerden gümrük ve bâc taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr olmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm virilmişdir.

Fî 20 Ra sene sene [10]94

341

Ber-vechi arpalık Teke sancağına mutasarrıfı ( ) *dâme ikbâlühû*ya ve Antalya kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp senki mîr-mirân mûmâ-ileyhsin Antalya’ya varduğunda Françe konsolosunun virdüği pişkeşine kanâ‘atitmeyüp cebren pişkeş ve bu sekiz guruşların alup te‘addî eyledüğün bildirüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn te‘addî olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda Françe pâdişâhının elçiler ve konsoloslarına ve

tâcirlerine ve tercümânlarına ve sâir re‘âyâlarına dahl ü ta‘arruz olmayup zıll-i zalîl-i ma‘delet-intimâmızda âsûde-hâl ve müreffehü’l-bâl olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî 20 Ra sene [10]94

342

Mısır paşasına ve monlâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp İskenderiye emîni olan ( ) kimesne Françe tüccârı vilâyetlerinden getürdükleri guruşlarından resm talebiyle rencîde eyledüğün bildirüp ol vechile müdâhale olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda vilâyetlerinden âdemleri ve tüccârları getürdükleri guruşdan memâlik-i mahrûsemde evvelden resm alınmamağla hâlâ dahi taleb olunmaya ve guruşların akçe kat‘ ideriz diyü hazînedârlar ve darbhâne emînleri dahl eylemeyeler diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olmağın sahîhu‘l-ayâr guruş getürdüklerinde ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel içün hüküm yazılmışdır.

Fî 20 Ra sene [10]94

343

Safed beğlerbeğisine ve kadısına hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârının rızâları yoğiken Sayda zâbıtları olanlar üzerlerine ekse?teklîf eyledüğünden mâ‘adâ senede üç yüz guruşların alup rencîde eylediklerin bildirüp men‘ ü def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin Françelüye virilen ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda tüccâr tâifesinin rızâları yoğiken ba‘zı metâ‘ cebren üzerlerine bıragup te‘addî olunmayalar diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî 20 Ra sene [10]94

344

İzmir monlâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı bir iskelede eşyâlarının ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ itdikden sonra gümrüğün virdikleri eşyâların âhar iskeleye getürdüklerinde bu âna değin kimesne mâni‘ ve bir gümrük talebiyle dahi rencîde olmaz iken hâlâ İzmir İskelesi’nde gümrüğün edâ eyledükleri eşyâlarını âhar iskeleye götürdüklerinde mezkûr iskelelerin emînleri hilâf-ı ahidnâme-i

hümâyûn bir gümrük talebiyle dahi rencîde itmeleriyle ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda gümrüklerin emnen aldıklarında edâ tezkirelerin virüp âhar iskeleye götürmeğe mâni‘olmayup ve tekrâr bir iskelede dahi talebiyle rencîde olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî 20 Ra sene [10]93

[89]

Der-zamân

345

Lefkoşe kadısı ve Kıbrıs mütesellimine hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetüümerâi’l-milleti’l-Mesîhiyye Kont de Giliragas *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp France tüccârlarından Marina nâm tâcir cezîre-i Kıbrıs sâkinlerinden Ermeni oğlu Mehmed dimekle ma‘rûfkimesneye bin doksan senesinde cihet-i karzı şer‘îden beş yüz esedî guruş virüp beş seneden berü mezbûrun zimmetinde kalup hâlâ mezbûr Mehmed Âsitâne-i sa‘âdetimde fevt olmağla cezîre-i mezbûrede sâkin vârislerindentaleb eyledikde mücerred ta‘cîz içün zimem-i nâsda olan haklarını ketm idüp virmekdete‘allül ü inâd eyledüklerin bildirüp tâcir-i mezbûrun hakkı temessük mûcebince şer‘le muhallefâtın kabz iden vârislerinden alıvirilmek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin muhallefâtın kabz iden vârislerinden şer‘le alıvirilüp ihkāk-ı hakk eylemen içün yazılmışdır.

Fî evâili C sene [10]95

346

Lefkoşe kadısına ve Kıbrıs mütesellimine hüküm ki:

France elçisi mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp France tüccârlarından Marina nâm tâcirin cezîre-i Kıbrıs sâkinlerinden Tuzla ve Limasan piskoposu olan ve Ernovan? nâm râhibin zimmetinde karz-ı şer‘îden bin guruş hakkı olup sene tamâmında edâ vü teslîm itmek üzre yedine temessük ve asl-ı mâlına dahi kefîlleri olup beş senedenberü mezbûr râhib ve kefîlleri olanlardan ol kadar guruş hakkı taleb eyledikde virmeyüp te‘allül ü inâd eylediklerin bildirüp şer‘le görülüp alıvirilüp icrâ-yı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin şer‘le görülmek içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri Ca sene [10]95

347

Lefkoşe kadısına ve Kıbrıs mütesellimine hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Françe pâdişâhının elçisi arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârlarından Marina nâm tâcirin cezîre-i Kıbrıs sâkinlerinden Mavisli Yorgi Anderye nâm zimmînin zimmetinde cihet-i karz-ı şer‘îden bin beş yüz guruş hakkı olup taleb eyledüğün virmeyüp te‘allül ü inâd eyledikde bildirüp yedinde olan temessük mûcebince şer‘le görülüp alıvirilmeyüp icrâ-yı hakk olmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin şer‘le görülmek içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri Ca sene [10]95

348

Lefkoşe kadısına ve Kıbrıs mütesellimine hüküm ki:

Françe pâdişâhının elçisi mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârlarından Marina nâm tâcirin cezîre-i Kıbrıs sâkinlerinden … Mustafa dimekle ma‘rûf kimesnenin zimmetinde cihet-i karz-ı şer‘îden sekiz yüz guruş hakkı olup taleb eyledikde virmeyüp te‘allül ü inâdeyledüğün bildirüp yedinde olan temessükü mûcebince şer‘le görülüp icrâ-yı hakk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin şer‘le görülmek içün hükm yazılmışdır.

Fî evâhiri Ca sene [10]95

[90]

349

Lefkoşe kadısına ve Kıbrıs mütesellimine hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Françe pâdişâhının elçisi Kont de Giliragas arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârlarından Marina nâm tâcirin cezîre-i Kıbrıs sâkinlerinden ba‘zı Müslim ve zimmîler zimmetlerinde bey‘ ü şirâ ve cihet-i karz-ı şer‘îden ( ) guruş hakkı olup temessükleri mûcebince mezbûrlardan taleb eyledikde edâsında te‘allül ü inâd eylediklerin bildirüp yedinde olan temessükleri mûcebince şer‘le görülüp alıvirilüp icrâ-yı hakk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin şer‘le görülmek içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri Ca sene [10]95

350

İzmir kadısına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe konsolosu ve tüccâr tâifesi ve müste’men re‘âyâlarının kefâf-ı nefsleriçün etmek pişirmek üzre müceddeden bir fırın ta‘yîn olunmuşken hâlâ ehl-i örf

tâifesi tarafından bî-vech mâni‘ olmalarıyla mukaddemâ virilen emr-i şerîfime mugâyir te‘addî olunduğun bildirüp hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahkâm kaydına mürâca‘at olundukda ancak bir fırın kendülere mahsûsola ve bir fırın kifâyet idecek dakīkı narh-ı cârî üzre ma‘rifet-i şer‘le alup zulm eylediklerinde kimesne mâni‘ olmaya diyü emr-i şerîfim virildüği mastûr u mukayyed bulunmağla mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince amel olmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâili C sene [10]95

351

Boğazhisarları kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe sefîrlerinden Negar nâm sefîne re’îsi sefînesiyle getürdüği ve alup götürdüğü metâ‘ın ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince gümrüğün edâ idüp eline edâ tezkiresi virilüp vilâyetine gitmek murâd itmekle mu‘tâd üzre Boğazhisarları’nda yoklanup içinde memnû‘âtdan metâ‘ yoğise eğlendirmeyüp yoluna revân olmak içün izin viresin diyü hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri Ca sene [10]95

Bir sûreti

Marina nâm Françe tüccârına mu‘tâd-ı kadîm üzre izin içün yazılmışdır.

Fi’t- târîhi’l-mezbûr

Bir sûreti

Karad?ismine izin içün mu‘tâd üzre yazılmışdır.

Fi’t- târîhi’l-mezbûr

Bir sûreti

Aydo nâm Françe tüccârı ismine izin içün yazılmışdır.

Fi’t- târîhi’l-mezbûr

352

Lefkoşe kadısına ve Kıbrıs mütesellimine hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Kont de Giliragas *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françelünün dört bin akçeden ziyâde olan da‘vâları Âsitâne-i sa‘âdetimde istimâ‘ olunup âhar yerde istimâ‘ olunmaya diyü mastûr u mukayyed iken cezîre-i Kıbrıs sâkinlerinden bâ‘zı kimesneler şirrete sülûk idüp Françe tüccârlarından Marina nâm tâcirden bi-gayr-ı hakk akçe taleb eylediklerin bildirüp hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri Ca sene [10]95

[91]

353

Ber-vech-i arpalık Mora sancağına mutasarrıf olan paşaya ve Anabolu kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe râhiblerinden Kapuçin dimekle ma‘rûf Fransizko nâm râhib Anabolu’da sâkin olup Karon’da olan Françe konsolosunun yanına varmak iktizâ eyledikde Anabolu sâkinlerinden Palaş ve Hristokalo nâm zimmîlerin kendi buldukları bir kirâcı ile ma‘an yollayup iki üç ay murûrundan sonra râhib-i mezbûru katl eyledikleri haber almağla mezbûr kirâcı firâr eyleyüp sen ki mir-mirân-ı mûmâ-ileyhsin mezbûr kirâcı …âharın yanında sakınmağla zikr olan Palaş ve Hristokalo ve mezbûr kirâcı şer‘-i şerîfe ihzâr olunup ihkāk-ı hakk olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin şer‘le görüp ihkāk-ı hakk eylemen içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâili C sene [10]95

354

İstanbul kāim-makāmına ve kadısına hüküm ki:

Françe pâdişâhının elçisi arz-ı hâl gönderüp müteveffâ Vezîr-i a‘zam Mustafa Paşa’nın doksan dört senesinde Malta’danelli nefer üserâyı halâs ve bahâr-ı leylmâlından edâ itmek üzre kethüdâsı müteveffâAhmed Kethüdâ’ya yanına ve mezbûr dahi Françelüden Can Batista Kayro nâm tâciri tâ‘yin ve virdüği bir mikdâr akçeden mâ‘adâ kendü mâlından bâ-şartu’l-vuzû‘ halâs olmalariçün masrûf olan bin beş yüz seksen guruş taleb eyledikde beytü’l-muhadderât …muhassenât tâcü’l-mesbûrât Haseki Sultân *dâmet ismetühâ*nın kethüdâsı hidmetinde olan Hüseyin *dâme mecdühû*mukaddemâ gümrük emîni iken meblâğ-ı mezbûru edâ itmek üzre havâle idüp lâkin mûmâ-ileyh havâleyi kabûl itmeyüp ve mezbûr Ahmed Kethüdâ dahi fevt olup icrâ-yı hakk olmaduğı ve bu bâbda Şeyhülislâm’dan fetvâ-yı şerîfesi olduğun bildirüp mûcebince amel olunup şer‘le tevcîh idenlerden hakkı alıvirmek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin şer‘ankimden tevcîh iderise şer‘le alıvirmek içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâili C sene [10]95

355

Lefkoşe kadısına ve Kıbrıs mütesellimine hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françelü Marina nâm tâcir Kıbrıs cezîresinde bin doksan üç senesinde uhdesinde olan Piskoli? mukāta‘ası karyelerin mâl-ı mîrîsin bi’t-tamâm edâ ve kendüsi âhar diyâragidüp yerine tâ‘yin eyledüği Arnad nâm

vekîli Françelü mahsûlünkabz eylemeğin sâbıkāKıbrıs kul kethüdâsı olan ( ) nâm kimesne vekîl-i mezbûrdan hilâf-ı şer‘-i şerîf iki yüz yetmiş guruş ve mukāta‘a-i mezbûre re‘âyâlarının … alup gadr itmekle kendüye redd ve teslîm itdirilmek bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin şer‘ ü kānun üzre ihkâk-ı hakk eylemen içün yazılmışdır.

Fî evâhiri Ca sene [10]95

356

Ve sâhib-i Vezîr-i mükerrem kapudân Mustafa Paşa’ya hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl gönderüp elçi-i mûmâ-ileyhin berât-ı âlişânım ile tercümânı olan Yanaki ahidnâme-i hümâyûn ve yedinde olan berât-ı âlişânımda kendüsünden ve evlâdındancizye ve avârız ve sâir tekâlif-i örfiyye taleb olunmamak üzre mastûr u mukayyed iken mezbûr tercümân cezîre ve Kiremitlik’de müdâhil oldukdan sonra bu tarafa gelüp elçi-i mûmâ-ileyhin tercümânlığı hidmetinde olmağla bir kaç seneden berü olcânibe varmamağla cezîre-i mezbûrenin beği olan Mustafa’nın oğlu Ahmed *dâme izzühû* cezîre-i mezbûreye vardıkda mezbûr tercümânın zevcesin yanına dâ‘vet virdiği Yanaki’nincizye ve sâir tekâlif-i örfiyyesin senden aldım diyü şer‘-i şerîfe muhâlif ta‘cîz ve ta‘zîr-i şedîd ile yüz kırk değnek darb itdikden sonra hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn yüz kırk guruşu alup zulm ü te‘addî eyledüğün bildirüp cebren alduğı yüz kırk guruşı girüye redd alup icrâ-yı hakk olmak bâbında **[92]** hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda France pâdişâhının elçilerine ( ) âsûde-hâl olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince şer‘le alıvirilmek içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâili C sene [10]95

357

İstanbul kāim-makāmına hüküm ki:

France elçisi mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp elçi-i mûmâ-ileyhin tercümânlığı hidmetinde olan İsak veled-i İsrail nâm Yehûdînin yedinde berât-ı şerîf ve ahidnâme-i hümâyûnumda harâc ve kassâbiyye ve sâir tekâlif-i örfiyyeden mu‘âf olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed iken hâlâ cemaat Yehûdîleri bizimle ma‘an tekâlif vir diyü nice dürlü cevr ü eziyden vaziyetten hâlî olmamalarıyla ol vecihle rencîde olunmayup men‘ ü def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin yedinde olan derkenârı mûcebinceşer‘ ü kānun üzre amel eylemen içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâili C sene [10]95

358

Antalya kadısına ve Antalya mütesellimine ve Antalya İskelesi emîni ( ) ve ( ) *zîdet kadrühumâ*:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Antalya İskelesi'ne ticâret ile gelen Françe sefîneleri getürdükleri ve alup götürdükleri metâ'larının ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince yüzde üç gümrük ve üç yüz selâmetlik resmin virüp ümenâ edâ tezkiresin virdikden sonra İzmir İskelesi'ndearanmamak üzre virilen emr-i şerîf mûcebince iskele-i mezbûrede dahi aranmamak üzre emr-i şerîfim recâ itmeğin ahkâm kaydına mürâca'at olundukda İzmir İskelesi'nde ticâret ile gelüp ve giden İngiltere ve Flemenk ve sâir müste'mentüccâr gemilerinin üzerine bekçi ve arayıcı nâmıyla kimesne ta'yîn olunagelmemek Françelü tüccâr gemilerinde dahi zikr olunan iskeleye gelüp vardıklarında min-ba'd bekçi ve arayıcı ta'yîn olunmayup tüccârları bir-vechile ta'cîz ve rencîde itdirilmeye diyü ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak üzre emr-i şerîf viridüğimastûr u mukayyed bulunmağla mukaddemâ virilen emr-i şerîf mûcebince Antalya İskelesi'nde dahi ol vecihle rencîde olunmamak bâbında âlişânım sâdır olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî evâili C sene [10]95

359

İstanbul kāim-makāmına ve kadısına hüküm

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp müteveffâVezîr-i a'zam Mustafa Paşa'nın doksan dört senesinde elli nefer üserâyı halâs ve bahâr-ı leylmâlından edâ itmek üzre kethüdâsı müteveffâ Ahmed Kethüdâ'ya tenbîh ve mezbûr dahi Françelüden…Kayro nâm tâciri ta'yîn ve virdüği bir mikdâr akçeden mâ'adâ kendü mâlından be-şartu'l-vukū'halâs olmalariçün masrûfı olan bin beşyüz seksen guruşı yedinde olan fetvâ-yı şerîfesi mûcebince müteveffâ Mustafa Paşa ve müteveffâ Ahmed Kethüdâ'nın vârislerinden şer'le tevcîh idenlerden alıvirilmek içün mukaddemâ emr-i şerîfim virilüp mürâfa'a-i şer' olduklarında müteveffâ Ahmed Kethüdâ'nın ism-i mâl itlâk olunur vârislerine bir şey kalmamağla müteveffâ Vezîr-i a'zam vârislerinden şer'le tahsîl olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledikleri ecilden şer'le görülüp sâbit olan hakkı merkūmun vârislerindenalıvirilmek içün hüküm virilmişdir.

Fî evâili N sene [10]95

360

Halep kadısı ve mütesellimine hüküm:

France elçisi arz-ı hâl gönderüp mahrûse-i Halep'de sâkin Darolu nâm France konsolosu yetmiş seneden berü Flemenk tüccârı tâifesinin mesâlihin görmek içün üzerlerine konsolos ta'yîn olunup hâlâ konsolosluğu âhara virilmekletâife-i mezbûrenin mesâlihlerin görmek içün kendü mâlından harc ve masârıf bin akçesi şer'le tevcîh idenlerden emr-i şerîf bâbında hükm-ihümâyûnum recâ itmeğin şer'le görülmek içün hüküm virilmişdir.

Fî evâili N sene [10]95

[93]

361

Halep kadısına ve mütesellimine hüküm:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönerüp İskenderun İskelesi'ne ticâret ile gelüp giden İngiltere sefînelerine France tüccârı emti'a tahmîl eylediklerinde elçilik hakkı olan rüsûmu İngiltere konsolosuna edâ eyledikleri üzre İngiltere tüccârı tahmîl eyledikleri emti'alariçün elçilik hakkı olan rüsûmu minvâl-i meşrûh üzre Fransız konsolosuna edâ eylemeleri bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden Françelüye virilen ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda France tüccârı gemilerine tahmîl eyledikleri metâ'dan ve ba'zı zimmîler kendü gemileriyle harbî vilâyetine eyledüp getürdükleri metâ'dan elçilerine ve konsoloslarına âid olan resmleri ve baylac hakların mezbûr virüp inâd [u] muhâlefet eylemeyeler diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince hüküm virilmişdir.

Fî evâili N sene [10]95

362

İstanbul kâim-makāmına ve kadısına hüküm ki:

France elçisi Kont de Giliragas*hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönerüp France tüccârlarından İstefan Noyarı? nâm tâcirin Yasef Baruda simsâr Yehûdînin yediyle karındaşı olan Rayan ve ogluAbraham nâm Yehûdîlere on başlu sap çuka bey' idüp merkūm çuka bahâsından bir mikdâr akçesin alup bâkī kalanhakkını mezbûrlardan taleb eyledikde "Bizsimsârlık eden Yehûdîye edâ eyledik" diyü taleb eyledikde virmekde te'allül eyledüğün bildirüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince Yehûdî-i merkūmân vesimsârYehûdî tâcir-i mezbûr ma'an mahrûse-i Edirne'de Dîvân-ı hümâyûna ihzâr olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda Françelünün dört bin akçeden ziyâde olan da'vâları Dîvân-ı hümâyûnumda istimâ' olunup gayrı yerde

istimâ‘olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince Dîvân-ı hümâyûna ihzâr olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâili Za sene [10]95

363

İzmir monlâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp medîne-i İzmir'de ticâret tarîkıyle mütemekkin Efrenc Yehûdîlerinden İshak ve Ya‘kub ve David Şirmend ve Ya‘kub müfettiş …kardeşi şerîkler Françe'ye tâbi‘ olup vilâyetlerinden şerîkleri gönderdikleri ve bundan alup gönderdikleri emti‘alarının gümrüğünü ahidnâme-i hümâyûn mûcebince Françe tüccârları yüzde üç gümrüklerin edâ eyledükleri üzre mezkûr dahi edâ itmeğe râzılar iken ümenâ ziyâde talebiyle rencîde idüp ziyâde gadr u te‘addî eyledüğün bidürüp men‘ ü def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden Françelüye virilen ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Âsitâne-i sa‘âdetde elçileri ve konsolosları ve kethüdâları olmayan Portakal ve Çeçilya ve Katalan ve Mesina ve Ankona ve sâir harbî tâifesinden Françe pâdişâhının bayrağı altında kadîmden geldikleri üzre ihtiyarlarıylagelenler kendü hâllerinde olup sulh u salâha mugâyir vaz‘ u hareketde kendülerden sâdır olmadıkça sâir Fransızlar gibi gümrüklerin virüp kimesne dahl eylemeye diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri Za sene [10]95

[94]

364

( ) kadısına ve zâbıtına:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp bundan akdem Galo'a tâbi‘ Erder? dimekle ma‘rûf mahallin zâbıtı olan Salih'in hidmetkârı ticârete varan Françe re'îslerinden Pireman?nâm kimesnenin bin iki yüz guruşun sirka ve firar idüp ihtizâr olundukda merkūm zâbıtın yedine vaz‘ olunup ve sirka olunan meblağ-ı mezbûrdan dört yüz elli guruşuibrâzitmiş ikentekrâr virüp ve yine elegetürülüp yedine teslîm olundukda iskât çıkan dört yüz elli ve karz virdüği iki yüz elli guruşu merkūm Salih'den taleb eyledikde virmekde te‘allül itmekle şer‘le görülüp sâbit olan hakkı alıvirilmek içün yazılmışdır.

Fî evâili Z sene [10]95

365

Hanya vâlisine ve kadısına hüküm ki:

Elçi-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp Hanya'da yerlü yeniçeri ağası iken bundan akdem fevt olan Şa'ban nâm kimesne hâl-i huyûtunda Hanya'da sâkin Françe tüccârından Avir veled-i Ruber nâm tâcirden karz-ı şer'îden bin beşyüz guruşu edâya kādir olduğundan Hanya Kal'ası dâhilindeSaray dimekle ma'rûf beğin menzilini kavîlesinde udûl-ı Müslimin mahzarında bey'-i kat'ī ile bey' idüp zimmetinmezbûranaks idüp yedine cânib-i şer'den hüccet-i şer'iyye virilmeğin hâlâ mezbûr Şa'ban medyûnen fevt olmağla ashâb-ı hukūk menzil-i mezbûru gurebâya teslîm ideriz diyü da'vâ ve mürâfa'a-i şer'-i şerîf olduklarında müteveffâ-yı mezbûrun tâcir-i merkūma hâl-i huyûtunda karz-ı şer'îden aldığı bin beşyüz guruş mukābelesinde mezbûr bey'-i kat'ī ile bey' ve deynine nakseyledüği bâbında müzâhir olmağla …hadden men' birle cânib-i şer'den hüccet-i şer'iyye virilmekle yedinde olan hüccet-i şer'iyye mûcebince menzil-i merkūmu zabt itdirilüp ba'del-yevm hilâf-ı şer' ve mugâyir-i huccet-i şer'adahl ü ta'arruz itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin hüccet-i şer'iyyesi mûcebince şer'le alıvirmek içün hüküm yazılmışdır.

[Fî] evâhiri Za sene [10]95

366

İzmir monlâsına hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp EfrencYehûdîlerinden Musa Kalyokastro ve Danil Alvares ve İrzam Musa ve Yakub Serto şerîkler Françeye tâbi' olup vilâyetlerinden gönderdikleri ve burdan alup gönderdikleri emti'aların gümrüğünü Françe tüccârları yüzde üç gümrük virdikleri üzre mezkûrlar dahi edâ itmeğe râzılar iken ümenâ ziyâde talebiyle rencîde eyledüğün bildürüp hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda Âsitâne-i sa'âdetde elçileri ve konsolosları ve kethüdâları olmayan Portakal ve Çeçilya ve Katalan ve Mesina ve Ankona ve sâir harbî tâifesinden Françe pâdişâhının bayrağı altında kadîmden geldikleri üzre ihtiyârlarıyla gelenler kendü hâlinde olup sulh u salâha mugâyir vaz' u hareket kendülerden sâdır olmadıkça sâir Fransızlar gibi gümrüklerin virüp kimesne dahl eylemeye diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri Za sene [10]95

367

Kıbrıs beğlerbeğisine ve Lefkoşe monlâsına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan Kont de Giliragasarz-ı hâl gönderüp memâlik-i mahrûsemde temekkün iden Françe

konsoloslarından pişkeş ve hediye taleb olmakîcâb itmez iken bundan akdem Kıbrıs beğlerbeğileri olanlar cezîre-i Kıbrıs'da olan Françe konsolosunun rızâsıyla virdüği hediyeye kanâ'at itmeyüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn yedişer yüz yirmi beş guruşların alup te'addî itmekle hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâmeye mürâca'at olundukda mâdemki kendü rızâlarıyla hediye virmeyeler cebren alan ve isteyenlerin ve emred oğlanların ve gayrı nesnelerin alup te'addî itmeyeler diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyedolmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hükm-i hümâyûnum yazılmışdır.

Fî evâhiri Za sene [10]95

[95]

368

Gazze paşasına ve kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârlarının rızâları yoğiken sen ki mir-mîrân-ı mûmâ-ileyhsin cebren üzerlerine ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir üç yüz kantar kül bıragup gadr u te'addî eyledükden mâ'adâ Sayda ve Akyala?iskelelerinde gümrüklerin edâ eyleyüp ümenâ edâ tezkirelerin virdikden sonra tekrârRemle'ye götürmek murâd eylediklerinde bir gümrük talebiyle dahi hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnrencîde olunduğun bidürüp hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden Françe tüccârı tâifesinin rızâları yoğiken ba'zı metâ'cebren üzerlerine bıragup te'addî olunmaya ve gümrükleri ümenâ alduklarında edâ tezkirelerin virüp âhar iskeleye götürmeğe mâni' olmayup ve tekrâr bir iskelede dahi gümrük talebiyle rencîde olunmaya diyü ahidnâmede mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri Za sene [10]95

369

İzmir monlâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyharz-ı hâl gönderüp medîne-i İzmir'de olan konsolosun yanında tercümânlık hidmetinde olan Yani nâm tercümân üç seneden mütecâviz Yehûdî tâifesinden Elkaz ve Siman ve Yusuf ve Kapon? nâm Yehûdîlere kırk vukiyye kırmız ve beher vukiyyesi on sekiz guruş olmak üzre cem'an yekûn yedi yüz yirmi guruş idüp ve doksan gün vâ'de ile kavl idüp tercümân-ı mezbûrun yedine temessük virüp temessükü mûcebince mezbûrlardan talebeyledikdevirmekde te'allül itmekle ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda Françelünün dört bin akçeden ziyâde olan da'vâları

Dîvân-ı hümâyûnda istimâ‘ olunup gayrı yerde istimâ‘ olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yazılmışdır.

Fî evâhiri Za sene [10]95

370

İstanbul kāim-makāmına ve Galata kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp mahrûse-i Galata'da Françe tüccârı ve re‘âyâlarının kefâf-ı nefsleriçün müceddeden bir fırın ta‘yîn buyurulup ve bir fırın kifâyet idecek dakīkı ve hıntayı narh-ı cârî üzre iştirâ eylediklerinde etmekçilerin ehl-i örfden ve zâbıtlardan kimesne müdâhale eylemeyüp mukaddemâ virilen emr-i şerîf mûcebince amel olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden Françelüye virilen ahkâm kaydına mürâca‘at olundukda ancak bir fırın kendülere mahsûs oluna ve bir fırınkifâyet idecek dakīkı narh-ı cârî üzre ma‘rifet-i şer‘le alup zulm eylediklerinde kimesne mâni‘ olmaya diyü emr-i şerîfim virildüğü mastûr u mukayyedbulunmağla mukaddemâ virilen emr-i şerîf mûcebince amel olunmak içün hükm yazılmışdır.

Fî evâhiri Z sene [10]95

371

Gazze valisine ve kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı emti‘alarının gümrüğünü edâ itmek murâd eylediklerinde esedî guruş yerine sulye guruş talebiyle sen ki mir-mirân-ı mûmâ-ileyhsin tâife-i mezbûredenher vech dört yüz otuz guruşların alup gadr u te‘addî eyledüğün bildirüp hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françelü gümrüklerin edâ eylediklerinde memâlik-i mahrûsede cârî olan nükūd Hazîne-i âmireye aldığı minvâl üzre alup ziyâde venoksântaleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr olmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri Za sene [10]95

372

Gelibolu ve Tekfurdağı ve Erikli ve Silivri ve Çekmece ve Kapudağı ve Bandırma nâiblerine zikr olunan kazâlarda vâkı‘ kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve sâir iş erlerine hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârları küllî kazâlarda vâkı‘ iskelelerde bey‘ ü şirâ eyledikleri gön ve yapağı ve sâir emti‘aların gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra ahidnâme-i hümâyûna muhâlif gümrük hüddâmından dîdebân ve

kâtibler ve mîzâncılar ve mumcular ve iskele yasakçıları ve muhtesibler ve iskele subaşıları ve kal‘a kapucıları bunun emsâli nice kimesneler tüccâr-ı mezbûrdan harc ve avâid nâmıyla rencîde itmekden hâlî olmadıklarınbildirüp ol vechile rencîde itdirilmeyüp men‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda sâdır olan kassâbiyye ve bâc ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr olmağla ahidnâme-i hümâyûnmûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri Za sene [10]95

[96]

373

Kıbrıs beğlerbeğine ve Lefkoşe monlâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyharz-ı hâl gönderüp Françe sefîneleri ve yanında olan fener erleri kalyonlar ile ticâret tarîkıyle gelüp ve giden Françe tüccârı tâifesi kefâf-ı nefsleriçün akçeleriyle zahîre ve zâd ü zevâdelerin almak murâd eylediklerinde zâbıtlar ve gümrükçüler küllî eziyet idüp yüzde otuz akçe gümrük ve harc talebiyle rencîdeden hâlî olmadıkların bidürüp zahîre ve zâd ü zevâdelerin aldıklarına mâni‘ olmayup gümrük ve harc nâmıyla bir akçe ve bir habbeleri alınmayup rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françelülerin kendü mâlları ve sâir esbâblarıyla kalyonları ve sâir gemileri cemî‘zamândaiskelelere ve limanlara ve sâir memâlik-i mahrûsemde işleyenlere emn u emân üzre gelüp giden anın gibi deryâdafırtına müzâyaka virüp gemilerine mu‘âvenet lâzim oldukda ol mahalde hazır bulunan eğer hassa gemiler halkıdır hakkıdır ve eğer gayrıdır mu‘âvenet ü müzâheret eylemeyeler ve kalyonlarının serdârı ve rü’esânın muhtârıkapudânlarun kaymakamızeâmetin ihtimâmı husûsunda dakīka fevt eylemeyüp ve akçeleriyle zâd ü zevâdeleri tedârikindesa‘y u ihtimâm eyleyeler diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yazılmışdır

Fî evâili Z sene [10]95

374

Halep [ve] Beyrut beğlerbeğine ve kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp mâ-tekaddemden Sayda’da temekkün iden Françe konsolosu ve tüccâr tâifesine mahsûs olan hânın iki bâb adasında sâkin olup kendü hâllerinde ve kimesneye zarar u ziyânları olmayup âsûde-hâl üzre İncil tilâvet idüp âyîn-i ibâdetlerin icrâ eylediklerinde bundan akdem Sayda vâlileri olanlar ahz ü celb için tâife-i mezbûrenin âyîn-i ibâdetlerin icrâ eylediklerine mâni‘ olduklarından

gayrı beher sene hilâf-ı şer‘-i şerîf beşyüz guruşların alup te‘addî vürencîde eylediklerin bildirüp men‘ ü def‘ olunup ahidnâme-i hümâyûna mugâyir ol vecihle te‘addî olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe’ye tâbi‘ olanpiskoposlar ve sâir Frenk mezhebinde olan ruhbânân tâifesi her ne cinsden olur ise memâlik-i mahrûsemde …oldukları yerlerde kendü hâllerinde olup âyîn-i ibâdetlerin icrâ eylediklerinde kimesne mâni‘ olmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnmûcebince hüküm yazılmışdır.

Fî evâili Z sene [10]95

375

İstanbul kāim-makāmına hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı Gelibolu ve İpsala ve Tekfurdağı ve Silivri ve Çorlu ve Kapudağı kazâlarından gön ve yapağı ve sair emti‘ayı iştirâ ve iskelelere getürüp kayıklara vaz‘ ve Âsitâne-i sa‘âdetime getürüp sefînelere tahmîl eylediklerinde gümrüklerin vermek mu‘tâd-ı kadîm olmağla zikr olunan iskeleler emînleri mu‘tâd-ı kadîme muhâlif gümrük talebiyle rencîde eyledüklerin bidürüp zikr olunan iskeleler emînleri İstanbul gümrük emîni tarafından ta‘yîn olunmağla mûmâ-ileyhe tenbîh oluna Françe tüccârı gön ve yapağı ve sâir emti‘ayı kayıklara vaz‘ eylediklerinde mâni‘ olmayup ve gümrük talebiyle dahi rencîde itmeyeler veyâhud zikr olunan iskelelerde gümrükleri edâ olunsundirler ise ümenâya edâ eylediklerinde ümenâ edâ tezkirelerin virüp İstanbul gümrük emîni tezkirelerine amel idüp ve bir gümrük talebiyle rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda Françe tüccârı memâlik-i mahrûseye getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alarının gümrüklerin yüzde üç olup ziyâde nesne taleb olunmaya ve gümrüklerin ümenâ aldıklarında edâ tezkirelerin virüp âhar iskeleye götürmeğe mâni‘ olmayup ve tekrâr bir iskelede dahi gümrük talebiyle rencîde olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnmastûr u mukayyedbulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır

Fî evâili Z sene [10]95

[97]

376

Silivri vve Erikli ve Gelibolu ve Boğazhisarı ve Mekri ve İnöz nâibive zikr olunan kazâlarda vâkı‘ zâbıtlara hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı Âsitâne-i sa‘âdetimde olan iskelelerden sefînelerine tahmîl eyledikleri emti‘aların

gümrüğün İstanbul gümrük emînine edâ eylediklerinden sonra varup zikr olunan kazâlarda vâkı‘ iskelelere yanaşup gön ve yapağı ve şap ve sâir emti‘ayı iştirâ idüp sefînelerine tahmîl ve gümrüklerin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince edâ eylemek murâd eylediklerinde İstanbul gümrük emîni tarafındanemîn olanlar Françe tüccârların zikr olunan iskelelere yanaşdırmayup ve gön ve yapağı ve şap ve sâir emti‘ayı almalarına mâni‘ olup te‘addî [ve] cevr ü eziyet eylediklerin bildürüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüklerin edâ eyledikden sonra zikr olunan emti‘ayı kangı iskelelerden iştirâ ederler ise gümrük emîni tarafından emîn olanlar ve âhardan kimesne mâni‘ olmayup rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe tüccârı memâlik-i mahrûseye getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alarından kadîmden bu âna değin yüzde beş virüp lâkin Devlet-i aliyyenin kadîmî dostlarından olmağla yüzde üç virmek üzre müceddeden ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûnlarına ilhâk olunmak bâbında istid‘â-yı inâyet itmeğin recâları herkande vâkı‘ olup vech-i meşrûh üzre virüp ziyâde talebiyle rencîde olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak üzere kānun üzrehüküm yazılmışdır

Fî evâili Za sene [10]95

377

İzmir monlâsına hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp medîne-i İzmir’de ticâret üzre mütemekkin olup EfrencYehûdîlerinden DanilSurya ve Musa ve Debas? ve Zemail İshak ve Samuel Armani şerîkler Françe’ye tâbi‘ olup vilâyetlerinden şerîklerin gönderdikleri ve bundan alup gönderdikleri emti‘alarının gümrüğünü ahidnâme-i hümâyûn mûcebince Françe tüccârı yüzde üç gümrük edâ eyledikleri üzre mezkûrlar dahi ol minvâl üzre edâ itmeğe râzılar iken ümenâ ziyâde talebiyle rencîde idüp gadr u te‘addî eyledüğün bidürüp men‘ ü def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Âsitâne-i sa‘âdetimde elçileri ve konsolosları ve kethüdâları olmayan Portakal ve Çeçilya ve Katalan ve Mesina ve Ankona ve sâir harbî tâifesinden Françe pâdişâhının bayrağı altında kadîmden geldikleri üzre ihtiyârlarıyla gelenler kendü hâllerinde olup sulh u salâha mugâyir vaz‘ u hareket kendülerden sâdır olmadıkça sair Fransızlar gibi gümrüklerin virüp kimesne dahl eylemeye diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak için hüküm yazılmışdır

Fî evâili Z sene [10]95

378

İzmir monlâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz- hâl gönderüp medîne-i İzmir'de ticâret üzre mütemekkin olup EfrencYehûdîlerinden Samuel Zapoda ve Ravid Ağyar nâm şerîkler Françe'ye tâbi‘ olup vilâyetlerinde şerîklerin gönderdikleri ve bundan alup gönderdikleri emti‘aların gümrüğünü ahidnâme-i hümâyûn mûcebince Françe tüccârı yüzde üç gümrük edâ eyledikleri üzre mezkûrlar dahi ol minvâl üzre edâ itmeğe râzılar iken ümenâ ziyâde talebiyle rencîde idüp gadr u te‘addîeyledüğün bidürüp men‘ ü def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak için hüküm yazılmışdır

Fî evâili Z sene [10]95

[98]

379

İstanbul kāim-makāmına ve bostancıbaşıya ve sekbanbaşıya hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı ve ruhbânân ve sâir re‘âyâlarının kendü evleri ve nefsleriçün ahidnâme-i hümâyûn mûcebince senede bir def'a dört bin müdre hamr iştirâ idüp evlerine nakl itdiklerinde zâbıtlardan ve âhardan kimesne müdâhale eylemeyüp harc ve avâid talebiyle rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin senede ancak bir def‘a akçe ile iştirâ eyledikleri yalnız dört bin müdre hamra kimesne mâni‘ olmayup ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâili Z sene [10]95

380

Kapudân paşaya hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp emîrü'l-ümerâ'i'l-kirâm Abdulkadir*dâme ikbâlühû* bundan akdem kapudânvekîli iken Françe donanmasıMesina Kal‘asın muhâsara eyledüği vakit ve donanma-yı mezbûrun kapudânı kendülere zahîre getürmek içün bir kıt‘a bir direkli Françe şeptiyesinicezîre-i Değirmenlik'e gönderüp zahîresini alup girü avdet eyledikde ümerâ'-i deryâdan Anabolu beği rast gelüp şeptiye-i mezbûru ahz ve kendü şenâ‘atin serf eylemek içün şeptiye-i mezbûreyi korsandır diyü hüccetitmekle hâlâ on dört esîrleriyle Lönyardon nâm re'îsi mir-mirân mûmâ-ileyhin habsinde olup ahidnâme-i hümâyûna muhâlif mezbûrlara te‘addî vü rencîde eyledüklerin bildirüp mezbûrlar ıtlâk olunup ve eşyâ ve nükūd ve şeptiyeleri girüyealıvirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i

hümâyûna mürâca‘at olundukda Françelüden biri mükemmel gemisineharbî vilâyetindenzahîre tahmîl idüp yine harbî vilâyetine gideriken ehl-i İslâm gemileri rast geldiklerinde “Düşmana zahîre iledirsiz” diyü gemisini girift ve kendülerin esîr eylemeyeler diyü ahidâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olmağla senki vezîr-i müşârün-ileyhsin ahvâllerin görüp sıhhati üzre arz ve i‘lâm eyleyesiz diyü hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtı Z sene [10]95

381

Kapudân paşaya hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl gönderüp müteveffâ Vezîr-i a‘zam Mustafa Paşa kapudân olduğu vakitde France rençber sefînelerinden kapudân Marya sefînesinesiyle ticâret zahîre tahmîl eylemek kasdıyla Eskipalaz? adasına gider iken “zimmetinezahîre getürürsüz” diyü ahidnâme-i hümâyûna mugâyir ahz ve içinde olanlarıesîr idüp lâkin kapudân-ı merkūm birkaç üsarâ ile ıtlâk olunup lâkin üsârâ-yı merkūmândan Aledela veled-i Cavon yirmi üç seneden berü kürekdeesîr ve mahbus olmağla ıtlâk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda France tüccârından ba‘zı harbî gemilerine gidüp kendü hâllerinde ticâret üzre iken harbî gemilerine bulundunuz diyü kendülerin esîr ve esbâbların girift eylemek şer‘-i şerîfe muhâlif olmağın mâdamki kendü hâllerinde ticâret üzre olup korsan gemisinde fesad üzre olmayalar ol bahâne ile esbâbları girift ve kendülerin esîr eylemeyeler diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olmağla senki vezîr-i müşârün ileyhsin zikr olunan esîrlerine keyfiyet ile esîr olmuşlardır sıhhati üzre su’al ve arz eyleyesin diyü hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtı Z sene [10]95

382

Bandırma kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp kasaba-i Bandırma’da vâkı‘ Efrenckilisesi ve ana tâbi‘ olan menzil ve bağçesine müdâhale olunmak îcâbitmez iken kilise-yi mezbûreyemuttasıl…olan Hacı Hüseyin kilise-yi mezbûrenin dîvârı üzerine bir ev bina idüp gadr u te‘addî eyledüğünden mâ‘adâ kilisenin müştemilâtından olan eve ve bağçesine tecâvüz itmekle hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâmeye mürâca‘at olundukda France’ye tâbi‘ olan piskoposlar ve sâir Frenk mezhebinde olan ruhbân tâifesi her ne cinsden olur ise memâlik-i mahrûsemde kadîmden oldukları yerlerde

kendü hâllerinde âyînlerin icrâ eylediklerinde kimesne mâni‘ olmaya diyü ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtı Z sene [10]95

[99]

383

İstanbul kāim-makāmına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Âsitâne-i sa‘âdetime ticâret üzre gelüp ve giden Françe tüccârı getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alarının gümrüğün ve Hazîne-i âmireye alınduğu minvâl üzre şerîfî ve Frengî altun virmek murâd eylediklerinde İstanbul gümrük emîni esedî guruş talebiyle rencîdeitmekle olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum reca eyledüği ecilden Françe tüccârı gümrüklerin edâ eyledilerinde memâlik-i mahrûsede cârî olan nükūd Hazîne-i âmireye alınduğu minvâl üzre alunup noksân ve ziyâde talebiyle rencîde olunmaya ve bu ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak için hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıt Z sene [10]95

384

İstanbul kāim-makāmına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe ruhbânlarından iki nefer Kapuçinrâhiblericezîre-i Batyaz’da vâkı‘ mu‘âşırlarındaâsûde-hâl üzre sâkinler iken ümerâ-i deryâdan İstanköy sancak beği Mehmed *dâme izzühû* iki kıt‘a fırkatesiyle bin doksan( ) senesinde cezîre-i mezbûreye varup on beş mikdârı levendi taşraya çıkarup gice içinde zikr olunan Kapuçinrâhiblerinin mübâşirlerine gidüp cemî‘ eşyâların almadıklarından mâ‘adâ mezbûrân râhiblerin dahi mâlın indürüp fırkatelerinde demire urduklarından mâ‘adâ mezbûranrâhibleri deminden ıtlâk olunmaları içün yüz guruşların alup ziyâde gadr u te‘addî eyledüğün bidürüp hilâf-ı şer‘-i şerîf alduğı yüz guruşu girü redd olunup min-ba‘d ol-vechile te‘addî vü rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca‘at olundukda Françe’ye tâbi‘ olan piskoposlar ve sâir Frenk mezhebinde olan ruhbân tâifesi her kandeolur ise olsunmemâlik-i mahrûsemde …oldukları yerlerde kendü hâllerinde olup âyînlerin icrâ eylediklerinde kimesne mâni‘ olmaya beğlerbeğiler ve sancakbeğleri ve kapudânkullarım ve kadılar dahi hassa gönüllü re’îsleri ve umûmen memâlik-i mahrûsem ahâlîsi işbu nâme-i hümâyûnumun mazmûn-ı ma‘delet-makrûnuyla amel

idüp kat‘â hilâfına cevâzgösterilmeye şöyle ki fermân-kuzâ ceryânıma muhâlefet ve mugābenet üzre olup sa‘y bi’l-gayr olan tâife-i Dağya’dan olalar ol makūlelere emân-ızamân virilmeyüp haklarından geline kisâirlerine mûcib-i gayret ola diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince şer‘ ü kānun üzre amel olunmak emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî evâsıtı Z sene 1095

385*

Kal‘a-i Sultâniye ve Kilidülbahr kadısına ve dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Âsitâne-i sa‘âdetime gelen Françe tüccâr sefîneleri yükün tutup gümrüğün edâ idüp edâ tezkiresi virilüp yoluna revân oldukda kānun-ı kadîm üzre İstanbul’da aranup içinde memnû‘âtdan metâ‘ yoğise eğlendirilmeyüp yoluna revân olmak üzre izin için ism ü resmleriyle her kapudânın ellerine virilen emr-i şerîfimle Boğazhisarları’na vardıklarında tekrâr aranup memnû‘âtdan metâ‘ yoğiken ahidnâme-i hümâyûna mugâyir iki üç gün eğlendirüp te‘addî vü rencîde itmeleriyle men‘ ü def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe gemileri âdet ü kānun üzre İstanbul’da aranup gitdikden sonra kānûn-ı kadîm üzre bir daha Boğazhisarları önünde aranup icâzet virilürimiş hâlâ kānûn-ı kadîme muhâlif Gelibolu’da daha aranurmuş min-ba‘d âdet-i kadîme mûcebince Boğazhisarları önünde aranup gide diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır. Emr-i şerîfimin … ammâ mukayyed olasınki ellerinde izin fermânları olmayup ve içinde memnû‘âtdan metâ‘ olanları salıvirmeyesin diye tasrîh olmuşdur.

Fî evâhiri sene [10]95

[100]

386

İstanbul kāim-makāmına ve kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı bahâr ve şeker ve kırmız ve sâir attârlara müte‘allik eşyâ getürüp bey‘ murâd eylediklerinde bizden kethüdâları noksân bahâ ile almak murâd idüp ve metâ‘mızdır diyü âhara bey‘ ve kantarcılara vezn itdürmeyüp ve hânlara kaldırtmayup te‘addî itmeleriyle mukaddemâ Françe tüccârına hilâf-ı şer‘-i şerîf ol makūle te‘addî vü rencîde olunmamak üzre emr-i şerîfim virilmişkentekrâr te‘addîden hâlî olmamalarıyla mukaddemâ sâdır olan emr-i şerîfim

* Hüküm, üzeri “Sehv” kelimesiyle çizilerek iptal edilmiştir.

mûcebince amel olunup hilâf-ı şer‘-i şerîf te‘addîleri men‘ ü def‘ olmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince şer‘-i ve kānun üzre amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri Z sene [10]95

387

İstanbul kāim-makāmına hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp elçi-i mûmâ-ileyhin hedâyâ ve libâsları ve me’kûlât ü meşrûbâtları mühimmi içün akçeleriyle vilâyetlerinden getürdükleri eşyâları alup gümrük taleb itmek îcâbitmez iken İstanbul gümrük emîni olanlar hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn eşyâları açup ve gümrük talebiyle rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûn recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe elçilerinin hedâyâ ve libâsları ve me’kûlât ü meşrûbâtları mühimmi içün akçeleriyle getürdükleri nesnelerden gümrük ve bâc taleb olunmaya diyü mastûr u mukayyed olmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri Z sene [10]95

388

Kayrad? vâlisine hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Bağdad eyâletine ticâret ve seyâhat tarîkıyle gelüp ve giden Françe tüccârının ve tâifesinin umûr umaslahatların görmek içün kıdvetü a‘yânü’l-milleti’l-Mesîhiyye Fransizko Pselket?nâm Françelü konsolos nasb u ta‘yîn olunup yerine nişân-ı hümâyûnum virilmeğle elinde olan nişân ve ahidnâme-i hümâyûnda olan ahd ve kuyûd u şurût mûcebince konsolos olup kendüsüni bir münâsib olan menzile kondurup mürûr u ubûr eyledüği menâzil ü merâhilde kendüsüne ve âdemlerine ve davarlarına ve etvâr uahvâllerine ve sâir Françe tâifesine himâyet ü sıyânet olunup bir ferde dahl ürencîde itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn ve derkenârı mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâili M sene [10]96

389

İstanbul kāim-makāmına ve bostancıbaşı ve sekbanbaşıya hüküm ki:

Françe pâdişâhının elçisi olan Kont de Giliragas*hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr*arz-ı hâl gönderüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince senede bir def‘a İstanbul’a karîb iskelelerden iştirâ idüp evine getüre geldüği yedi bin müdre hamrı bu sene dahi iştirâ

idüp evine getürdükde kimesne mâni‘ olmayup ve akçe talebiyle rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri Z sene [10]95

390

İstanbul kāim-makāmına ve sekbanbaşıya ve bostancıbaşıya hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl gönderüp elçi-i mûmâ-ileyh beş nefer tercümânlarına senede bir def‘a beş bin müdre hamr virile gelmekle hâlâ elçi-i mûmâ-ileyhin hidmetinde Corci Kantana’yaiki bin müdre hamr ve Baruka nâm tercümâna dahi bin müdre hamr ve Bazir nâm tercümân dahi bin müdre hamr ve Can Batista Kartin nâm tercümâna dahi bin müdre mecmû‘ beş bin müdre olmak üzre kendü kefâf-ı nefsleriçün İstanbul’a karîb iskelelerden iştirâ eyledükleri ol mikdâr hamrı evine getürdükde kimesne mâni‘ olmamak içün hükm-i hümâyûnum recâ eyledikleri ecilden ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ virilen emr-i şerîf mûcebince senede ancak bir def‘a ol mikdâr hamrı iştirâ eyledükde kimesne mâni‘ olmaya diyü her birine başka başka hüküm virilmişdir.

Fî evâhiri Z sene [10]95

[101]

391

Mısır vâlisine hüküm ki: Unvânına hatt olmuşdur.

France pâdişâhının elçisi Kont de Giliragas *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr*Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp France tüccârının memâlik-i mahrûseye getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alarından müceddeden inâyet ü ihsânım olan ahidnâme-i hümâyûnda yüzde üç gümrüklerin vireler diyü ta‘yîn ve tasrîh olmağla France tüccârın ve bâzergânların herkangı tarafından metâ‘ getürüp ve alup giderler ise yüzde üç gümrük vireler ve gümrüklerin vech-i meşrûh üzre edâ itmek istediklerinde emînler metâ‘larını ziyâde bahâya tutmak isterler ise akçe yerine metâ‘ alup muhâlefet eylemeyeler diyü ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün memâlik-i mahrûsem iskelelerinde vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim vârid olmağla mahrûse-i Mısır ve İskenderiye ve ana tâbi‘ iskeleler içün sâdır olan emr-i şerîfime mugâyir vaz‘ olunmayup amel olunmayup ahidnâme-i hümâyûna mugâyir France tüccârın ziyâde gümrük talebiyle rencîde vü te‘addî olundukların bildürüp tüccâr-ı mezbûru ol vecihle te‘addî itdirilmeyüp mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında

hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mugâyir vaz‘ u hareket olunmamak bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda mukaddemâ ve hâlâ sâdır olan fermân-ı celîlü’l-kadrimve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel idüp dahi France tüccârı mahrûse-i Mısır ve İskenderiye ve ana tâbi‘ iskelelere getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alarının gümrüklerin yüzde üç virdiklerinden sonra ümenâ ziyâde talebiyle te‘addî vü rencîde itdirilmeyüp ve ammâ ziyâde gümrük tahsîliçün metâ‘ların ziyâde bahâya tutarlar ise akçe yerine metâ‘ alup ve tüccârlarının metâ‘larını her ne gûne meblağ ile tahmîl iderler ise yine ol meblağ üzre yüzde üç alup inâd ve muhâlefet eylemeyeler France pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetimiz ile sadâkat ü ihlâsda sâbit-kadem ve râsih-dem olmağla hakkınızda elçisinin şükr ü şikâyetinimüsmir ü mü’essirdir France tüccâr ve âdemlerine bu makūle te‘addî vü tecâvüz olunduğuna kat‘â rızâ-yı şerîfim yokdur ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gereği gibi himâyet olunup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn bir dürlü ta‘cîz ü rencîde itdirilmeyüp sâdır olan emr-i şerîfimin mazmûn-ı münîfi ile amîl olasın diyü hüküm yazılmışdır.

Fî evâili Z sene [10]95

392

Mısır vâlisine ve kadısına hüküm ki: Unvânına hatt olunmuşdur.

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp bundan akdem mahrûse-i Mısır’da France pâdişâhı tarafından nasb olunmuşMagli? nâm France konsolosu mahrûse-i mezbûrede birkaç sene üzerine sinâmeki ilzâm ve der-uhde idüp bey‘ ü şirâsında nice zarar müşâhede olunduğunda mezbûr konsolosuref‘ ve yerine Mahi? nâm Françelü konsolosnasb u ta‘yîn olunmağla Mısır vâlileri olanlar sinâmeki husûsunusâbıkā konsolos olan üzerine der-uhde eylemiş ider diyü konsolos ve tüccârlarının üzerine cebren ve kahren sinâmeki bırakmak murâd eyledikden mâ‘adâ tüccârları habs ve nice dürlü cevr ü eziyet birle akçelerin alup zulm ü te‘addî eyledikden sonra vilâyetlerinden getürdükleri sulye guruşların ahz ü kabz yerine para veyâhud gayrı bahâne ile nükūdların alıkoyup France tüccârlarının bey‘ ü şirâsına mâni‘ olup ahidnâme-i hümâyûna muhâlif te‘addî vü rencîde olundukların bildürüp ol vecihle te‘addî vü rencîde olunmayup men‘ ü def‘ **[102]** olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda France tüccârı tâifesinin rızâları yoğiken ba‘zı metâ‘ cebren üzerlerine bıragup te‘addî olunmaya ve guruşların akçe kat‘ ideriz diyü hazînedârlar ve darbhâne emînleri dahl eylemeye diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel

olunup ahidnâme-i hümâyûna mugâyir vaz‘ u hareket olunmamak bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel idüp dahi sen ki vezîr-i müşârün ileyhsin Françe konsolasları vetüccârlarının üzerine cebren sinâmeki ve sâir metâ‘ bırakılup ve getürdükleri sulye guruşların alup yerine para veyâhud gayrı bahâne ile tüccâr-ı mezbûrun nükūdların alıkomayup bey‘ ü şirâlarına mâni‘ olmayup ahidnâme-i hümâyûn ve emr-i şerîfime muhâlif kimesneye iş itdirmeyesin Françe pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetimiz ile sadâkat ü ihlâsda sâbit-kadem ve râsih-dem olmağla hakkınızda elçinin şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essirdirFrançe tüccârve âdemlerine bu makūle te‘addî vü tecâvüz olunduğuna kat‘â rızâ-yı şerîfim yokdur ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gereği gibi himâyet ü sıyânet olunup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn bir dürlü ta‘cîz ü rencîde itdirilmeyüp sâdır olan emr-i şerîfimin mazmûn-ı münîfi ile âmil olasın şöyle bilesin ve ba‘de’n-nazar bu hükm-i hümâyûnumu yedlerinde ibkā idüp alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasız.

Fî evâili Z sene [10]95

393

Kapudân paşaya hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olankıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Kont de Giliragas*hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp elçi-i mûmâ-ileyhinberât-ı âlişânım ile tercümânı olan Yanaki ahidnâme-i hümâyûn ve yedinde olan berât-ı âlişânımda kendüsünden ve evlâdından cizye ve avârız ve sâir tekâlif-i örfiyye taleb olunmamak üzre mastûr u mukayyed iken mezbûr tercümâncezîre-i Değirmenlik’de menâhil oldukdan sonra bu tarafa gelüp elçi-i mûmâ-ileyhin hidmetinde olmağla birkaç seneden berü ol cânibe varmağla cihet-i mezbûrenin beği olan Mustafa’nın beğ oğlu Ahmed’in *dâme izzûhü* bin doksan ( )senesinde cihet-i mezbûreye varup mezbûr tercümânın zevcinhabs ve mâdam ki zevcin Yanaki’nin cizye ve sâir tekâlifin senede almadıkça seni hapisden halâs itmem didikde mezbûr zimmîye kendüsintahlîs içün beşyüz guruşluk … altun ve gümüş ve incü eşyâsını mîr-i mûmâ-ileyhe virüp ziyâde gadr u te‘addî eyledüğün bildirüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn cebren aldığı beşyüz guruşluk altun ve gümüş ve incüsi gider alıvirmek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe pâdişâhının elçileri ve konsolosları ve tercümânları ve sâir re‘âyâlarına dahl ü ta‘arruz olunmayup zıll-i zalîl-i ma‘delet itmemizde âsûde-hâlve

…olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince şer‘le görülmek emrim olmuşdur diyü hüküm yazılmışdır.

Fî evâili M sene [10]96

[103]

394

Musul beğlerbeğine hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm Françe pâdişâhının elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Kont de Giliragas*hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Musul eyâletine ticâret ve seyâhat tarîkıyle gelüp ve giden Françe tüccâr tâifesinin ve sâir re‘âyâlarının umûr u maslahatların görmek içün kıdvetü a‘yânü’l-milleti’l-Mesîhiyye Fransizko Beğ’in konsolosnasb u ta‘yîn olunup yedine nişân-ı hümâyûnum virilmekle elinde olan ahidnâme-i hümâyûnumda olan uhûd u şurût mûcebince konsolos olup kendüsi bir münâsib olan menzîle kondurup mürûr u ubûr eyledüği menâzil ü merâhilde kendüsüne ve âdemlerine ve davarlarına ve esvâb u eskāllerine ve sâir Françe tâifesine himâyet ü sıyânet olunup bir ferde dahl ürencîde olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecîlden ahidnâme-i hümâyûnumda olan uhûd ve der-kenârı mûcebince amel olmak emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî evâili M sene [10]96

395

Halep vâlisine hüküm ki:

Françe elçisi Kont de Giliragas*hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Halep eyâletinde Françe tüccâr ve re‘âyâlarından hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn her ne tarîkla ahz olunmuş esîr varise ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince ıtlâk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘atta Françelüye müte‘allikesîr varise elçileri ve konsolosları ta‘yîn eyleyüp Françelüdür dirler ise İslâma gelmeyüp küfrü üzerinde ise anın gibilerin sâhibleri veya vekîlleriyle Südde-i sa‘âdetime gönderile ki kazıyyesi görüle diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâili M sene [10]96

Bir sûreti vech-i meşrûh üzre Sayda ve Beyrut beğlerbeğine

Bir sûreti vech-i meşrûh üzre Mora paşasına

Bir sûreti İzmir kadısına

Bir sûreti vech-i meşrûh üzre Mısır paşasına

Bir sûreti vech-i meşrûh üzre Kandiye muhâfızına

Bir sûreti Antalya kadısına

Bir sûreti vech-i meşrûh üzre Kıbrıs beğlerbeğine

Fi't-târîhi'l- mezbûr

[104]

396

İstanbul kāim-makāmına ve Galata kadısına hüküm ki:

Françe elçisi Kont de Giliragas*hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp mahrûse-i Galata'da Françe tüccâr tâifesi getürdükleri ve alup götürdükleri emti'alardan çuka ve kumaş ve kantara gelen eşyâ ve cild-i câmûs-ı bakır ve kara sığır ve çuval yapağı ve meşin ve bal mumu ve cemşîr ve cam ve teneke ve ayna ve isfidâc ve kâğıd ve sâir eşyânın resm-i masdariyyelerin virmeğe râzılar iken masdariyye emînleri olanlar kanâ'atitmeyüp ba'zı emti'alardan ziyâde resm-i masdariyye talebiyle rencîde vü te'addîden hâlî olmadıkların bidürüp Haremeynü'ş-şerîfeyn defterlerinde olan mevâdd der-kenâr ve ümenâ resm-i masdariyyelerin vech-i meşrûh üzre alunup ziyâde talebiyle rencîde itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden Haremeynü'ş-şerîfeyn defterlerine nazar olundukda resm-i masdariyye-i çuka Galata voyvodalığında Müslimândan gayrı bâzergân bey' ü şirâ eyledikleri a'lâ ve evsat ve ednâ üstürlâb ve sâye ve landrine ve londra ve her nev' çuka olur ise olsun beher peştavçuka elli zirâ olmak üzre her peştavında vakf içün yirmi akçe resm-i masdariyye alunur eğer çuka bey' ü şirâ iden kâfir olurise alınan yirmi akçenin nısfı bâyi'den de nıfsı müşteriden alınur eğer bâyi' kâfir olup müşteriMüslim olur ise cümle resm-i masdariyye kâfirden alınur eğer bâyi'Müslim olup müşteri kâfir olur ise cümle resm-i masdariyye müşteri tarafından alınur bâyi' ve müşteri Müslimler olur ise kat'â resm-i masdariyye alınmaz meğerkim gemimasdariyyesi ola resm-i masdariyye-i kumaş ve bez atlas ve dibâ ve …her ne nev' …olur ise olsun ve sofdan ve altunlu bezden ve ibrişimlü bezden ve keten bezinden ve ibrişimden yüzde bir akçe resm-i masdariyye alınur bu dahi bâyi' ve müşteri hakkında çuka masdariyyesi gibidir. Resm-i masdariyye-i kantar, kantar ile vezn olunup fürûht olunan me'kûlât ve gayrı me'kûlât her ne nev' olur ise olsun yirmi vukiyyeden ziyâdesi vakıf cânibinden vaz' olunan kantar ile vezn olunup her bir kantarında bir buçuk akçe resm-i kantariyye alınur ve alınan resmin nısfı bâyi'den ve nısfı müşteriden alınur teneke çuka masdariyyesinden tahsîl olunmuşdur. Resm-i masdariyye-i cild-i câmûs-ı bakır Galata ve tevâbi'in iskelelerindekurbında Yehûd ve Ermeni ve Venedikli ve İstendilli sefînelerine tahmîl

idüp etrâfa ve Akdeniz cânibine getürdükleri cild-i bakırın her dânesinden üçer akçe resm ve her câmûsun her birinden on ikişer akçe resm-i masdariyye alınur. Eğer Efrenc ve Françe ve İngiliz ve Flemenk ve Ceneviz getürürler ise her bir cild-i bakırdan ikişer akçe resm ve her câmûs gönünden altışer akçe resm alınur ve Karadeniz'de Yehûd ve Ermeni ve Rum tâifesi sefîne ile getürdükleri cild-i bakırın her birinden ikişer akçe cild-i camuşun her birinden dörder akçe resm-i masdariyye alınur. Ba'dehu mezbûrlar zikr olunan cild-i bakır ve câmûsun fürûht eylediklerinde resm-i masdariyye alınmaz ve Galata re'âyâsı cild-i bakırı ve cild-i câmûsu tuzlayup âhara bey' eylediklerinde her bir kara sığır gönünden bir akçe ve her bir cild-i câmûsun ikişer akçe resm-i masdariyye alınur. Resm-i masdariyye-i yapağı Galata ve tevâbi'inde sefînelere tahmîl olunup Akdeniz cânibine giden yapağıdan çuval başına kırk beş akçe resm-i masdariyye alınur her ne şekil çuval olur ise olsun ve sahibi her ne millet kefere olur ise olsun resm-i masdariyye-i meşin Galata ve tevâbi'inde iskelelerde kefere tâifesi sefîneye tahmîl eyledikleri meşin denkleri ki on kantar **[105]**ve dokuz buçuk kantar gelür her bir denginden seksen akçe resm-i masdariyye alınur. Resm-i masdariyyeye şem'-i aseli kefere tâifesi Galata ve tevâbi'i iskelelerinde sefînelere tahmîl ve âhar diyâra getürdükleri şem'-i aselin her bir vukıyyesinden yalnız bir buçuk akçe resm-i masdariyye alınur. Resm-i masdariyye-i cemşîretrâfdan Galata'ya gelüp ba'dehû Galata ve tevâbi'i iskelelerde Kefe tâifesi sefînelerine tahmîl idüp ve âhar diyâra getürdükleri cemşîr ağacının her bir kantarından bir buçuk akçe resm-i masdariyye alınur. Resm-i masdariyye-i cam Galata ve tevâbi'inde furûht olunan yelloz cam sanduğunun a'lâ ve evsat ve ednâ her ne nev' olur ise olsun her bir sanduğundan altmış akçe resm alınur resm-i masdariyye-i beyazteneke Galata ve tevâbi'inde furûht olunan beyaz teneke herbir varulünden kırk akçe resm-i masdariyye alınur her bir varul altı yüz teneke alır. Resm-i masdariyye-i ayna Galata ve tevâbi'inde furûht olunan ayna sanduklarında ki her sanduğı yüz ve seksener ve doksan ayna alur her bir sanduğundan kırk akçe resm alınur. Resm-i masdariyye-iisfidâcGalata ve tevâbi'inde furûht olunan ifidac sanduklarındaki yirmi dört ve yirmi beş ( ) her bir sanduğundan on beş akçe resm alınur. Resm-i masdariyye-yi kâğıd yazı kâğıdının her bir külçesi yirmi deste gelür her külçesinden ikişer akçe ve büyük İstanbul kâğıdının her külçesinden yedişer akçe ve orta İstanbul kâğıdının her külçesinden dörder akçe ve çerçin?kâğıdının her denginden yirmişer akçe resm-i masdariyye alınur. Resm-i masdariyye-i kenevir bezi Karadeniz'den gelen kenevir bezi ki kanavise ta'bîr olunur a'lâ ve evsat ve ednâsının her bir topundan ikişer akçe resm-i masdariyye alınur. Resm-i masdariyye-i ayırmaca

payzenlerin giydikleri abâya ayırmaca ta‘bîr iderler etrâfdan gelüp Galata’da bey‘ olundukda a‘lâ ve evsat ve ednâsının her bir topundan yedişer akçe resm-i masdariyye alınur.Resm-i masdariyye-i sicim etrâfdan gelüp Galata ve tevâbi‘inde furûht olunan sicimina‘lâ ve evsat ve ednâ her bir topundan otuzar akçe resm-i masdariyye alınur. Resm-i masdariyye-i balık variller ile taşraya giden tuzlu balıkdan gerek Müslim ve gerek kefere su varuli ta‘bîr olunur bir varul tuzlu balıkdan her kim iştirâ ider ise müşteriden yirmi beş akçe resm-i masdariyyeci ve yirmi beş akçe dahi İstanbul’da balık emîni tarafından alınur ve omuz varuli ta‘bîr olunur bir varul tuzlu balıkdan kırk akçe masdariyyeci ve kırk akçe balık emîni alur ve arka varulündan yüz yirmi akçe alır bunun nıfsı dahi masdariyyecive nısfı âharın balık emîni alur diyü Haremeynü’ş-şerîfeyn mukāta‘ası defterlerinde zikr olunan mevâdd vech-i meşrûh üzre aynıyla tahrîr-i cedîd defterlerinde mastûr u mukayyed bulunmağla mûcebince şer‘ ü kānun üzre amel olunmak içün hüküm yazılmışdır

Fî evâiliM sene [10]96

[106]

397

Kıbrıs beğlerbeğine hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan Kont de Giliragas*hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâmaarz-ı hâl gönderüp eyâlet-i mezbûrede temekkün iden France konsoloslarının ve ruhbânlarının ve tüccâr tâifesinin yedlerinde olan ahidnâme-i hümâyûn ve evâmir-i şerîfeye zâbıtlardan ve âhardan ba‘zı kimesneler amel eyleyüp ahidnâme-i hümâyûn ve evâmir-i şerîfeye muhâlif te‘addî vü tecâvüzden hâlî olmamalarıyla mukaddemâ ve hâlâ inâyet olunan ahidnâme-i hümâyûn ve evamir-i şerîfe mûcebince amel olunup hilâf-ı ahidnâme ve evâmir vaz‘ u hareket olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda beğlerbeğiler ve sancakbeğleri ve kapudânlar kullarım ve kadılar ve emînler hassa gönüllü re’îsler ve umûmen memâlik-i mahrûsem ahâlîsini işbu ahidnâme-i hümâyûnun mazmûn-ı ma‘delet makrûnu ile amel eyleyüp kat‘â hilâfına rızâ vü cevâz gösterilmeye şöyle ki fermân-ı kazâ-iceryânıma muhâlefet ü mu‘ânedetüzre olup tâife-i Zağa’dan? olan ol makūlelere emânve zamân virilüp mahallekendinden gelesin sâirlere mûcib-i gayret olalar amel oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn bir dürlü te‘addî vü tecâvüz itdirmeyüp mugâyir-i ahidnâme-i hümâyûn vaz‘ u hareket etdirilmemek emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî evâili M sene [10]96

Bir sûreti Mora paşasına

Bir sûreti … Paşasına

Bir sûreti Kandiye vâlisine hitâben yazılmışdır.

Bir sûreti İzmir kadısına hitâben yazılmışdır.

398

Mısır ve Halep ve Bağdat ve Musul ve İzmir valilerine ve Anadolu cânibinde sancakbeğleri ve kadılara hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan Kont de Giliragas*hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr*Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp ahidnâme-i hümâyûn ve inâyet olunan nişân-ı şerîfim mûcebince zikr olunan eyaletlerde vâkı‘ şehirlerde ve kasabât u kurâlarda iskân idüp seyâhat ile gelüp ve giden France ruhbânlarından Yizvit râhibleri âsûde-hâl üzre İncil tilâvet idüp ta‘lîm-i ‘ulûm-ı Mesîhiyye ile meşgûller ikenÎsevîye mezhebinde olan serbân-ı Rum ve Ermeni ve Kıbtî ve sâirMesîhiyye mezhebinden olan … re‘âyâ tâifeleri mezbûrûnYizvitruhbânlarından ulûm-ı Mesîhiyyeyemüte‘allik olan âyîn-i bâtılaları üzre meskenlerin öğrenmek içün vardıklarında sâir Nasârâ tâifesine ehl-i örf gamz ve tecrîm itdirmekle mezbûrlardan ruhbântâifelerine ol vecihle te‘addî ve rencîde itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda France’ye tâbi‘ olan piskoposlar ve sâir Frenk mezhebinden olan ruhbân tâifesi her ne cinsden olur ise olsun memâlik-i mahrûsemde kadîmden oldukları yerlerde kendü hâllerinde olup âyînlerin**[107]** icrâ eylediklerinde kimesne mâni‘ olmaya ve Yizvit râhibleri memâlik-i mahrûsemde eğer Rumili ve eğer Anadolu ve Mısır câniblerinde şehirlerde ve kasabât u kurâlarda gezüp konsolosları olduğu yerlerde ve kiliselerde durup oturup kendü tarîkleri ve âyîn-i bâtılaları üzre kiliselerde ibadetlerin ve va‘azların idüp mekteplerde Îsevîlere ta‘lîm-i ulûm-ı Mesîhiyye edâ eylediklerinde kimesne mâni‘ olmayup müdâhale ve mu‘âraza eylemeye ve sekban ve yeniçeri ve kapucı ehl-i örf tâifesi mücerred ahz ü celb içün mezbûrûnruhbânları rencîde itmeyeler diyü ahidnâme-ihümâyûnda ve yedlerine virilen nişân-ı şerîfimde mastûr u mukayyed bulunmağla der-kenârı mûcebince şer‘ ü kānun üzre amel olunmak emrim olmuşdur diyü hüküm yazılmışdır.

399

Ve ( ) ve ( ) ve ( ) kadılara ve iskele emînlerine hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp elçi-i mûmâ-ileyhin tercümânlığı hidmetinde olantercümânYanaki ticâret üzre olup bey‘ ü şirâ eyledüği eşyâsından ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yüzde üç gümrüğünvirdikden sonra ziyâde talebiyle te‘addî vü rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe tüccârı getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alarından kadîmden bu âna değin yüzde beş virüp lâkin Devlet-i aliyyenin kadîmî dostlarından olmağla yüzde üç gümrük virmek üzre ahidnâme-i hümâyûnlarına ilhâk olunmak bâbında istid‘â-yı inâyetitmeğin recâları hadd-i kabûlde vâkı‘ olup vech-i meşrûh üzre virüp ziyâde taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâili M sene [10]96

400

Boğazhisarları kadıları ve dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Âsitâne-i sa‘âdetime gelen Françe tüccâr sefîneleri yükün tutup gümrüğün edâ idüp eline edâ tezkiresi virülüp yoluna revân olduklarında kānun-ı kadîm üzre İstanbul’da aranup yoluna revân olmak üzre izn-i hümâyûn içün ismü resmleriyle her kapudânın ve ellerine virilen emr-i şerîfimle Boğazhisarları’na vardıklarında İstanbul gümrük emîninden tezkirelerin ve izn-i fermânların ibrâz eylediklerinde sefîneleri aranup içinde memnû‘âtdan metâ‘ yoğiken iki üç gün alıkoyup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ziyâde gadr u te‘addî eyledüklerin bildürüp ba‘del-yevm ol vechle te‘addî olmayup vardıkları gün aranup ellerinde izn-i fermânların olanları biran ve bir sâat alıkomayup yollarına revân olmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe gemileri âdet ü kānun üzre İstanbul’da aranup gümrüklerin kānun-ı kadîm üzre bir daha Boğazhisarları önünde aranup icâzet virilürmüş hâlâ kadîme muhalif Gelibolu’da dahi aranurmuş min-ba‘d âdet-i kadîm mûcebince Boğazhisarları önünde aranup gide diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâili M sene 1096

[108]

401

Kıbrıs beğlerbeğine ve Lefkoşe monlâsına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp cezîre-i mezbûrede vâkı‘ Tuzla kazâsında temekkün iden Françe ruhbânlarından Kapuçinruhbânları ahidnâme-i hümâyûn mûcebince sâkin oldukları meskenlerinde kendü hâllerinde âsûde-hâl üzre İncil tilâvet ve âyîn-i âdetlerin icrâ idüp kimesneye zararları yoğiken ehl-i örf tarafından te‘addî vürencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françeye tâbi‘ olan piskoposlar ve sâir Frenk mezhebinde olan ruhbân tâifesi her ne cinsden olurise memâlik-i mahrûsemde kadîmden oldukları yerlerde kendü hâllerinde olup âyînlerin icrâ eylediklerinde kimesne mâni‘ olmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince şer‘ ü kānun üzre amel olmak emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî evâsıtı M sene 1096

402

Kıbrıs beğlerbeğine ve Lefkoşe kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince Françe pâdişâhının bayrağı altında ticâret üzre gelüp ve giden harbî tüccâr tâifesi cezîre-i Kıbrıs iskelelerine emn ü emân üzre gelüp ve gidüp emti‘alarının gümrüklerin Françelü virdüği minvâl üzre yüzde üç gümrüklerin virdikden sonra cezîre-i mezbûrede konsoloslarına baylac hakkın virüp bir vechile te‘addî vü rencîde olunmak îcâb itmez iken cezîre-i mezbûrede olan Müslimler ve defterdârlar ve sâir zâbıtlardan kimesne konsolos-ı mezbûra te‘addî idüp harbî tâifesine dahi konsolos diyü pişkeş ve avâid talebiyle rencîde eylediklerinden mâ‘adâ konsolos-ı mezbûrun yanına bir yasakçı kifâyet ider iken üç aded yasakçı koşup te‘addî eyledüklerin bildirüp ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Âsitâne-i sa‘âdetde konsolosları ve kethüdâları olmayan Portakal ve Çeçilya ve Mesina ve Katalan ve Ankona ve sâir harbî kefere tâifesinden Françe pâdişâhının bayrağı altında gelenler kendü hâllerinde olup sulh u salâha mugâyir vaz‘ u hareket kendülerden sâdır olmadıkça sâir Fransızların gümrüklerin virüp kimesne mâni‘ ve dahl eylemeye ve Françe tâifesi madâm ki kendü rızâlarıyla hediye virmeyeler cebren taleb idüp olan te‘addî olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtı M sene [10]96

403

Mısır vâlisine ve kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp yirmi üç seneden mütecâviz Françe tâifesinden Ruhanin? nâm hekim dört bin yüz doksan iki guruşluk poliçe temessükü bir husûsiçün havâle olunup yedinde zâyi‘ olup sevk olunmamağla sâbıkā müstahfızlar kethüdâsı olan Selim’in poliçe temessükü eline girüp şirrete sülûk itmekle poliçe temessükü nicedir diyü hevâsına tâbi‘ şâhid-i zor ile da‘vâ ve cebren **[109]** İskenderiye’ye gelen Françe tüccâr sefînelerinden temessük mûcebince olan meblâğ-ı mezbûrdan bin beş yüz guruş ahz ve bâkīsin dahi almak sadedinde iken sâbıka Mısır vâlisi olan VezîrOsman paşa*edâmallâhu iclâlehû*husûs-ı mezbûrun …teftîş ve poliçe temessükünde mezbûr Selim’in alâkası olmamağla yedlerinde olan makbûz ve …amel olunmayup alduğı meblâğı-ı mezbûrdan beş yüz [guruşu] girü ashâbına redd olunup te‘allül iderse ahidnâme-i hümâyûn mûcebince Âsitâne-i sa‘âdetime havâle olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françelünün dört bin akçeden ziyâde olan da‘vâları Dîvân-ı hümâyûnda görülüp âhar yerde istimâ‘ olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtı M sene 1096

404

İstanbul kāim-makāmına ve Galata kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp mahrûse-i Galata’da vâkı‘ San Fransizko dimekle ma‘rûfkilisede mütemekkin olan piskoposlar ve ruhbân tâifesi Françe’ye tâbi‘ olup ahidnâme-i hümâyûn mûcebince âyîn-i âdetlerin icrâ idüp kiliselerine ve kendülerine kimesne dahl ü ta‘arruz eylemeyüp ve tekâlif-i örfiyye teklîfiyle rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe’ye tâbi‘ olan piskoposlar ve sâir Frenk mezhebinde olan ruhbân tâifesi her ne cinsden olur ise memâlik-i mahrûsemde kadîmden oldukları yerlerde kendü hâllerinde olup âyînlerin icrâ eylediklerinde kimesne mâni‘ olmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm virilmişdir.

Fî evâili S sene [10]96

405

İstanbul kāim-makāmına ve Galata kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp mahmiye-i Galata’da vâkı‘ Françe ruhbânlarından Yizvitruhbân tâifesinin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ellerinde olan kiliselerinden San Betino nâm kilisenin vakıfları olan bağçe ve menzilleri üzerine

mütevellî olan mâl-vakfı ekl ve mezbûrûnruhbân tâifesine bir nesne virmeyüp ziyâde gadr u te‘addî itmeleriyle ba‘del-yevm her sene muhâsebelerin görüp bir mu‘temed kimesneyi mütevellî nasb eyledikde kimesne mâni‘ olmamak bâbında hükm-ihümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda hâlâ Galata’da olan Yizvit ve Kapuçin nâm iki Françe ruhbân tâifelerinin kadîmden ellerinde olan iki kiliseleri yine ellerinde ve zabt ve tasarruflarında ola diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olmak emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî evâili S sene [10]96

[110]

406

Sakız monlâsına ve dizdârına ve kethüdâ yerleri ve yeniçeri serdârlarına ve sâir a‘yân-ı vilâyete hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp memâlik-i mahrûsem iskelelerine ticâret üzre gelüp ve giden Françe tüccâr sefîneleri himâyet ü sıyânet olunması lâzim iken defa‘ât ile kal‘a altlarında ve limânlarda Cezâyir ve Trablusgarb ve Tunus korsanları Françe tüccâr sefînelerin ahz eylediklerinden mâ‘adâ emvâl u erzâkların fürûht eyleyüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ziyâde gadr u te‘addî itmeleriyle ba‘de’l-yevm Sakız İskelesi’nde ve kal‘a altında ve limanlarda gelüp ve giden Françe tüccâr sefînelerin korsan-ı mezbûrûndan gereği gibi himâyet ü sıyânet olunup yedlerinde Françe tüccâr eşyâ ve âdemleri bulunurise âdemlerin halâs ve sâir emvâl u erzâkları girü ecrine redd ve teslîm olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe kalyonları ve gemileri memâlik-i mahrûseme geldiklerinde zabt ü sıyânet olunup emîn ü sâlim girü gideler eğer esbâb u emvâl ve âdemleri yağma olunmuş bulunur ise alınan esbâb u emvâl ve âdemlerinin zuhûra gelmesi bâbında sa‘y ü ikdâm olunup ehl-i fesâd her kim olurise olsun gereği gibi muhkem haklarından geline diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr ve mukkayed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda ahidnâme-i hümâyûn mûcebince sâdır olan fermân-ı celîlü’l-kadrim üzre amel idüp dahi iskele-i mezbûreye ve kal‘a altına ve limanlara gelüp ve giden Françe tüccâr sefînelerin korsan-ı mezbûrûndan gereği gibi himâyet ü sıyânet olunup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn yedlerinde Françe tüccârının eşyâ ve

âdemleri ve emvâlleri bulunur ise zuhûra gelmesi bâbında sa‘y ü ikdâm olunup sâdır olan emr-i şerîfimin mazmûn-ı münîfi ile âmil olasın diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [10]96

Bir sûreti Kıbrıs beğlerbeğine ve kadısına yazılmışdır.

Bir sûreti İzmir kadısına ve dizdârına yazılmışdır.

Bir sûreti Kandiye vâlisine ve kadısına yazılmışdır.

Bir sûreti Mora paşasına yazılmışdır.

Bir sûreti Antalya kadısına dahi yazılmışdır.

Bir sûreti Halep vâlisine ve kadısına yaılmışdır.

Bir sûreti Mısır vâlisine ve kadısına yazılmışdır.

[111]

407

Mısır muhafazasında olan vezîr paşaya hüküm ki:

Françe elçisi Kont de Gilaragas*hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françe konsolosları ve tüccâr tâifesi kadîmden eski İskenderiye’de vâkı‘ Kazen? dimekle ma‘rûf hânda sâkin olup lâkin hân-ı mezbûrunetrâfı harâb olmağla mürûr-ı eyyâm ile mahall-i mezbûru herkes terk idüp yalıda yeni İskenderiye ta‘bîr olunur ma‘mûr ve abadan mahalle nakl itmeleriyle zikr olunan mahall bir ve yayan mesâbesinde kalup hân-ı merkūm harâba müşrîf olduğundan mâ‘adâ emniyet olmayup tüccâr tâifesinin emvâl u erzâkı sirka olunup bir vechile iskâna mecâl olmamağla yeni İskenderiye’de gümrük ve yalıya karîb mahalde konsolos ve tüccâr tâifesi ücretleriyle bir münâsibhânda sâkin olmaları bâbında emr-i şerîfim virilmek recâ itmeğin sen ki vezîr-i müşârün ileyhsin bir ferde te‘addî vü tecâvüz olunmamak üzre ücretleriyle ve sâhibi rızâsıyla birmünâsib mahalde iskân itmelerine kimesne mâni‘ olmamak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri S [10]96

408

Boğazhisarları kadılarına ve dizdârlara hüküm ki:

Françe elçisi mûmâ-ileyhe arz-ı hâl gönderüp Françe tüccâr sefînelerinden Renim? nâm şeptiye re’îsi şeptiyesiyle getürdüği ve alup götürdüğü metâ‘ın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ idüp eline edâ tezkiresi virilüp yoluna revân olmak üzre murâd itmekle mu‘tâd üzre Boğazhisarları’nda yoklanup memnû‘âtdan metâ‘ yoğise eğlendirmeyüp yoluna revân olmak içün izin viresin diyü hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [10]96

Bir sûreti Renim nâm şeptiyere'îsine izin içün virilmişdir.

Bir sûreti Reylan nâm sefîne re'îsine izin içün hüküm virilmişdir.

Bir sûreti Fraga nâm şeptiye re'îsine izin içün virilmişdir.

Fi't-târîhi'l-mezbûr

409

Kıbrıs beğlerbeğine ve kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp memâlik-i mahrûsemde temekkün ve gelüp ve giden Françe tüccâr tâifesine himâyet ü sıyânet lâzim iken mahall-i mezbûra varan Françe tüccâr sefîneleri getürdükleri ve alup götürdükleri emti'ayı almak murâd eylediklerinde cezîre-i mezbûrede olan mavnası beği Şatır Mehmed *dâme izzühû* emti'ayı almağa mâni olup kefâf-ı nefsleriçün kifâyet mikdârı zâd ü zevâdelerinalduğundan gayrı cezîre-i mezbûrede olan konsolosa nice dürlü cevr ü eziyet eyledüğün bildirüp ahidnâme-i hümâyûna muhâlif te'addî vü rencîde eyledüğün bildirüp men' ü def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda Françelülerin kendü kayıkları ve sâir adamlarıyla kalyonları ve sâir gemileri cemî'zamânda iskelelere ve … ve sâir memâlik-i mahrûsemde **[112]** isteyenler emn ü eman üzre gelüp ve gidüp anın gibi deryâda fırtına muzâyaka virüp gemilerine mu'âvenet lâzim oldukda ol mahalde hazır bulunan eğer hassa gemiler halkıdır ve eğer gayrıdır mu'âvenet ü muzâheret eyleyeler ve kalyonlarının serdârı ve rü'esânın muhtârı kapudânların kāim-makāmı re'âyânın ihtimâmı husûsunda dakîka fevt olunmayup akçeleriyle zâd ü zevâdelerintedâriğinde sa'y u ihtimâm eyleyeler diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır.

Fî evâhiri M sene 1096

410

İstanbul kāim-makāmına ve Galata kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp mahrûse-i Galata'da ticâret üzre mütemekkin olan EfrencYehûdîlerinden Gabay?nâm Yehûdî Françe'ye tâbi' olup ahidnâme-i hümâyûn mûcebince getürdüği ve alup götürdüğü emti'alarının gümrüğün Françe tüccârı virdüği minvâl üzre virdikde ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ziyâde talebiyle rencîde itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda Âsitâne-i sa'âdetimde konsolosları ve kethüdâları olmayan Portakal ve Çeçilya ve Mesinave Ankona ve Katalan ve sâir harbî tüccâr tâifesi Françe pâdişâhının bayrağı altında kadîmden ihtiyârlarıyla gelenler kendü

hâllerinde olup sulh u salâha mûgayir va‘z u hareket kendülerden sâdır olmadıkça sâir Fransızlar gibi gümrüklerin virüp kimesne dahl eylemeye diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [10]96

411

Galata kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe tâifesinden mahrûse-i Galata hâricinde ve dâhilinde mütemekkin olanlardan biri [mürd] olduklarında kiliselerine defnolunup kimesne mâni‘ olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin o makūle Françe tâifesinden mürd olanların kendüleremahsûs olan kiliselerinde defn olduklarında hilâf-ı şer‘-i şerîf kimesne rencîde eylememek içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene 1096

412

Galata kadısına hüküm ki:

Françe pâdişâhının elçisi mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe tercümânları ve ruhbânları ve sâir Françe re‘âyâ tâifeleri kendü evlerinde ve manastırlarında âsûde-hâl üzre olup bir vechile dahl olunmamak îcâb itmez iken hâlâ sâir zimmî re‘âyâ tâifeleri üzerlerine edâsı lâzim gelen sürsat ve kürekçi akçesi ve sâir tekâlifi bizimle ma‘an virin diyü te‘addî vü rencîde itmekden hâlî olmayup ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe pâdişâhının elçisi hidmetinde olan tercümânları olageldiği üzre harrâcin ve kassâbiyye ve sâir tekâlif-i örfiyyeden mu‘âf olalar ve Françelüden memâlik-i mahrûsemde temekkün idenlerden harâctaleb olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün yazılmışdır. **[113]**

413

Kandiye muhâfazasında olan vezîr paşaya ve Hanya kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp medîne-i Hanya’da mütemekkin Françe tüccârlarından Gavri veled-i Zevir nâm Françelünün Hanya Kal‘ası dâhilinde bir meks menzili olup mahall-i mezbûra varan hâkimler ve zâbıtlar her-bâr menzil-i merkūmeye konup harâb eyledüğünden mâ‘adâ hâne-i mezbûrun ücretin dahi virilmeyüp küllî gadr itmeleriyle ba‘del-yevmtüccâr-ı mezbûrun hânesine konmak murâd eyleyen kimesneler değer-i ücretiyle sâkin olup gadr u te‘addî olunmamaları bâbında hükm-i hümâyûnum

recâ eyledüği ecilden menzil-i mezbûra sâkin olanlar ücretiyle sâkin olup bilâ-ücret kimesne iskân itdirilmeyüp te‘addî itdirilmemek emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü’l-kadrim mûcebince amel idüp dahi senki vezîr-i müşârün-ileyhsin menzil-i mezbûrda sâkin olanlar ücretiyle sâkin olup bilâ-ücret kimesne iskân itdirilmeyüp te‘addî vü rencîde itdirmeyüp men‘ ü def‘ eyleyesin diyü hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene [10]96

414

Kapudân paşaya hüküm ki:

France elçisi Kont de Gilragas*hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* arz-ı hâl gönderüp Françelüden Gladya nâm France Tersâne-i âmirem zindânında mahbûs olmağla ıtlâk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden Tersâne-i âmirem zindânı defterlerine nazar olundukda GıladyaSalet Françis nâm Françelü müteveffâ Vezîr-i a‘zam Mustafa Paşa kapudân iken alınan Kapudân Yaryan kalyonundan çıkan esîrlerden olduğu mukayyed olmağla yalnız bir nefer GıladyaSalet Françis nâm Françelü esîrin ıtlâk eylemen emrim olmuşdur. Buyurdum ki

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü’l-kadrim üzre amel idüp dahi senki vezîr-i müşârün-ileyhsin yalnız bir nefer GıladyaSalet Françis nâm Françelü esîrin ıtlâk eyleyüp emr-i şerîfimin mazmûn-ı münîfi ile amel oluna diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri S sene 1096

415

Şam vâlisine ve Safed kadısına ve Safed voyvodasına [hüküm ki:]

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan Kont de Gilragas*hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Safed sancağına tâbi‘ Nasra nâm karyede vâkı‘ kilise ve manastır kadîmü’l-eyyâmdan Efrencruhbânlarının olup ve iki kıt‘a bağçe ve sâir tevâbi‘ ve levahıkıylael-ân zabt ve hıfz u hırâset**[114]**olmağla bu âna değin kiliselerinde ve manastırlarında mütemekkin olup ol havâlide vâkı‘ Safurya ve Taburya ve cebel-i Tûr’da olan ziyaretgâhlarına varup ziyaret idüp birkaç gün meks itmek istedikde kimesne mâni‘ olmayup zaleme ve eşkıyadan himâyet ü sıyânet olagelmişken ve min-ba‘d te‘addî vütecâvüz olunmamak üzre mukaddemâ ellerine emr-i şerîfim virilmişken hâlâ Safed zâbıtı tarafından Nasra nâm karyeye vardıkda subaşı ve ehl-i örf tâifesi ve gayrılar mezbûrdan ruhbânları rencîde vü remîde üzre olup mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince amel olunup hilâf-ı şer‘-i şerîf rencîde olunmamak üzre emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda mukaddemâ ve hâlâ sâdır olan emr-i şerîfim mûcebince amel idüp dahi husûs-ı mezbûre tamâm-ı hakk üzre mukayyed olup göresin arz olunduğu üzre ise eyyâm-ı sa‘âdet encâmımda bir ferde zulm ü te‘addî olunduğuna aslâ rızâ-yı şerîfim yokdur herkes âsûde-hâl üzre olmak iktizâ-yı murâd-ı hümâyûnumdur zikr olunan ruhbân tâifeleri tasarruflarında olan kiliselerine ve manastırlarına ve bağçelerine ve evlerine varacak kimesneyi dahl ü ta‘arruz itdirmeyüp ve anın gibi âdet ve emîn ve nâzırları üzre zikr olunan karyelerde ve ol etrâfda tahsîlve meks itmek istediklerinde dahi kimesne mâni‘ ü mezâhim olmayup zaleme ve ehl-i fesâddan ve subaşı ve ehl-i örf tâifesinden ve sâirlerden gereği gibi himâyet ü sıyânet olunup hilâf-ı şer‘-i şerîf kimesneye zararları olmayup kendü hâllerinde âyînleri üzre ziyeretlerinde oldukca hükkâm ve zâbıtlardan ve subaşı ve sâir ehl-i örf tarafından avâidve câize talebiyle bir akçe talebiyle rencîde itdirilmeyüp mukaddemâ ve hâlâ sâdır olan emr-işerîfim mazmûnuyla amel olasız diyü yazılmışdır.

Fî evâili Ra sene [10]96

416

Kapudân paşaya hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp Linardon nâm Françelü esîri ıtlak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden Abdülkadir Paşa sefînesinden alunup mîrî zindanda emânet vaz‘ olunan Linardon nâm esîrin ıtlakiçün hüküm yazılmışdır

Fî evâili Ra sene [10]96

417

Edirne’den Âsitâne-i sa‘âdetime varınca yol üzerinde vâkı‘olan kadılara ve serdâr ve a‘yân-ı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki:

Françe elçisi Kont de Gilragas*hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr*Rikâb-ı hümâyûnuma elçilik merasimi ile gelüp teşrifât-ı husrevâne … oldukdan sonra girü Âsitâne-i sa‘âdetime avdet itmekle yolda ve izde ve menâzil ü merâhilde yanına kulağuzlar koşup ve zâd ü zevâdelerin narh-ı cârî üzre ücretin alıvirilüp ve bir münâsib mahalle kondurupemîn ü sâlim birbirinize irsâl-i îsâl eylemeniz içün yazılmışdır

Fî evâili Ra sene [10]96

418

Edirne’den Avlonya’ya varınca yol üzerinde olan kadılara hüküm ki:

Kıdvetü a‘yânü’l-milleti’l-Mesîhiyye Konstantin Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl idüp mezbûr Draç ve Avlonya ve Seyade? iskelelerinde Françe tüccâr tâifesinin umûr ve mesâlihlerin görmek içün **[115]** konsolos nasb u ta‘yîn olunup gitmekle mezbûr her

kangınızın taht-ı kazâsına dâhil olur ise bir münâsib mahalle kondurup ve lâzim gelen zâd ü zevâdesin sen dahi narh-ı rûzî üzre akçesiyle tedârik olunup emîn ü sâlim birbirinizeirsâl ü îsâl eylemeniz bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim üzre idüp dahi mezbûr konsolos her kangınızın taht-ı kazâsına dâhil olur ise bir münâsib mahalle kondurup ve lâzim gelen zâd ü zevâdesin sen narh-ı rûzı üzre akçelesiyle tedârik olunup emîn ü sâlim birbirinizeirsâl ü îsâl eyleyesin ve hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneye zulm üte'addî vü tecâvüz olunmakdan ihtirâz eyleyesin diyü yazılmışdır

Fî evâili B sene [10]96

419

Avlonya ve ( ) ve ( ) ve kadılarına hüküm ki:

Kıdvetü a'yânü'l-milleti'l-Mesîhiyye Konstantini arz-ı hâl idüp Avlonya ve Draç ve sâir iskelelerinde Françe tüccâr tâifesinin umûr u maslahatların görmek içün mukaddemâ konsolos olan Dimitraki mürd olup yeri hâlî olmağla mezbûr Konstantin'e zikr olunan konsolos yerine konsolos azl ve ta'yîn olunup nişân-ı hümâyûn virilmekle elinde olan nişân-ı hümâyûnda olan uhûd u şurûta ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince zikr olunan Françe tüccâr tâifesinin umûr u maslahatların görüp taraf-ı âhardan müdâhale olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn ve yedinde olan nişân-ı hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim üzre amel idüp dahi mezbûr Kostantin ve zikr olunan iskelelere gelüp ve giden Françe tüccâr tâifesinin umûr u maslahatların alığeldüği âdet-i kadîm mûcebince ve ahidname-i hümâyûnum mûcebince icrâ itdürüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn taraf-ı âhardan konsolosluğunumûruna ve baylac hakkına dahl ü ta'arruz itdirilmeyüp sâdır olan emr-i şerîfimin ve mazmûnu ile amel idesin diyü yazılmışdır.

Fî evâili B sene [10]96

420

Kıbrıs beğlerbeğine ve Lefkoşe kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françeye tâbi'tüccâr tâifesinden İstefan Banazi nâm tâcirin cezîre-i Kıbrıs harâcı cem'ine me'mûr olan Mustafa Ağa dimekle ma'rûf kimesne ile şerîki olan Engirilu Siman nâm kimesnelerde cihet-i karz-ı şer'îden dört bin yüz guruş hakkı olup ol-cânibdetüccâr-ı mezbûrun vekîli taleb eyledikde

virmekde te‘allül eyledüğün bidürüp te‘addî ider ise ahidnâme-i hümâyûn mûcebince Dîvân-ı hümâyûna havâle olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françelünün dört bin akçeden ziyâde olan da‘vâları Divan-ı hümâyûnuda istimâ‘ olunup âhar yerde istimâ‘ bulunmağla diyü mastûr u mukayyed olmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuştur.

Fî evâili N sene [10]96

[116]

421

İstanbul kāim-makāmına ve Bostancıbaşıya hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetime mukīm olmak içün elçisi gelince France tüccâr tâifesinin umûr ve mesalihlerin görmek içün vekîl olan Cavan Batista Kayro *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr*Dergâh-ı mu‘âllama arz-ı hâl gönderüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince senede bir def‘a İstanbul’a kârib iskele ve yalılardan iştirâ idüp evine getüre geldüği bin müdre hamrı bu sene dahi iştirâ idüp evine getürdükde kimesne mâni‘ olmayup ve akçe talebiyle dahi rencîde olunmamak bâbında hükm-i şerîfim recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda ahidnâme-i hümâyûn mûcebince sâdır olan fermân-ı celîlü’l-kadrim üzre amel idüp dahi senede bir def‘a İstanbul’a karîb iskele ve yalılardan iştirâ idüp evine getüre geldüği bin müdre hamrı bu sene dahi iştirâ idüp evine getürdükde zâbıtlardan ve sâir ehl-i örf tarafından ve âhardan kimesne dahl ü ta‘arruz eylemeyüp harc ve câize talebiylete‘addî vü rencîde itdirmeyesin diyü hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri L sene [10]96

422

Mısır vâlisine hüküm ki:

Vekîl-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp France tüccârı vilâyetlerinden getürdükleri guruşlarından resm alına gelmiş değil iken mahrûse-i Mısır ve İskenderiye ve ana tâbi‘ iskelelere vardıklarında getürdükleri guruşlarından emîn olanlar hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn resm talebiyle rencîde vü te‘addî itdirilmeyüp men‘ ü def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda vilâyetlerinden âdemleri ve tüccârları getürdükleri guruşlarından

memâlik-i mahrûsemde evvelden resm alınmamağla hâlâ dahi taleb olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim üzre amel idüp dahi mahrûse-i Mısır ve İskenderiye ve ana tâbi‘ iskelelere vardıklarında Françe tüccârının ve âdemlerinin getürdükleri guruşlarından resm talebiyle emîn olanlara te‘addî vü rencîde itdirmeyüp men‘ ü def‘ eyleyesin diyü hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri L sene [10]96

423

İzmir kadısına hüküm ki:

Vekîl-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp bundan akdem İzmir'de konsolos olan Fransizko Dorer? konsoloslukdan ref‘ olunup yerine Françe pâdişâhı tarafından LanetMarsili Fabra nâm beğ-zâde konsolos ta‘yîn olunmağla mezbûr Dorer ile konsolosluğa müte‘allik hesâbı **[117]** olmağla muhâsebesin görmek murâd eyledükde te‘allül ider ise Âsitâne-i sa‘âdetimde olan elçi ma‘rifetiyle muhâsebesi görülmek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda eğer Françelülerin biri biriyle nizâ‘ları olsa elçilerin ve konsolosların âdetlerince görüp fasl eyleye kimesne mâni‘ olmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağla şer‘le muhâsebesi görülüp ihkāk-ı hakk itdirile te‘addî iderise Dîvân-ı hümâyûna kayd-ı bend ile ihzâr itdirilmek içün hüküm yazılmışdır

Fî evâhiri L sene [10]96

424

Mısır valisine ve kadısına hüküm ki:

Vekîl-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı ve âdemleri vilâyetlerinden getürdükleri guruşdan kadîmden resm alına gelmiş değil iken mahrûse-i Mısır ve İskenderiye'ye ve ana tâbi‘ iskelelere vardıklarında getürdükleri guruşlarından emîn olanlar hilaf-ı ahidnâme-i hümâyûn resm talebiyle rencîde eylediklerin bildirüp ol vecihle te‘addî vü rencîde itdirilmeyüp men‘ ü def‘ olunmak bâbında hüküm recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda vilâyetlerinden âdemleri ve tüccârları getürdükleri guruşlardan memâlik-i mahrûsemde evvelden resm alınmamağla hâlâ dahi taleb olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hükm yazılmışdır.

Fî evâhiri L sene [10]96

425

İstanbul kadısına ve Galata kadısına hüküm ki:

Vekîl-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe ve sâir mûste'men sefîneleriyle hedâyâ ve libâsları ve me'kûlât ü meşrûbâtları mühimmi içün Âsitâne-i sa'âdetime akçeleriyle getürdükleri nesnelerden gümrük ve bâc taleb oluna gelmiş değil iken hâlâ Galata voyvodası ve emîni ve çorbacısı mücerred ahz ü celb içün evlerine nakl itdürmeyüp harc ve avâid nâmıyla akçe talebiyle rencîde vü te'addîden hâlî olmadıkların bildürüp men' ü def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûnuma mürâca'at olundukda Françe elçileri hedâyâ ve libâsların ve me'kûlât ü meşrûbâtların mühimmi içün akçeleriyle getürdükleri nesnelerden gümrük ve bâc taleb olunmaya diyü mastûr u mukayyedbulunmağla ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince hüküm yazılmışdır

Fî evâhiri Za sene [10]96

426

İstanbul kāim-makāmına ve Galata kadısına hüküm ki:

Vekîl-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Âsitâne-i sa'âdetim iskelelerine ticâret ile gelüp ve giden Françe tüccâr gemileri geldiklerinde her bir gelen gemiden gümrük emîni olanlar hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn gümrüklerinden mâ'adâ selâmetlik nâmına yirmi beş guruşların ve pençik emîni sekizer guruşların alup hilaf-ı ahidnâme-i hümâyûn ziyâde te'addî vü tecâvüz eylediklerin bildürüp men' ü def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda âdet olan reft ve kassâbiyye ve bâc ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü mastûr u mukayyed olmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır

Fî evâili Za sene [10]96

[118]

427

Boğazhisar kadısına hüküm ki:

Vekîl-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Âsitâne-i sa'âdetime gelen Françe tüccâr sefîneleri gelüp ve gitdiklerinde yollarına revân olmak üzre izn-i hümâyûnum içün her kapudânın ism ü resmleriyle ellerine virilen emr-i şerîfimle Boğazhisarları'na vardıklarında Geliboluemîni ve voyvodası ve katrancı ve dizdârı selâmetlik rûsumuna kanâ'atitmeyüp her bir gemiden ziyâde akçe talebiyle rencîde ve hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn te'addî itmekle ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak bâbında

hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda âdet olan reft ve kassâbiyye ve bâc ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâili Za sene [10]96

428

İstanbul kāim-makāmına ve Galata kadısına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetime elçisi gelince France tüccâr tâifesinin umûr u maslahatların görmek içün vekîl olan Cavan Batista Kayro *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* arz-ı hâl gönderüp Françelüden memâlik-i mahrûsemde temekkün idenlerden harâctaleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed iken hâlâ Galata‘da temekkün iden France tâifesinin evlü ve ergenlerinden ve evlâdlarından ve elçinin hidmetinde olan tercümânlarından ve hidmetkârlarından ahidnâme-i hümâyûnum ve kadîmden olıgelmişe muhâlif Galata voyvodası olanlar harâc talebiyle rencîde itmeleriyle ol vechile rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri L sene [10]96

429

İzmir kadısına hüküm ki:

Âsitâne-i sa‘âdetimde France pâdişâhının vâkı‘ olan umûr u maslahatların görmek içün vekîl olan Cavan Batista Kayro*hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp France tüccârı tâifesi getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘a ve sâir eşyâlarının yüzde üç gümrük virüp memâlik-i mahrûsemde cârî nukūdu Hazîne-i âmireme alındığı minvâl üzre virmeğe râzılar iken İzmir gümrük emîni kanâ‘atitmeyüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûntüccâr-ı mezbûrun resm-i gümrüklerinden mâ‘adâ her yüzde dört buçuk guruş talebiyle rencîde vü te‘addî eyledüğün bildirüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ol vechile te‘addî vü rencîde olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda France tüccârı gümrüklerin edâ eyledüklerinden yüzde üç virüp ziyâde taleb olunmaya ve gümrüklerin edâ eylediklerinde memâlik-i mahrûsemde cârî olan nukūd Hazîne-i âmireme alındığı minvâl üzre alınup noksân ve ziyâde talebiyle rencîde olunmaya ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri Z sene [10]96

[119]

430

İzmir kadısına hüküm ki:

Vekîl-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘a ve sâir eşyâlarının gümrüklerin edâ eyledüklerinden sonra üç yüz akçe selâmetlik resminden gayrı bir nesne viregelmiş değil iken İzmir gümrük emîni ve dizdârı hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn nice akçelerin alup te‘addî vü rencîde eyledüklerin bildirüp men‘ ü def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda cârî olan kassâbiyye ve reft ve bâc ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri Z sene [10]96

431

İzmir kadısına hüküm ki:

Vekîl-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı memnû‘âtdan olmayan eşyâ ve emti‘alarının bey‘ ü şirâsına me‘zûn olup ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir vaz‘ u hareketleri yoğiken hânlarda ve kârbansaraylarda akçeleriyle iştirâ eyledikleri eşyâ ve emti‘aların hâncılar ve kârbansaray sâhibleri alıkoyup ve üç yüz akçe selâmetlik resmin virdiklerinden sonra ziyâde akçe taleb idüp rencîdeden hâlî olmalarıyla men‘ ü def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda âdet olan reft ve bâc ve kassâbiyye ve yasak kulu ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince sâdır olan fermân-ı celîlü’l kadrim üzre amel idüp dahi Françe tüccârı iştirâ eyledikleri emti‘a ve eşyâ madâm ki memnû‘âtdan olmayup ahidnâme-i hümâyûna mugâyir vaz‘ u hareketleri olmaya âdet olan reft ve bâc ve kassâbiyye ve yasak kulu ve üç yüz akçe selâmetlik resmin virdiklerinden sonra ziyâde akçe talebiyle rencîde itdirilmeyüp ve eşyâların alıkondurulup men‘ ü def‘ eyleyesin diyü hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri Z sene [10]96

432

İzmir kadısına hüküm ki:

Vekîl-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı İzmir İskelesi'nde iştirâ idüp vilâyetlerine getürdükleri bal mumunun gümrüklerin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yüzde üç gümrüklerin virmeğe râzılar iken İzmir gümrük emîni olanlar resm-i gümrüklerinden mâ'adâ nice akçelerin alup te'addî vü rencîde itmeleriyle men' ü def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda Âsitâne-i sa'âdetimde olan kemâl-i hulûs ve ihtisâslarına binâen ecdâd-ı izâmım nûrullâhu te'âlâ … zamânında memnû'âtdan akçeleriyle bal mumu ve gön virilüp bir ferd mâni' olmaya diyü ahidnâmede kayd olmağın ben dahi kemâ-kân mukarrer tuttum ve gümrüklerin edâ eylediklerinde yüzde üç virgü ahidnâmede mastûr u mukayyed bulunmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiriZ sene [10]96

[120]

433

Bir sureti Galata kadısına yazılmışır Fi't-târîhi'l-mezbûr

İzmir kadısına hüküm ki:

Vekîl-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp medîne-i İzmir'de Françe tüccârının vezne gelen eşyâların vezn iden gümrük kantarcılarına esedî guruş Hazîne-i âmireme alındığı minvâl üzre virmeğe râzılar iken mezbûrûn kantarcılar vech-i meşrûh üzre alup hılâf-ı ahidnâme-i hümâyûnesedî guruşa doksanar akçeye almak murâd idüp ziyâdete'addî vürencîde eylediklerin bidürüp ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunup esedî guruşanoksân talebiylerencîdeetdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda Françe tüccârı gümrüklerin edâ eylediklerinde memâlik-i mahrûsemde câri olan nukūd Hazîne-i âmireye alındığı minvâl üzre alınup noksânve ziyâde talebiyle rencîde olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak için hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri Z sene [10]96

Der-zamân-ı Hazret-i Vezîr-i a'zam Süleyman Paşa ve Re'îsülküttâb Mehmed Efendi *tâle bekāhu*

Fî S sene 1097

434

İstanbul kāim-makāmına ve Galata kadısına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetime elçisi gelince tüccâr tâifesinin ve sâir re‘âyâlarının umûr u maslahatların görmek içün vekîl olan Cavan Batista Kayro *hutimet avâkıbuhû bi’l-hay*rarz-ı hâl gönderüp France pâdişâhı tarafından Âsitâne-i sa‘âdetime mukīm olmak içün elçisi … olmağla geldikde sefînesiyle getürdüği hedâyâ ve libâsları ve me’kûlât ü meşrûbâtların sefînelerinden ihrâc ve …olan menziline nakl eylediklerinde gümrük emîni olanlara ahidnâme-i hümâyûnuma mugâyir gümrük talebiyle rencîde itdirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüğü ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda France elçilerinin hedâyâ ve libâsları ve me’kûlât ü meşrûbâtları mühimmi içün akçeleriyle getürdüği nesnelerden gümrük ve bâctaleb olunmaya diyü ahidnâme-ihümâyûnunda mastûr u mukayyedbulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince kadîmden France elçileri Âsitâne-i sa‘âdetime geldiklerinde kendülere mahsûs olan eşyâ ve hedâyâ ve libâslarınne vechile evlerine nakl idegelmişler ise elçi-i mezbûrun dahi kendüye mahsûs olan eşyâ ve hedâyâsını evine nakl eyledikde kimesne mâni‘ olmamak için hüküm yazılmışdır.

Fî evâili S sene [10]97

435

Kāim-makām paşaya ve Galata kadısına hüküm ki:

Vekîl-i mezbûr arz-ı hâl gönderüp hâlâ Galata’da olan Yizvit ve Kapuçin nâm iki France ruhbân tâifeleri kadîmden ellerinde olan iki kiliselerinden San Benita nâm kilisenin sakfı eşkıyâların ser u şekāvetinden tutuşupitfâ itmek içün üstüne çıkılup çatısı çürük olmağla endâmıyla çöküp dîvârlarına aslâ zarar olmayup vaz‘-ı kadîmi üzre ta‘mîr olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at eyledikde hâlâ Galata’da olan Yizvit ve Kapuçin nâm iki France ruhbân tâifeleri kadîmden ellerinde olan iki kiliselerinyine ellerinde ve zabt ve tasarruflarında olup ol kiliselerin biri ihrâk olmağla izn-i şer‘le ta‘mîr olunup yine ke’l-evvel ellerinde olup rencîde olunmayalar diyü mastûr u mukayyedbulunmağla ahidnâme-ihümâyûn mûcebince vaz‘-ı kadîmi üzre ta‘mîr itdirülüp vaz‘-ı kadîminden ziyâde tecâvüz itdirilmeye diyü hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtı M sene [10]97

Emr-i şerîfimin inşâ‘asında …olasın ki ol ta‘mîr olunan kilise Yizvit ve Kapuçin ellerinde olan kilisenin yeri olup ve ol bâhâne ile âhar kilise ta‘mîr olunmak ihtimâli olmaya.

[121]

436

Selânik kadısına hüküm ki:

Arz-ı hâl gönderüp mahrûse-i Selânik'de Françe tüccâr tâifesinin umûr u maslahatların görmek için kıdvetü a'yânü'l-milleti'l-Mesîhiyye Cak Aliz nâm Françelü berât-ı şerîfimle konsolos ta'yîn olunmağla Françe tüccâr gemileriyle vilâyetlerinden getürdükleri ve alup götürdükleri emti'alarının yüzde üç gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bid'at nesneler teklîf olunmayup ve bid'atteklîfi talebiyle rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda Françe tüccârı memâlik-i mahrûseme getürdükleri ve alup götürdükleri emti'alarından kadîmden bu güne değin yüzde beş virüp lâkin devlet-i aliyyenin kadîmî dostlarından olmağla yüzde üç gümrük virmeküzre müceddeden ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûna ilhâk olunmak bâbında istid'â-yı inâyetitmeğin recâların hadd-i kabûlde vâkı' olup vech-i meşrûh üzre ziyâde taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümayun mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır

Fî evasıt-ı S sene[10]97

437

Nişân oldur ki

Françe elçisi vekîli arz-ı hâl gönderüp medîne-i İzmir'de konsolos yanında tercümân olan Corind mürd olmağla yerine Rafi' Yasef … veled-i Esban nâm Yehûdîtercümânnasb u ta'yîn olunup olageldiği üzre berât-ı şerîfim virilmek bâbında inâyet recâsına arz itmeğin mûcebince olageldiği üzre şurûtuyla nişân yazılmışdır

Fî evâili S sene [10]97

438

Nişân oldur ki

Françe elçisi vekîli arz-ı hâl gönderüp mahrûse-i Selânik'de Françe konsolosu mürd olmağla yerine Cak Galil nâm Françelü tüccâr tâifesinin umûr u maslahatların görmek için konsolos ta'yîn olunup Françe pâdişâhı tarafından mumzâ ve mahremmektûbvirildüğün bildirüp mûcebince olageldiği üzre şurûtuyla nişân yazılmışdır.

Fî evâili S sene [10]97

439

Boğazhisarları kadılarına hüküm ki:

Françe pâdişâhının elçisi Cerardin arz-ı hâl gönderüp kendüsü atabe-i aliyyeme elçilik merasimi ile gelüp dâhil olup elçi-i mûmâ-ileyhi getüren üç kıt‘a kalyonlar girü avdet eyleyüp kimesne rencîdeitmemek bâbında izn-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden izn-i hümâyûnum erzan kılınmıştır. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü’l-şânım mûcebince amel idüp dahi elçi-i mûmâ-ileyhi getüren üç kıt‘a kalyonların girü avdet itmeklegetürülmesi memnû‘ olan metâ‘ götürmeyüp ve gümrük dahi îcâb ider metâ‘ yoğise Boğazhisarları’nda eğlendirmeyüp bir gün mukaddem yoluna revân eyleyesiz diyü yazılmışdır

Fî evâsıtı S sene [10]97

[122]

440

Hüküm ki:

Beyâz

Beyâz

Husûs-ı mezbûr içün Gedikli müteferrika Bayram *zîde mecduhu* mübâşir ta‘yîn olunmuşdur.

Beyâz

Hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Cerardin *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp memâlik-i mahrûseme Françe tüccârı getürdükleri ve alup emti‘alarından ahidnâme-i hümâyûn ve ellerine virilen ahkâm-ı şerîfim mûcebince yüzde üç gümrüklerin virdüklerinden sonra ziyâde taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince virmeğe râzılar iken ( ) vâlisi olanlar ve iskele zâbıtları ve sâir ehl-i örf tâifesinnice …murâd ve ziyâde akçe taleb ve eziyet üzre olup konsoloslarına ve tüccârlarına ol vechile te‘addî olunmağla konsolos ve tüccârlarının mesâlihlerin görmek içün Françe beğzâdelerinden Darmir nâm beğzâde ile taraf-ı hümâyûnumdan mübâşir ta‘yîn olunup ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ virilen evâmir-i şerîfe mûcebince amel olunup getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alarından yüzde üç gümrüklerin virdiklerinden sonra ba‘del-yevm bid‘at ihdâs olunmayup ve min-ba‘d ziyâde alınmayup ziyâde aldıkları dahi mübâşir-i merkūm ma‘rifetiyle girü redd olunup te‘allül idenler ve mâni‘ olanlar

vukū‘uüzre arz ve i‘lâm olunmak bâbında hükm-i hümayûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe tüccârı getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alarından kadîmden bu âna değin yüzde beş virüp lâkin Devlet-i aliyyenin kadîmî dostlarından olmağla yüzde üç gümrük virmek üzre müceddeden ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûnlarına ilhâk olunmak bâbında istid‘â-yı inâyetitmeğin recâları cânib-i devlette vâkı‘ olup vech-i meşrûh üzre virüp ziyâde taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyedbulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunup ziyâde bir akçe ve bir habbeleri alınmaya ahidnâme-i hümâyûna mugâyir ziyâde aldıkları var ise girü redd itdirilmek emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü’l-kadrim üzre amel idüp dahi sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin Françe tüccârı getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alarından ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince yüzde üç gümrüklerin virdüklerinden sonra tarafınızdan ve iskele zâbıtları ve sâir ehl-i örf tâifesi taraflarından bid‘at ihdâs olunmayup ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunup ziyâde bir akçe ve bir habbeleri alınmaya ve ahidnâme-i hümâyûna mugâyir ziyâde aldıkları var ise şer‘le girü redd itdirilüp Françe konsolosların ve tüccâr tâifesin hilâf-ı ahidnâme ve emr-i hümâyûn**[122]** bir dürlü ta‘cîz ü rencîde itdirmeyesin Françe pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetimiz ile sadâkat ü ihlâsda sâbit-kadem ve râsih-dem olmağla Françe tüccâr tâifesini ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince gereği gibi himâyet ü sıyânet eyleyüp sâdır olan emr-i şerîfimin mazmûn-ı münîfi ile âmil olasın şöyle bilesin ve bâ‘de’n-nazar bu hükm-i hümâyûnumu yedlerinde ibkā idüp alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasız diyü hükm-i hûkkâm-ı şerîfe virilmişdür.

Fî evâili Ra sene [10]96

Sûret-i mezbûr üzre müceddeden Mısır vâlisine hükm verilmişdür.

Fî evâhiri Câ sene [10]98

Bir sûreti vech-i meşrûh üzre Mısır paşasına ve kadısına virilmişdir.

Bir sûreti vech-i meşrûh üzre Kandiye muhâfızına ve kadısına virilmişdir.

Bir sûreti vech-i meşrûh üzre Halep vâlîsine ve kadısına virilmişdir.

Bir sûreti vech-i meşrûh üzre Kıbrıs beğlerbeğisine ve Lefkoşe kadısına virilmişdir.

Bir sûreti vech-i meşrûh üzre İzmir kadısına virilmişdir.

Bir sûreti vech-i meşrûh üzre Mora paşasına ve kadılarına hükm virilmişdir.

Bir sûreti vech-i meşrûh üzre Sayda Beyrud beğlerbeğisine ve kadılarına virilmişdir.

Bir sûreti vech-i meşrûh üzre Antalya kadısına ve kethüdâ yerleri ve yeniçeri serdârı ve a‘yân-ı vilâyete virilmişdir.

Fi’t-târîhi’l-mezbûr

441

Hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp memâlik-i mahrûse iskelelerine varup bir iskeleden âhar iskeleye ve Françe tarafına emti‘a nakline me’mûr olan iki kıt‘a kalyon ile Françe pâdişâhı tarafından ta‘yîn olunan Doriter nâm beğzâde ( ) İskelesi’ne dâhil oldukda ahidnâme-i hümâyûn mûcebince kendüsüne ve kalyonlarında olanlara lâzim gelen zahîrelerin akçeleriyle narh-ı cârî üzre aldıklarında kimesne mâni‘ olmayup ve müzâyaka virilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda akçeleriyle zâd ü zevâdelerin tedâriğinde sa‘y veihtimâm eyleyeler diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümayûnum mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü’l-kadrim üzre amel idüp dahi sen ki vezîr-i müşârün ileyhsin memâlik-i mahrûsem iskelelerine varup bir iskeleden âhar iskeleye ve Françe tarafına emti‘a nakline me’mûr olan iki kıt‘a kalyon ile Françe pâdişâhı tarafından ta‘yîn olunan Doriter nâm beğzâde ( ) İskelesi’ne dâhil oldukda ahidnâme-i hümâyûn mûcebince kendüsüne ve kalyonlarında olanlara lâzim gelen zâd-ı zahîre akçeleriyle narh-ı cârî üzre aldıklarında kimesne mâni‘ olmayup ve müzâyaka çekdirmeyesin hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn bir dürlü ta‘cîz ü rencîde itdirmeyesin Françe pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetim ile sadâkat ü ihlâsda sâbit-kadem ve râsih-dem olmağla elçinin şükr ü şikâyetinimüsmir ü mü’essirdir sâdır olan emr-i şerîfimin mazmûn-ı münîfi icrâsında dikkat ü ihtimâm eyleyüp hilâfından ihtirâz eyleyesin şöyle bilesin alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasın.

Fî evâili Ra sene [10]96

Bir sûreti vech-i meşrûh üzre Mısır paşasına ve kadısına virilmişdir.

Bir sûreti vech-i meşrûh üzre Halep paşasına ve kadısına virilmişdir.

Bir sûreti dahi vech-i meşrûh üzre Mora paşasına ve kadılarına virilmişdir.

Bir sûreti dahi Sayda Beyrut beğlerbeğisine ve kadılarına virilmişdir.

[124]

Bir sûreti vech-i meşrûh üzre İzmir kadısına virilmişdir.

Bir sûreti vech-i meşrûh üzre Kandiye vâlisine ve kadısına virilmişdir.

Bir sûreti dahi vech-i meşrûh üzre Antalya kadısına ve kethüdâyeri ve yeniçeri serdârı ve a‘yân-ı vilâyete virilmişdir.

Bir sûreti Kıbrıs beğlerbeğisine ve Lefkoşe kadısına virilmişdir.

Fi’t-târîhi’l-mezbûr

442

Kandiye vâlisine ve kadısına hüküm ki:

Françe elçisi Cerardin arz-ı hâl gönderüp mahrûse-i Kandiye’de olan Françe konsolosu vetüccâr tâifesinden ba‘zı Yehûd ve sâirleri atîk ve müzevver temessükler ibrâzıyla nice def‘a asl-ı mâl ve murâbaha nâmıyla akçelerin alup ziyâde gadr u te‘addî eyledüklerin bildürüp o makūle atîk ve müzevver temessüklerine amel olunmayıp men‘ ü def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden asl-ımâlların aldıklarından sonra murâbaha nâmıyla hilâf-ı şer‘-i şerîf rencîde olunmayup ve ellerinde olan temessüklerine amel olunmamak bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü’l-kadrim üzre amel idüp dahi sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin mahrûse-i Kandiye’de olan Françe konsolosu ve tüccâr tâifesi asl-ımâlların ashâb-ı düyûna edâ eylediklerinden sonra atîk ve müzevver temessükât ile murâbaha nâmıyla hilâf-ı şer‘-i şerîf rencîde itdirilmeyüp ve ellerinde olan temessüklerine amel olunmayup men‘ ü def‘ eyleyesin Françe pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetimiz ile sadâkat ü ihlâsda sâbit-kadem ve râsih-dem olmağla elçinin şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essirdir atîk ve müzevver temessük ibrâz iden Yehûdî tâifesine müdâhale itdürülmeyüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gereği gibi himâyet ü sıyânet eyleyüp sâdır olan emr-i şerîfimin mazmûn-ı münîfi ile âmil olasın şöyle bilesin ve bâ‘de’n-nazar bu hükm-i hümâyûnumu yedlerinde ibkā idüp alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasın diyü hüküm yazılmışdır.

Fî evâili Ra sene [10]96

Vech-i meşrûh üzre vâli-i merkūma müceddeden emr-i şerîf virilmişdir.

Fî evâhiri Câ sene [10]98

Bir sûreti Mısır vâlisine ve kadısına dahi vech-i meşrûh üzre virilmişdir.

Bir sûreti İzmir kadısına dahi vech-i meşrûh üzre virilmişdir.

Bir sûreti dahi vech-i meşrûh üzre Halep vâlisine ve kadısına hüküm virilmişdir.

Bir sûreti dahi vech-i meşrûh üzre Sayda Beyrut beğlerbeğisine virilmişdir.

Bir sûreti dahi vech-i meşrûh üzre Kıbrıs beğlerbeğisine ve Lefkoşe kadısına virilmişdir.

443

Ber vech-i arpalık Kudüs-i Şerîf sancağına mutasarrıf paşaya ve Kudüs-i Şerîf monlâsına ve Âsitâne-i sa‘âdetimden Kudüs-i Şerîfe varup gelince yol üzerinde vâkı‘ olan kadılara ve zikr olunan kazâlarda vâkı‘ kethüdâ yerleri ve yeniçeri serdârları ve a‘yân-ı vilâyet ve sâir iş erlerine hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe beğzâdelerinden Dariz?nâm beğzâde on beş nefer âdem ile Kudüs-i Şerîf ziyâretine gitmek murâd itmekle yolda ve izde ve menâzil ü merâhilde ahidnâme-i hümâyûnuma muhâlif kimesne te‘addî itmeyüp emîn ü sâlim birbirinize irsâl [ü] îsâl eylemeniz bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i **[125]**hümâyûna mürâca‘at olundukda Kudüs-i Şerîf’e varan eğer Fransız ve anlara tâbi‘ her kim olur ise olsun varmadan ve gelmeden kimesne mâni‘ olmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûna mugâyir vaz‘iyyeti olmayup kendü hâllerinde olduğu hilâf-ı şer‘-i şerîf kimesne rencîde eylememek içün hükm-i şerîf emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü’l-kadrim mûcebince amel idüp dahi merkūm Françe beğzâdesi on beş nefer âdem ile her kangınızın taht-ı kazâlarında olur ise kendüye ve âdemlerine ve davarlarına ve esbâb u emvâline ve yolda ve izde ve menâzil ü merâhilde sulh u salâha ve ahidnâme-i hümayûna muhâlif kimesneye te‘addî vü tecâvüz itdirilmeyüp emîn ü sâlim birbirinize irsâl u îsâl eyleyesiz …ahz ü celb ve guffar nâmıyla akçesi taleb olunmayup ve sâir ehl-i örf tâifesi ve gayrıları hilâf-ı şer‘-i şerîfrencîde iderler ise men‘ ü def‘ idüp mezbûr beğzâde ve âdemleri ahidnâme-i hümâyûna mugâyir vaz‘ı olmayup kendü hâlinde oldukça hilâf-ı şer‘-i şerîf kimesneye rencîde vü te‘addî itdirmeyesin ve hilâf-ı şer‘-i şerîf re‘âyâ fukarâsına te‘addî vü tecâvüz olunmakdan ihtirâz eyleyesin.

Fî evâili Ra sene [10]96

444

Husûs-ı mezbûr içün sâhib-i devlet ağalarından Süleymân Ağa mübâşir ta‘yîn olunmuşdur.

Avlonya sancakbeğine ve kadısına ve dizdârına hüküm ki:

Françe pâdişâhının elçisi olan Cerardin *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françe şeptiyere’îslerinden Lenaronta nâm re’îsşeptiyesiyle kendü hâlinde ticâret üzre gelür iken Avlonya kurbında fırtına sebebi ile şeptiye-i mezbûr karaya atup helâk olmağla şeptiye-i mezbûrun içinde olan on bir nefer ecîrleriyle sâir eşyâsın Avlonya emîni …itmekleşeptiye-i mezbûrun içinde olup

Avlonya emîni habs eyledüği on bir nefer Françelü ecîrlerin halâs ve eşyâların alıvirilüp kendülerine virilmek bâbında ahidnâme-i hümâyûn mûcebince emr-i şerîfim recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda eğer şiddet-i rüzgâr ile zikr [olunan] gemilerin karaya atar ise beğler ve kadılar ve gayrılar mu‘âvenet idüp kurtulan esbâb u emvâl girü kendülerine virilüp dahl olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm virilmişdir.

Fî evâsıtı R sene [10]97

445

Mısır’a hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Cerardin *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françe pâdişâhı tarafından der-i-devlet medârıma elçilik merâsimiyle mûmâ-ileyh gelüp memleketlerinde bu sene kıt[lık] olmağla Mısır’dan yiğirmi bin keyl mikdârı hınta mübâya‘a eylemek üzre ilticâ itmekle imdi; vech-i meşrûh üzre sâhiblerinin rızâlarıyla sâirlere fürûht eyledikleri minvâl üzre yalnız yiğirmi bin keyl hınta mübâya‘ası içün Mısır vâlisine hüküm yazılmışdır.

Fî 23 R sene [10]97

[126]

446

Galata kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Galata harîcinde vâkı‘ Françe elçilerine mahsûs olan hâneye muttasıl San Lopeznâm kilisede fevt olan Françe elçileri ve râhibleri ve a‘yânı defn olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden senki mevlânâ-yı mûmâ-ileysin Françe elçileri Devlet-i aliyyemde elçinin hidmetiyle mukīm iken fevt olduklarında kendüsi ve râhibleri ve a‘yânı kilise-yi merkūmede defn olunduklarında hilâf-ı şer‘-i şerîf kimesne mâni‘ olmamak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtı R sene [10]97

447

Kapudân paşaya ve kadısına hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp Françelülerün Değirmenlik Adası’nda kadîmden kiliseleri olup eski binâya kanâ‘ateylemeyüp kal‘a yanında dîvârlarına ve hendek ihdâs eylediler diyü mukaddemâ i‘lâm olundukda fermân-ı hümâyûn ile hedm olunup hâlâ der-i Devlet-medâra gelenFrançe elçisi kadîmîsi üzre binâsına iltimâs ve recâ itmekle

recâsına müsâ‘ade-ialiyye olup virilen fetvâ-yı şerîfemûcebince mezkûrlarun cezîre-i mezbûrede bundan akdem hedm olunan kilisenin yerinde âdetâalıgeldüği üzre kilise dîvârı meyânında binâ ve hendeki olmamak üzre binâsına izn üruhsat virilmek üzre hüküm virilmişdir.

Fî 17 R sene [10]97

448

Mısır paşasına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mûkīm elçisi olan Cerardin *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp France pâdişâhının donanması mühimmâtı içün üç bin erdeb pirinci rızâlarıyla narh-ı rûzî üzre akçeleriyle hayyâtlardan iştirâ eyleyüp âharın götürmemek üzre Antonyo Vilar nâm France bâzergânı kefîl olmak üzre ol mikdâr pirinci iştirâ eyledikde kimesne mâni‘ olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden rızâlarıyla hayyâtlardan narh-ı rûzî üzre akçeleriyle iştirâ eyledükleri ol mikdâr pirince kimesne mâni‘ olmamak içün hüküm virilmişdir.

Fî 2 R sene [10]97

449

Avlonya sancağıbeğine:

France elçisi Cerardin *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* arz-ı hâl gönderüp Draç İskelesi’ne işlemeyüp sefîneler gelmesi men‘ olunup France tüccâr tâifesi dahi iskele-i mezbûra gelüp bey‘ ü şirâ itmemekle Draç ve Avlonya ve ana tâbi‘ iskelelerde France tüccâr tâifesinin umûr u maslahatların görmek içün konsolosu olan ahâlî-yi vilâyet ma‘rifetiyle bir münâsib mahalde sâkin olunması bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden senki mîr-i mûmâ-ileyhsin ahâlî-yi vilâyet ma‘rifetiyle France konsolosu her ne mahalde oturmak ma‘kūl ve münâsib ise konsolosu anda oturdup memnû‘ olmayan metâ‘ ve zahîre ve buğdaydan mâ‘adâ iştirâ eyledüği eşyânın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ eylediklerinden sonra hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnumda rencîde itdirmeyesin diyü hüküm yazılmışdır.

Fî gurre-i Ca sene [10]97

[127]

450

İstanbul kāim-makāmına ve sekbanbaşı ve bostancıbaşıya hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl gönderüp France pâdişâhı tarafından tüccâr ahvâliçün müvekkil olan Covan Batiste Kayro senede bir def‘a İstanbul’a karîb iskele ve

yalılardan iştirâ idüp üçbin müdre hamrı evine getürdükde kimesne mâni‘ olmamak bâbında ve harâc ve avâid nâmıyla zâbıtlardan ve sâir ehl-i örf tarafından akçe talebiyle rencîde olunmamak bâbında emr-i şerîfim recâ eyledüğin ecilden mezkûr Françe tarafından tüccâr ahvâliçün Âsitâne-i sa‘âdetimde müvekkil olmağla senede bir def‘a akçesiyle iştirâ eyledüği üç bin müdre hamra kimesne mâni‘ olmamak içün hüküm virilmişdir.

Fî gurre-i Ca sene [10]97

451

Mezbûr Kayro’nun bin doksan sekiz senesine mahsûb olmak üzre üç bin müdre hamrı almamağla Bostancıbaşı’ya ve Yeniçeri Ağası’na hüküm virilmişdir.

Fî evâhiri M sene [10]99

Tekrâr hüküm virilmişdir.

İstanbul kāim-makāmına ve Galata kadısına hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp Françe pâdişâhı tarafından tüccâr ahvâliçün müvekkil olan kıdvetü-a‘yânü’l-milleti’l-MesîhiyyeCovan Batista Kayro senede bir def‘a İstanbul’a karîb iskele ve yalılardan iştirâ idüp üç bin müdre hamrı evine getürdükde kimesne mâni‘ olmayup ve harâc ve avâidnâmıyla zâbıtlardan ve sâir ehl-i örf tarafından akçe taleb olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden mezkûr Françe tarafından tüccâr ahvâliçün Âsitâne-i sa‘âdetimde müvekkil olmağla senede bir def‘a akçesiyle iştirâ eyledüği üç bin müdre hamra kimesne mâni‘ olmamak içün hüküm virilmişdir.

Fî gurre-i Ca sene [10]97

452

Mısır paşasına ve kadısına [hüküm ki:]

Françe elçisi Cerardin *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françe konsolosu ve tüccâr tâifesi mahrûse-i Mısır’da Yeni İskenderiye’de gümrük ve yalıya karîb mahalde ücretleriyle ve sâhibi rızâsıyla bir mahalde iskân itmelerine kimesne mâni‘ olmaya diyü mukaddemâ emr-i şerîfim virilmeğin amel olunmaduğundan gayrı ahidnâme-i hümâyûnda sa‘âdet-makrûna muhâlif yüzde üç gümrüklerin virdiklerinden ziyâde taleb olunup ve guruşlarından resm alınagelmiş değil iken hâlâ mahrûse-i mezbûreye getürdükleri guruşlarından dahi resm talebiyle te‘addî vü rencîde olunmağla ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince amel olunup vech-i meşrûh üzre te‘addî olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe

tüccârı yüzde üç gümrüklerin virdiklerinden sonra ziyâde taleb olunmaya ve vilâyetlerinden getürdükleri guruşlarından evvelden resm alınmamağla hâlâ dahi taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda ve akâm kaydında dahi bir ferde te‘addî vü tecâvüz olunmamak üzre ücretleriyle ve sâhibi rızâsıyla bir münâsib mahalde iskân itmelerine kimesne mâni‘ olmaya diyü emr-i şerîfim virildüği mastûr u mukayyed bulunmağla mukaddemâ virilen emr-i şerîf ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm virilmişdir.

Fî evâsıtı R sene [10]97

453

Ber-vechi arpalık …sancağına mutasarrıf Salih Paşa’ya hüküm ki:

France elçisi Cerardin *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp France tüccâr tâifesi Sayda ve ana tâbi‘ iskelelerde gümrüklerinümenâya edâ eylediklerinden ellerine edâ tezkîresi virilüp tekrârRemle’ye vardıklarında bir gümrük talebiyle dahi rencîde eylemedüklerinden gayrı vilâyetlerinden getürdükleri on bin riyal guruşların ahz ve hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn yerinepara virüp otuz guruşdan ziyâde zararları olmağla ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ arzolunan evâmir-i şerîfeye mugâyir te‘addî vü rencîde oldukların bildirüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûntüccâr tâifesine olan zaraları girü redd olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunup hilâfına vaz‘ u hareket olunmayup ve ahidnâme-i hümâyûna mugâyir alındığı var ise girü redd olunmak içün hüküm virilmişdir.

Fî evâili Ca sene [10]97

[**128]**

454

İstanbul kāim-makāmına ve kadısına hüküm ki:

France elçisi Cerardin *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* arz-ı hâl gönderüp France tüccârı emti‘aların fürûht itmezden mukaddem masdariyye emîni olanlar hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ber vech-i peşîn resm-i masdariyye talebiyle rencîde vü te‘addîden hâlî olmaduklarından gayrı resm-i masdariyyeyi virdiklerinde ahidnâme-i hümâyûn ve kadîmden olıgeldüği üzre yüz aded şerîfî altunı yüz on dirhem hesâbı üzre vezn idüp vezinde noksân geldükde beher yüz altunun üzerine zamm olunup noksân gelmemek üzre resm-i masdariyyeyi virmeğe râzılar iken her bir altunu başka başka vezn idüp tüccâr tâifesine nice dürlü zarar gösterdiklerinden resm-i masdariyyeyi edâda rencîde olundukların bildürüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn te‘addî olunmamak bâbında hükm-i

hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe tüccârı masdariyyeyi alagelenlere virdikleri üzre anlar dahi İstanbul’da ve Galata’da olan masdariyyecilere virüp ziyâde talebiyle rencîde olunmaya ve gümrüklerin edâ eylediklerinde memâlik-i mahrûsemde câri olan nükūd Hazîne-i âmireye alındığı minvâl üzre alınup noksân ve ziyâde talebiyle rencîde olunmaya diyü mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm virilmişdir.

Fî evâili Ca sene [10]97

455

Sayda[ve] Beyrut beğlerbeğisine ve kadılarına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü’l-ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Cerardin *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alarından yüzde üç gümrüklerin virdüklerinden sonra ziyâde taleb olunmaya ve gümrüklerin edâ eyledüklerinde memâlik-i mahrûsemde câri olan nükūd Hazîne-i âmiremde alındığı minvâl üzre alınup noksân ve ziyâde taleb olunmaya ve mâdâm ki rızâlarıyla hediye virmeyeler cebren âlât u esbâb ve emred oğlanların ve gayrı nesnelerin alup te‘addî olunmaya ve hâdis olan reft ve kassâbiyye ve bâc ve yasak kulu ve Françeye tâbi‘ olan piskoposlar ve sâir mûretteb mezâhibde olan ruhbân tâifesi her ne cinsden olur ise olsun kadîmden oldukları yerlerde kendü hâllerinde olup âyînlerin icrâ eyledikde kimesne mâni‘ olmaya ve üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya ve gümrüklerin ümenâ aldıklarında edâ tezkirelerin virüp âhar iskeleye getürmeğe mâni‘ olmayup ve tekrâr bir iskelede dahi gümrük taleb olunmaya diyü Françe pâdişâhına inâyet olunan ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed iken sen ki mir-mirân-ı mûmâ-ileyhsin Sayda Beyrut iskelelerine Françe tüccârı getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alarından yüzde üç gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra beher yüz gurşuda on guruş resm alup ziyâde gadr eyledüğünden mâ‘adâ bey‘ ü şirâlarında ihtisâb nâmıyla nice akçelerin alup ve dahi Sayda ve Akka ve sâir ana tâbi‘ iskelelerde bir def‘a gümrüğü edâ olunup ellerine edâ tezkiresi virilmişiken mahall-i mezbûrede alan kayıklara vaz‘ idüp ahar iskeleye götürdüklerinde bir gümrük dahi taleb olunmayup ve mahal-i mezbûrede dolan sefînelerden üç yüz akçe selâmetlik resminden ziyâde yiğirmişer guruşların alup ve Françe tüccârı ve konsolosu rızâlarıyla virdükleri hedâyâlarına kanâ‘at itmeyüp virdikleri hedâyâyı maktû‘ ma‘aşıma koyup terakkī ve izdiyâd buldurmak kasdıyla her-bâr tercümân ve tüccârları habs ve ahz ü celbden hâlî

olmayup ve Françe tüccârı gümrüklerin edâ eyledüklerinde Hazîne-i âmireye alındığı üzre câri olan nakdi virmeğe râzılar iken sulye guruş talebiyle eylemeyüp ve Sayda'da senede bir beşer yüz guruş ücretleriyle mâ-tekaddemden bu âna gelince …ve Sayda'da kadîmden sâkin oldukları hân Françe konsolosu ve tüccâr oldukları hânın odalarında **[129]**ruhbân tâifesine mahsûs olup âyînlerin icrâ eyledüklerinde beher sene ve hân-ı mezbûrun kadîmden odalarında beşyüz guruşların alup ziyâde sâkin olan ruhbân tâifesi kendü hâllerinde âyînlerin icrâ ve kimesneye dahi zararları yoğiken ruhbân tâifesinin senede beşer yüz guruşların alduğundan gayrı hân-ı mezbûrun içine bigâne hayvanâtların bağlayup ücret ve kaymelerine mâni' olup te'addî eylememek içün mukaddemâ evâmir-i şerîfim vârid olmuşiken evâmir-i şerîf ve ahidnâme-i hümâyûna mugâyir te'addîden hâlî olmaduğun bildürüp sen ki mirmîrân-ı mûmâ-ileyhsin mukaddemâ zikr olunan mevâdd içün ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunup mazmûnu ahidnâme-i hümâyûn sa'âdet-makrûn hareket olunmamak üzre başka başka evâmir-i aliyyem sâdır olmuşiken icrâ olunmayup Françe tüccârına zulm ü te'addîsi vardır diyü der-i devlet medârıma gelen Françe elçisi teşekî itmekle imdi; fîmâ-ba'd ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel idüp Françe tüccârınırencîde eylemeyüp ve hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn alduğın bi't-tamâm girüye redd idüp bundan sonra şikâyet olunur ise zarar çekersin diyü fermân-ı âlîşân virilmişdir.

Fî 15 R sene 1097

456

Trablusşam beğlerbeğisine ve kadısına hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp cezîre-i Kıbrıs eyâletinde Tuzla kazâsında zahîreye müzâyaka olmağla Françe tüccâr tâifesinin kendü nefisleriçün bir mikdâr buğday iştirâ itmek üzre Françe tüccârlarından bir tâciri vekîl idüp mezbûr zimmî Sayda Beyrut eyâletinde vâkı' Akkâ İskelesi'nde akçeleriyle bir mikdâr buğday iştirâ ve Yorgi nâm zimmînin gemisine tahmîl idüp deryâda gelürken korsan gemisine rast gelüp firâr itmekle kendülerin muhâfaza itmek içün Trablusşam İskelesi'ne varmağla sefîne-i mezbûrun içinde olan buğday çerinindirdiyü …eyledüğün bildürüp yedlerinde olan hüccet-i şer'iyyeleri mûcebince girü redd eylemen bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledükleri ecilden sen ki mirmirân-ı mûmâ-ileyhsin hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn her ne ise yedinde olan hüccet-i şer'iyye mûcebince bi't-tamâm girü redd eyleyüp tekrâr şikâyet itdirmeyüp avk u te'hîr ve müsâmahadan ihtirâz eylemen içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâili Ca sene [10]97

457

Sayda Beyrut beğlerbeğisine ve ( ) ve ( ) kadılarına hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl gönderüp France pâdişâhının donanması mühimmâtı ve sâir France gemilerinin nefs-i mühimmâtiçün Akkâ ve Sayda ve ana tâbi‘ iskelelerden France tüccârlarından Anton Vilar nâm France bâzergânı beş seneye değin narh-ı rûzî üzre akçesiyle iştirâ eyledüği buğdayı France vilâyetine götürüp âhar yere götürmemek üzre hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden Girid ve sâir adalardan mâ‘adâ şol hîn vâkı‘ Akkâ ve Sayda ve ana tâbi‘ iskelelere France bayrağı ile gelüp sahîh France gemisi ve re‘âyâsı üzerinde narh-ı rûzî üzre beş seneye değin rızâlarıyla kazâlardan buğday iştirâ eylediklerinde kimesne mâni‘ olmamak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtı R sene [10]97

[130]

458

Kıbrıs kadısına ve Kıbrıs mütesellimine hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl gönderüp bundan akdem cezîre-i Kıbrıs’da temekkün iden Anton Saban Lani nâm Venedik konsolosunun Kav nâm tâcire bin iki yüz otuz bir guruş vireceği ve sâir dahi nice vireceği ve alacağı olup zikrolunan konsolos cezîre-i mezbûreden firâr idüp erbâb-ı düyûnlar hakların taleb idüp sen ki mütesellimsin cemî‘ dâyînler ile yek-dil ve ittifâk birle zikrolunan Kav nâm France tâciri mezbûr Anton Saban Lani’nin alacağıntahsîl idüp ve deynin dahi yedine edâ eylesün diyü buyruldu virüp buyruldu mûcebince beş bin beşyüz guruş mezbûr konsolosun deynin edâ eyledükden sonra kıdvetü’l-ümerâi’l-kirâm Kıbrıs dizdârı Şa‘bân *dâme izzühû* ahz ü celb içün mezbûr Anton Saban Lani Venediklü idi sen ânın emlâkin ahz ü kabz eyledin biz ol emlâk-i mîrîye girift ideriz diyü mezbûr Kav nâm France tâcirinhabs ve yedi yüz guruşunu alup bin guruş dahi taleb idüp rencîdeden hâlî olmaduğun bildürüp ol bâbda hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden sen ki mevlânâ-yı mûmâ-ileyh ve mütesellim-i merkūmesin firâr iden konsolosın emlâk ve eşyâsından ne kabz olunmuşdur ve ne mahalle virilmişdir sıhhati üzre arz eyleyesiz ve mezkûr Françelüden fürûht ve kabz eyledüği eşyâdan ziyâde alınmış var ise ma‘rifet-i şer‘le ahidnâme-ihümâyûn mûcebince girüye redd ve teslîm itdirilmek bâbında hüküm yazılmışdır.

Fî evâil Ca sene [10]98

459

İstanbul kāim-makāmına ve Galata kadısına hüküm ki:

Françe elçisi Cerardin arz-ı hâl gönderüp Françe gemilerine rızık tahmîl olundukda elçilik vireler diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed iken hâliyâ ba‘zı kimesneler İskenderiye ve sâir iskelelerden rızık tahmîl idüp gemileri Südde-i Sa‘âdet’üme geldikde biz rızkımızı İskenderiye ve sâir iskelelerden tahmîl eyledik diyü elçinin hakkın virmekde inâd ve muhâlefet eyledüklerin bildürüp Françe gemileri her kande rızık tahmîl idüp Âsitâne-i sa‘âdetime geldikde elçilerin hakkı alıvirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm virilmişdir.

Fî evâili Ca [10]97

460

İstanbul kāim-makāmına ve İstanbul kadısına hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı bahâr ve şeker ve kırmızve sâir attârlara müte‘allik eşyâ getürüp bey‘ itmek murâd eylediklerinde hırfet kethüdâları noksân bahâ ile almak murâd idüp ve metâ‘ımızdır diyü âhara bey‘ ve kantarcılara vezn itdürmeyüp ve hamallara kaldırtmayup ve iştirâ idenlerin dükkânların kapadup cerîme ile rencîde vü te‘addî itmeleriyle mukaddemâ Françe tüccârına hilâf-ı şer‘ o makūle te‘addî olmamak üzre emr-i şerîfim virilmeğin tekrâr te‘addîden hâlî olmayup mukaddemâ sâdır olan evâmir-i şerîfim mûcebince amel olunup hilâf-ı şer‘-i şerîf te‘addîlerin men‘ ü def‘ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden mukaddemâ virilen emr-i şerîf ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunup hilâfına vaz‘ u hareket olunmamak içün hüküm virilmişdir.

Fî evâili Ca [10]97

[131]

461

Kapudân paşaya ve ( ) kadısına hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp Santorin cezîresinde Françe kalyonlarından Bera dimekle ma‘rûf kalyonun mühimmâtı içün hamr iştirâ ve tahmîl iderken ümerâ-i deryâdan Ebubekir *dâme ikbâlühû* varup kalyon-ı mezbûrdan altı nefer ecîrlerin esîr ve hamrların gâret itmekle ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ahz eyledüği altı nefer ecîrleriyle hamrları girü redd olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe kalyonları ve gemileri memâlik-i mahrûseme geldiklerinde zabt u sıyânet olunup emîn ü sâlim girü gideler eğeresbâb u emvâl yağma olunmuş bulunur ise gâret olunan esbâbu emvâl ve

âdemlerinin zuhûra gelmesi bâbında sa‘y u ihtimâm olunup ehl-i fesâd her kim olur ise olsun gereği gibi muhkem haklarından geline diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm virilmişdir.

Fî evâili Ca [10]97

462

İzmir kadısına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i Sa‘âdet’imde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâi’l-milleti’l-Mesîhiyye dâr-ı dîn-i *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp cevâmi‘-i ehl-i İslâm ile müşerref olan beledân ve kasabâtda ve ehl-i İslâm beynlerinde hamr ve arak ve bey‘ u şirâ ve tenâvül olunmamak üzre mukaddemâ emr-i şerîfim virilmiş iken medîne-i İzmir’de temekkün iden Françe konsolosu ve tüccâr tâifesi sâkin oldukları mahallede meyhâneler peydâ olunup eşkıyânın şekāvetinden konsolos ve tüccârları emîn olmayup menzillerinden taşra çıkdıkda …olmalarıyla mukaddemâ virilen emr-i şerîf mûcebince hüküm virilmişdir.

Fî evâsıtı R sene [10]97

463

Kapudân paşaya hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan kıdvetü’l-ümerâi’l-milleti’l-Mesîhiyye Cerardin *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Südde-i sa‘âdetde Trablusgarb korsan gemileri hidemât-ı hümâyûnumda hidmetde iken Françe tüccârı kapudânlarından Mekrinkapudân eşyâ-yı mütenevvi‘a ve nakdiyye ile memlû gemisi ile Âsitâne-i sa‘âdetime gelür iken cezîre-i Midillü kurbında ahz u gâret itmeleriyle ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince evâmir-i şerîfim vârid olmuşiken korsan-ı mezbûr sefîne-i mezbûrenin içinde olan ecîrlerinin ekserîsini dağıdup ziyâde gadr u te‘addî itmeleriyle ahidnâme-i hümâyûn mûcebince sefîne-i mezbûrenin **[132]** ecîrleri Tersâne-i âmirem zindânında bulundukları yerlerde ıtlâk olmaları bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe kolyonları ve gemileri memâlik-i mahrûseme geldiklerinde zabt u sıyânet olunup emin ü sâlim girü gideler eğer esbâb u emvâl yağma olunmuş bulunur ise gâret olunan esbâb u emvâl ve âdemlerinin zuhûra gelmesi bâbında ve ikdâm olunup ehl-i fesâd herkim olur ise olsun gereği gibi haklarından geline diyü ahidnâme-i hümâyûndamastûr u mukayyed bulunmağla senki vezîr-i müşârün-ileyhsin sefîne-i mezbûrdan ahz olunup Tersâne-i âmirem zindânında Françelü esîrvar ise ne

makūle esîrlerdir isim ve resimleriyle vukū‘u üzre yazup arz ve i‘lâm eyleyüp ve taşrada her kande bulunur ise bulunduğuyerde kendülere teslîm eylemen bâbında emr-i şerîf sâdır olup virilmişdir.

[Fî] evâili Ca sene 1097

464

Kapudân paşaya hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mûkīm elçisi olan kıdvetü’l-ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Cerardin *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp bundan akdem Françe sefînesi geldükde içinde olan re‘âyâlarından Piro de Mant nâm Françe cerrahı ile ve Baran Bane nâm iki Françe re‘âyâların Trablusgarb korsanları ahz ve …götürüp ümerâ-i deryâdan Derviş beğzâde ( )*dâme ‘izzühû*ya virüp ziyâde gadr u te‘addî itmekle ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ıtlâk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden senki vezîr-i müşârün-ileyhsin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince Françelü olduğu zâhir ü nümâyan oldukdan sonra ıtlâk olunmak bâbında emr-i şerîf virilmişdir.

[Fî] evâili Ca sene 1097

465

Halep eyâletine mutasarrıf olan paşaya ve Halep kadısına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mûkīm elçisi olan kıdvetü’l-ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Cerardin *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp mahrûse-i Halep’de vâkı‘ Şeybâni? nâm hânın dâhilinde olan bir mahzen Françeye tâbi‘ ruhbân tâifelerinden Öser Vatin dimekle ma‘rûf Efrenc râhiblerin ve sâir Françe re‘âyâlarının kadîmî âyîn-i mu‘tâdiyelerin icrâ idecek yerleri iken bundan akdem … idi diyü ruhbân tâifelerinden Öser Vatindimekle ma‘rûfEfrenc râhibleri ve sâir Françe ruhbânlarının kadîmî âyîn-i âdetlerinicrâ idüp yerleri iken bundan akdem …idi diyü Efrenc ruhbânlarından ahz ve eşyâ vaz‘ idecek mahzen itmeleriyle mezbûrûnrâhibler ve sâir Françe ruhbânları kemâ fi’l-evvel ahidnâme-i hümâyûn mûcebince zikr olunan mahzen içinde âyîn-i âdetlerin icrâ eyleyüp ve aldıkların virdikden sonra kimesne mâni‘ olmaya diyü ahidnâme mûcebince hüküm virilmişdir.

Fî evâili Ca sene [10]97

466

İstanbul kāim-makāmına [hüküm ki:]

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp Koloren veled-i Haranbal? nâm Yehûdîberât-ı şerîfimle Âsitâne-i sa‘âdetimde Françe elçisi tercümânı olmağla ana kaydında üzerine olmağla kaydı mûcebince hüküm virilmişdir.

Fî evâili Ca sene [10]97

[133]

467

Mısır muhâfazasında olan paşaya hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mûkīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Cerardin *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârlarının vekîli olan kıdvetü a‘yânü’l-milleti’l-Mesîhiyye Covan Batista Kayro’nun Mısır’da vekîli olan ( ) nâm tâcir harbî vilâyetine gönderilüp ve harbî kefereye virmeyüp doğru İstanbul’a getürüp bey‘ eylemek üzre kefîli Mısır ve İskenderiye’den narh-ı rûzî üzre buğday ve pirinç ve kahve ve sâir zahîre iştirâ ve üç kıtâ‘ Françe sefînelerine tahmîl ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ eylediklerinden sonra üç seneye değin ticâret eyleyüp ve zikr olunan sefînelere âhardan kimesneler rızâları olmadıkça cebren eşyâ tahmîl eylememek üzre izin ve ruhsat virilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin senki vezîr-i müşârün-ileyhsin zikr olunan üç kıt‘a Françe gemisi Mısır ve İskenderiye iskelelerindenderûn-ı arz-ı hâlde tekeffül eyledüği minvâl üzre üç seneye değin İstanbul’a getürmek içün iştirâ eyledikleri buğday ve pirinç ve kahve ve sâir zehâyir … ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüklerin edâ eyledüklerinden sonra kimesne müdâhale ve mu‘âraza itdirilmeyüp emîn ü salîm irsâl olunmak bâbında emr-i şerîf virilmişdir.

[Fî] evâsıtı Ca sene [10]97

468

İstanbul kāim-makāmına ve İstanbul kadısına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mûkīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Cerardin *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp Yehûdî avretlerinden ( ) nâm Yehûdîye şirrete salike olup zevcenin Françe tüccârlarından İstefan nâm tâcire iki bin dört yüz guruş alacağı vardır diyü bi-gayr-ı hakk dahl ü nizâ‘ ve murafa‘a-i şer‘-i şerîf olunduklarında isbâta kādir olmamışken hâlâ ol vechile dahl ü nizâ‘dan hâlî olmamağla Âsitâne-i sa‘âdetimde ihkāk-ı hakk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden şer‘le görile diyü emr-i şerîf virilmişdir.

[Fî] evâsıtı Ca sene [10]97

469

Selânik kadısına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mûkīm elçisi olan kıdvetü ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye Cerardin *hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp mahmiye-i Selânik’de ….çuka mühimmâtiçün lâzim olan yapağıdan mâ‘adâ mahmiye-i mezbûrede olan France konsolosu akçesiyle iştirâ idüp der-mahzen eyledüği yapağı ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ idüp gemilerine tahmîl eyledikde kimesne mâni‘ olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda France tüccârı memâlik-i mahrûseye getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alardan kadîmden bu âna değin yüzde beş virüp lâkin Devlet-i aliyyenin kadîmî **[134]** dostlarından olmağla yüzde üç gümrük virmek üzre müceddeden ellerinde ahidnâme-i hümâyûnlarına ilhâk olunmak bâbında istid‘â-yı inâyet itmeğin recâları haber-i kuyûdda vâkı‘ olup vech-i meşrûh üzre virüp ziyâde taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olmağla lâkin Selânik’den yapağı almak ahidnâme-i hümâyûnda mastûr isemîrîye lâzim olandan mâ‘adâ akçeleriyle iştirâ eyledükleri yapağıya ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ eyledüklerinden sonra kimesne mâni‘ olmayup ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna diyü hükm-i şerîf virilmişdir.

[Fî] evâsıtı Ca sene [10]97

470

İstanbul kāim-makāmına ve Galata kadısına hüküm ki:

Mûmâ-ileyh France elçisi arz-ı hâl gönderüp elçi-i mûmâ-ileyhin baş tercümânı olan Cavan Batista Mortini ahidnâme yedine ihsân olunan nişân-ı hümâyûn mûcebince harâc ve tekâlif-i örfiyyenin cümlesinden mu‘âf u müsellem iken tercümân-ı mezbûrun İstanbul’a karîb Haslar kazâsına tâbi‘ Umurlu Belgrad nâm karyede çiftliği olup tekâlif talebile bir vechile te‘addî vü tecâvüz olunmak îcâb itmez iken kadîmî re‘âyâ zamânında almayup avârız hânesine bağlı değil iken karye-i mezbûrenin ahâlîsi karye-i mezbûrede senin çiftliğin vardır bizimle ma‘an tekâlif vir diyü te‘addî vü rencîde eyledüklerinden gayrı çiftlik-i mezbûrda olan ağaçların kesüp ve havlıların yıkıp ve gice içinde atların sirka idüp alına bizimle tekâlifi virirsin veyâhûd evini ihrâk iderüz diyü tahvîf idüp hilâf-ı ahidnâe-i hümâyûn ziyâde gadr urencîde olunduğun bildürüp tekâlif talebiyle rencîde olunmayup ve itdikleri zararları ba‘de’l-kayd tazmîn itdirilmek

bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel oluna diyü hüküm virilmişdir.

[Fî] evâili Ca sene 1097

471

İstanbul kāim-makāmına ve İstanbul bostancıbaşısına hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetimde mukīm elçisi olan arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı sefînelerinden Yararlado? nâm Françe tâciri envâ‘-ı muhtelife eşyâ ile memlû kendü gemisi ile Âsitâne-i sa‘âdetüme gelürken fırtına sebebi ile Mudanya ile Mihaliç beyninde karaya düşüp helâk olmağla etrâfında olan kurâların ahâlîleri karaya çıkup sefîne-i mezbûrun kapudân ve ecîrlerini halâs ve içinde olan eşyâlarıyla ahz ve eşyâ-yı mezbûr bizimdür diyü gâret ve hasâret itmeleriyle halâs olan eşyâ ve sefînenin âlât ve topların vücûda getürilüp teslîm olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda eğer şiddet-i rüzgâr ile diğer gemilerin karaya atar ise anlar ve kadılar ve gayrılar mukāvemet idüp kurtulan esbâb u emvâl girü kendülerine virilüp dahl olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr**[135]** ve mukayyed bulunmağla sen ki vezîr-i müşârün ileyhsin ve ağa-yı mûmâ-ileyhsin mu‘temed âdemler ta‘yîn idüp zuhûr iden eşyâ ve top ve âlât ve sefîne ve tüccârâdemlerin …buldurulup kendülere teslîm itdirilüp ve bir dürlü bir ferde te‘allül itdirilmemek içün emr-i şerîf virilmişdir.

[Fî] evâsıtı C sene [10]97

472

Âsitâne-i sa‘âdetimden İzmir’e ve İzmir’den Halep’e ve Halep’den Sayda Beyrut’a ve Sayda Beyrut’dan Mısır’a ve Mısır’dan Âsitâne-i sa‘âdetime varup gelince yol üzerinde vâkı‘ olan kadılar ve a‘yân-ı vilâyet ve sâir iş erlerine hüküm ki:

Kıdvetü ümerâi’l-milleti’l-Mesihiyye Cerardin*hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* Dergâh-ı mu‘allâma arz-ı hâl gönderüp elçi-i mûmâ-ileyhin hidmetinde İzmir’e ve İzmir’den Halep’e ve Halep’den Sayda Beyrut’a ve Sayda Beyrut’dan Mısır’a ve Mısır’dan Âsitâne-i sa‘âdetime varup gelince yolda ve izde ve menâzil ü merâhilde kendüsüne ve akçesiyle aldığı zâd ü zevâdesine kimesne müdâhale eylememek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ca sene [10]97

473

İstanbul kâim-makāmına ve Galata kadısına

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra ellerine virilen edâ tezkireleri virilüp âhar iskeleye vardıklarında tekrâr bir gümrük dahi alınagelmiş değil iken ümenâ edâ tezkirelerine amel eylemedüklerinden gayrı gümrüklerin virdiklerinde yüz aded şerîfî altun yüz on dirhem hesâbı üzre vezn olunup noksânmîzân olan beher yüz altunun üzerine tâmmü'l-vezn olunca sulh olunup noksân gelmemek üzre edâ itmeğe râzılar iken hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnte'addî vü rencîde eyledüklerin bildürüp ol vechile te'addî vü rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda gümrüklerin ümenâ aldıklarında edâ tezkirelerin virüp âhar iskeleye götürmeğe mâni' olmayup ve tekrâr iskelede dahi gümrük talebiyle rencîde olunmaya ve gümrüklerin edâ eylediklerinde memâlik-i mahrûsede cârî olan nükūd Hazîne-i âmireye alındığı minvâl üzre alınup noksân ve ziyâde talebiyle rencîde olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda ahidnâme-i hümâyûn mûcebince sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim üzre amel idüp dahi Françe bir iskelede gümrüklerin edâ eylediklerinde bir âhar iskeleye vardıkda edâ tezkirelerine amel olunup ve gümrüklerin edâ eylediklerinde vech-i meşrûh üzre te'addî vü rencîde olunmayup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince tüccâr-ı mezbûr gereği gibi himâyet ü sıyânet olunup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnte'addî vü rencîde itdirmeyesin Françe pâdişâhı Bâb-ı sa'âdetimiz ile sadâkat ü ihlâsda sâbit kadem ve râsih-dem olmağla elçinin şükr ü şikâyeti müsmir ü mü'essirdir şöyle bilesin ve bâ'de'n-nazar bu hükm-i hümâyûnumu yedlerinde ibkā idüp alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın.

Fî evâili B sene [10]97

[136]

474

Edirne'den Âsitâne-i sa'âdetime varınca yol üzerinde vâkı' olan kadılar zide fazluhum ve mefahirü'l enâm? ve'l-akran zikr olunan kazâlarda vâkı' kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve a'yân-ı vilâyetde ve sâir iş erlerine hüküm ki:

Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mûkīm elçisi olan kıdvetü ümerâ'i'l-milleti'l-MesîhiyyeCerardin*hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* Dergâh-ı mu'allâma arz-ı hâl gönderüp Rikâb-ı hümâyûnuma elçilik merâsimi ile Rikâb-ı hümâyûnuma yüzsürüp girü Âsitâne-i sa'âdetime avdet itmekle herkangınızın taht-ı kazâsına dâhil alur ise ma'kūl ümünâsib konaklar ta'yîn idüp ve esnâ-yı tarîkde ve konaklarda arabalarıtermîme

muhtaç olur ise termîm itdirüp ve akçeleriyle zâd ü zevâdeleri narh-ı cârî üzre müstevfî tedârik ve iştirâ idüp Âsitâne-i sa‘âdetime dâhil olunca refâh ve şükrân üzre îsâl idüp vechen mine’l vücûh zarûret ve müzâyaka çekdirilmemek içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâili Ca sene [10]97

475

İstanbul kāim-makāmına ve kadısına hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl gönderüp France tüccârvekîli olan Cavan Batista Kayo’nun sâbık masdariyyeemîni olan Mustafa’nın zimmetinde bin doksan ( ) senesinde cihet-i karz-ı şer‘îden sekiz yüz seksen yedi guruş hakkı olup temessükü mûcebince mezbûrdan taleb eyledükde edâsında te‘allül üzre olduğun bildirüp ol mikdâr hakkı alıvirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden senki vezîr-i müşârün-ileyhsin meblâğ-ı mezbûru edâda te‘allül ider ise ma‘rifet-i şer‘le evi ve bağı fürûht itdirilüp akçesin şer‘le tahsîl itdirilmek emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ca sene [10]97

476

Mısır’a hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp üç kıtâ‘ France kalyonları üç seneye değin İstanbul’a getürmek içün narh-ı cârî üzre iştirâ eyledüği pirinç ve kahve ve buğday ve sâir zehâyir makūlesinAlahor İskelesi’nde tahmîl eylediğinden kimesne mâni‘ olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilde senki vezîr-i müşârün-ileyhsin mahall-i mezbûra varmalarının mahzûru yoğsa hilâf-ı ahidnâme kimesne mâni‘ olmamak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, sâdır olan emrim üzre amel idüp dahi âmmâ mukayyed olasınki sonradan bir mahzûru zuhûr eyledikde veyâhûd zarûret ve müzâyakaya bâ‘is olup hilâf-ı şer‘-i şerîf yerlerde te‘addî vü tecâvüz olundukda emr-i şerîfle hükmederiz diyü bir tarîkle gadr ve bahâneye sâlik olmak ihtimâli olur ise bir vechile mesmû‘-ı hümâyûnum olmayup tamâ‘-ı hâmına haml olunup mes’ûl ve mu‘âteb olman mukarrerdir ana göre sâdır olan emr-i şerîfimin ve mazmûn-ı münîfi ile âmil olasın diyü yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ca sene [10]97

[137]

477

Avlonya sancağıbeğine ve Avlonya ve Draç ve ( ) kadılarına hüküm ki:

Draç ve Avlonya ve ana tâbi‘ iskelelerde ticâret üzre gelüp ve giden France tüccâr tâifesi vilâyetlerinden getürdüklerimemnû‘âtdan olmayan emti‘ayı ve alup

götürdüklerin Françe konsolosu olan Savani nâm konsolos yedinde olan berât-ı âlişânım mûcebince konsolusluk avâidi virdiklerinden sonra hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûntüccâr tâifesinin ticâretlerine kimesne mâni‘ olmayup dahl ü ta‘arruz olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda bi‘l-cümle eğer karada ve eğer deryâda kendü hâlinde yürüyen Françelü emân üzre gelüp ve giden tüccâr tâifesi ol diyâr tâcirleri ve tercümânları ve sâir âdemleri deryâdan ve karadan memâlik-i mahrûseme gelüp bey‘ ü şirâ ve ticâret eyleyüp şöyle ki rüsûm-ı âdiye konsolosluk hakkıdır âdet ü kānun üzre virdiklerinden sonra gelişde ve gidişde kapudândanlardan ve deryâda yürüyen hassa gönüllü re’îslerinden ve asâkir halkından kimesne mâni‘ olmaya diyü hüküm virilmişdir. Buyurdum ki;

Ammâ mukayyed olasınki Françe tüccâr tâifesi iskele-i mezbûre ve ana tâbi‘ iskelelerde memnû‘âtdan zehâyir ve sâir emti‘a virmek ihtimâli olmayup şöyle ki virmek ihtimâli olur ise zarar u nedâmet çekmen mukarrerdir diyü hüküm yazılmışdır.

Fî evâili Ş sene [10]98

478

Mûmâ-ileyhe hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Draç ve Avlonya ve ana tâbi‘ iskelelerde Françe konsolosu olan Cavan nâm zimmî zikr olunan iskelelere ticâret üzre gelüp ve giden Françe tüccâr tâifesinin ahidnâme-i hümâyûnve yedine virilen berât-ı âlişânımdamastûr u mukayyed olan şurût üzre umûr-ı maslâhatların gördükde kimesne mâni‘ olmaya ammâ mukayyed olasınki Françe tüccâr tâifesi iskele-i mezbûre ve ana tâbi‘ iskelelerde memnû‘âtdan zahîre ve sâir emti‘a virilmek ihtimâli olur ise zarar u nedâmet çekmen mukarrerdir diyü yazılmışdır.

Fi’t-târîhi’l-mezbûr

479

Mısır vâlisine hüküm ki:

Françe elçisi Cerardin arz-ı hâl gönderüp bender-i İskenderiye’nin limanı sığ ve muhâtaralu ve içinde yedi sekiz gemiden ziyâde sığmayup iskele-i mezbûreye varmadan kalup ticâretlerine mâni‘ olmağla iskele-i mezbûra karîb kadırga limanı ta‘bîr olunur bir büyük emin liman olmağla anda emti‘aların ihrâc ve tahmîl eylemeleri bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden senki vezîr-i müşârün-ileyhsin zikr olunan gemilerin liman-ı mezbûreye ve varmalarındabaş? var mıdır keyfiyetin sıhhati üzre arz eyleyesin diyü hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri Ş sene [10]98

[138]

480

Kandiye vâlîsine ve kadısına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa‘âdetümde mukīm elçisi olan kıdvetü ümerâi’l-milleti’l-Mesihiyye Cerardin*hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr*Dîvân-ı hümâyûnuma arz-ı hâl gönderüp France tüccârı getirdikleri ve alup götürdükleri emti‘alarından kadîmden bu âna değin yüzde beş virüp lâkin Devlet-i aliyyenin kadîmî dostlarından olmağla yüzde üç gümrük virmek üzre müceddeden ellerinde olan ahidnâme-i hümâyûna ilhâk olunmak bâbında istid‘â-yı inâyet itmekle recâları hayr-ı kavlde vâkı‘ olup vech-i meşrûh üzre virüp ziyâde taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnumda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince virmeğe râzılar iken Kandiye vâlîleri ve iskele zâbıtları ve sâir ehl-i örf tâifesi nice ihdâsât murâd ve ziyâde akçe taleb ve eziyet üzre olup konsolos ve tüccârlarına te‘addî olunmağla konsolos ve tüccârlarının mesâlihlerin görmek içün France beğzâdelerinden Dartir? nâm beğzâde ile taraf-ı hümâyûnumdan mübâşir ta‘yîn olunup ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ virilen evâmir-i şerîfem mûcebince amel ve ziyâde taleb ve teberru‘at ihdâs olunmayup ve min-ba‘d ziyâde alınmayup ve aldıkları dahi mübâşir ma‘rifetiyle girü redd ve te‘allül idenler ve mâni‘ olanlar vukû‘u üzre arz ve i‘lâm olunmak içün sene-i sâbıkāda emr-i şerîfim virilüp lâkin mezbûr beğzâde France pâdişâhı tarafından da‘vet ve mûceb-i emr-i şerîfim icrâ olunmayup hâlâ France vilâyetinden gelmeğle fermân-ı sâbık mûcebince hükm-i hümâyûnum virilmek recâ itmeğin ahkâm kaydına mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virilüp mastûr u mukayyed bulunmağla mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusūl buldukda, bu bâbda mukaddemâ ve hâlâ sâdır olan emr-i şerîfim ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel idüp dahi sen ki vezîr-i müşârün ileyhsin France tüccârı getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alarından yüzde üç gümrüklerin virdüklerinden sonra tarafınızdan ve iskele zâbıtları ve sâir ehl-i örf tâifesi taraflarından teberru‘at ihdâs olunmayup ziyâde bir akçe ve bir habbeleri alınmayup ve ahidnâme-i hümâyûna mugâyir ziyâde aldıkları var ise şer‘le girü redd itdirilüp hilaf-ı ahidnâme-i hümâyûn France konsolosu ve tüccâr tâifesi gereği gibi cihet-i visâlet eyleyüp bir dürlü ta‘cîz ü rencîde itdirmeyesin France pâdişâhı Bâb-ı sa‘âdetimiz ile sadâkat ü ihlâsda sâbit-kadem ve rasih-dem olmağla elçinin şükr ü şikâyeti müsmir ü mü’essir sâdır olan emr-i şerîfimin mazmûn-ı münîfi ile âmil olasın şöyle bilesin ve bâ‘de’n-nazar bu hükm-i hümâyûnumu yedlerinde ibkā idüp alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasın.

Tahrîren evâili şehr-i Cemâziyelâhire sene semâne ve seb‘in ve elf.

Fî evâili C sene [10]98

Bir sûreti dahi vech-i meşrûh üzre Antalya kadısına hüküm virilmişdir Mukaddemâ virilen emr-i şerîf mûcebince.

Bir sûreti dahi ber vech-i arpalık Selânik sancağına mutasarrıf Vezîr İsmail Paşa'ya ve Selânik kadısına müceddeden hüküm virilmişdir.

Bir sûreti dahi vech-i meşrûh üzre mukaddemâ virilen emr-i şerîf mûcebince Atina kadısına ve voyvodasına hüküm virilmişdir.

Bir sûreti dahi ber vech-i arpalık Hanya sancağına mutasarrıf Vezîr Ali Paşa'ya ve kadısına vech-i meşrûh üzre müceddeden hüküm virilmişdir.

Bir sûreti dahi mukaddemâ virilen emr-i şerîf mûcebince vech-i meşrûh üzre İzmir kadısına hüküm virilmişdir.

Fi’t-târîhi’l-mezbûr

[139]

481

Girid eyâletine mutasarrıf Vezîr Zülfikar Paşa’ya ve Kandiye kadısına hüküm ki:

Françe elçisi Cerardin*hutimet avakibuhu bi'l-hayr* arz-ı hâl gönderüp memâlik-i mahrûsem iskelelerine varup bir iskeleden âhar iskeleye ve Françe tarafına emti‘a nakline me‘mûr olan iki kıt‘a kalyon ile Françe pâdişâhı tarafından ta‘yin olunan Dartir nâm beğzâde mahrûse-i Kandiye İskelesi’ne dâhil oldukda ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince kendüsüne ve kalyonlarında olanlara lâzim gelen zâd ü zevâdelerin narh-ı cârî üzre akçeleriyle aldıklarında kimesne mâni‘ olmayup ve müzâyaka çekdirilmemek üzre sene-i sâbıkāda ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince emr-i şerîfim virilmekle mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahkâm kaydına mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağla mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak içün hüküm virilmişdir.

Bir sûreti dahi vech-i meşrûh üzre mukaddemâ virilen emr-i şerîf mûcebince Mısır vâlîsine ve kadısına hüküm virilmişdir.

Bir sûreti dahi vech-i meşrûh üzre mukaddemâ virilen emr-i şerîf mûcebince İzmir kadısına hüküm virilmişdir.

Bir sûreti dahi Antalya kadısına vech-i meşrûh üzre mukaddemâ virilen emr-i şerîf mûcebince hüküm virilmişdir.

Bir sûreti dahi ber vech-i arpalık Hanya sancağına mutasarrıf Vezîr Ali Paşa'ya ve kadısına vech-i meşrûh üzre müceddeden hüküm virilmişdir.

Bir sûreti dahi ber vech-i arpalık Selânik sancağına mutasarrıf Vezîr İsmail Paşa'ya ve kadısına vech-i meşrûh üzre müceddeden virilmişdir.

Bir sûreti dahi Atina kadısına ve voyvodasına vech-i meşrûh üzre mukaddemâ virilen emr-i şerîf mûcebince hüküm virilmişdir.

Fi't-târîhi'l-mezbûr

482

Trablusşam beğlerbeğisine ve kadısına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi olan Cerardin*hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* arz-ı hâl gönderüp France tüccârı getirdikleri ve alup götürdükleri emti'alardan yüzde üç gümrüklerin virdiklerinden sonra ziyâde taleb olunmaya ve hâdis olan reft ve kassâb ve bâc ve yasak kulu üç yüz akçeden ziyâde selâmetlik resmi taleb olunmaya ve elçiler hidmetinde olan tercümânlar harâc ve kassâbiyye ve sâir tekâlif-i örfiyyeden mu'âf olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed iken sâbıkā Trablusşam beğlerbeğisi hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnmuhtesib resmi ve üç yüz akçe selâmetlik yerine beher mülkünden onar guruş talebiyle rencîde ve konsolos ve tüccârları menzil tebdîl eylediklerinde mahallteklîfi ve konsoloslarının yanında olan tercümânlarından harâctaleb idüp te'addî itmekle ahidnâme-i hümâyûna mugâyir ba'de'l-yevm vech-i meşrûh üzre te'addî vü rencîde olunmayup men' ü def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn vaz' u hareket olunmakdan ihtirâz olunmak içün hüküm virilmişdir.

Fî evâili C sene [10]98

[140]

483

İzmir kadısına hüküm ki:

France pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetimde mukīm elçisi Cerardin*hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* arz-ı hâl gönderüp İzmir İskelesi'nde ticâret ile temekkün iden France tüccârları rızâlarıyla satanlardan akçeleriyle iştirâ ve der-mahzen eyledikleri palamudu France vilâyetine irsâl eylemek üzre ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ ve gemilerine tahmîl eylemek murâd eylediklerinde nakz-ı ahd iden Venedik içündür diyü hilâf-ı inhâ emr-i şerîf ihrâcıyla mâni' olmalarıyla iskele-i mezbûrda olan tüccârları âhar mahalle götürmeyüp France'ye götürmek üzre kefîli

alındıkdan sonra Françe bayrağı ile gelüp sahîh Françe re‘âyâsı olanların sefînelerine tahmîl eylemeğe kimesne mâni‘ olmamak bâbında emr-i şerîf recâ itmeğin ahkâm kaydına mürâca‘at oldukda Françe pâdişâhı atabe-i aliyyenin kadîmî dostlarından olmağla mahrûse-i İzmir İskelesi’nde mütemekkin olan konsolos palamud bulunan yerlerde cümle müste‘menlerden evvel alup gemilerine tahmîl idegelmekle ahidnâme-i hümâyûn ve emr-i şerîfe muhâlif emînve sâirleri mâni‘ olmamak içün mukaddemâ emr-i şerîfim virildiği mastûr u mukayyed bulunmağla mukaddemâ virilen emr-i şerîfim ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm virilmişdir.

Fî evâhiri C [10]98

484

Ber-vech-i arpalık Selânik sancağına mutasarrıf olan İsmail Paşa’ya ve kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ ilehy arz-ı hâl gönderüp Selânik’de olan Françe konsolosu ve tüccâr tâifesi mîrî çuka mühimmâtiçün lâzim olan yapağıdan mâ‘adâ akçeleriyle iştirâ eyledikleri yapağının ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ eylediklerinden sonra ve mahzenlerine vaz‘ idüp gemilerine tahmîl itmelerine kimesne mâni‘ olmaya diyü sene-i sâbıkāda emr-i şerîfim virilmişiken çuka işleyen Yehûdî tâifesini Selânik’de hâsıl olan yapağı işlemen lâzimdır diyü küllî bahâne ve mâni‘ oldukların bildürüp fermân-ı sâbık mûcebince amel ounup ol vechile te‘addîleri men‘ ü def‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahkâm kaydına mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildiğimastûr u mukayyed olmağla mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince amel olunup Yehûdî tâifesi mîriye alınan yapağıdan mâ‘adâ bize lâzimdır diyü müdâhale itdirilmeyüp tüccârlarına mâni‘ olmamak içün hüküm virilmişdir.

Fî evâili C [10]98

485

Sayda Beyrut beğlerbeğine hüküm ki:

Elçî-yi mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe pâdişâhının donanmasıtüccârlarının nefs-i mühimmâtlariçün Françe tüccârlarından Anton Vilar nâm tâcir Françe vilâyetine götürüp âhar yere götürmemek üzre Girid ve sâir adalardan mâ‘adâ büyük kıyıda vâkı‘ Akkâ ve Sayda ve ana tâbi‘ iskelelerde beş seneye değin rızâlarıyla satanlardan akçesiyle iştirâ eyledüği hıntaya kimesne mâni‘ olmamak içün sene-i sâbıkāda emr-i şerîfim virilmişikenmirmîrân-ı sâbık ellerinde olan fermân-ı hümâyûnumun ahz ve ba‘de’n-nazar elinde ibkā eyledüğünden mâ‘adâ hilâf-ı ahidnâme

vilâyetine gitmeğe izin virmeyüp ve ahidnâme-i hümâyûna mugâyir gırâr başına birer guruş gümrük ve taşradan getürdiği buğdaydan dahi dahi nice harâc ve avâid ve yüzde ondan ziyâde gümrük alup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn mûcebince tâcirlik eyledüğün bildürüp tâcir-i mezbûr veyâhudvekîli Pokan nâm tâcir zikrolunan iskelelerden akçeleriyle iştirâ eyledüği hıntanın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yüzde üç gümrük ve üç yüz akçe selâmetlik resmi edâ ve âhar yere götürmeyüp İstanbul'a götürmek üzre fermân-ı sâbık mûcebince kefîli alındıkdan sonra gemilerine tahmîl eylemesine kimesne mâni' olmayup ve ba'de'l-yevm vech-i meşrûh üzre te'addî itdirilmeyüp ve mezbûr Anton Vilar veyâhudvekîli Pokan nâm tâcirin ma'rifeti olmadıkça âhar Françe sefînesine tahmîl olmamak **[141]** bâbında emr-i şerîfimrecâ itmeğin mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince zikrolunan iskelelerde rızâlarıyla satanlardan narh-ı rûzî üzre bundan sonra dört seneye değin akçesiyle iştirâ eyledüği hıntaya kimesne mâni' olmamak bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî evâili Ca [10]98

Bir sûreti dahi vech-i meşrûh üzre mirmîrân-ı mûmâ-ileyh âhar yere götürmeyüp Françe vilâyetine götürmek [üzre] yazılmışdır.

Fi't-târîhi'l-mezbûr

486

Leccun sancağı beğine hüküm ki:

Françe elçisi Cerardin*hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* arz-ı hâl gönderüp Françe pâdişâhının donanması ve tüccârlarının nefs-i mühimmâtlariçün beş seneye değin Françe tüccârlarından Anton Vilar nâm tâcir Françe vilâyetine götürmek üzre Girid ve sâir adalardan mâ'adâ büyük kıyıda vâkı' Akkâ ve Sayda ve ana tâbi' iskelelerden rızâlarıyla satanlardan narh-ı rûzî üzre akçeleriyle iştirâ eyledüği hıntaya kimesne mâni' olmamak üzre Sayda Beyrut beğlerbeğine sene-i sâbıkāda emr-i şerîfim virilmişidi lâkin Akkâ Limanı muhâtaralı liman olup içinde kebîr gemiler …idememekle Leccun sancağında vâkı' Hayfa Limanı vâsi' olmağla mezbûr Anton Vilar veyâhud vekîli Pokan nâm tâcirler Akkâ ve Sayda ve Leccun sancağında vâkı' Hayfa ve ana tâbi' iskelelerden iştirâ ve mezbûrların ma'rifetiyle gemilere tahmîl eyledikleri hıntanın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün ve üç yüz akçe selâmetlik resmi edâ ve âhar yere götürmeyüp İstanbul'a götürmek üzre kefîl oldukdan sonra İstanbul'a nakl eylemesine kimesne mâni' olmayup ve harâc ve avâid nâmıyla rencîdeolunmayupve mezbûrların ma'rifeti olmadıkça âhar Françe sefînelerine buğday tahmîl olunmamak üzre hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince

zikrolunan iskelelerden rızâlarıyla satanlardan narh-ı rûzî üzre bundan sonra dört seneye değin akçeleriyle iştirâ eyledüği hıntaya kimesne mâni‘ olmamak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâili C [10]98

Bir sûreti dahi vech-i meşrûh üzre mîr-i mûmâ-ileyhe âhar yere götürmeyüp Françe vilâyetine götürmek üzre yazılmışdır.

Fi’t-târîhi’l-mezbûr

487

İstanbul kāim-makāmına hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp Françe pâdişâhının donanması gemilerinin ve filika ve sandalların küreklerine ve sâir mühimmâtına lâzim olan keresteyi İstanbul’da mı olur İzmir’de mi olur varan âdemleri bahâsıyla iştirâ ve Françe gemilerine tahmîl idüp Françe vilâyetine götürüp âhar yere götürmemek üzre kefîli alındıkdan sonra kimesne mâni‘ olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin elçi-i mûmâ-ileyhe iki gemi yükü kereste iltimâs itmekle İstanbul’da mı olur İzmir’de [mi] olur her kangı mahalde alıvirilmek mümkün ise dostluğa binâ[‘en]ancak iki gemi kereste bahâsıyla almalarına kimesne mâni‘ olmamak içün yazılmışdır.

Fî evâili C [10]98

488

Atina kadısına ve voyvodasına hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı memâlik-i mahrûseme getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alarından ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince yüzde üç gümrük virdiklerinden sonra ziyâde taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed iken Atina İskelesi’nde olan Françe konsolosu ve tüccârları sabun işlemek içün iştirâ eyledükleri zeyt yağı ve peynirin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yüzde üç gümrük edâ ve gemilerine tahmîl eylemek murâd eylediklerinde mâni‘ olup ziyâde gümrük taleb olunmağla Atina İskelesi’nde Françe konsolosu **[142]** ve tüccârları rızâlarıyla zâbıtlardan akçeleriyle iştirâ eyledikleri revgan-ı zeyt yağı ve peynirin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yüzde üç gümrük ve üç yüz akçe selâmetlik resmi edâ eylediklerinden sonra ihdâsât ref‘ ve min ba‘d ziyâde taleb olunmayup kimesne mâni‘ olmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin ahkâm kaydına mürâca‘at olundukda Françe sefîneleri tahmîl eyledikleri zeyt yağı ve peynirden ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince yüzde üç gümrüğün virdiklerinden sonra ziyâde

taleb olunmaya diyü emr-i şerîfim virdüğü mastûr u mukayyed bulunmağla mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince amel olunuphılâfina vaz‘ u hareket olunmaya diyü emr-i şerîf yazılmışdır.

Fî evâili C [10]98

489

Mısır vâlîsine hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl gönderüp France tüccârı mahrûse-i Mısır iskelelerinden İskenderiye ve Reşid ve Dimyat iskelelerininbirinde vilâyetlerinden getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alarının ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yüzde üç gümrüğün virdikden sonra ellerine edâ tezkiresi virilüp tekrârBulak İskelesi’ne vardıklarında edâ tezkirelerine amel olunmak içün mukaddemâ emr-i şerîfim virilmişiken ol emr-i şerîfime mugâyir te‘addî olunmağla mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında hükm-ihümâyûnum recâ itmeğin mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak içün müceddeden hüküm virilmişdir.

Fî gurre-i C sene [10]98

490

Mısır’a hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl gönderüp France tüccârı vilâyetlerinden getürdükleri guruşlarından resm alagelmiş değil iken mahrûse-i Mısır ve İskenderiye ve ana tâbi‘ iskelelere vardukda getürdükleri guruşlarından emîn olanlar hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn resm talebiyle rencîde vü te‘addî itdirilmeyüp men‘ ü def‘ olunmak bâbında hükm ü hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunup ve hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn aldığı var ise kendüye redd idilüp ba‘del-yevm ahidnâme-i hümâyûna mugâyir vaz‘ u hareketden hazer olunmak içün hükm yazılmışdır.

Fî gurre-i C sene [10]98

491

İstanbul kāim-makāmına hüküm ki:

France elçisiCerardin arz-ı hâl gönderüp France pâdişâhının donanması mühimmâtiçün France tüccârları İstanbul şayka gemileriyle Karadeniz yalılarından narh-ı rûzî üzre rızâlarıyla satanlardan iştirâ eyledikleri metâ‘ı ve kendiri der-mahzen ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince gümrüğün ve üçyüz [akçe] selâmetlik resmin edâ eylediklerinden sonra kimesne mâni‘ olmamak bâbında hükm-ihümâyûnum recâ itmeğin sen ki vezîr-imüşârün-ileyhsin France kalyonları Karadeniz’e işlemekden men‘ olunup lâkin ticâretlerine mâni‘ yokdur İstanbulşayka gemileriyle Karadeniz yalılarında

iştirâ eyledikleri metâ‘ı ve kendiri tahmîl ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince gümrük ve selâmetlik resmin edâ ve Âsitâne-i sa‘âdetime gelüp Françe kalyonlarına tahmîl eyledikde kimesne mâni‘ olmamak içün yazılmışdır.

Fî evâili C sene [10]98

492

İstanbul kāim-makāmına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe pâdişâhının donanması mühimmâtiçün Françe tüccârları İstanbul şayka gemileriyle Karadeniz yalılarından narh-ı cârî üzre rızâlarıyla satanlardan iştirâ eyledikleri donyağını der-mahzen ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince gümrüğün ve üçyüz akçe selâmletik resmin edâ eylediklerinden sonra kimesne mâni‘ olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden **[143]** sen ki vezîr-imüşârün-ileyhsin müste’men kalyonların Karadeniz’e gitmekden men‘ olunmuşlardır lâkin ticâretlerine mâni‘ yokdur İstanbul şayka gemileriyle Karadeniz yalılarından akçeleriyle iştirâ eyledikleri donyağını tahmîl ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün ve selâmetlik resmin edâ ve Âsitâne-i sa‘âdetime geldikde Françe kalyonlarına tahmîl eyleyüp kimesne mâni‘ olmamak içün yazılmışdır.

Fî evâil C sene [10]98

493

Kapudân paşaya hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp Françe re‘âyâlarından Gilamanti Çakasebra, Nikola Zenvir, Can Palaza, Andre Gavan, Caren Antanya, Fransuva Vilemenara, Leviz Galada, Çaka Bartelmi, Can Oturat, Ranet Galada, Çaka Gasbar, Antanya Gavan, Galada Antanya, Batan on altı nefer Françe re‘âyâları sinîn-i sâbıkāda KapudânKayra nâm korsanın gemisine girüp hüsn-i rızâlarıyla sefîne-i mezbûreyiKaran nâm kal‘aya götürüp ehl-i İslâm’a teslîmitmişleriken ahidnâme-i hümâyûn ve emnuemâna muhâlif mezbûrları esîr ve hâlâ Tersâne-i âmiremdemahbûs olmalarıyla ıtlâk olunmaları bâbında hükm-ihümâyûnum recâ eyledüği ecilden sen ki vezîr-imüşârün-ileyhsin mezbûrlar atabe-i aliyyenin kadîmî dostu olan Françe re‘âyâsından olmalarıyla ıtlâk olunup elçi-i mûmâ-ileyhe teslîm eylemek içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâil C sene [10]98

494

Mısır vâlisine hüküm ki:

France elçisi Cerardin arz-ı hâl gönderüp France pâdişâhının donanması mühimmâtiçün mahrûse-i Mısır'dan France bâzergânlarından Vilar'ın kefâleti ile France tüccârı rızâlarıyla satanlardan narh-ı rûzî üzre akçeleriyle iştirâ dört bin erdeb pirinci France vilâyetine götürüp âhar yere götürmemek üzre sene-i sâbıkada emr-i şerîfim virilmişiken mâni‘ olmalarıyla mezbûr bâzergânın vekîli Kaslana nâm France bâzergânının kefâleti ile üç seneye değin beher sene ol mikdâr erdeb pirinç iştirâ ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince yüzde üç gümrük ve üçyüz akçe selâmetlik resmin edâ ve France vilâyetine götürüp âhar yere götürmemek üzre kefîl oldukdan sonra gemilerine tahmîl eylemeğe kimesne mâni‘ olmamak bâbında hükm-ihümâyûnum recâ eyledüği ecilden mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince üç seneye değin olmikdârerdeb pirinci iştirâ eylediklerine kimesne mâni‘ olmamak içün hüküm virilmişdir.

Fî evâil C sene [10]98

495

Mısır vâlîsine hüküm ki:

France elçisi Cerardin*hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr*arz-ı hâl gönderüp France tüccârı mahrûse-i Mısır'da rızâlarıyla satanlardan narh-ı cârî üzre akçeleriyle iştirâ eyledikleri yirmi bin kilehıntaya kimesne mâni‘ olmaya diyü mukaddemâ emr-i şerîfim virilmişken mâni‘ olmalarıyla Vestlana nâm France bâzergânın kefâleti ile bundan sonra üç seneye değin beher sene olmikdâr kilebuğday iştirâ ve yüzde üç gümrük ve üçyüz akçe selâmetlik resmin edâ eylediklerinden sonra sefînelerine tahmîl eylemeğe kimesne mâni‘ olmamak bâbında emr-i şerîfim recâ itmeğin muzâyaka ve zarûret yoğise narh-ı cârî üzre üç seneye değin beher sene yirmişer bin kilemikdârı buğdayı iştirâ itdirilüp kimesne mâni‘ olmamak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâil C sene [10]98

[144]

496

Kapudân paşaya hüküm ki:

France elçisi Cerardin*hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* arz-ı hâl gönderüp sene-i sâbıkāda Trablusgarp korsan gemileri hidemât-ı hümâyûnda hidmetde iken France tüccârı kapudânlarından Henri nâm kapudân eşyâ-i mütenevvi‘a ve nakdiyye ile memlû gemisi ile Âsitâne-i sa‘âdetime gelürken cezîre-i Midillü kurbında ahz ü gâret itmeleriyle sefîne-i mezbûreden ahz olunan Tersâne-i âmirem zindanında Françelü

esîrvar ise ne makūle esîrlerdir ism ü resimleriyle vukū‘u üzre yazup arz ve i‘lâm eyleyüp ve taşrada her kande bulunur ise bulunduğu yerlerde kendülere teslîmeylemek üzre emr-i şerîfim virilmişken emr-i şerîfim mûcebince amel olunmaduğun bildürüp Françe re‘âyâlarından olup sefîne-i mezbûrenin ecîrleri olan Antonyo Kavto, Manyolo, Makardon, Fransuva, Gavari, Can Elkar, Anton Revisto me’mûn Françelüler ıtlâk olunup mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahkâm kaydına mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildüği mastûr u mukayyed olmağla ancak beş nefer Françelülerin ıtlâk olunmaları içün hüküm virilmişdir.

Fî evâsıtı C sene [10]98

497

Kapudân paşaya hüküm ki:

Françe elçisi Cerardin*hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* arz-ı hâl gönderüp Andre Laner nâm Françelü otuzdan mütecâviz esîr ve Tersâne-i âmirem baş … hidmetinde olmağla ıtlâk olmasın bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin mezbûr eski esîrlerden olmağla ıtlâk ve azad olunmak murâd ider ise yine Tersâne-i âmiremde hidmet eylemesi bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur diyü hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtı C sene [10]98

498

İzmir kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Yakup ve İsak ve Abraham ve Kardozo me’mûn üç nefer Portugallu Yehûdîtüccârları Françe’ye tâbi‘ ve medîne-i İzmir’de sâkin olup getürdükleri ve alup götürdükleri metâ‘dan ahidnâme-i hümâyûn mûcebince sâir Fransızlar gibi yüzde üç gümrük ve üç yüz akçe selâmetlik virmeğe râzılar iken medîne-i İzmir’de gümrük emîni olanlar kanâ‘at itmeyüp ahidnâme-i hümâyûna mugâyir ziyâde talebiyle te‘addî vü rencîde itmeleriyle hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ziyâde talebiyle te‘addî vü rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Âsitâne-i sa‘âdet’imde elçileri ve konsolosları ve kethüdâları olmayan Portugal ve Çecilya ve Katalan ve Mesina ve Ankona ve sâir harbî tâifesinden Françe pâdişâhının bayrağı altına kadîmden geldikleri üzre üzre ihtiyârlarıyla gelenler kendü hâllerinde olup sulh u salâha mugâyir vaz‘ u hareket kendülerden sâdır olmadıkça sâir Fransızlar gibi gümrüklerin virüp

ziyâde taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûm mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtı C sene [10]98

499

İzmir kadısına hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl gönderüp France konsolosu ve tüccâr tâifesinden ba‘zı Yehûdî ve sâirleri atîk ve müzevver temessükât ibrâzıyla nice def‘a asl-ı mâl ve murâbaha nâmıyla nice akçeleri alup ziyâde gadr u te‘addî itmeleriyle asl-ı mâlların aldıklarından sonra murâbaha nâmıyla hilâf-ı şer‘-i şerîf **[145]**rencîde olunmayup ve ellerinde olan atîk ve müzevver temessüklerine amel olunmamak üzre mukaddemâ emr-i şerîfim virilmekle mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince amel olunup vech-i meşrûh üzre France konsolosu ve tüccâr tâifesin Yehûd tâifesi rencîde eylememek üzre hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildüği mastûr u mukayyed bulunmağla mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince amel olunâmak içün hüküm virilmişdir.

Fî evâsıtı C sene [10]98

500

İstanbul kāim-makāmına hüküm ki:

France elçisi Cerardin*hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* arz-ı hâl gönderüp elçi-i mûmâ-ileyhin kendü ma‘îşeti ve masârıfı ve France tüccârlarının ticâretleri husûsiçün France vilâyetinden getürdükleri iki yüz kîselik Frengîaltun France tüccârları vekîli olan kıdvetü a‘yânü’l-milleti’l-Mesîhiyye Cavan Batista Kayro’nun vekâleti hasebiyle Darbhâne-i âmiremde resm-i mîrîsin alınmamak üzre vezn-i tâm ve sahîhu’l-ayâr iki yüz kîselik İstanbul altunı sarf olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin Âsitâne-i sa‘âdetimde kat‘ olunduğu ayârda resm-i mîrîsin alınmamak üzre kat‘ itdirilmek içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâhiri C sene [10]98

501

Mısır vâlisine hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp France tüccârlarının vekîli olan Cavan Batista Kayro’nun mahrûse-i Mısır’da vekîli olan Kastelano nâm tâcir harbî vilâyetine götürmeyüp ve harbî kefereye virmeyüp doğru İstanbul’a götürüp bey‘ eylemek üzre üç kıt‘a France gemisi Mısır ve İskenderiye iskelelerinden tekeffül eyledüği minvâl üzre üç seneye değin narh-ı rûzî üzre rızâlarıyla satanlardan akçeleriyle iştirâ eyledüği buğday,

pirinç ve kahve ve sâir zehâyir makūlesinin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ eyledüklerinden sonra kimesneye müdâhale itdirilmeyüp emîn ü sâlim irsâl olunmaları içün sene-i sâbıkāda emr-i şerîfim virilmişken mezbûr Kayro'nun kefâletin tutmayup âhar kimesnenin kefâleti olmadıkça virmeziz diyü iştirâ eyledüği zehâyirin tahmîline mâni' oldukların bildürüp mezbûr Cavan Batista Kayro kefîl oldukdan sonra vekîli olan Kastelana nâm tâcir Mısır ve İskenderiye iskelelerinden üç seneye değin narh-ı rûzî üzre rızâlarıyla satanlardan iştirâ eyledüği buğday ve pirinç ve kahve ve sâir zehâyirmakūlesinin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün ve selâmetlik resmin virdiklerinden sonra İstanbul'a nakli kimesne mâni' olmayup mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahkâm kaydına mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre emr-i şerîfim virildüğimastûr u mukayyed bulunmağla mukaddemâ virilen emr-i şerîfim mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâili B sene [10]98

[146]

502

Kıbrıs Beğlerbeğisine ve Lefkoşe kadısına hüküm ki:

Françe elçisi Cerardin arz-ı hâl gönderüp Venedik keferesinin donanmasın menhûselerindenhüsn-i rızâlarıyla firâr iden Françelü ve sâir ana tâbi' olanlar Kıbrıs İskelesi'ne gelüp emîn ü sâlim vilâyetlerine revân olunup kimesneye te'addî vü rencîde itdirilmemek bâbında hükm-ihümâyûnum recâ eyledüği ecilden o makūle kendü ayaklarıyla gelüp Venedik keferesinin donanması menhûselerindenfirâr iden Françe tâifesini bir ferd rencîde itmeyüp ve murâd eyledüği yerlere mürûruna kimesne mâni' olmaya diyü hüküm virilmişdir.

Fî evâili B sene [10]98

503

Ber-vech-i arpalık Hanya sancağına mutasarrıf Vezîr Ali Paşa'ya hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı Hanya ve ana tâbi' iskelelerde akçeleriyle revgan-ı zeyt ziyâde iştirâ ve sefînelerine tahmîl idegelmişler iken birkaç seneden berü Hanya vâlileri ve kadıları ve ümenâ olanlar mücerred ta'cîz içün bize mahsûs yağımızdır diyü sûk-ı sultânîde ahâlî vilâyete bey' olunduğu bahâdan ziyâdeye fürûht itmek murâd itmeleriyle Françe tüccârının revgan-ı zeyt mübâya'a itmelerine mâni' olup ve sefînelerine tahmîl eyledikde izin nâmına nice akçelerin alup ziyâde gadr u te'addî eylediklerin bildirüp Françe tüccârı mahall-i mezbûrda rızâlarıyla

satanlardan narh-ı rûzî üzre akçeriyle revgan-ı zeyt ziyâde iştirâ ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün ve üç yüz akçe selâmetlik resmin virdiklerinden sonra der-mahzen idüp ve sefînelerine geldikde sefînelere tahmîl eylemek içün izin nâmına akçe talebiyle rencîde olunmayup ve narh-ı rûzîden ziyâde bahâ takdîriyle iştirâlarına mâni‘ olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe tüccârı getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alarından yüzde üç gümrüklerin virdiklerinden sonra ziyâde taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince iştirâ eyledikleri zeyt yağına kimesne mâni‘ olmayup ve mu‘âraza itdirilmemek içün hüküm virilmişdir.

Fî evâili B sene [10]98

504

Kandiye muhafazasına [hüküm ki:]

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı tâifesi Kandiye ve ana tâbi‘ iskelelerden akçeleriyle revgan-ı zeyt iştirâ ve sefînelerine tahmîl idegelmişler iken birkaç seneden berü Kandiye vâlileri ve kadıları ve ümenâ olanlar mücerred ta‘cîz içün bize mahsûs yağımızdır diyü sûk-ı sultânîde ahâlî-i vilâyete bey‘ olunduğu bahâdan ziyâdeye fürûht itmek murâd itmeleriyle Françe tüccârının revgan-ı zeyt mübâya‘a ziyâde meblâğ eylemelerine mâni‘ olup ve sefînelerine tahmîl eylediklerinde **[147]** izin nâmına niçe akçelerin alup ziyâde gadr u te‘addî eyledüklerin bildirüp vech-i meşrûh üzre Hanya vâlisine hitâben yazılduğı üzre hüküm virilmişdir.

Fî evâili B sene [10]98

505

Mısır vâlîsine hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp mahrûse-i Mısır ve İskenderiye’de olan Françe tüccâr tâifesi kefâf-ı nefsleriçün mu‘tâd-ı mu‘ayyene kadar evlerinde şıra sıkup ve taşradan hamr getürüpisti‘mâl eylediklerinde kimesne mâni‘ olmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyedbulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm virilmişdir.

Fî evâili B sene [10]98

506

Avlonya sancağıbeğine ve Avlonya ve ( ) kadılarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Draç ve Avlonya ve … ve ana tâbi‘ iskelelere gelüp ve giden Françe tüccâr tâifesinin maslahatların görmek içün bundan

akdem berât-ı ‘âlişânım ile konsolos ta‘yîn olunan Yovan Sirla nâm zimmînin konsolosluk umûrunda …olmağla asıl konsolos gelince varınca ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince Françe tüccâr tâifesinin ve re‘âyâlarının ve maslahatların görüp ve konsolosluk avâidin almak içün Bali Milo nâm zimmî konsolos vekîli nasb u ta‘yîn olunmağla mezbûr Yovan Sirla’nun yedinde berâtı ve ahidnâme-i hümâyûnum sûreti alunup berât ve ahidnâme-i hümâyûnda şürût u kuyûd mûcebince zikr olunana iskelelerde konsolos vekîli olup Françe tüccâr tâifesinin maslahatların görüp ve konsolosluk avâidine kimesneyi müdâhale itdirilmemek içün hüküm virilmişdir.

Fî evâhiri B sene [10]98

507

İstanbul kāim-makāmına ve sekbanbaşıya ve bostancıbaşıya hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp elçi-i mûmâ-ileyhin beş nefer tercümânlarına senede bir def‘a beş bin müdre hamr virile gelmekle İstanbul’a karîb iskele ve yalılardankefâf-ı nefsleriçün iştirâ eyledikleri beş bin müdre hamrı evlerine getürdüklerinde kimesne mâni‘ olmayup ve harâc ve avâid talebiyle rencîde olunmamak içün hüküm yazılmışdır.

Fî gurre-i Ş sene [10]98

508

Mükerrer kayd olunmuşdur.

Kıbrıs Beğlerbeğisine ve Lefkoşe kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Venedik donanmasında hüsn-i rızâlarıyla firâr itmek murâd iden Françelü ve sâirler Kıbrıs cezîresine geldiklerinde kimesne rencîde eylememek bâbında hükm-ihümâyûnum recâ eyledükleri ecilden o makūle kendü âyînleriyle gelüp donanmayı menhûselerinden firâr iden Françe tâifesini bir ferd rencîde itmeyüp ve firâritdüğiyerlerde mürûruna kimesne mâni‘ olmamak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâil B sene [10]98

[148]

Der-zamân-ı Re’îsülküttâbNazmi Ahmed Efendi

509

Boğazhisar kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

France elçisi Cerardin*hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* arz-ı hâl gönderüp Galila nâm şeptiyere'îsi yükün tutup gümrüğün edâ idüp eline edâ tezkîresi virilmekle mu'tâd üzre Boğazhisarları'nda yoklandıkdan sonra içinde memnû'âtdan metâ' yoğise eğlendirmeyüp yoluna revân olmak içün izin virilmişdir.

Fî evâili M sene [10]99

510

Boğazhisarları kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp France sefînesi kapudânlarından Garesin nâm kapudân yükün tutup gümrüğün edâ idüp eline edâ tezkîresi virilmekle mu'tâd üzre Boğazhisarları'nda aranup içinde memnû'âtdan metâ' yoğise yollarına revân olmak üzre ahidnâme-i hümâyûn mûcebince mukaddemâ rikâb-ı hümâyûnum tarafından izn-i hümâyûnum virilen sekiz kıt'a sefînelerden olmağla müceddeden izn-i hümâyûnum içün hüküm virilmişdir.

Fî evâili M sene [10]99

Bir sûreti Rebali nâm France sefînesi kapudânına izin içün hüküm virilmişdir.

Bir sûreti Larin nâm France sefînesi kapudânına izin içün hüküm virilmişdir.

Bir sûreti Fages nâm France sefînesi kapudânına izin içün hüküm virilmişdir.

Bir sûreti Kaladne nâm France sefînesi kapudânına izn-i hümâyûn hükmü virilmişdir.

Bir sûreti Sasan nâm France sefînesi kapudânına izin içün hüküm virilmişdir.

Bir sûreti Covan nâm France sefînesi kapudânına izin içün hüküm virilmişdir.

Bir sûreti Dalnad nâm France sefînesi kapudânına izin içün hüküm virilmişdir.

Fi't-târîhi'l-mezbûr

511

Mısıra hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl gönderüp elçi-i mûmâ-ileyhin bundan akdem İskenderiye gümrük zâbıtı olan Halim nâm Yehûdî ile da'vâ-yı şer'iyye olmağla fermân-ı hümâyûnum ile Âsitâne-i sa'âdetime ihzâr ve ihkāk-ı hakk olunup ve mezbûr Yehûdî girü İskenderiye'ye avdet itmekle elçi-i mûmâ-ileyhin mezbûr Yehûdî ile fasl olunan da'vâsı husûsiçün kimesne rencîde eylememek içün hüküm virilmişdir.

Fî evâili M sene [10]99

[149]

512

Kāim-makām paşa ve bostancıbaşıya hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe elçisinin hidmetinde olan beş nefer tercümânlarına senede bir defa‘ beşbin müdre hamr virile gelmekle İstanbul’a karîb iskele ve yalılardan iştirâ idüp evlerine getürdükde kimesne mâni‘ ve harâc ve avâid nâmıyla rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince hüküm yazılmışdır.

… şartındaâhara bey‘ eylememek üzre tasrîh olmuşdur.

Fî evâsıtı Z sene [10]97

513

Selânik kadısına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp memâlik-i mahrûse iskelelerinde Françe tüccârı gön ve penbe ve rişte-i penbe ve sahtiyân ve bal mumı iştirâ idüp ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüğün edâ eyledüklerinde kimesne mâni‘ olmayupeğer hâlâ mahrûse-i Selânik İskelesi’nde Françe tüccârı zikr olunan emti‘ayı ve mîrîyelâzim olandan mâ‘adâ yapağıyı iştirâ ve mahzenlerine koyup ve gümrüklerin ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince edâ eyleyüp ve sefîneleri geldikde sefînelerine tahmîl eylemek murâd eylediklerinde ticâretlerine mâni‘ olup ziyâde nesne talebiyle rencîde itmeleriyle hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn te‘addî olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda merhûm ve mağfûrun leh Sultân Selim Hân tâbe serâhu zamânında memnû‘ olan metâ‘dan penbe ve rişte-i penbe ve sahtiyân virile diyü hüküm virilmiş imiş Âsitâne-i sa‘âdetimize olan kemâl-i ihlâs u ihtisâslarına ecdâd-ı izâmım nûrullâhu… zamânında memnû‘âtdan akçe ile bal mumu ve gön virilüp bir ferd mâni‘ olmağın diyü ahidnâmede kayd olmağın ben dahi kemâ-kân mukarrer tutdum diyü ahidnâmede kayd olmağın ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm virilmişdir.

Fî evâili B sene [10]97

514

Mısıra hüküm ki:

Françe elçisi Cerardin*hutimet avâkıbuhû bi’l-hayr* arz-ı hâl gönderüp Françe pâdişâhının donanması mühimmâtı içün üç bin erdeb pirinci rızâlarıyla narh-ı rûzî üzre akçeleriyle zâbıtlardan iştirâ eyleyüp âhar yere götürmemek üzre Antanya Vilar nâm Françe bâzergânı kefîl olmak üzre ol mikdâr pirinci iştirâ eyledikde kimesne mâni‘ olmamak içün mukaddemâ emr-i şerîfim virilüp lâkin zikr olunan üç bin erdeb pirinçkifâyet itmemekle dört bin erdeb iştirâ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ

itmeğin mûcebince iştirâsı içün fermânım olan üç bin erdebancak bu sene dört bin erdeb iştirâ olması içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ş sene [10]97

515

Mısıra hüküm ki:

France elçisi Cerardin arz-ı hâl gönderüp Françelüden memâlik-i mahrûsemde temekkün idenlerden harâc ve sâir tekâlif-i örfiyye talebiyle rencîde olunmak îcâb itmez iken mahrûse-i Mısır'a tâbi‘ Bulak nâm mahalde Savzara?nâmıyla France konsolosundan yirmi beş guruş ve sâir Françelüden birer guruş bâc talebiyle rencîde eylediklerinden mâ‘adâ Françelüden biri mürd oldukda on beş yirmi guruş almadıkça defnine izin virmeyüp sâir zimmî re‘âyâ tâifesi gibi gadr idüp ahidnâme-i hümâyûna muhâlif te‘addî vü rencîde eylediklerin bildirüp ba‘del-yevm Bulak'da olan Sarzaracı?France konsolosundan ve sâir Françelüden Sarzara?nâmıyla bir akçe ve bir habbe taleb olunmayup ve Françelülerden biri mürd oldukda akçe talebiyle definlerine mâni‘ olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda France konsolosları ve tâcirleri ve tercümânları ve sâir re‘âyâlarına dahl ü ta‘arruz olunmayup zıll-i zalîl-i ma‘delet-intimâmızda âsûde-hâl ve müreffehü'l-bâl olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ş sene [10]97

516

Mısıra hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp France tüccârı memâlik-i mahrûseme getürdükleri ve alup götürdükleri metâ‘âdan yüzde üç gümrüklerin virdiklerinden sonra ziyâde taleb olunmaya ve ümenâ ziyâde gümrük tahsîliçün metâ‘ların ziyâde bahâya tutarlar ise akçe yerine metâ‘ alup**[150]**muhâlefet eylemeyeler diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr ve ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince hatt-ı hümâyûn sa‘âdet-makrûnumla mu‘anven emr-i şerîfim virilmişken hâliyâ İskenderiye Ağası olan Ömer ahidnâme-i hümâyûn ve emr-i şerîfime mugâyir France tüccârın İskenderiye'ye getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alarına istedüği bahâyı takdîr ve yüzde altı akçeden ziyâde gümrük talebiyle te‘addî vü rencîde itmeleriyle mezbûr Ömer İskenderiye'de olan konsolos vekîli ile France tüccârı getürdükleri ve alup götürdükleri metâ‘ların yüzde üç gümrük hesâbı üzre bir kıymet takdîr idüp ba‘de'l-yevm ol minvâl gümrüklerin alup nizâ‘ olmaya buna kanâ‘at itmeyüp metâ‘ların ziyâde bahâya tutarlar

ise akçe yerine metâ‘ alup muhâlefet olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince amel olunmak emrim olmuşdur diyü yazılmışdır.

Fî evâsıt Ş sene [10]97

518

Mısır'a hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françelü Kantana nâm kapudân İskenderiye'de sefînesine metâ‘ tahmîl ve yüzde üç gümrüğün edâ eyledikden sonra Ali Efendi dimekle ma‘rûf kimesne yedi yüz guruş almayınca gitmeğe izin virmedüğünden mâ‘adâ İskenderiye Ağası olan Ömer'e yüz guruş ve kethüdâsına yigirmi guruş virmedikçe izin virmeyüp ta‘vîk idüp tekrâr mezbûr Ömer izin akçesi nâmına bir def‘a altmış ve bir def‘a dahi yetmiş guruş almayınca icâzet virmeyüp hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn vech-i meşrûh üzre te‘addî itmeleriyle mezbûr Ali Beğ aldığı yedi yüz guruş ve mezbûr Ömer'in dahi aldığı iki yüz elli guruş sefîne-i mezbûre kapudânına girü alavirilüp ve sâir Françe tüccâr sefînelerinden ahidnâme-i hümâyûna mugâyir alduğı akçe ashâbına redd veteslîmitdirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe tüccârı memâlik-i mahrûseme getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alardan yüzde üç gümrüklerin virdiklerinden sonra ziyâde taleb olunmaya ve Françe kalyonları memâlik-i mahrûseme geldiklerinde zabt u sıyânet olunup emîn ü sâlim girü gideler diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed olmağla sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsiz hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn alınan akçeleri bi't-tamâm kendüye redd itdirilüp ve hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûnvaz‘ u hareket idenlere ta‘zîr-i şedîd ile ta‘zîr itdirilüp ba‘de'l-yevm ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunup hilâfına cevâz gösterilmemek üzre hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ş sene[10]97

519

Minvâl-i meşrûh üzre müceddeden hükm-i şerîf virilüp da‘vâsına hatt-ı şerîf virilmişdir.

Fî evâili N sene [10]99

Mısır'a hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârı mahrûse-i Mısır iskelelerinden İskenderiye ve Reşid ve Dimyat iskelelerinin birinde vilâyetlerinden

getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alarının ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince yüzde üç gümrüğün virdikden sonra ellerinde edâ tezkiresi var iken tekrârBulak İskelesi’ne götürdükde hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn bir gümrük dahi talebiyle zulm ü te‘addî itmeleriyle zikr olunan iskelelerin birindegümrüğün edâ eyledikden sonra ümenâ edâ tezkirelerin virüp tekrârBulak İskelesi’de bir daha gümrük talebiyle te‘addî vü rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe tüccârı memâlik-i mahrûseme getürdükleri ve alup götürdükleri emti‘alarının ahidnâme-i hümâyûn mûcebince yüzde üç gümrük virdikden sonra ziyâde taleb olunmaya ve ümenâ gümrüklerin aldıklarında edâ tezkirelerin virüp âhar iskeleye götürmekle mâni‘ olmayup tekrâr bir iskelede daha gümrük taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ş sene [10]97

[151]

520

İstanbul kāim-makāmına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp İskenderiye Limanı’ndan dokuz kıt‘a Françe tüccâr sefîneleri bulunmakla mîrî kalyonların serdârı olup Kıbrıs beğlerbeğisi olan Baba Hasan *dâme ikbâlühû* liman-ı mezbûra varup zikrolunan Françe sefînelerinden hediye ve pişkeş nâmıyla bir nesne taleb olunmak îcâb itmez iken ahidnâme-i hümâyûn ve mukaddemâ yedlerine virilen evâmir-i şerîfeme mugâyir cebren beher sefîneden yüz onar guruş alduğundan mâ‘adâ İskenderiye’den Âsitâne-i sa‘âdetime gelen bir aded Françe sefînesi limandan ihrâcı içün izin nâmına altmış guruş alup tüccâr ve kapudânlara küllî gadr olmağla mir-mîrân-ı mûmâ-ileyhin ahidnâme-i hümâyûna mugâyir bi gayr-ı hakk zikr olunan sefînelerden cebren alduğı cem‘an bin elli guruş girü redd itdirilmek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda mâdâm ki kendü rızâlarıyla hediye virmeyeler cebren âlât u esbâb ve emred oğlanların ve gayrı nesnelerin alup te‘addî itmeyeler diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn alınan akçeleri girüye redd itdürülmek içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ş sene [10]97

521

Mısır’a hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Cezâyir ve Tunus ve Trablusgarp korsanları yedlerinde Françe eşyâ ve emvâl ve âdemleri bulunur ise ıtlâk oluna diyü ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince bundan akdem emr-i şerîfim vârid olmuş iken korsan-ı mezbûr mütenebbih olmayup mahrûse-i Mısır'a varup yedlerinde olan birkaç nefer Françe esîrlerin fürûht itmek murâd itmeleriyle Françe konsolosu ve tüccâr tâifesi fürûht olunan Françe esîrlerin tahlîsi içün iştirâ iden kimesnelerden istedikleri bahâyı virüp tahlîs itmeleriyle hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn zulm ü te'addî eyledikleri ecilden zikr olunan Françe esîrlerinfürûht iden kimesne konsolos ve tüccâr tâifesinden bi gayr-ı hakk aldıkları akçe girü redd itdürülüp ve ba'de'l-yevm o makūle Françe esîrleri her kimin yedinde bulunur ise ıtlâk olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itdüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda Cezâyir-i garb korsanları Françe tüccârına rast geldiklerinde esîr ve mâlların gâret iderlermiş merhûm cedd-i büzürkvârımız tâbe serâhu zamânında bi'd-defe'ât tenbîh olunup mütenebbih olmayup te'addî üzre etmeyeler bu husûsa dahi rızâ-yı hümâyûnum yokdur bu makūle Françelü esîr var ise ıtlâk olunup … virile diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâmei hümâyûn mûcebince amel olunup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn vaz' u hareket olunmakdan ihtirâz olunmak içün yazılmışdır

Fî evâsıtı Ş sene [10]97

522

Hanya paşasına hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp Hanya'da sâkin tüccâr tâifesinden Ahmed ve Murad ve Mustafa nâm bâzergânlar mahall-i mezbûrda olan Yözgörn ve Can Batista Akili nâm iki Françe kapudânları sefîneleri bin doksan ( ) senesinde sefînelerine rızık tahmîl idüp İskenderiye'ye götürüp ve İskenderiye'den rızık alup tekrâr Hanya'ya götürmek üzre sefînelerini navlun ile kavilleri üzre tutup mezbûr kapudânların yedlerine temessük virdikden sonra İskenderiye'ye varup yüklerin sefînelerinden boşaldup dört aydan ziyâde zikr olunan sefînelere bir nesne tahmîl itmeyüp avk ve te'hîr eylediklerinden ma'adâ yedlerine virdüği temessükleri mûcebince navulların virmeyüp sefîne-i mezbûre kapudânlarına küllî gadr olmağla temessükleri mûcebince navulları aldırılup hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn te'addî ve inâd itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda Françe beğzâde ve tercümân ve sâir re'âyâlarına … olunmayup zıll-i zalîl ma'delet-intimâmdan âsûde-hâl ve müreffehü'l-bâl olalar diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıt Ş sene [10]97

[152]

523

Mısır'a hüküm ki:

France elçisi Cerardin arz-ı hâl gönderüp France pâdişâhının donanması mühimmâtiçün üç bin erdeb prinç rızâlarıyla narh-ı rûzî üzre akçeleriyle satanlardan iştirâ ve âhar yere götürmemek içün Antonya Vilar nâm France bâzergânı kifâyet olmak üzre mukaddemâ emr-i şerîfim virilüp lâkin kifâyet itmemekle dört bin erdeb iştirâ olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin sen ki vezîr-i müşârün-ileyhsin ancak bu sene bir def'a dört bin edeb prinç narh-ı cârî üzre iştirâ eylemeleri içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıtı Ş sene [10]97

524

Mısır'a hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl gönderüp mahrûse-i Mısır'da olan France konsolosu hedâyâ içün akçesiyle getürdiği nesnelerden İskenderiye gümrük emîni olanlar hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn gümrük ve bâc talebiyle rencîde eyledüğünden ma'adâ mezbûr konsolosun ve tüccârlarının kendü nefsleriçün mu'tâd-ı mu'ayyene kadar akçe ile getürdiği hamrdan harâc ve avâid talebiyle rencîde itmeleriyle ahidnâme-i hümâyûn ve yedlerinde olan nişân-ı hümâyûnum mûcebince hedâyâ içün getirdiği nesnelerden gümrük ve bâc taleb olunmayup ve kendü nefsleriçün mu'tâd-ı mu'ayyene kadar getürdiği hamrdan harâc ve avâid talebiyle rencîde olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda France konsolosları ve anlara tâbi' olan ruhbân ve tüccâr tâifesi ve tercümânları kendü nefsleriçün mu'tâd-ı mu'ayyene kadar evlerinde şıra sıkup ve taşradan hamr getürüp isti'mâl eyledikde kimesne mâni' olmaya mezbûr konsolos ol vilâyetde sarf olan hedâyâsı içün getürdiği nesnelerden İskenderiye ve sâir iskelelerde gümrük ve bâc taleb olunmaya diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunmak içün hüküm yazılmışdır

Fî evâsıtı Ş sene [10]97

525

Mısır'a hüküm ki:

France elçisi arz-ı hâl gönderüp İskenderiye gümrük emîni olan Ömer mahall-i mezbûra gelen France tüccâr sefîneleri kapudânlarına âid olan gümrüklerine kanâ'at

itmeyüp ahz ü celb içün limanda boş gemiler var iken yüklü Françe tüccâr sefîneleri mîrî zehâyir götürecek gemiler var mıdır diyü avk u te'hîr itdirdikden gayrı ben anları boşaldırım veyâhud Müslimân gemileri limandangeçmeyince size icâzet virmem diyü ol bahâne ile her gemiden ikişer üçer ve gâh dörder yüz guruşları almadıkça izin ve ruhsat virmeyüp ahidnâme-i hümâyûna mugâyir Françe tüccâr sefîneleri kapudânlarına küllî gadr olmağla Françe tüccâr sefîneleri kapudânları ve tüccârları ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince gümrüklerin edâ eylediklerine ellerinde edâ tezkiresi oldukdan sonra İskenderiye ağası ve sâir zâbıtları ba'de'l-yevm hilâf-ı ahidnâme bir akçe ve bir habbelerin almayup ve aldıkların girü redd ve gemileri avk ve te'hîr itdirilmeyüp emîn ü sâlim yollarına revân olmaları bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûna mürâca'at olundukda Françe tüccârı memâlik-i mahrûseme getürdükleri ve alup götürdükleri emti'alardan yüzde üç gümrüklerin virdiklerinden sonra ziyâde taleb olunmaya ve Françe kalyonları memâlik-i mahrûseme geldiklerinde zabt u sıyânet olunup emîn ü sâlim girü gideler diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunup min-ba'd ol vechile kimesnenin ve kapudânlarınrencîde ve akçelerin almaya ve aldığı akçeleri girü alıvirilüp te'addî olunmamak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâsıt Ş sene [10]97

[153]

[525a]*

Boğazhisarları kadılarına ve dizdârlarına hüküm ki:

Françe elçisi arz-ı hâl gönderüp Françe sefîne kapûdanlarından Grafson nâm kapudâna ahidnâme-i hümâyûn mûcebince kānûn üzre izin hükmüvirilmişdir.

Fî evâil S sene [10]99

526

Sekbanbaşıya ve bostancıbaşıya hüküm ki:

Françe elçisi Cerardin*hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr* arz-ı hâl gönderüp elçi-i mûmâ-ileyh kendü mühimmâtiçün senede bir def'a İstanbul'a karîb iskele ve yalılardan akçe ile iştirâ idegeldiği yedi bin müdre hamrı bin doksan sekiz senesinde almayup kalmağla sene-i mezbûra mahsûb olmak üzre ol mikdâr hamrı İstanbul'a karîb iskele ve yalılardan akçesiyle iştirâ idüp evine getürdüğünde kimesne mâni' olmayup ve zâbıtlardan ve âhardan kimesne akçe talebiyle rencîde olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ruhsat virildiği üzre

* Defterde bu hüküme numara verilmediğinden bu şekilde gösterilmişdir.

bin doksan sekiz senesine mahsûb olmak üzre bu sene dahi ruhsat virilmek emrim olmuşdur diyü hüküm yazılmışdır.

Fî 4 S sene [10]99

527

Sekbanbaşıya ve bostancıbaşıya hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp elçi-i mûmâ-ileyhin hidmetinde olan beş nefer tercümânlarına senede bir def'a beş bin müdre hamr virilegelüp bin doksan sekiz senesinde hamrların almayup kalmağla sene-i mezbûra mahsûb olmak üzre İstanbul'a karîb iskele ve yalılardan kendü nefsiçün beş bin müdre hamrı akçesiyle iştirâ idüp evlerine getürdükde kimesne mâni' olmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ruhsat virildüği üzre bin doksan sekiz senesine mahsûb olmak üzre bu sene dahi ruhsat virilmek içün hüküm yazılmışdır.

Fî 4 S sene [10]99

528

Sekbanbaşıya ve bostancıbaşıya hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl gönderüp Françe tüccârve ruhbân tâifesine senede bir def'a dört bin müdre hamr virilegelmekle bin doksan sekiz senesinde hamrların almayup kalmağla sene-i mezbûra mahsûb olmak üzre İstanbul'a karîb iskele ve yalılardan akçeleriyle iştirâ idegeldikleri ol mikdâr hamrı evlerine getürdükde kimesne mâni' olmayup ve zâbıtlardan ve âhardan kimesne harâc ve avâid talebiyle rencîde itdirilmemek bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden ahidnâme-i hümâyûn mûcebince ruhsat virildiği üzre bin doksan sekiz senesine mahsûb olmak üzre bu sene dahi ruhsat virilmek içün hüküm yazılmışdır.

Fî 4 S sene [10]99

[154]

529

Sakız monlâsına hüküm ki:

Françe elçisi Cerardin arz-ı hâl gönderüp bundan akdem kapudân Gran Martoni nâm Françe sefînesi kapudânı Âsitâne-i sa'âdetime buğday getürür iken fırtına muzâyaka virüp içi su dolup bi-hasebi'l-iktizâ cezîre-i mezbûravarup içinde olan buğdayı çıkarup der-mahzen ve hâlâ kapudân-ı mezbûr varup zikr olunan buğdayı sefînesine tahmîl ve Âsitâne-i sa'âdetime getürmesine kimesne mâni' olmayup ahidnâme-i hümâyûnum mûcebince himâyet ü siyânet olunup ahidnâme-i hümâyûna mügâyir dahl ü ta'arruz olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ eyledüği ecilden

ahidnâme-i hümâyûna mürâca‘at olundukda Françe gemileri memâlik-i mahrûsem iskelelerine emn ü emân üzre gelüp ve gidüp lâkin gemi deryâda fırtına ve müzâyaka virüpgemilerine mu‘âvenet lâzim oldukda ol mahalde dahi bulunan eğer … gemilerkalyondurve eğer gayrıdırmu‘âvenet ü muzâheret eyleyeler diyü ahidnâme-i hümâyûnda mastûr u mukayyed bulunmağla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince amel olunup ahidnâme-i hümâyûna mugâyir dahl ü ta‘arruz olunmamak içün hüküm yazılmışdır.

Fî evâili S sene [10]99

530

Ber-vech-i arpalık İskenderiye sancağına mutasarrıf olan paşaya hüküm ki:

Françe elçisi Cerardin arz-ı hâl gönderüp Draç ve Avlonya ve ana tâbi‘ iskelelere ticâret üzre gelüp ve giden Françe tüccâr tâifesinden ve Draç konsolosu Yani Milodi Draç Kal‘ası dizdârı ve neferâtı “Biz kal‘a-i Pâdişâhîyi bekliyoruz” diyü “Bize şu kadar akçe virin” diyü hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn ticâretlerine mâni‘ olmalarıyla ahidnâme-i hümâyûn mûcebince gümrüklerin ve selâmetlik resmlerin virdiklerinden sonra vech-i meşrûh üzre te‘addî olunmamak bâbında hükm-i hümâyûnum recâ itmeğin gümrüklerin ve selâmetlik resmlerin edâ eylediklerinden sonra hilâf-ı ahidnâme-i hümâyûn rencîde olunmayup ve olanları var ise şer‘le girü alıvirilüp bir vechile te‘allül itdirilmeye diyü hüküm virilmişdir.

Fî 4 S sene [10]99

531

Boğazhisarları kadıları ve dizdârlarına hüküm ki:

Elçi-i mûmâ-ileyh arz-ı hâl idüp Nitar nâm Françe şeptiyesi kapudânı yükün tutup gümrüğün edâ eyledüği eline edâ tezkîresi virilmekle mu‘tâd üzre Boğazhisarları’nda aranup içinde memnû‘âtdan metâ‘ yoğise eğlendirmeyüp yoluna revân olmak üzre izin viresin diyü yazılmışdır.

Fî evâhiri M sene [10]99

Bir sûreti Dalvid nâm Françe şeptiyesi kapudânına izin içün emr-i şerîf virilmişdir.Fî 3 Ra sene [10]99

Bir sûreti Françelü İstefan Marin nâm şeptiyekapudânına izin içün emr-i şerîf virilmişdir. Fî 12 Ra sene [10]99

[155]

Bir sûreti Mikel nâm Françe şeptiyesi kapudânına dahi ahidnâme-i hümâyûn mûcebince kānun üzre yol hükmü virilmişdir. Fî 18 Ra sene [10]99

ÖZ GEÇMİŞ

1987 yılında İstanbul'da doğdu. İlkokul, ortaokul ve liseyi İstanbul'da okudu. Haziran 2010 tarihinde Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalında Yüksek lisans öğrenimine devam etmektedir.